

มาตรการกำหนดโทษปรับในคดีสิ่งแวดล้อม

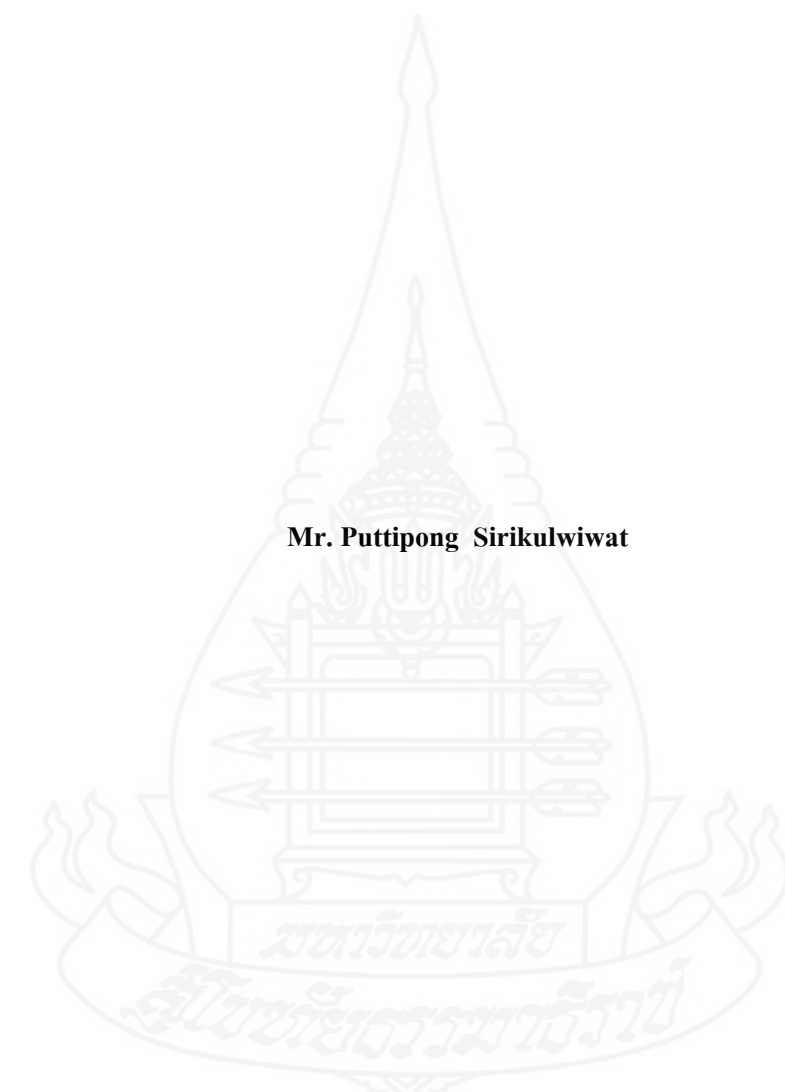
นายพุทธิพงษ์ ลีริกุลวิวัฒน์

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
วิชาเอกกฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรม สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

พ.ศ. 2561

The Standard of Punishment in Environmental Case

Mr. Puttipong Sirikulwiwat

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Laws in Criminal Law and Criminal Justice

School of Law

Sukhothai Thammathirat Open University

2018

หัวข้อการศึกษาค้นคว้าอิสระ มาตรการกำหนดโทษปรับในคดีสิ่งแวดล้อม
ชื่อและนามสกุล นายพุทธิพงษ์ สิริกุลวิวัฒน์
วิชาเอก กฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรม
สาขาวิชา นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ภานิณี กิจพ่อคำ

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 24 กรกฎาคม 2562

คณะกรรมการสอบการศึกษาค้นคว้าอิสระ

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ภานิณี กิจพ่อคำ)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์สิริพันธ์ พลรบ)

.....
(รองศาสตราจารย์อรรุद्धิ เทพทอง)
ประธานกรรมการประจำสาขาวิชานิติศาสตร์

ชื่อการศึกษา คั่นคว้ออิสระ มาตรการกำหนดโทษปรับในคดีสิ่งแวดล้อม

ผู้ศึกษา นายพุทธิพงษ์ สิริกุลวิวัฒน์ **รหัสนักศึกษา** 25840002634 **ปริญญา** นิติศาสตรมหาบัณฑิต

อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ภาณินี กิจพ้อคำ **ปีการศึกษา** 2561

บทคัดย่อ

การศึกษาคั่นคว้ออิสระเรื่อง มาตรการกำหนดโทษปรับในคดีสิ่งแวดล้อมมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาถึงลักษณะคดีสิ่งแวดล้อม ความเป็นมาของโทษปรับ แนวคิดการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ การวิเคราะห์การกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ที่บังคับใช้ในประเทศฟินแลนด์ ประเทศสวีเดน ประเทศสหรัฐอเมริกา ปัญหาอุปสรรคที่เกี่ยวกับการนำโทษปรับตามวันและรายได้มาใช้ในคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย เพื่อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาและแก้ไขกฎหมาย โดยกำหนดแนวทางและตัวบทกฎหมายในการนำโทษปรับตามวันและรายได้มาใช้กับคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยให้เหมาะสมต่อไป

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยการวิจัยเอกสาร แนวคำพิพากษาฎีกา บทบัญญัติทางกฎหมาย ตำราวิชาการ บทความ วิทยานิพนธ์ และเอกสารอื่นๆ ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ โดยนำรวบรวม วิเคราะห์ เปรียบเทียบและนำเสนออย่างเป็นระบบ เสนอแนะแนวทางเกี่ยวข้องกับมาตรการในการนำโทษปรับตามวันและรายได้มาใช้กับคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย

ผลการศึกษาพบว่า ลักษณะคดีสิ่งแวดล้อมมีความพิเศษแตกต่างจากคดีทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในลักษณะของมูลคดีและผลที่เกิดขึ้นก่อให้เกิดความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมทรัพยากรธรรมชาติและผลกระทบต่อประชาชนส่วนรวม จึงเป็นความผิดที่มีความร้ายแรง เป็นอย่างยิ่ง การลงโทษจึงต้องเหมาะสมและได้สัดส่วนกับความร้ายแรงของความผิด แต่โทษปรับในคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยเป็นโทษปรับแบบตายตัวไม่มีความยืดหยุ่น ทำให้โทษปรับไม่เกิดผลสัมฤทธิ์ ซึ่งในประเทศฟินแลนด์ ประเทศสวีเดน และประเทศสหรัฐอเมริกา มีการนำโทษปรับตามวันและรายได้มาบังคับใช้ในคดีสิ่งแวดล้อม ทำให้มีความยืดหยุ่นและเหมาะสมกับความร้ายแรงของความผิด ส่งผลให้โทษปรับในคดีสิ่งแวดล้อมของทั้ง 3 ประเทศ มีประสิทธิภาพและเกิดผลสัมฤทธิ์ โดยการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้เป็นการกำหนดโทษปรับให้เหมาะสมกับความร้ายแรงของความผิดและสถานภาพทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิด ประกอบไปด้วยองค์ประกอบสำคัญ 3 องค์ประกอบ ได้แก่ จำนวนวันปรับ, จำนวนรายได้อ่อนหนึ่งวันปรับและจำนวนเงินค่าปรับทั้งหมดที่ต้องชำระ จึงทำให้มีความยืดหยุ่นและเหมาะสมกับผู้กระทำความผิดในแต่ละราย เนื่องจากการนำรายได้ของผู้กระทำความผิดมาพิจารณาควบคู่กับการกำหนดโทษปรับส่งผลให้โทษปรับตามวันและรายได้มีประสิทธิภาพและเกิดผลสัมฤทธิ์มากกว่าโทษปรับแบบตายตัวที่พิจารณาความร้ายแรงของความผิดเพียงอย่างเดียว ดังนั้น หากนำโทษปรับตามวันและรายได้มาบังคับใช้กับคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยแทนโทษปรับแบบตายตัวที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบัน การบังคับใช้โทษปรับในคดีสิ่งแวดล้อมย่อมมีประสิทธิภาพและเกิดผลสัมฤทธิ์อย่างเต็มที่

คำสำคัญ โทษปรับตามวันและรายได้ การกำหนดโทษปรับ คดีสิ่งแวดล้อม

Independent Study title: The Standard of Punishment in Environmental Case
Author: Mr. Puttipong Sirikulwiwat; **ID:** 2584002634; **Degree:** Master of Laws;
Independent Study advisor: Paninee Kitpoka, Associate Professor;
Academic year: 2018

Abstract

The independent study on the standard of punishment in environmental case has the objective to study on the characteristic of the background of the punishment in environment case, concept of the punishment based on day-fine and income, the analysis of the determination of day-fine and income enforced in Finland, Sweden, and USA as well as problems and obstacles related to the day-fine and income to be applied in the environmental case of Thailand appropriately in the future.

This study is the qualitative research by using researching documents, Judgment of the Supreme Court guidelines, legal provisions, academic texts, articles, theses, and other documents from both Thai and English versions. These documents were collected, analyzed, compared, and presented systematically to present the guideline related to the standard of day-fine rate and income to be applied in the environmental case of Thailand.

From the result of the study, it was found that the characteristic of the environment case is different from the general cases, especially on the ground of action. The results from such action caused the damages to the environment and natural resources, and it also provided effects towards common population; therefore, it is the severe offense. The punishment, in this case, shall have suitability and meet proportion of the severity of the offense. However, the punishment in environment case in Thailand is in fixed rate and it is not flexible, so the accomplishment cannot be seen; whereas, in Finland, Sweden, and USA, the day-fine and income are enforced in the environment case, so it is flexible and suitable for the severity of the offense, resulting that the punishment in the environment case of the three countries are effective and accomplished. The determination of punishment under day-fine and income is to determine in order to adjusted it suitably with the severity of the offense and economic status of the offender. It was consisted of three key elements: the number of day-fine, the amount of income per day-fine, and the amount of all fines that have to be paid. Thus, it was flexible and suitable for each offender because the income of the offender had been considered along with the penalty determination. Hence, day-fine and income had efficiency and achievement rather than fixed rate of penalty fine which was considered by the severity of the offense only. Hence, if the day-fine and income is applied to the environmental case of Thailand instead of having fixed fine rate that are currently effective, the punishment in environmental cases shall be effective and fully achieved.

Keywords: Day-fine and income, the determination of the punishment, environmental case

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้ถูกลงได้ด้วยความกรุณาเป็นอย่างยิ่งจากอาจารย์ ดร. พงษ์สิทธิ์ อรุณรัตนากุล อาจารย์ที่ปรึกษา ที่กรุณาสละเวลาให้คำแนะนำ แก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ และติดตามการศึกษาค้นคว้าอิสระเพื่อความสมบูรณ์ของการศึกษาค้นคว้าอิสระนี้ ผู้เขียนจึงกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอขอบคุณพระคุณบิดาและมารดา ที่ให้กำลังใจและส่งเสริมให้เห็นความสำคัญของการศึกษาเล่าเรียนมาโดยตลอด และขอขอบพระคุณคณาจารย์ประจำสาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช เพื่อนร่วมรุ่นและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการศึกษาค้นคว้าอิสระครั้งนี้ทุกท่านที่ได้ให้การสนับสนุนช่วยเหลือ และให้กำลังใจมาโดยตลอดมาทำให้การศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาของผู้เขียนสำเร็จลงไปได้

พุทธิพงษ์ สิริกุลวิวัฒน์

กรกฎาคม 2562

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา	4
3. ขอบเขตการศึกษา	5
4. วิธีดำเนินการศึกษา	5
5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
บทที่ 2 ลักษณะคดีสิ่งแวดล้อมและความเป็นมาของโทษปรับและทฤษฎีในการลงโทษ	6
1. ความสำคัญของคดีสิ่งแวดล้อม	6
2. ความสำคัญของการคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	6
3. ลักษณะของคดีสิ่งแวดล้อม	9
4. ความเป็นมาของโทษปรับและทฤษฎีในการลงโทษ	13
5. แนวคิดการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้	37
บทที่ 3 มาตรการทางกฎหมายในการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ ของต่างประเทศและการกำหนดโทษปรับในคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย	47
1. การกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ในคดีสิ่งแวดล้อมของฟินแลนด์	47
2. การกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ในคดีสิ่งแวดล้อมประเทศสวีเดน	53
3. การกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ของประเทศสหรัฐอเมริกา	59
4. การกำหนดโทษปรับในคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย	66
บทที่ 4 วิเคราะห์ปัญหามาตรการในการกำหนดโทษในคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย	71
1. โทษไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการลงโทษ	71
2. โทษมีความล่าช้าไม่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม	77
3. โทษไม่สอดคล้องกับการได้มาซึ่งประโยชน์ในด้านเศรษฐกิจ	80

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4. วิเคราะห์การนำโทษปรับตามวันและรายได้อันบังคับใช้ในคดีสิ่งแวดล้อม ของประเทศไทย	87
5. กฎหมายที่บัญญัติเกี่ยวกับการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้อัน ในคดีสิ่งแวดล้อม	110
บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	114
1. บทสรุป	114
2. ข้อเสนอแนะ	117
บรรณานุกรม	124
ประวัติผู้ศึกษา	130

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 4.1	หลักเกณฑ์ที่ใช้ในการลงโทษปรับ 87
ตารางที่ 4.2	การกำหนดจำนวนวันปรับ 94
ตารางที่ 4.3	การคำนวณรายได้ต่อหนึ่งวันปรับ 100
ตารางที่ 4.4	ข้อมูลเกี่ยวกับรายได้และสถานภาพทางการเงินของผู้กระทำความผิด 104
ตารางที่ 4.5	การกำหนดโทษปรับสำหรับบุคคลบางกลุ่ม 110
ตารางที่ 4.6	บทบัญญัติเกี่ยวกับคดีสิ่งแวดล้อม 113

ญ

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 4.1 แผนภูมิการเปรียบเทียบสัดส่วนรายได้ของประชากร ระหว่างปี พ.ศ. 2550 ถึง พ.ศ. 2560	75

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันนี้สิ่งแวดล้อมมีสภาพเสื่อมโทรมลงเป็นอย่างมากเนื่องจากการขยายตัวทางเศรษฐกิจและความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทำให้มนุษย์ใช้เทคโนโลยีต่างๆ เพื่อสร้างความสะดวกสบายแก่การดำรงชีวิตของตนและความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยียังเป็นผลทำให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจในด้านต่างๆ ของประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคอุตสาหกรรม ซึ่งการพัฒนาดังกล่าวจะเป็นการเร่งรัดให้มีการนำทรัพยากรทางธรรมชาติมาใช้ประโยชน์อย่างรวดเร็วจนทำให้เกิดปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้วยเหตุนี้ประเทศต่างๆ ทั่วโลก รวมถึงประเทศไทย จึงตระหนักถึงคุณค่าความสำคัญของสิ่งแวดล้อม และหันมาให้ความสนใจเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมซึ่งกำลังเกิดขึ้นในขณะนี้¹

ปัญหาสิ่งแวดล้อมต่างๆ ที่เกิดขึ้นล้วนเป็นผลที่เกิดมาจากการกระทำของมนุษย์แทบทั้งสิ้น ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อมด้วยเหตุนี้ รัฐจึงจำเป็นต้องเข้าเพื่อมาควบคุมการกระทำของคนในสังคมให้อยู่ภายในกรอบมาตรฐานที่รัฐวางหลักไว้ โดยเครื่องมือสำคัญในการดำเนินการให้บรรลุผลสำเร็จนั้นคือมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งกระทำโดยการบัญญัติให้บุคคลไม่กระทำการใดหรือบัญญัติหน้าที่ให้บุคคลต้องปฏิบัติพร้อมทั้งกำหนดสภาพบังคับหรือบทลงโทษในทางอาญาขึ้นมาเพื่อลงโทษผู้ที่ฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามให้เกิดความเจ็บปวดและไม่กล้าที่จะกระทำความผิดนั้น

บทลงโทษในทางอาญาที่กำหนดอยู่ในกฎหมายสิ่งแวดล้อมของไทยมีทั้งที่อยู่ในประมวลกฎหมายอาญา และพระราชบัญญัติเฉพาะเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมฉบับต่างๆ นั้น กฎหมายกำหนดบทลงโทษเอาไว้ 3 ประเภท ได้แก่ จำคุก ปรับ และริบทรัพย์สิน แต่โดยหลักแล้วบทลงโทษที่พบได้โดยทั่วไปในกฎหมายก็คือจำคุกและปรับ ส่วนริบทรัพย์สินจะมีเพียงไม่กี่มาตราและจะนำมาใช้ได้เฉพาะในกรณีของทรัพย์สินที่ใช้ในการกระทำความผิดหรือทรัพย์สินที่มีไว้เป็นความผิดเท่านั้น อย่างไรก็ตามแม้บทลงโทษทางอาญาที่ใช้ในคดีสิ่งแวดล้อมจะมีทั้งจำคุก ปรับ และริบทรัพย์สิน แต่โทษปรับ

¹ นงนภัศ คุ้มรัญญู เทียงกมล, สิ่งแวดล้อมและการพัฒนา, กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2554, หน้า 38

ถือได้ว่าถูกนำมาใช้ลงโทษในคดี สิ่งแวดล้อมมากที่สุด สาเหตุที่เป็นเช่นนี้ก็เนื่องมาจากว่าในบทบัญญัติของกฎหมายสิ่งแวดล้อม บทลงโทษที่กำหนดเอาไว้ส่วนใหญ่มักจะเป็นโทษปรับเสียมากกว่า อีกทั้งในกรณีที่ดินบุคคลไม่อาจนำโทษจำคุกมาใช้บังคับได้โดยสภาพของนิติบุคคล โทษที่จะนำมาใช้จึงเป็นโทษปรับเท่านั้น ส่วนในกรณีบุคคลธรรมดากระทำความผิด แม้จะสามารถลงโทษประเภทอื่นได้ก็ตามแต่เนื่องจากมีบทบัญญัติกฎหมายหลายมาตราที่บัญญัติเหตุผลโทษหรือเหตุบรรเทาโทษเอาไว้ ทำให้ส่วนใหญ่แล้วศาลมักจะรอการลงโทษและกำหนดโทษปรับไปเพียงสถานเดียว ดังนั้น ด้วยเหตุปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ โทษปรับจึงได้กลายมาเป็นโทษหลักและเป็นโทษที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย

อย่างไรก็ดีในขณะที่โทษปรับเป็นโทษหลักและเป็นโทษที่มีบทบาทสำคัญในคดีสิ่งแวดล้อม ของประเทศไทย แต่โทษปรับในปัจจุบันกลับยังไม่มีความเหมาะสมเพียงพอและยังมีปัญหาในการบังคับใช้อยู่มาก ส่งผลให้โทษปรับขาดประสิทธิภาพและไม่สามารถบังคับใช้ให้สัมฤทธิ์ผลได้อย่างเต็มที่ โดยสาเหตุสำคัญสืบเนื่องมาจากการที่โทษปรับตามที่บัญญัติอยู่ในกฎหมายสิ่งแวดล้อมของไทยเป็นการปรับแบบตายตัว ซึ่งเป็นการกำหนดอัตราโทษปรับที่แน่นอนเอาไว้ในกฎหมาย โดยกฎหมายจะกำหนดเป็นอัตราโทษปรับขั้นต่ำและขั้นสูงเอาไว้ เช่น ประมวลกฎหมาย อาญามาตรา 237 กำหนดให้ปรับตั้งแต่หนึ่งพันถึงสองหมื่นบาท หรือในพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มาตรา 98 กำหนดให้ปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท เป็นต้น ซึ่งการกำหนดอัตราโทษปรับเอาไว้เป็นที่แน่นอนตายตัวนั้น ส่งผลทำให้เกิดปัญหาในการบังคับใช้โทษปรับหลายประการโดยปัญหาที่เห็นได้ชัดเจนยกตัวอย่างเช่น อัตราโทษปรับตามกฎหมายสิ่งแวดล้อมไม่เหมาะสมกับกาลสมัย เนื่องจากส่วนใหญ่เป็นกฎหมายที่ตราขึ้นมาตั้งแต่ในอดีตและบังคับใช้มาเป็นระยะเวลานาน โดยที่ไม่ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมในส่วนของอัตราโทษปรับให้มีความทันสมัยกับสังคมในปัจจุบัน ซึ่งอัตราโทษปรับที่มีความเหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมในช่วงเวลาหนึ่ง จึงไม่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจสังคมเมื่อเวลาผ่านไป อัตราโทษปรับตามกฎหมายสิ่งแวดล้อมส่วนใหญ่จึงมีค่าปรับที่ต่ำมากเมื่อเทียบกับความเสียหายที่เกิดขึ้น และแม้จะมีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายอยู่บ้าง แต่ส่วนใหญ่ก็มักเป็นการปรับปรุงแก้ไขในเนื้อหาส่วนอื่น โดยโทษปรับนั้นยังคงใช้อัตราเดิม โดยที่ไม่ได้มีการแก้ไขและปรับปรุงให้มีความเหมาะสม

นอกจากปัญหาที่กล่าวมาข้างต้นแล้วโทษปรับที่กำหนดเอาไว้เป็นจำนวนเงินที่แน่นอนตายตัวตามกฎหมายสิ่งแวดล้อมยังทำให้โทษปรับไม่เหมาะสมกับผู้กระทำผิดแต่ละราย ซึ่งส่งผลให้ผู้กระทำความผิดที่มีฐานะรายได้ไม่เท่าเทียมกันได้รับผลกระทบที่เกิดจากการลงโทษแตกต่างกันออกไป โดยเฉพาะในคดีสิ่งแวดล้อมที่ผู้กระทำความผิดอาจมีได้ตั้งแต่ผู้ที่มีรายสูงไปจนถึงผู้ที่มี

รายต่ำ หรือไม่มีรายได้ในการกระทำความผิดอย่างเดียวกัน แม้ศาลจะลงโทษปรับในอัตราที่เท่ากัน แต่เมื่อมีรายได้ที่ไม่เท่ากัน ผู้กระทำความผิดที่มีรายได้สูงอาจไม่รู้สึกเกรงกลัวต่อโทษปรับเนื่องจากจำนวนเงินค่าปรับอาจไม่ได้กระทบต่อการใช้ชีวิตของตนเองหรือครอบครัวมากนัก เป็นเหตุให้มีการกระทำความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมโดยไม่ยั้งคิดและไม่เกรงกลัวกฎหมาย ต่างจากผู้ที่ไม่มีรายได้อาจไม่มีรายได้ ค่าปรับจำนวนนั้นอาจกระทบต่อการใช้ชีวิตหรือครอบครัวของผู้กระทำความผิดอย่างมาก ซึ่งบางครั้งอาจจะไม่สามารถชำระค่าปรับได้จนทำให้ต้องถูกยึดทรัพย์สินหรือกักขังแทนค่าปรับ ส่งผลให้คำพิพากษาของศาลที่เห็นสมควรกำหนดโทษปรับแก่ผู้กระทำความผิดไม่เป็นไปตามความประสงค์ที่แท้จริงเพราะสุดท้ายนั้นหากไม่สามารถชำระค่าปรับได้กลับต้องมาถูกบังคับค่าปรับด้วยมาตรการอื่นแทน

นอกจากนี้ การกำหนดโทษปรับแบบตายตัวยังทำให้โทษปรับในคดีสิ่งแวดล้อมไม่เหมาะสม กับผลประโยชน์ตอบแทนที่ได้รับจากการกระทำความผิดสิ่งแวดล้อมอีกด้วย เนื่องจากการกระทำความผิดในคดีสิ่งแวดล้อมส่วนใหญ่แล้วผู้กระทำความผิดมีผลประโยชน์เป็นแรงจูงใจหลัก ในขณะที่โทษปรับซึ่งเป็นการลงโทษเกี่ยวกับทรัพย์สินและบังคับเอาเกี่ยวกับทรัพย์สินกลับถูกจำกัดโดยกรอบอัตราโทษปรับขั้นต่ำและขั้นสูงที่บัญญัติเอาไว้อย่างตายตัวและยังคงมีอัตราที่ไม่สูงนัก โทษปรับจึงไม่สามารถลงโทษผู้กระทำความผิดเกรงกลัวที่จะกระทำความผิดเมื่อเปรียบเทียบกับผลประโยชน์ที่ได้รับ ประกอบกับในปัจจุบันผลประโยชน์หรือผลตอบแทนจากการกระทำความผิดในคดีสิ่งแวดล้อม มีมูลค่าทางเศรษฐกิจที่สูงมากขึ้นเรื่อยๆ เนื่องจากทรัพยากรทางธรรมชาติลดลงเป็นอย่างมาก ทำให้เห็นได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้นถึงความไม่สอดคล้องกันระหว่างโทษปรับกับผลประโยชน์ตอบแทนที่ได้รับในคดีสิ่งแวดล้อม ยกตัวอย่างเช่น ผลประโยชน์ที่ได้รับจากการลักลอบตัดไม้หวงห้าม จากข้อเท็จจริงที่ปรากฏตามข่าวต่างๆ ในการจับกุมผู้กระทำความผิดแต่ละครั้งก็พบว่า มีปริมาณไม้หวงห้ามที่ถูกลักลอบตัดมีจำนวนมาก เช่น สำนักงานศุลกากรท่าเรือกรุงเทพดำเนินการจับกุมผู้ลักลอบขนไม้พยุงและไม้ประดู่ จำนวน 6 ตู้คอนเทนเนอร์ น้ำหนัก 110 ตัน มูลค่ากว่า 100 ล้านบาท ขณะกำลังส่งออกทางท่าเรือกรุงเทพ เพื่อไปจำหน่ายยังฮ่องกง² เมื่อเปรียบเทียบกับผลประโยชน์ที่จะได้รับ ผู้กระทำความผิดจึงเลือกที่กระทำความผิดลงไปมากกว่าที่จะปฏิบัติตามกฎหมายนั่นเอง

ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นนี้จะเห็นได้ว่าเป็นผลมาจากการกำหนดโทษปรับเอาไว้เป็นอัตราที่แน่นอนตายตัว ซึ่งยังไม่มีความเหมาะสมกับปัจจุบัน ในขณะที่ประเทศอื่นๆ โดยเฉพาะประเทศในทวีปยุโรป ได้แก่ ประเทศฟินแลนด์ ประเทศสวีเดน รวมทั้งในบางมลรัฐของประเทศสหรัฐอเมริกา

² คม ชัด ลึก ออนไลน์, ศุลกากรยึดไม้พยุงประดู่ลอบส่งจีนฮ่องกง, เมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2561

มีการบังคับใช้โทษปรับในอีกรูปแบบหนึ่งที่แตกต่างกันออกไป คือ โทษปรับที่บังคับใช้ในประเทศที่กล่าวมานี้ไม่ได้กำหนดอัตราโทษปรับเอาไว้เป็นจำนวนเงินแน่นอนตายตัวเหมือนดังเช่นที่ใช้ในคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย แต่จะใช้เป็นโทษปรับตามวันและรายได้ ซึ่งเป็นโทษปรับที่ได้รับการพัฒนาและปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นกว่าโทษปรับแบบตายตัวที่ใช้มาเป็นระยะเวลายาวนานและมีความไม่เหมาะสมกับปัจจุบัน โดยโทษปรับตามวันและรายได้จะนำเอารายได้ของผู้กระทำผิดมาพิจารณาควบคู่กับการพิจารณาควบคู่ความร้ายแรงของความผิด และจำนวนเงินค่าปรับ ที่ผู้กระทำผิดต้องชำระนั้นจะไม่ได้ขึ้นอยู่กับความร้ายแรงของความผิดเพียงอย่างเดียว แต่จำนวนเงินค่าปรับจะขึ้นอยู่กับรายได้ในแต่ละรายอีกด้วย ผู้กระทำความผิดที่กระทำความผิดฐานเดียวกันและถูกลงโทษปรับเท่ากัน อาจจะต้องชำระค่าปรับในจำนวนที่แตกต่างกันออกไปก็ได้ โดยจำนวนค่าปรับจะแปรตามจำนวนรายได้ของผู้กระทำความผิด ยิ่งมีรายได้สูงจำนวนเงินค่าปรับที่ต้องชำระก็จะยิ่งสูงตาม ซึ่งการนำเอารายได้เข้ามาเป็นตัวแปรสำคัญ ในการกำหนดโทษปรับนี้ ทำให้โทษปรับตามวันและรายได้มีความยืดหยุ่นมากกว่าโทษปรับแบบตายตัว เนื่องจากจำนวนเงินค่าปรับไม่ได้มีกรอบกำหนดเอาไว้แน่นอน เช่น โทษปรับแบบตายตัว แต่สามารถเปลี่ยนแปลงไปตามรายได้ที่แตกต่างกันในแต่ละราย โทษปรับตามวันและรายได้จึงเป็นการกำหนดโทษปรับที่สามารถช่วยแก้ไขปัญหาและข้อบกพร่องที่กำลังเกิดขึ้นกับคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย

ดังนั้น ผู้เขียนจึงเห็นสมควรศึกษาถึงการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ของต่างประเทศ ตลอดจนปัญหาในการบังคับใช้ เพื่อนำไปเป็นแนวทางในการวิเคราะห์และปรับปรุงแก้ไข โทษปรับในคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยให้มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อันจะทำให้โทษปรับในฐานะที่เป็นบทลงโทษหลักในคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยสามารถบังคับใช้ได้อย่างสัมฤทธิ์ผลต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

2.1 เพื่อศึกษาถึงลักษณะคดีสิ่งแวดล้อมและความเป็นมาของโทษปรับและแนวทางการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้

2.2 เพื่อศึกษาและวิเคราะห์การกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ที่บังคับใช้ในประเทศฟินแลนด์ ประเทศสวีเดน ประเทศสหรัฐอเมริกา

2.3 เพื่อวิเคราะห์มาตรการการนำโทษปรับตามวันและรายได้มาใช้ในคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย

2.4 เพื่อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาและแก้ไขกฎหมายโดยกำหนดแนวทางและตัวบทกฎหมายในการนำโทษปรับตามวันและรายได้อมาใช้กับคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย

3. ขอบเขตการศึกษา

การศึกษานี้มุ่งศึกษาบทบัญญัติทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดในการลงโทษปรับ ความรับผิดในคดีสิ่งแวดล้อมโดยให้ความสำคัญกับความรับผิดทางอาญาโดยเฉพาะโทษปรับ การบังคับใช้โทษปรับในคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยรวมทั้งปัญหา และศึกษาถึงแนวคิด และหลักเกณฑ์ของการลงโทษปรับตามวันและรายได้อ รวมถึงการบังคับใช้โทษปรับตามวัน และรายได้อในคดีสิ่งแวดล้อมของต่างประเทศด้วย

4. วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยการวิจัยเอกสาร แนวคำพิพากษาฎีกา บทบัญญัติทางกฎหมาย ตำราวิชาการ บทความ วิทยานิพนธ์ และเอกสารอื่นๆ ทั้งภาษาไทย และภาษาต่างประเทศ โดยนำรวบรวม วิเคราะห์ เปรียบเทียบและนำเสนออย่างเป็นระบบ เสนอแนะแนวทางเกี่ยวข้องกับมาตรการในการนำโทษปรับตามวันและรายได้อมาใช้กับคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย

5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

5.1 ทำให้ทราบถึงลักษณะคดีสิ่งแวดล้อมและความเป็นมาของโทษปรับและแนวคิด การกำหนดโทษปรับตามระยะเวลาและรายได้อ

5.2 ทำให้ทราบถึงการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้อที่บังคับใช้ในประเทศ ฟินแลนด์ ประเทศสวีเดน ประเทศสหรัฐอเมริกา

5.3 ทำให้ทราบถึงผลการวิเคราะห์มาตรการนำโทษปรับตามวันและรายได้อมาใช้ในคดี สิ่งแวดล้อมของประเทศไทย

5.4 ทำให้สามารถหาแนวทางในการพัฒนาและแก้ไขกฎหมายโดยกำหนดแนวทาง และตัวบทกฎหมายในการนำโทษปรับตามวันและรายได้อมาใช้กับคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย

บทที่ 2

ลักษณะคดีสิ่งแวดล้อมและความเป็นมาของโทษปรับ และทฤษฎีในการลงโทษ

1. ความสำคัญของคดีสิ่งแวดล้อม

ความสำคัญของการคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และลักษณะของคดีสิ่งแวดล้อมทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อทุกชีวิตในโลกซึ่งทุกคนควรจะต้องให้ความสำคัญต่อการคุ้มครองรักษา อีกทั้งหากเกิดข้อพิพาททางสิ่งแวดล้อมขึ้นจนกลายเป็นคดีสิ่งแวดล้อม คดีสิ่งแวดล้อมก็มีลักษณะพิเศษต่างกับคดีทั่วไป ในหัวข้อนี้จึงเป็นเรื่องของการทำความเข้าใจกับลักษณะของคดีสิ่งแวดล้อมที่หากเกิดขึ้นจะมีผลกระทบเป็นวงกว้าง เพื่อให้ตระหนักถึงความสำคัญของการคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2. ความสำคัญของการคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

สิ่งแวดล้อมตลอดจนทรัพยากรธรรมชาติเป็นทรัพย์สินสมบัติของมวลมนุษยชาติซึ่งทุกคนสามารถใช้ประโยชน์ร่วมกันได้และจะเห็นได้ว่าหากไม่มีทรัพยากรธรรมชาติอย่างเช่น ดิน น้ำ อากาศ ป่าไม้หรือหากสิ่งเหล่านี้จะต้องอยู่ในภาวะที่เป็นพิษแล้ว ย่อมส่งผลให้เราไม่สามารถมีชีวิตอยู่ในอดีตนั้น เราอาจคิดว่าทรัพยากรธรรมชาติมีอย่างเหลือเฟือและเพียงพอกับความต้องการของมนุษย์ เพราะในขณะนั้น ประชากรในประเทศต่างๆ ยังมีน้อยและอัตราการอุปโภค บริโภคทรัพยากรธรรมชาติต่อบุคคลก็ยังไม่สูงเท่ากับในปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม ในเวลาต่อมา มนุษย์ก็ทราบถึงความจำกัดของทรัพยากรต่างๆ บนโลกจะเห็นจากปัญหาการลดปริมาณของทรัพยากรประมงในมหาสมุทรต่างๆ การสูญเสียพื้นที่ป่าไม้และการสูญพันธุ์ของสัตว์หลายชนิด ไปจากพื้นโลกและปัญหามลพิษต่างๆ บนผิวโลกที่สภาพแวดล้อมไม่สามารถบำบัดฟื้นฟู ด้วยตนเองได้อีกต่อไป แม้ว่าทรัพยากรธรรมชาติบางอย่างอาจจะมีการเกิดใหม่เพื่อทดแทนส่วนที่สูญเสียไป ได้แต่เมื่อใดที่อัตราการใช้ทรัพยากรธรรมชาติชนิดนั้นสูงกว่าอัตราการเกิดใหม่แล้ว จะทำให้เกิดการขาดแคลนทรัพยากรธรรมชาติ ขึ้นมาด้วยข้อจำกัดเกี่ยวกับทรัพยากรในลักษณะดังกล่าว ทำให้ต้องมีการสงวนรักษาทรัพยากรต่างๆ ที่มีอยู่บนโลก

และมีการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบกับมีแนวความคิดในทางปรัชญาที่สนับสนุน เหตุผลของการที่มนุษย์จะต้องอนุรักษ์และคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมดังนี้

2.1 เราไม่ควรจะถือว่ามนุษย์นั้นเป็นผู้พิชิตโลกหรือธรรมชาติทั้งหมด แต่ควรถือว่า มนุษย์นั้นเป็นเพียงสมาชิกคนหนึ่ง ในชุมชนของโลกและควรจะต้องให้ความเคารพต่อสมาชิกอื่นๆ บนพื้นโลกและชุมชนของโลกโดย ส่วนร่วมเป็นการไม่ถูกต้องในการกำหนดว่าควรจะอนุรักษ์สิ่งใด หรือ ไม่นั้นให้ดูจากมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ของสิ่งนั้นเป็นหลักเพราะมีหลายสิ่งหลายอย่างบนโลก ที่ไม่มีมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์แต่ทุกสิ่งมีสิทธิที่จะอยู่บนพื้นโลก อย่างไรก็ตาม มิได้ห้ามว่า การอนุรักษ์ทรัพยากรหรือสิ่งต่างๆ ใวนั้นจะต้องไม่มีการใช้ประโยชน์จากสิ่งนั้นเลยเพราะการอนุรักษ์ ที่ดูนั้นเป็นการทำให้เกิดความสมดุลระหว่างการเก็บเกี่ยวผลประโยชน์จากพืช สัตว์ หรือสิ่งอื่นๆ กับการให้พืช สัตว์และสิ่งอื่นนั้นได้สามารถสร้างสิ่งที่สูญไปขึ้นมาทดแทนได้ ทั้งนี้ก็เพื่อให้สามารถ เก็บเกี่ยวผลประโยชน์อย่างยั่งยืนตลอดไปนั่นเอง ซึ่งแนวความคิดนี้ได้รับการสนับสนุนอย่างแพร่หลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากนักอนุรักษ์³

2.2 การคุ้มครองรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้นดำเนินไปเพื่อประโยชน์ ของคนรุ่นหลังด้วย มิใช่เพื่อประโยชน์ของคนรุ่นปัจจุบันแต่เพียงอย่างเดียว เช่น การที่เรารักษาป่าไม้ หรือปลูกต้นไม้ขึ้น คนส่วนใหญ่คงมิได้ทำเพื่อประโยชน์ของตนเองเท่านั้น แต่คงทำเพื่อประโยชน์ ของลูกหลานตนด้วย หรือหากเป็นการดำเนินการของทางราชการ เหตุผลส่วนหนึ่งก็เพื่อประโยชน์ แก่คนไทยรุ่นหลังที่จะได้รับประโยชน์จากการปลูกป่าหรือรักษาป่าเช่นว่านั้น เพราะคนส่วนใหญ่ ในสังคมคงต้องการให้ลูกหลานของตนอาศัยอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดีเช่นเดียวกับต้นหากพิจารณา ถึงผู้ที่ป็นรัฐบาลแล้ว ก็คงต้องการให้ประชาชนรุ่นหลังในประเทศตนมีชีวิตอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี ต่อไปเช่นกัน คนในแต่ละรุ่นของสังคมนั้นต่างก็มีสิทธิในการใช้และแสวงหาประโยชน์จากทรัพยากร บนพื้นโลกเท่าเทียมกันคนรุ่นก่อนไม่มีสิทธิที่จะใช้ทรัพยากรบนพื้นโลกมากจนกระทั่งก่อให้เกิด การขาดแคลนทรัพยากรนั้นต่อคนรุ่นหลัง ดังนั้น เพื่อให้เกิดความยุติธรรมระหว่างคนในแต่ละรุ่น จึงควรจะต้องมีการส่งเสริมและรักษาสิ่งแวดล้อมเพื่อให้คนรุ่นหลังได้มีโอกาสใช้ทรัพยากร และอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดีเช่นเดียวกับคนรุ่นก่อน⁴

แม้ว่ามนุษย์จะเริ่มรับรู้ถึงข้อจำกัดของทรัพยากรธรรมชาติและมีความคิดหลากหลาย เกี่ยวกับการคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติก็ตาม แต่ทรัพยากรธรรมชาติก็ยังคงถูกประเมินค่าไปในทาง เศรษฐกิจและการพัฒนาโดยถือเป็นเพียงปัจจัยในการผลิตเพื่อการค้าและการบริโภค มีการขุดค้น ทรัพยากรแร่ธาตุต่างๆ ขึ้นมาใช้ประโยชน์เป็นจำนวนมาก ก่อให้เกิดการแก่งแย่งที่จะครอบครอง

³ อำนาง วงศ์บัณฑิต, กฎหมายสิ่งแวดล้อม, กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2550, หน้า 41-43

⁴ “เรื่องเดียวกัน”, หน้า 43-44

และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างไร้ขีดจำกัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคที่เศรษฐกิจโลกมีการพัฒนาและเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว อันเนื่องมาจากการขยายตัวของการค้าขายการอุตสาหกรรมและการท่องเที่ยวกิจกรรมเหล่านี้ได้ ส่งผลให้ทรัพยากรธรรมชาติ ต้องร่อยหรอลงอย่างรวดเร็ว ประกอบกับผู้ประกอบการจำนวนมากมักไม่ตระหนักถึง ความสำคัญของการรักษาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติให้ควบคู่ไปกับการประกอบธุรกิจ ส่งผลให้ปัญหาความเสื่อมสลายของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมยิ่งทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ นอกจากนี้การขยายตัวของชุมชนได้ก่อให้เกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชนเมืองด้วย เช่นกัน ซึ่งได้ก่อให้เกิดปัญหาในด้านต่างๆ เช่น ปัญหาน้ำเน่าเสียอากาศและเสียงเป็นพิษปัญหาขยะและของเสียอันตราย เป็นต้น ทำให้ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมถูกใช้เป็นแหล่งรองรับมลพิษและของเสียจากกิจกรรมต่างๆ ของมนุษย์อีกด้วย

เนื่องจากโลกในปัจจุบันมีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันทั้งในทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การค้าการพัฒนา การท่องเที่ยว และสภาพแวดล้อม ดังนั้น ปัญหาสิ่งแวดล้อมจึงส่งผลกระทบและมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับปัญหาด้านอื่นๆ อย่างหลีกเลี่ยงมิได้ผลกระทบจากปัญหาสิ่งแวดล้อมก็มีได้จำกัดอยู่เพียงภายในแหล่งหรือเขตแดนของประเทศที่ก่อให้เกิดปัญหาเท่านั้น แต่ได้ส่งผลกระทบไปยังประเทศเพื่อนบ้านอีกด้วย และในบางกรณียังได้ส่งผลกระทบโดยรวมต่อระบบนิเวศของโลกได้ด้วยเช่นกัน ปัญหาสิ่งแวดล้อมจึงถือได้ว่าเป็นปัญหาใหญ่ที่ เราจะต้องให้ความสำคัญ โดยแต่ละประเทศควรจะต้องมีมาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมและเข้มงวดหรือมีแนวนโยบายของรัฐในการที่จะคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนเกิดความหวงแหนและรู้จักอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน เพราะ มิฉะนั้นทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอาจถูกทำลายจนยากเกินที่จะเยียวยา

⁵ อุดมศักดิ์ สินธิพงษ์, กฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม, พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2549, หน้า 23

3. ลักษณะของคดีสิ่งแวดล้อม

คดีสิ่งแวดล้อมโดยสภาพแล้วมีความพิเศษแตกต่างจากคดีความทั่วไปโดยเฉพาะอย่างยิ่งในลักษณะของมูลคดีและผลที่เกิดขึ้น กล่าวคือ คดีสิ่งแวดล้อมเกิดจากการกระทำใดๆ ที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งผลกระทบต่อประชาชนส่วนรวม แต่ในส่วนของความรับผิดชอบแล้วก็จะเหมือนกับการกระทำละเมิดหรือคดีละเมิดทั่วไป เนื่องจากเป็นการนำเอากฎหมายละเมิดมาใช้หรือในส่วนของความรับผิดทางอาญา ก็จะเหมือนกับการกระทำผิดทางอาญาทั่วไป กล่าวคือ มีการกระทำของบุคคลเป็นองค์ประกอบสำคัญ อย่างไรก็ตาม คดีสิ่งแวดล้อมยังมีความยุ่งยากซับซ้อนและลักษณะพิเศษเป็นการเฉพาะ ดังนี้

3.1 ก่อความเสียหายต่อทรัพยากรธรรมชาติที่ประชาชนใช้ร่วมกัน

เดิมเมื่อก้าวถึงคดีสิ่งแวดล้อมส่วนใหญ่มักจะเป็นคดีที่ เกี่ยวกับการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อบุคคลไม่ว่าจะเป็นการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อชีวิต ร่างกายอนามัยจิตใจ หรือความเดือดร้อนรำคาญ โดยมีสาเหตุมาจากภาวะมลพิษแต่ภายหลังเมื่อ มีการพัฒนาการทางสังคม วิชาการและเทคโนโลยีต่างๆ มากขึ้นจึงนำไปสู่จุดที่มนุษย์เริ่มให้ความสนใจต่อทรัพยากรธรรมชาติมีการนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้อย่างสิ้นเปลืองโดยไม่มีการควบคุมหรือทำกิจกรรมต่างๆ โดยไม่คำนึงถึงผลกระทบที่เกิดต่อสิ่งแวดล้อม อันเป็นสิ่งที่ประชาชนใช้ร่วมกันจนเกิดเป็นคดีสิ่งแวดล้อมขึ้น

ในคดีสิ่งแวดล้อมมักจะพบเสมอว่าการกระทำของจำเลยเป็นการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพยากรธรรมชาติที่ประชาชนใช้ร่วมกันไม่ใช่ทรัพย์สินส่วนตัวของผู้ใดผู้หนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งไม่ใช่ทรัพย์สินของโจทก์ผู้ฟ้องคดี เช่น มลภาวะที่เกิดในน้ำ อากาศ พื้นดิน สภาพป่าไม้เสื่อมโทรม เป็นต้น จึงเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิทธิหรือผลประโยชน์ของสาธารณะด้วย⁶ ซึ่งความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อทรัพยากรธรรมชาติดังกล่าว ได้แก่ ความเสียหายต่อทรัพยากรน้ำ ทรัพยากรอากาศ ทรัพยากรดิน ทรัพยากรป่าไม้ ทรัพยากรสัตว์ป่า ระบบนิเวศฯ เป็นต้น⁷

ความเสียหายต่อทรัพยากรน้ำ เกิดขึ้นจากการทิ้งน้ำทิ้งสิ่งสกปรกและของเหลือใช้จากแหล่งชุมชนจากโรงงานอุตสาหกรรมจากแหล่งเกษตรกรรม จากการขนถ่ายน้ำมันเชื้อเพลิงและวัตถุมีพิษทางน้ำ และการที่น้ำฝนชะล้างมลวัตถุลงสู่แหล่งน้ำ รวมทั้งแหล่งน้ำเสียต่างๆ เป็นต้น

⁶ วินัย เรื่องศรี, “ลักษณะและขอบเขตคดีสิ่งแวดล้อม”, เอกสารประกอบการบรรยาย วิชาปัญหาการดำเนินคดีสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, หน้า 2

⁷ สวัสดิ์ โนนสูง, ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, 2543, หน้า 117-118

ทำให้น้ำเน่าเสีย ชุ่น เป็นพิษ มีเชื้อโรคปะปน อุณหภูมิสูงกว่าปกติ น้ำกร่อย น้ำเป็นกรดหรือด่าง มีสารกัมมันตรังสีมีคราบน้ำมัน มีวัตถุมีพิษเจือปนอยู่ เป็นต้น

ความเสียหายต่อทรัพยากรอากาศ เกิดขึ้นจากการคมนาคมขนส่ง โรงงานอุตสาหกรรม การใช้เครื่องจักรเครื่องยนต์การก่อสร้างการทำเหมืองแร่และเกษตรกรรม การใช้เคมีภัณฑ์ต่างๆ การดำเนินกิจกรรมในการดำรงชีวิตประจำวันของมนุษย์ การใช้กัมมันตรังสีการใช้สารที่ก่อให้เกิดสารระเหย เป็นต้น ทำให้อากาศเสียเกิดควัน ฝุ่น ละออง หมอกไอระเหยมีสารพิษปะปนอยู่ในอากาศ เป็นต้น⁸

ความเสียหายต่อทรัพยากรดิน เกิดขึ้นจากขยะและน้ำเสียจากตะกอน น้ำโสโครก ปุ๋ยหมัก เหมืองแร่และโรงถลุง มูลสัตว์ ฝุ่นผงจากโรงงานอุตสาหกรรม การใช้ปุ๋ยและยาฆ่าแมลง ในการเกษตรกรรม มลสารกัมมันตรังสีทำให้ดินเสีย มีสารพิษหรือสารปนเปื้อนตกค้างอยู่ในดิน เป็นต้น⁹

ความเสียหายต่อทรัพยากรป่าไม้เกิดขึ้นจากการถางป่าไม้เพื่อนำพื้นที่มาใช้เพาะปลูก การตัดไม้เพื่อการค้า ไฟไหม้ป่าการสร้างเขื่อนเพื่อเก็บน้ำการปลูกสิ่งก่อสร้างในบริเวณป่าไม้การทำลายของสัตว์เลื้อย การทำเหมืองแร่ เป็นต้น ทำให้เกิดสภาพลมฟ้าอากาศแปรปรวนสัตว์ป่าถูกทำลายเกิดน้ำท่วม ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ลดอายุการใช้งานของอ่างเก็บน้ำและแหล่งน้ำธรรมชาติ อันเนื่องมาจากการตื้นเขิน เป็นต้น¹⁰

ความเสียหายต่อทรัพยากรสัตว์ป่า เกิดขึ้นจากการถูกล่า ถิ่นที่อยู่ของสัตว์ป่าถูกทำลาย การนำสัตว์ป่าจากถิ่นอื่นเข้ามากรกระทำของธรรมชาติ เป็นต้น ทำให้สัตว์ป่าสูญพันธุ์ เกิดผลเสียต่อระบบนิเวศน์ขาดประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่มนุษย์ จะได้รับขาดอาหาร ขาดการช่วย กำจัดศัตรูพืช ขาดการช่วยทำลายศัตรู ของป่าไม้ขาดการช่วยทำลายพันธุ์พืช ทำให้มนุษย์ขาดนันทนาการ ขาดการเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ให้แก่ดิน เป็นต้น¹¹

⁸ “เรื่องเดียวกัน”, หน้า 131-132

⁹ สุกาญจน์ รัตนเลิศสุธรรม, หลักการจัดการสิ่งแวดล้อม, พิมพ์ครั้งที่ 4, กรุงเทพมหานคร: ศ.ศ.ท., 2548, หน้า 148-150

¹⁰ “เรื่องเดียวกัน”, หน้า 68-69

¹¹ “เรื่องเดียวกัน”, หน้า 77-78

ความเสียหายต่อระบบนิเวศน์เกิดขึ้นจากการเพิ่มขึ้นของประชากรการขยายตัวของเมืองการพัฒนาท้องถิ่น การอุตสาหกรรม การผลิตทางการเกษตร เป็นต้น ทำให้ระบบนิเวศน์เสียความสมดุล เกิดผลกระทบต่อความสมดุลของธรรมชาติ และระบบนิเวศน์ได้อย่างรุนแรง เป็นต้น¹²

3.2 มีผลกระทบต่อประชาชนจำนวนมาก

เมื่อเกิดความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมขึ้น โดยส่วนใหญ่ความเสียหายนั้นจะแพร่กระจายเป็นวงกว้าง ซึ่งจะมีผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนหรือผลกระทบตามมาเป็นจำนวนมาก อาจเป็นคนที่อยู่ในชุมชน หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ หรือจังหวัด บางกรณีอาจแผ่ขยายไปยังประเทศเพื่อนบ้าน เช่น โรงงานอุตสาหกรรมปล่อยน้ำเสียลงสู่แม่น้ำลำคลอง โครงการก่อสร้างขนาดใหญ่ หรือกรณีกลุ่มควันไฟที่เกิดจากเหตุไฟป่า เป็นต้น¹³ ปัญหาที่มักเกิดขึ้นคือ กระบวนการพิจารณาคดีที่มีจำนวนคู่ความและพยานจำนวนมาก โดยความเสียหายที่เกิดขึ้นกับมนุษย์นั้น ส่วนใหญ่เริ่มจากการทำลายสภาพธรรมชาติและสถานะสิ่งแวดล้อมอย่างรุนแรง ผลจากการกระทำดังกล่าวทำให้เกิดมลภาวะเป็นพิษ ได้แก่ มลพิษทางอากาศ มลพิษทางน้ำ มลพิษทางดิน มลพิษทางเสียง มลพิษรังสีมลพิษความร้อน เป็นต้น ซึ่งก็มาจากกิจกรรมต่างๆ ที่มนุษย์กระทำขึ้นมาไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมที่ชอบด้วยกฎหมายและมีชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งนอกจากจะเกิดความเสียหายต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแล้วยังส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนจำนวนมากด้วย โดยส่งผลทำให้บุคคลอื่นได้รับความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย สุขภาพ อนามัย จิตใจ หรือทรัพย์สิน เนื่องจากสถานะแวดล้อมที่เป็นพิษต่างๆ นี้ล้วนเป็นสิ่งที่มนุษย์ต้องใช้ในการดำรงชีพหรือต้องเผชิญในชีวิตประจำวัน เมื่อสิ่งแวดล้อมเหล่านี้เกิดมลพิษย่อมส่งผลเสียต่อสุขภาพของประชาชนจำนวนมากอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ทำให้เกิดปัญหาโรคร้ายต่างๆ ตามมามากมายซึ่งส่วนใหญ่เป็นโรคที่มีอาการเรื้อรังต้องรักษาอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลานาน เช่น โรค ทางเดินหายใจ โรคหัวใจ โรคมะเร็ง โรคความดันโลหิตสูง โรคผิวหนัง โรคประสาทหูเสื่อม โรค เกรียด อหิวาตกโรค คลื่นไส้เวียนศีรษะ เป็นต้น

3.3 ใช้เวลาในการแสดงผลความเสียหาย¹⁴

บางกรณีความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อบุคคลอื่นเนื่องมาจากสารเคมีสารพิษ หรือวัตถุใดในกระบวนการอุตสาหกรรม ได้เกิดขึ้นทันทีทันใด แต่ต้องอาศัยระยะเวลาการสะสมของสารนั้นในร่างกาย หรืออาจจะต้องมีปริมาณการสะสมของสารจำนวนหนึ่งจึงจะแสดงปฏิกิริยาต่อร่างกาย

¹² “เรื่องเดียวกัน”, หน้า 70-71

¹³ วินัย เรื่องศรี, “อ่างแล้ว”, หน้า 2

¹⁴ สุณีย์ มัลลิกะมาลย์, พงษ์เดช วานิชกิตติคุณและคณะ, “รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์โครงการการศึกษาวิเคราะห์สิ่งแวดล้อมในศาลยุติธรรม”, กรุงเทพมหานคร: สำนักประธานศาลฎีกา ศาลยุติธรรม, 2547, หน้า 21

ของมนุษย์ในกรณีเช่นนี้ปัญหาที่เกิดขึ้นในการพิจารณาคดีของศาลก็คือการพิสูจน์ความสัมพันธ์ระหว่างสารเคมีกับความเสียหายต่อสุขภาพร่างกายของโจทก์เพราะบางครั้งผลเสียหายอาจจะเกิดขึ้นหลังจากคดีเสร็จสิ้นไปแล้วเป็นเวลานาน ซึ่งจะมีผลกระทบในเรื่องการกำหนดค่าเสียหายหรืออายุความฟ้อง ร้องคดี เป็นต้น

3.4 ต้องใช้พยานผู้เชี่ยวชาญในการพิสูจน์ความเสียหาย

เนื่องจากคดีสิ่งแวดล้อมมีลักษณะพิเศษในการพิสูจน์ตามภาระการพิสูจน์บางประการ เช่น การพิสูจน์ ถึงสารเคมีหรือสารพิษบางชนิดที่มีความสลับซับซ้อนทางวิทยาศาสตร์ทางเทคโนโลยีทางการแพทย์ซึ่งในปัจจุบันได้วิวัฒนาการก้าวหน้าไปอย่างมาก บางกรณีจะต้องนำข้อมูลทางเคมีหรือชีววิทยามาประกอบการพิจารณาเพื่อที่จะทำให้ทราบถึงผลกระทบที่จะออกมาในรูปแบบต่างๆ รวมถึงความเป็นไปได้ของความเสียหายที่เกิดขึ้น ซึ่งต้องใช้เทคนิคและ หลักวิชาการเข้ามาวิเคราะห์ นอกจากนี้พยานหลักฐานที่ผู้เสียหายได้มาหลังจากที่ได้รับผลร้าย แล้วอาจเปลี่ยนสภาพหรือสภาวะไปทำให้พยานหลักฐานนั้น ไม่น่าเชื่อถือและไม่อาจบ่งชี้ถึงการกระทำของผู้กระทำความผิดได้คดีสิ่งแวดล้อมจึงมีความจำเป็นต้องใช้พยานผู้เชี่ยวชาญในการพิสูจน์ความเสียหายที่เกิดขึ้น เพราะพยานผู้เชี่ยวชาญจะเป็นผู้ให้ข้อมูลที่ถูกต้องต่อศาลในเรื่องผลของการตรวจพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีการแพทย์หรือทางวิชาการอื่นๆ เป็นต้น สำหรับความเสียหายที่เกิดขึ้น ซึ่งเป็นเรื่อง ที่บุคคลธรรมดาทั่วไปไม่มีความรู้ความเข้าใจและไม่สามารถให้ความเห็นได้¹⁵

3.5 ต้องมีมาตรการแก้ไขเยียวยาที่ทันต่อสถานการณ์

ความเสียหายที่เกิดขึ้นในคดีสิ่งแวดล้อม มักจะสร้างความเสียหายที่เกิดขึ้น ต่อทรัพยากรธรรมชาติอย่างมาก และผลกระทบต่อมนุษย์ก็ค่อนข้างรุนแรง หากปล่อยไว้ระยะเวลา นานออกไปอาจยากที่จะแก้ไขให้กลับสู่สภาพปกติหรืออาจต้องใช้เงินจำนวนมากและต้องอาศัย วิทยาการสมัยใหม่หรือขั้นสูงที่จะแก้ไขได้ดังนั้นในบางกรณีจึงมีความจำเป็นที่จะต้องอาศัยมาตรการ ทางกฎหมายบางประการที่จะหยุดหรือระงับการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายนั้นอย่างรวดเร็วที่สุด เช่น กรณีของการก่อให้เกิดมลภาวะทางน้ำหรือทางอากาศ ที่จะสร้างความเสียหายแก่มนุษย์ และทรัพยากรธรรมชาติจำนวนมาก ศาลอาจมีคำสั่งให้ระงับการกระทำใดที่ อาจจะทำให้เกิดความเสียหาย ต่อสิ่งแวดล้อมไว้ชั่วคราวก่อนพิพากษา¹⁶ หรือในบางกรณีก็จำเป็นต้อง ออกคำสั่งคุ้มครอง ก่อนการฟ้องคดีเป็นต้น เพื่อใช้เป็นมาตรการในทางกฎหมายที่จะหยุดยั้งหรือระงับความเสียหาย

¹⁵ ชนาธิป เหมือนพะวงศ์, พยานผู้เชี่ยวชาญในคดีแพ่งที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม, วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2550, หน้า 1-3

¹⁶ สุณีษ์ มัลลิกะมาลย์, พงษ์เดช วานิชคดีอุทกและคณะ, “อ้าวแล้ว”, หน้า 21

ที่เกิดขึ้นให้รวดเร็วที่สุด นอกจากลักษณะพิเศษ 5 ประการที่กล่าวมาแล้ว คดีสิ่งแวดล้อมยังมีลักษณะพิเศษอื่นๆ อีก ดังนี้

- 1) มีจุดมุ่งหมายเพื่อพิทักษ์คุ้มครองหรือพัฒนาสิ่งแวดล้อม
- 2) มีสภาพบังคับทั้งทางแพ่ง ทางอาญา และทางปกครอง
- 3) พิจารณาความเสียหายที่เกิดขึ้นมากกว่าความผิดที่กระทำ คือไม่คำนึงว่าผู้กระทำจะจงใจหรือประมาทเลินเล่อหรือไม่ แต่จะคำนึงว่าการกระทำนั้นเกิดความเสียหายมากน้อยเพียงใด
- 4) ต้องการบทบาทของผู้พิพากษาในคดีสิ่งแวดล้อมแบบเดียวกับระบบไต่สวน และมีความรู้ความเข้าใจถึงเจตนารมณ์ของกฎหมายสิ่งแวดล้อมแบบองค์รวม เพื่อช่วยให้การพิจารณาคดีสามารถคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและผู้เสียหายได้อย่างเป็นธรรม

4. ความเป็นมาของโทษปรับและทฤษฎีในการลงโทษ

4.1 ความหมายและลักษณะของโทษปรับ

ความหมายของโทษปรับเมื่อดูจากประมวลกฎหมายอาญาจะเห็นได้ว่าไม่มีมาตราใดที่วิเคราะห์ศัพท์หรือให้ความหมายของโทษปรับเอาไว้เลย จะมีก็เพียงมาตรา 28 ที่บัญญัติไว้ว่าให้ผู้ต้องโทษปรับต้องชำระเงินตามที่กำหนดไว้ในคำพิพากษาต่อศาลเท่านั้น แต่เมื่อไปดูในกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 จะเห็นว่ามาตรา 17 ได้บัญญัติความหมายของโทษปรับเอาไว้ว่าหมายความถึงจำนวนเงินอันกำหนดไว้ในคำพิพากษาให้ปรับเป็นพินัยหลวงจากความในมาตรา 28 ของประมวลกฎหมายอาญา และมาตรา 17 ของกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 ดังกล่าว ทำให้เห็นได้ว่าทั้งในประมวลกฎหมายอาญาก็ดี ในกฎหมายลักษณะอาญาก็ดี ต่างระบุเอาไว้เหมือนกันว่าโทษปรับจะต้องเป็นเงินเสมอและต้องชำระเป็นพินัยหลวง กล่าวคือ เมื่อชำระแล้วเงินดังกล่าวต้องตกเป็นของแผ่นดินทันที ดังนั้น โทษปรับจึงได้แก่โทษที่ผู้ต้องคำพิพากษาจะต้องนำเงินตามจำนวนที่กำหนดไว้ในคำพิพากษาไปชำระต่อศาล¹⁷ ซึ่งการชำระเงินค่าปรับต่อศาลนั้นจะต้องชำระเป็นเงินบาทด้วย โดยเป็นที่เข้าใจกันโดยทั่วไปว่าหากเป็นเงินตราต่างประเทศแล้วก็นำมาชำระค่าปรับตามคำพิพากษาของศาลไทยมิได้¹⁸

¹⁷ หยุต แสงอุทัย, กฎหมายอาญาทั่วไป, พิมพ์ครั้งที่ 13, กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2516, หน้า 309

¹⁸ สมพร พรหมหิตาธร, “โทษปรับ,” *อัยการนิเทศ* 31, 2512, หน้า 443-458

จากความหมายของโทษปรับข้างต้น อาจสรุปได้ว่าโทษปรับมีลักษณะดังต่อไปนี้¹⁹

1) โทษปรับเป็นโทษที่บังคับเอาทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดซึ่งก็คือเงินเท่านั้น หากบังคับเอาทรัพย์สินอื่นที่ไม่ใช่เงิน เช่น ข้าวของ เครื่องประดับ หรือทรัพย์สินมีค่าประการอื่น ไม่ถือว่าเป็นโทษปรับ และถ้าหากทรัพย์สินอื่นที่ไม่ใช่เงินนั้นไปเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดด้วยแล้วการบังคับเอาทรัพย์สินนั้นถือว่าเป็นโทษริบทรัพย์สิน (Confiscation) ไม่ใช่โทษปรับแต่อย่างใด

2) เมื่อมีการลงโทษปรับแล้ว เงินที่ได้จากการปรับนั้นต้องตกเป็นของแผ่นดินหรือของหลวงต่างจากค่าเสียหายทางแพ่งที่เป็นการจ่ายให้แก่ผู้เสียหาย ลักษณะข้อนี้เริ่มชัดเจนมากขึ้นเมื่อมีการ เปลี่ยนจากระบบความยุติธรรมโดยเอกชน (Private Settlement) มาเป็นระบบความยุติธรรมโดยรัฐ (Public Settlement) และเมื่อกฎหมาย Romano-Germanic ได้แยกกฎหมายแพ่งและกฎหมายอาญาออกจากกัน โทษปรับกับค่าเสียหายจึงมีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน โดยมีผู้พยายามอธิบาย ความแตกต่างระหว่างโทษปรับในทางอาญากับค่าเสียหายในทางแพ่งเอาไว้ดังนี้²⁰

(1) การปรับในทางแพ่งมีขึ้นเพื่อชดใช้ความเสียหายแก่เอกชนผู้ได้รับความเสียหาย แต่การปรับในทางอาญานั้นมีขึ้นเพื่อเป็นการลงโทษผู้กระทำความผิด

(2) เงินค่าปรับทางแพ่ง คู่กรณีสามารถตกลงกันได้เอง แต่เงินค่าปรับทางอาญากฎหมายจะกำหนดไว้

(3) เงินค่าปรับทางแพ่งจะบังคับให้ผู้ถูกปรับจำคุกหรือกักขังแทนไม่ได้ แต่เงินค่าปรับทางอาญาสามารถบังคับให้ผู้ถูกปรับต้องจำคุกหรือกักขังแทนได้

(4) การปรับในทางอาญาถือเป็นโทษซึ่งยอมเป็นที่เสื่อมเสียเกียรติยศของผู้ถูกปรับ แต่การปรับในทางแพ่งไม่ใช่โทษจึงไม่เป็นการเสื่อมเสียเกียรติแก่ผู้ถูกปรับ

3) โทษปรับเป็นโทษที่สามารถใช้เป็นเอกเทศได้โดยไม่ต้องใช้ควบคู่กับโทษอื่นหรืออาจใช้ควบคู่ไปกับโทษอื่นด้วยก็ได้ ยกตัวอย่างเช่น ในประเทศสหรัฐอเมริกา โทษปรับสามารถใช้เป็นมาตรการทางเลือกทดแทนโทษจำคุกหรือจะใช้เป็นโทษเพิ่มเติมควบคู่ไปกับโทษจำคุกก็ได้ เช่น กฎหมายของมลรัฐเพนซิลวาเนียให้อำนาจศาลที่จะลงโทษปรับสถานเดียวสำหรับความผิดร้ายแรงได้ ทุกฐานยกเว้นความผิดฐานฆ่าผู้อื่น ส่วนกฎหมายของมลรัฐแคลิฟอร์เนียให้อำนาจศาล

¹⁹ พิรุฬห์ โดศกุลวรรณ์, *การลงโทษปรับทางอาญา*, วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532, หน้า 18-20

²⁰ เนติบัณฑิต, “โทษปรับ”, นิติสารสน์ แผนกสามัญ 9, วันที่ 12 มีนาคม 2479, 1006-1008, อ้างถึงใน พิรุฬห์ โดศกุลวรรณ์, “การลงโทษปรับทางอาญา,” หน้า 19

ในการลงโทษปรับเพิ่มเติมหรือควบคุมไปกับโทษจำคุก โดยให้ลงโทษปรับได้ไม่เกิน 500 ดอลลาร์ สำหรับความผิดอาญาไม่ร้ายแรง และไม่เกิน 5,000 ดอลลาร์ สำหรับความผิดอาญาร้ายแรงในประเทศสหรัฐอเมริกา นั้นโทษปรับสถานเดียวจึงสามารถใช้ลงโทษได้ตั้งแต่ความผิดอาญาล็กน้อย เช่น ความผิดฐานลักขโมยเล็กน้อย ความผิดฐานคบชู้ ความผิดเกี่ยวกับสุรา หรือความผิดเกี่ยวกับการปลอมปนปุ๋ย ไปจนถึงความผิดอาญาร้ายแรง เช่น ความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยไม่เจตนาเลขที่เดียว²¹ ส่วนในประเทศไทยโทษปรับที่ใช้ลงแก่ผู้กระทำความผิดก็มีทั้งกรณีที่ถูกกฎหมายบัญญัติให้ลงโทษปรับสถานเดียวและกรณีที่กฎหมายบัญญัติให้ลงโทษปรับควบคู่ไปกับโทษจำคุกเช่นเดียวกัน โดยโทษปรับสถานเดียวมักจะใช้สำหรับความผิดที่สมควรมีโทษเล็กน้อย หรือใช้กับความผิดที่ถูกกฎหมายกำหนดให้เป็นความผิดอาญาขึ้นมาใหม่ เช่น ความผิดอาญาทางเศรษฐกิจ ความผิดตามกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค หรือความผิดเกี่ยวกับการค้าซึ่งในปัจจุบันพระราชบัญญัติต่างๆ ที่ตราขึ้นมาใหม่นี้มักจะกำหนดโทษปรับเป็นหลัก และกำหนดในจำนวนที่สูงกว่ากฎหมายอื่น²²

4.2 ความเป็นมาของโทษปรับ

โทษปรับเป็นโทษที่เก่าแก่และเป็นโทษที่มีการใช้มาก่อนโทษจำคุก ที่มาของโทษปรับนั้น ตามประวัติศาสตร์กฎหมายตั้งแต่สมัยที่มนุษย์เริ่มมีวิวัฒนาการมีการตั้งถิ่นฐานและครอบครัว ซึ่งอาศัยอยู่รวมกันเป็นเผ่าเป็นหมู่ มีหัวหน้าครอบครัวเป็นผู้ปกครองดูแล ซึ่งขณะนั้นรัฐยังไม่เป็นรูปเป็นร่างขึ้นมาแน่นอน ทำให้ไม่มีกฎหมายหรือระเบียบอันใดในการลงโทษ หัวหน้าครอบครัวจึงมีอำนาจเด็ดขาดที่จะลงโทษหากมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นระหว่างบุคคลในครอบครัวเดียวกัน ซึ่งการลงโทษก็มักจะรุนแรงถึงตายหรือไม่ก็ขับออกจากครอบครัวไป แต่ถ้าหากเป็นกรณีที่คนในครอบครัวหนึ่งได้กระทำความผิดต่อบุคคลที่อยู่อื่นในครอบครัวหนึ่งหรือเผ่าหรือหมู่อื่น การลงโทษในที่นี้ก็มีแต่การแก้แค้น ส่งผลให้เกิดการต่อสู้ระหว่างครอบครัวหรือระหว่างเผ่าหรือหมู่เรื่อยไป จนกว่าฝ่ายที่พ่ายแพ้จะถูกกำจัดหมดสิ้น นอกเสียจากว่าครอบครัวฝ่ายผู้ถูกรานนั้นจะยอมจ่ายทรัพย์สินเป็นค่าไถ่โทษ (Composition) ให้แก่ครอบครัวของฝ่ายที่ถูกถูกรานจนเป็นที่พอใจ จึงจะไม่มี การแก้แค้นทดแทนกันต่อไป ซึ่งเป็นระบบดังกล่าวนี้เรียกว่า ความยุติธรรมโดยเอกชน (private settlement)

ต่อมาเมื่อรัฐเริ่มมีอำนาจปกครองอย่างจริงจังจึงเริ่มค่อยๆ พยายามจำกัดอำนาจ ความยุติธรรมโดยเอกชนให้น้อยลง โดยลดอำนาจของหัวหน้าครอบครัวแล้วจึงจำกัดสิทธิแก้แค้นระหว่างครอบครัวให้เหลือเพียงการกระทำที่จะต้องไม่ร้ายแรงเกินกว่าที่ผู้เสียหายได้ถูกกระทำมา อันเป็นที่มาของกฎหมายโบราณที่ว่า “ตาต่อตาฟันต่อฟัน” ซึ่งจากหลักฐานของกฎหมายลายลักษณ์

²¹ “Fines and Fining - an Evaluation,” University of Pennsylvania Law Review, (May 1953): p. 1013-1014

²² ณรงค์ ใจหาญ, กฎหมายอาญาว่าด้วยโทษและวิธีการเพื่อความปลอดภัย, กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2543, หน้า 74

อักษรที่เก่าแก่ที่สุดที่ค้นพบได้คือ ประมวลกฎหมายสมัยพระเจ้าฮัมมูราบี (The Code of Hammurabi) ของชาวบาบิโลเนียนนั้น ก็ได้กล่าวถึงการแก้แค้นทดแทนหรือหลักตาต่อตาฟันต่อฟันนี้ เอาไว้ ซึ่งในระยะต่อมาหลังจากผ่านยุคของการแก้แค้นทดแทนมาได้ไม่นานนัก กฎหมายก็พัฒนาไป อีกขั้นหนึ่ง สิทธิในการแก้แค้น ได้เปลี่ยนจากความรับผิดชอบส่วนรวมของครอบครัวเดียวกันมา เป็นความรับผิดชอบเฉพาะตัวผู้กระทำความผิด ในขณะที่เดียวกันรัฐก็พยายามที่จะให้คู่กรณีเลิกต่อสู้ แค้นกันโดยยอมรับเอาวิธีการจ่ายทรัพย์สินเป็นค่าไถ่โทษเข้ามาใช้ โดยในระยะแรกจะเป็นไป ตามความสมัครใจของคู่กรณี แต่ต่อมาก็กลายมาเป็นการบังคับให้ผู้กระทำความผิดต้องจ่ายค่าไถ่โทษ ส่วนผู้เสียหายก็ถูกบังคับให้ยอมรับค่าไถ่โทษและสละสิทธิในการแก้แค้น โดยรัฐกำหนดอัตรา ค่าไถ่โทษขึ้นเป็นกฎหมาย ดังเช่นที่ปรากฏอยู่ในกฎหมายสิบสองโต๊ะ เป็นต้น²³

ในประมวลกฎหมายพระเจ้าฮัมมูราบีนั้นก็ได้กำหนดโทษปรับเอาไว้ด้วยเช่นกัน โดยกฎหมายกำหนดให้ผู้เอาทรัพย์สินของผู้อื่นมาใช้โดยไม่ชอบอาจถูกลงโทษปรับถึงห้าเท่า ของมูลค่าทรัพย์สินนั้น ส่วนกรณีการโจรกรรมสัตว์เลี้ยงอาจถูกปรับได้ถึงสิบเท่า และถ้าหาก เป็นกรณีประทุษร้ายต่อทรัพย์สินของแผ่นดินหรือทรัพย์สินของหลวงแล้ว ผู้กระทำความผิดก็อาจได้รับ โทษปรับถึงสามสิบเท่าของราคาทรัพย์สิน²⁴

ในระยะต่อมาอำนาจของรัฐในการจัดการยุติธรรมเริ่มมั่นคงขึ้นจนมีการยกเลิกระบบ ความยุติธรรมโดยเอกชนไปและนำอาระบบความยุติธรรมโดยมหาชนเข้ามาแทนที่ (Public Settlement) รัฐได้บัญญัติให้ความผิดที่ส่งผลเสียหายแก่ประโยชน์ของสังคมเป็นความผิดต่อมหาชน เช่น การทรยศ ต่อชาติ และความผิดร้ายแรงอื่นๆ ส่วนระบบไถ่โทษนั้นยังคงมีอยู่แต่เปลี่ยนมาเป็นการบังคับให้คู่กรณีจ่ายส่วนหนึ่งของค่าไถ่โทษให้แก่รัฐเป็นการตอบแทนการที่รัฐเข้ามาจัดการ ความยุติธรรมให้ซึ่งมีลักษณะเสมือนเป็นค่าขึ้นศาลและเป็นภาษีไปในตัว โดยเมื่อระยะเวลาผ่านไป ส่วนที่ต้องจ่ายให้กับรัฐก็เริ่มเพิ่มสูงขึ้น ในขณะที่ส่วนที่จ่ายให้กับผู้เสียหายก็เริ่มลดน้อยลง ไปเรื่อยๆ เช่นกัน จนในที่สุดผู้เสียหายได้รับเพียงค่าชดเชยความเสียหายเท่านั้น โดยส่วนที่รัฐบังคับ เอาจากผู้กระทำความผิดนั้น ต่อมาก็ได้มีการแยกออกเป็นสองส่วน ส่วนหนึ่งกลายเป็นค่าธรรมเนียมศาล และอีกส่วนกลายมาเป็น “ค่าปรับ” ในปัจจุบัน²⁵

²³ โกเมน ภัทรภิรมย์, “โทษปรับ,” *วารสารอัยการ* 14, 163, กันยายน 2534, หน้า 162-163

²⁴ Gerhardt Grebing, *The Fine in Comparative Law: A Survey of 21 Countries* (Cambridge: Institute of Criminology, 1982), pp.6-7, อ้างถึงใน สมยศ วัฒนภิรมย์, *การรอกการลงโทษและการรอกการกำหนดโทษปรับ*, วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536, หน้า 34

²⁵ โกเมน ภัทรภิรมย์, “อ้างแล้ว”, หน้า 162-163

ในช่วงเวลาก่อนศตวรรษที่ 19 โทษปรับตามกฎหมาย Romano-Germanic ก็ได้พัฒนาไปอีกขั้นหนึ่ง คือ มีการนำโทษปรับมาใช้เป็นโทษสถานเบาสำหรับความผิดเล็กน้อยหรือความผิดลหุโทษ (Petty crimes) ซึ่งผู้กระทำความผิดไม่สมควรที่จะได้รับโทษสถานอื่น เพราะอาจเป็นการลงโทษที่รุนแรงเกินไป นอกจากนี้ กฎหมาย Romano-Germanic ยังได้สร้างหลักเกณฑ์เกี่ยวกับโทษปรับหลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องที่ถือว่ากฎหมายอาญาเป็นกฎหมายมหาชน ทำให้มีการแยกโทษปรับออกจากการใช้ค่าเสียหาย (Compensation) ซึ่งถือเป็นลักษณะสำคัญประการหนึ่งของกฎหมาย Romano-Germanic อีกทั้งยังมีการนำเอาโทษปรับมาใช้ควบคู่กับโทษจำคุกเพื่อให้ศาล ลงโทษควบคู่กันไปหรือใช้ดุลพินิจลงโทษอย่างใดอย่างหนึ่งด้วย พัฒนาการต่างๆ เหล่านี้ส่งผลทำให้โทษปรับห่างไกลจากความมุ่งหมายที่ต้องการแก้แค้นทดแทนไปทุกที ในขณะที่โทษปรับก็มีผลเป็นการข่มขู่ยับยั้ง (Deter) ผู้กระทำความผิดให้เกิดความหวาดกลัวและเข็ดหลาบได้มากยิ่งขึ้นเรื่อยๆ โดยนับตั้งแต่ศตวรรษที่ 19 เป็นต้นมา อาจกล่าวได้ว่ากฎหมาย Romano-Germanic ได้สร้างให้โทษปรับเป็นโทษทางอาญาชนิดหนึ่งที่มีความสมบูรณ์และมีกฎเกณฑ์ในตัวเองหลังจากได้รับการพัฒนามาอย่างยาวนาน²⁶

เมื่อพิจารณาในส่วนของประเทศไทยก็พบว่า ตามกฎหมายไทยโบราณซึ่งมีที่มาส่วนใหญ่จากกฎหมายคัมภีร์พระธรรมศาสตร์นั้น กฎหมายกำหนดให้มีการปรับให้เป็นของหลวงและปรับให้แก่ผู้เสียหายที่เรียกว่า ปรับไหมกึ่ง พินัยกึ่ง อันเป็นพื้นฐานของการพัฒนามาเป็นโทษปรับในปัจจุบัน โดยการดำเนินคดีเช่นนี้ถือเป็นลักษณะผสมซึ่งตามกฎหมายฝรั่งเศสเรียกว่า action mixte ผู้เสียหายมี สิทธิที่จะร้องขอได้โดยไม่เกี่ยวกับอัยการ แม้ต่อมาภายหลังหลักดังกล่าวจะถูกยกเลิกไปในการดำเนินคดีอาญาเพราะถือว่าการปรับเป็นเรื่องในทางอาญาไม่เกี่ยวกับทางแพ่ง แต่ก็นับได้ว่าเป็นที่มาทางหนึ่งของคดีอาญาสินไหมหรือคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาดังที่บัญญัติอยู่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในปัจจุบัน²⁷ โดยในสมัยกรุงสุโขทัยพบว่ากฎหมายในสมัยดังกล่าวยอมให้มีการปรับด้วย เช่น ในกฎหมายลักษณะ โจรสมัยพระธรรมราชาที่ 1 เป็นต้น และเมื่อประเทศไทยมีระบบศักดินาเกิดขึ้นก็มีการกำหนดให้ปรับตามศักดินาตามที่กำหนดเอาไว้ในพระอัยการนาพลเรือนและนาทหาร เนื่องจากในยุคดังกล่าวถือว่าราษฎรทุกคนมีค่าตัวดังที่เรียกว่าศักดินา หากผู้ใดประทุษร้ายต่อผู้อื่นผู้นั้นก็จะถูกปรับตามศักดินาของผู้เสียหาย

²⁶ Gerhardt Grebing, *The Fine in Comparative Law: A Survey of 21 Countries*, pp.6-7, อ้างถึงใน สมยศ วัฒนภิรมย์, “การรอกการลงโทษและการรอกการกำหนดโทษปรับ,” หน้า 36

²⁷ “บันทึกของนายฮอร์ช ปาคุซ์ ที่ปรึกษาการร่างกฎหมายของรัฐบาลสยามเกี่ยวกับการร่างกฎหมายลักษณะอาญา รศ. 127, *วารสารนิติศาสตร์*, 18 2 (มิถุนายน 2531): หน้า 34-35

ในยุคสมัยต่อมาก่อนที่จะมีการจัดทำกฎหมายลักษณะอาญานั้น ประเทศไทยเคยมีการตราพระราชบัญญัติลักษณะความผิดล่วงพระราชอาญาอันมีโทษหลวงในสมัยรัชกาลที่ 5 เมื่อ ร.ศ. 114 ขึ้นมาบังคับใช้ซึ่งกฎหมายฉบับดังกล่าวมีการกำหนดความผิดอาญาแผ่นดินและกำหนดให้ผู้กระทำความผิดอาจถูกลงโทษได้ 6 สถาน ได้แก่ โทษประหารชีวิต จำคุกไว้ใช้งานหนัก ชังคุก โดยให้ทำงานรับราชการ เอาสมบัติเป็นของแผ่นดิน ปรับเป็นพินัย และเขียน ตามลำดับ ซึ่งการปรับเป็นพินัยหรือการปรับให้เป็นของหลวงนั้น กฎหมายกำหนดให้ปรับตามยศบรรดาศักดิ์หรือปรับตามศักดินา นั้นเอง

ต่อมาเมื่อประเทศไทยจัดทำกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 ซึ่งถือว่าเป็นประมวลกฎหมายอาญาฉบับแรกของไทยก็ว่าได้ ก็ได้มีการนำเอาแนวความคิดเกี่ยวกับโทษปรับมาใช้กับกฎหมายไทยด้วย โดยมีการจัดให้เป็นระบบมากขึ้น กล่าวคือ ยกเลิกการปรับตามศักดินา กำหนดวันชำระค่าปรับ กำหนดให้มีการจำคุกแทนค่าปรับ และได้มีการนำเอาความคิดตามหลักอารยประเทศในเรื่องการ

ปรับมาใช้โดยโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมายลักษณะอาญามี 6 สถานเช่นกัน ซึ่งได้แก่ โทษประหารชีวิต จำคุก ปรับ อยู่ในเขตอันมีกำหนดริบทรัพย์สิน เรียกประกันตัว²⁸

จนกระทั่งเมื่อมีการจัดทำประมวลกฎหมายอาญาขึ้นมาบังคับใช้ก็ได้มีการปรับปรุงโทษทางอาญาให้มีความทันสมัยมากขึ้น ซึ่งมาตรา 18 ได้บัญญัติโทษทางอาญาเอาไว้ 5 สถาน ได้แก่ โทษ ประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับ และริบทรัพย์สิน โดยปรับเอาการให้อยู่ในเขตอันมีกำหนดและการเรียกประกันตัวกันไปไว้ในส่วนของวิธีการเพื่อความปลอดภัยแทน

4.3 ทฤษฎีในการลงโทษ

ในการลงโทษทางอาญามีทฤษฎีในการลงโทษ ดังนี้

4.3.1 การลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทน (Retribution)

การลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนเป็นวัตถุประสงค์ในการลงโทษที่เก่าแก่ที่สุด มีมาตั้งแต่ยุคโบราณในช่วงมนุษย์ยังพวกที่ที่ป่าเถื่อนและรุนแรง รูปแบบการลงโทษจึงมีลักษณะที่ป่าเถื่อนและรุนแรง เช่น การตัดอวัยวะ การทรมาน เป็นต้น การลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนนี้เป็นการลงโทษที่ต้องการจะชดเชยและให้เพื่อให้สาสมกับความผิด เพื่อให้เกิดความยุติธรรมตามหลัก “ตาต่อตา ฟันต่อฟัน” โดยถือหลักผู้กระทำความผิดกระทำความผิดอย่างใดก็ต้องชดใช้ชดเชยอย่างนั้น แต่ปัจจุบันวัตถุประสงค์ในการลงโทษนี้ถูกลดความสำคัญลง เนื่องจากมีผู้ไม่เห็นด้วยเป็นจำนวนมาก เพราะมีจุดอ่อนอยู่หลายประการ เช่น การลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนไม่ได้พิจารณาว่า

²⁸ พิรุฬห์ โดสุกุลวรรณ, *การลงโทษปรับทางอาญา*, วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยหน้า, 2532, 13-18

การลงโทษนั้นจะมีผลในการป้องกันไม่ให้มีการกระทำความผิดเกิดขึ้นอีกหรือไม่ แต่คำนึงถึงแต่ความเหมาะสมของโทษทำให้เมื่อลงโทษไปแล้วสังคมจะไม่ได้อะไรจากการลงโทษเลย เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าในปัจจุบันการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนจะลดความสำคัญลงไป แต่ก็ยังคงมีอิทธิพลเรื่อยมา เนื่องจากการวัตถุประสงค์ของลงโทษยังสอดคล้องกับความรู้สึกรังเกียจของประชาชนและผู้เสียหาย ที่ต้องการให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษอย่างสาสม²⁹

4.3.2 การลงโทษเพื่อตัดโอกาสการกระทำความผิด (Incapacitation)

วัตถุประสงค์ในการลงโทษนี้มีหลักอยู่ว่าอาชญากรรมย่อมไม่เกิดขึ้นถ้าไม่มีอาชญากรหรืออาชญากรไม่มีโอกาสที่จะกระทำความผิด ทฤษฎีนี้มุ่งที่จะทำให้ผู้กระทำความผิดหมดโอกาสที่จะกระทำความผิดได้ ซึ่งวิธีการที่จะตัดโอกาสการกระทำความผิดได้นั้นทำได้โดยการกักอาชญากรออกไปจากสังคมเพื่อป้องกันสังคมให้ปลอดภัย เช่น การเนรเทศให้ไปอยู่ที่อื่น การตัดอวัยวะที่ใช้กระทำความผิดเช่นการตัดมือพวกลักขโมย การจำคุกตลอดชีวิตหรือการจำคุกชั่วระยะเวลาหนึ่ง หรือการประหารชีวิต เป็นต้น³⁰

4.3.3 การลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้งการกระทำความผิด (Deterrence)

การลงโทษเพื่อข่มขู่ป้องปรามและยับยั้งการกระทำความผิด เป็นผลมาจากแนวความคิดของสำนักอาชญาวิทยาดั้งเดิมที่มีความเชื่อว่า การกระทำความผิดเกิดมาจากการที่ผู้คนไม่เกรงกลัวกฎหมายหรือการบังคับใช้กฎหมายมีความอ่อนแอ ทั้งนี้ เนื่องจากมนุษย์มีเหตุผลและมีเจตจำนงอิสระ (free will) ที่จะตัดสินใจเลือกหรือไม่เลือกที่จะกระทำความผิด โดยเลือกที่จะทำในสิ่งที่ตนเองคิดว่าเกิดประโยชน์และพึงพอใจ แต่ไม่เลือกกระทำความผิดที่จะทำให้ตนเองเกิดความทุกข์หรือความเจ็บปวด การที่บุคคลกระทำความผิดนั้นจึงเกิดจากการที่เขาตัดสินใจเลือกที่จะกระทำความผิด เพราะเห็นว่าตนเองจะได้รับประโยชน์หรือผลดีมากกว่า เขาจึงต้องรับผิดชอบการกระทำของตนเอง การลงโทษ จึงควรมีขึ้นเพื่อป้องกันการกระทำความผิด โดยการทำให้ผู้กระทำความผิดเห็นว่าผลจากการกระทำความผิดนั้นก่อให้เกิดความทุกข์ความเจ็บปวดหรือผลร้ายและไม่ได้รับประโยชน์อย่างใดจากการกระทำความผิดกล่าว ซึ่งจะส่งผลให้เขาตัดสินใจที่จะไม่ทำความผิดนั้นเมื่อเห็นว่าผลเสียมากกว่าผลดี การลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้งการกระทำความผิดนี้สามารถแบ่งออกมาเป็น 2 ประเภท อันได้แก่

²⁹ ปกรณ์ มณีปกรณ์, อาชญาวิทยา และทัณฑวิทยา, กรุงเทพมหานคร: เอ็ม.ที.เพรส, 2553, หน้า 256-257

³⁰ “เรื่องเดียวกัน”, หน้า 259

1) การข่มขู่ที่ยังเฉพาะราย (*specific deterrence*) หมายถึง การลงโทษเพื่อให้ผู้กระทำความผิดเกรงกลัว เกิดความเข็ดหลาบและไม่กล้ากลับมากระทำความผิดซ้ำขึ้นอีก เพราะได้รับรู้รสชาติของความเจ็บปวดจากการถูกลงโทษ เป็นผลทำให้ผู้กระทำความผิดคิดไตร่ตรองว่าหากกลับมากระทำความผิดอีกจะคุ้มหรือไม่กับความทุกข์ทรมานที่เคยได้รับมา

2) การข่มขู่ที่ยังโดยทั่วไป (*general deterrence*) หมายถึง การลงโทษเพื่อให้สังคม เห็นเป็นแบบอย่างและเกรงกลัวไม่กล้าที่จะกระทำความผิดขึ้น เป็นการลงโทษเพื่อข่มขวัญหรือป้องกันไม่ให้คนอื่นในสังคมกระทำความผิดแบบเดียวกัน เพราะหากกระทำความผิดแล้วจะต้องได้รับความลำบากและความเจ็บปวดดังเช่นผู้กระทำความผิด³¹

นอกจากการข่มขู่ที่ยังเฉพาะรายและการข่มขู่ที่ยังโดยทั่วไปแล้ว ในปัจจุบันเอกสารและงานวิจัยต่างๆ ยังได้มีการแบ่งประเภทของการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้งเพิ่มขึ้นมาอีก 2 ประเภทด้วยซึ่งได้แก่³²

1) การข่มขู่ที่ยังที่มีขอบเขตจำกัด (*marginal deterrence*) ซึ่งเป็นการวัดประสิทธิผลของการลงโทษแต่ละประเภทสำหรับความผิดฐานต่างๆ ว่าจะมีผลเป็นการข่มขู่ยับยั้งเฉพาะรายหรือข่มขู่ยับยั้งโดยทั่วไปสำหรับความผิดฐานใดบ้าง ยกตัวอย่างเช่น หากสถิติแสดงให้เห็นว่าผู้ที่เมาแล้วขับ นั้นกลับมากระทำความผิดซ้ำ หลังจากได้รับโทษปรับมากกว่าผู้ที่เมาแล้วขับที่ได้รับโทษจำคุก ในกรณีนี้แสดงให้เห็นได้ว่าการลงโทษจำคุกผู้กระทำความผิดที่เมาแล้วขับ มีผลเป็นการข่มขู่ยับยั้งเฉพาะ รายได้ดีกว่าโทษปรับนั่นเอง

2) การข่มขู่ที่ยังบางส่วน (*partial deterrence*) ซึ่งเป็นการวัดประสิทธิผลของการลงโทษว่าสามารถข่มขู่ยับยั้งการกระทำความผิดได้บ้างหรือไม่ ยกตัวอย่างเช่น หากบุคคลมีความคิดอยากได้ทรัพย์สินของผู้อื่นแล้วได้ทำการลักทรัพย์ผู้อื่นโดยวิธีการฉกฉวยไปแทนที่จะใช้อาวุธปืนจี้ข่มขู่ เนื่องจากเขาเกรงกลัวต่อโทษของความผิดฐานลักทรัพย์โดยใช้อาวุธซึ่งหนักกว่า ในกรณีนี้ถือได้ว่า บทลงโทษตามกฎหมายมีประสิทธิผลบางส่วน เพราะสามารถข่มขู่ยับยั้งไม่ให้ผู้นั้นกระทำความผิดได้ ในระดับหนึ่ง

4.3.4 การลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟู (*Restoration/Rehabilitation*)

แนวคิดของการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูนี้ เป็นการลงโทษเพื่อวัตถุประสงค์ในอนาคต โดยเน้นไปที่ตัวผู้กระทำความผิดมากกว่าการกระทำความผิด แนวความคิดนี้มีความเชื่อว่าผู้กระทำความผิดสามารถเปลี่ยนแปลงได้ภายใต้การบำบัดดูแลที่เหมาะสม กล่าวคือ เมื่อผู้กระทำ

³¹ “เรื่องเดียวกัน”, หน้า 258

³² Terance D. Miethe and Hong Lu, *Punishment: A comparative historical perspective* (Cambridge: Cambridge University Press, 2005), p. 20-21

ความผิด ได้รับโทษแล้วจะสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและกลับตัวเป็นคนดีเพื่อกลับเข้าสู่สังคมได้อีกครั้ง โดยไม่เกิดปมด้อย³³ การลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูจึงเป็นการให้โอกาสผู้กระทำความผิดที่จะปรับปรุงตัว และกลับตัวไม่ถดถอยไปสู่การกระทำความผิดอีก และพยายามหลีกเลี่ยงที่จะลงโทษโดยวิธีการที่จะเป็นการทำลายศักยภาพในการกลับเข้าสู่สังคมของผู้กระทำความผิด แต่จะใช้วิธีการลงโทษที่ไม่ก่อให้เกิดรอยมลทินแทน เช่น การใช้มาตรการคุมประพฤติแทนการลงโทษจำคุก หรือการลงโทษปรับแทนการจำคุก เป็นต้น วัตถุประสงค์ในการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูนี้เป็นแนวคิดสมัยใหม่ที่เน้นการฟื้นฟูตัวผู้กระทำความผิดทั้งด้านร่างกายและจิตใจเพื่อป้องกันสังคมให้ปลอดภัยจากอาชญากรรม โดยเห็นว่าการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนนั้น นอกจากจะไม่เกิดผลดีแล้วยังกลับให้โทษแก่สังคมอีกด้วย แต่ถ้าหากเป็นการกระทำความผิดร้ายแรง การลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูเพียงอย่างเดียวไม่อาจบรรลุวัตถุประสงค์ในการลงโทษได้ ดังนั้น ในปัจจุบันจึงมีการอบรมให้ความรู้และฝึกวิชาชีพให้แก่ผู้ที่ถูกจำคุกด้วย³⁴

จากที่กล่าวมาสรุปแล้วแนวคิดและวัตถุประสงค์ในการลงโทษนั้นสามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ประการ ซึ่งโทษทางอาญาแต่ละประเภทมีขึ้นก็เพื่อตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ในการลงโทษเหล่านี้ โดยโทษประเภทหนึ่งอาจจะตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ในการลงโทษมากกว่าหนึ่งวัตถุประสงค์ก็ได้ โดยในส่วนของ การลงโทษปรับนั้น โทษปรับถือเป็นการลงโทษในทางทรัพย์สินหรือเป็นการลงโทษโดย ทำให้ศูนย์เสียในด้านทรัพย์สิน เนื่องจากผู้กระทำความผิดเมื่อได้รับโทษปรับแล้ว ก็จะต้องชำระเงินค่าปรับให้แก่รัฐ การลงโทษปรับจึงเป็นการลงโทษ โดยมุ่งหมายที่จะบังคับเอาค่าทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด³⁵ ซึ่งในปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางว่า โทษปรับเป็นโทษที่ตอบสนองต่อ วัตถุประสงค์ในการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้ง (Deterrence) ได้ดีกว่าการลงโทษประเภทอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในความคิดที่กระทำไปเพราะสิ่งชักจูงใจคือผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจหรือทรัพย์สินเงินทอง การลงโทษปรับมีผลทำให้ผู้กระทำความผิดมีกลัวที่จะกระทำความผิดซ้ำอีก และในขณะเดียวกันก็มีผลทำให้ผู้อื่นเกิดความเกรงกลัวและไม่กล้ากระทำความผิดเช่นกัน ศาสตราจารย์คาร์ล ทอร์ป (Carl Torp) นักทัณฑ์วิทยาชาวเดนมาร์กได้ให้ความเห็นในเรื่องนี้ว่าแม้ว่าวัตถุประสงค์

³³ สหชน รัตนไพจิตร, ความประสงค์ของการลงโทษอาญา: ศึกษาเฉพาะประเทศไทยสมัยใช้กฎหมายลักษณะอาญาและประมวลกฎหมายอาญา, วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2527, หน้า 60

³⁴ วีระพงษ์ บุญโญภาส และคณะ, รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการพัฒนามาตรการยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับและมาตรการกักขังแทนค่าปรับตามประมวลกฎหมายอาญา, หน้า 12, วันที่ 4 มกราคม 2551 จาก <http://www.oja.go.th/doc/Lists/doc1/DispForm.aspx?ID=377>

³⁵ ชายเสวกุล, คำสอนชั้นปริญญาตรี อาชญวิทยาและทัณฑ์วิทยา, กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2509, หน้า 230

ในการลงโทษจะมีอยู่หลายวัตถุประสงค์ แต่สำหรับโทษปรับแล้ว นับว่าเข้ากันได้ดีที่สุดกับวัตถุประสงค์ในการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้ง (Deterrence) โดยเฉพาะในยุคที่เศรษฐกิจเป็นสิ่งสำคัญสำหรับทุกคน ทั้งในสังคม เกษตรกรรมและสังคมอุตสาหกรรม ซึ่งการปรับให้ตรงกับจุดอ่อนของผู้กระทำผิด จะก่อให้เกิดผลในทางข่มขู่ยับยั้งการกระทำความผิดได้ดีที่สุด³⁶ ในเรื่องของการลงโทษปรับเพื่อข่มขู่ยับยั้งการกระทำความผิดนี้ งานวิจัยที่พบในหลายๆ ประเทศสามารถช่วยยืนยันประสิทธิผลของโทษปรับในเรื่องนี้ได้เป็นอย่างดี โดยต่างก็พบว่าโทษปรับมีผลในทางป้องปรามข่มขู่ยับยั้งผู้กระทำความผิดมิให้ก่อความผิดขึ้น อาทิเช่น งานวิจัยในประเทศญี่ปุ่น ในปี ค.ศ. 1960 พบว่าโทษปรับมีผลเป็น Deterrent Effect กล่าวคือ มีผลต่อผู้กระทำผิดในทางเช็ดหลาบหวาดกลัว และยังเป็นการป้องกันมิให้ผู้กรำผิดกระทำความผิดซ้ำ งานวิจัยของประเทศอังกฤษ ในปี ค.ศ. 1969 พบว่า ผู้กระทำความผิดที่ได้รับโทษปรับมีแนวโน้มที่จะไม่กระทำความผิดซ้ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่มีการลงโทษปรับที่หนักและรุนแรง งานวิจัยในประเทศแคนาดา ในปี ค.ศ. 1971 พบว่า ผู้พิพากษาส่วนใหญ่เห็นว่าโทษปรับมีผลในทางทำให้ผู้กระทำผิดเช็ดหลาบหวาดกลัวยิ่งกว่าโทษประเภทอื่น งานวิจัยในประเทศสหรัฐอเมริกาและรัฐแคลิฟอร์เนียในช่วงปี 1981 ถึง 1987 ซึ่งใช้วิธีการด้านเศรษฐมิติในการประมาณการประสิทธิผลของค่าปรับในการป้องปรามการกระทำความผิด พบว่าโทษปรับมีประสิทธิผลในการป้องปรามการกระทำความผิด โดยการกระทำความผิดจะลดลงตามการเพิ่มขึ้นของจำนวนเงินค่าปรับและทรัพย์สิน ที่ยึดได้ต่อจำนวนผู้ต้องหา ความน่าจะเป็นในการจับกุม ความน่าจะเป็นในการตัดสินลงโทษและระยะเวลาในการจำคุก ส่วนงานวิจัยของสถาบันแมกซ์ แพลงก์ (Max Planck Institute) ในประเทศ เยอรมนี พบว่า โทษปรับมีประสิทธิผลในการป้องปรามการกระทำความผิดซ้ำมากกว่าโทษจำคุกโดยกลุ่มที่ถูกลงโทษปรับมีอัตราการกระทำ ความผิดซ้ำอยู่ที่ร้อยละ 16 ต่างจากกลุ่มที่ถูกลงโทษจำคุกที่มี อัตราการกระทำความผิดซ้ำสูงถึงร้อยละ 50 เลยทีเดียว³⁷

ด้วยเหตุที่การลงโทษปรับมีประสิทธิผลในการยับยั้งการกระทำความผิดได้เป็นอย่างดี ทำให้ในความผิดอาญาที่จำเลยหรือผู้ต้องหาไม่สมควรถูกลงโทษถึงขนาดตัดรอนเสรีภาพ จึงมีการนำโทษปรับมาใช้เพื่อทดแทนโทษที่เกี่ยวกับเสรีภาพหรือเนื้อตัวร่างกาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งโทษจำคุกกระยะสั้น ซึ่งไม่ได้ผลในการปราบปรามการกระทำความผิด การลงโทษจำคุกนั้น

³⁶ Gerhardt Grebing, *The Fine in Comparative Law: A Survey of 21 Countries*, p. 86-87, อ้างถึงใน พิรุฬห์ โดศกุลวรรณ์, “การลงโทษปรับทางอาญา,” หน้า 69

³⁷ สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์ และสุนทร ต้นมันทอง, นิติเศรษฐศาสตร์ของระบบยุติธรรมทางอาญาของไทย โครงการวิเคราะห์ กฎหมายและกระบวนการยุติธรรมทางอาญาด้วยเศรษฐศาสตร์ รายงานฉบับสมบูรณ์เล่มที่ 1, กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุน สนับสนุนการวิจัย, 2554, หน้า 79

มีวัตถุประสงค์ก็เพื่อให้ผู้กระทำผิดเจ็บปวด แต่โทษจำคุกที่มีระยะเวลาสั้นเกินไปไม่สามารถทำให้บุคคลบางกลุ่มเจ็บปวดได้ในทางกลับกันกลับก่อให้เกิดผลร้ายแทนผู้กระทำผิดที่ไม่ได้กระทำความผิด ร้ายแรงหรือกระทำความผิดเพียงเล็กน้อย ไม่ได้มีจิตใจเป็นอาชญากร หรือผู้กระทำผิดที่ตั้งใจ จะกลับตัวเพื่อกลับเข้าสู่สังคมเมื่อใด ได้รับโทษคุกอาจทำให้เกิดความท้อแท้ เกิดเป็นตราบาปแก่ชีวิต ไม่ได้รับการยอมรับจากสังคมและคนรอบข้างหรือที่ร้ายไปกว่านั้นการเข้าไปปะปนอยู่ในสมาคม อาชญากร ทำให้ได้รับการฝึกฝนสั่งสมประสบการณ์ วัฏจักรกระทำความผิดอื่นๆ เพิ่มขึ้นและเชี่ยวชาญ มากกว่าเดิม ส่งผลให้กลายเป็นอาชญากรที่ร้ายกว่าเดิม การได้รับโทษจำคุกบ่อยๆ ทำให้เกิดความเคยชิน กลายเป็นว่าการลงโทษไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ แต่สำหรับโทษปรับนั้นเห็นกันว่าแม้ผู้กระทำผิด ได้รับโทษปรับบ่อยๆ ก็ไม่มีทางที่จะเกิดความเคยชินได้และถูกปรับไม่เพียงก็ครั้งก็เจ็บปวดได้ เนื่องจากโทษปรับเป็นการลงโทษในทางทรัพย์สินจึงยอมกระทบกระเทือนต่อฐานะทางเศรษฐกิจ ความเป็นอยู่ของผู้กระทำผิด หรืออีกนัยหนึ่งเป็นเรื่องของเงินทองนั่นเอง

4.4 ข้อดีและข้อเสียของโทษปรับ

นอกจากโทษปรับจะสามารถป้องปรามยับยั้งการกระทำความผิดได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังที่กล่าวมาแล้ว การนำโทษปรับมาใช้เป็นบทลงโทษนั้นยังมีข้อดีอีกหลายประการ โดยอาจสรุปได้ ดังนี้³⁸

4.4.1 โทษปรับถือเป็นโทษที่มีต้นทุนในการจัดการต่ำแต่มีผลในทางป้องปรามยับยั้ง การกระทำความผิดได้อย่างมีประสิทธิภาพสูง เนื่องจากการลงโทษปรับไม่ได้ทำให้รัฐต้องเสียค่าใช้จ่าย หรือเสียค่าใช้จ่ายต่ำ ต่างจากการลงโทษประเภทอื่น อย่างเช่น โทษจำคุก เป็นต้น แต่ในขณะเดียวกัน โทษปรับก็ยังสามารถป้องปรามยับยั้งการกระทำความผิดได้เป็นอย่างดีไม่ด้อยไปกว่าโทษอื่น หรืออาจจะดีกว่าโทษอื่นหากมีการกำหนดโทษปรับได้อย่างเหมาะสม

4.4.2 โทษปรับดีกว่าโทษจำคุกระยะสั้นซึ่งไม่ได้ผลในทางปราบปรามการกระทำ ความผิดเนื่องจากผู้ต้องโทษไม่เจ็บปวด เนื่องจากมีระยะเวลาที่สั้นเกินไป การนำตัวผู้กระทำความผิด เข้าไปปะปนอยู่กับนักโทษอื่นๆ ในคุก ทำให้ผู้นั้นได้รับถ่ายทอดนิสัยและพฤติกรรมอาชญากรออกมา และทำให้ผู้นั้นมีจิตใจแข็งกระด้างและเป็นอาชญากรมากขึ้นกว่าเดิม อีกทั้งเมื่อได้รับโทษจำคุก หลายๆ ครั้ง ก็เกิดความเคยชิน แต่โทษปรับนั้นแม้ถูกลงโทษปรับหลายครั้งก็ไม่อาจเกิดความเคยชิน ได้ถูกปรับไม่เพียงก็ครั้งก็เจ็บปวด

4.4.3 โทษปรับไม่ทำให้ผู้ต้องโทษลดคุณค่าความเป็นคน เนื่องจากมักไม่ค่อยมี คนรู้ว่าผู้นั้นต้องโทษปรับ ต่างจากโทษจำคุกที่คนส่วนใหญ่มักไม่ค่อยยอมรับและไม่คบหาสมาคม ด้วย ทำให้ผู้ที่ได้รับโทษจำคุกมาก่อนนั้นเข้าสู่สังคมได้ยาก

³⁸ โกเมน ภัทรภิมย์, “อ้างแล้ว”, หน้า 163-164

4.4.4 โทษปรับสามารถกำหนดให้เหมาะสมกับตัวผู้กระทำความผิดได้ กล่าวคือ หากผู้กระทำความผิดมีฐานะยากจนก็สามารถกำหนดโทษปรับให้น้อยได้ แต่ถ้าผู้กระทำความผิดมีฐานะดี ก็สามารถกำหนดโทษปรับให้รุนแรงขึ้นได้ และสำหรับความผิดที่กระทำไปเพราะความโลภ การใช้โทษปรับนับว่าเป็นการแก้ไขที่ตรงจุดมากที่สุด เช่น ในความผิดฐานลักทรัพย์ การไปลักของผู้อื่นมา เพราะความอยากได้ทรัพย์สินของผู้อื่น หากถูกลงโทษปรับแล้วก็เท่ากับต้องเอาทรัพย์สินของตนเองไปชำระเงินค่าปรับซึ่งแทนที่จะได้ทรัพย์สินมาแต่กลับต้องเสียทรัพย์สินของตนไปแทน

4.4.5 หลังจากศาลพิพากษาให้ลงโทษปรับแล้ว หากต่อมาพบว่าศาลพิพากษาคิดพลาดไป เนื่องจากมีพยานหลักฐานเพิ่มเติมในภายหลังปรากฏว่าผู้นั้นมีได้กระทำความผิด ยังมีทางแก้ไขได้โดยการคืนเงินค่าปรับที่ได้ชำระไปแล้ว ต่างจากโทษจำคุกที่ไม่อาจแก้ไขได้ จะคืนให้ไม่ได้ จะคิดค่าทดแทนเป็นเงินให้ก็ไม่คุ้ม

4.4.6 โทษปรับเป็นทางแก้ไขในกรณีที่ไม่สามารถลงโทษสถานอื่นได้ เช่น กรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นนิติบุคคล

4.4.7 โทษปรับทำให้รัฐไม่ต้องขาดรายได้และสูญเสียกำลังแรงงานคนไป เพราะเอาไปขังไว้ ทำให้รัฐไม่ต้องเสียงบประมาณในการดูแลเลี้ยงดูผู้ถูกคุมขัง และในขณะเดียวกัน กลับทำให้รัฐมีรายได้ เป็นจำนวนไม่น้อยจากเงินค่าปรับที่ชำระให้แก่รัฐ ในประเทศสหรัฐอเมริกา มีการประมาณการว่ารัฐมีรายได้จากการบังคับโทษทางทรัพย์สินปีละกว่าสองพันล้านเหรียญสหรัฐ และในจำนวนนี้เป็นรายได้ ที่มาจากโทษปรับถึงกว่าหนึ่งพันล้านเหรียญสหรัฐเลยทีเดียว³⁹

แม้โทษปรับจะมีข้อดีหลายประการ แต่ก็พบว่าโทษปรับมีข้อเสียอยู่บ้าง ดังนี้⁴⁰

1) โทษปรับเป็นโทษที่ไม่เสมอภาคเท่าเทียมกันระหว่างผู้กระทำความผิดที่มีฐานะดี กับผู้กระทำความผิดที่มีฐานะยากจน สาเหตุก็เนื่องมาจากความเดือดร้อนและผลกระทบกระเทือนที่จะเกิดแก่ผู้กระทำความผิดที่มีฐานะแตกต่างกันจะไม่เท่ากันนั่นเอง

2) โทษปรับหากกำหนดในจำนวนที่น้อยหรือโทษปรับเพียงเล็กน้อยย่อมไม่ก่อให้เกิดผลในทางข่มขู่ยับยั้งการกระทำความผิดได้ ผู้กระทำความผิดจะไม่เข็ดหลาบต่อโทษปรับที่เคยได้รับส่วนผู้ที่กำลังจะกระทำความผิดก็ไม่เกิดความเกรงกลัวหากต้องได้รับโทษปรับ

³⁹ Susan Turner and Judith Greene, "The FARE probation experiment: Implementation and outcomes of day fines for felony offenders in Maricopa county," Justice System Journal (1999): p.1

⁴⁰ โภเมน ภัทรภิรมย์, "อ้างแล้ว", หน้า 164

3) ในทางปฏิบัติโทษปรับล้มเหลวเพราะไม่สามารถเก็บค่าปรับจากผู้กระทำความผิดได้ ทำให้ต้องเปลี่ยนมาใช้มาตรการอื่นแทนการชำระค่าปรับซึ่งมักจะได้แก่ การจำคุกหรือกักขังแทนค่าปรับส่งผลให้การลงโทษปรับไม่เป็นไปตามความมุ่งหมายที่ต้องการลงโทษต่อทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด

4) โทษปรับมีผลทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับโทษปรับต้องได้รับผลกระทบไปด้วย เช่น เงินรายได้ที่จะนำมาใช้จนเจือจางจนต้องนำมาชำระค่าปรับแทน

4.5 รูปแบบของการกำหนดโทษปรับ

รูปแบบของการกำหนดโทษปรับที่ใช้อยู่ในประเทศต่างๆ นั้นอาจกำหนดเอาไว้แตกต่างกันออกไปตามความเหมาะสมของแต่ละประเทศ โดยรูปแบบของการกำหนดโทษปรับเท่าที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบันสามารถแบ่งออกได้เป็น 4 รูปแบบ ได้แก่ โทษปรับที่กำหนดเป็นอัตราขั้นสูงสุดและขั้นต่ำสุดโทษปรับที่กำหนดตามจำนวนเท่าของผลประโยชน์ที่ได้รับจากการกระทำความผิดหรือตามวัตถุแห่งการกระทำความผิดโทษปรับตลอดเวลาที่กระทำความผิด และโทษปรับตามวันและรายได้ ซึ่งส่วนใหญ่แล้วประเทศต่างๆ รวมทั้งประเทศไทยมักจะไม่ได้กำหนดโทษปรับเอาไว้เพียงรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งเท่านั้นแต่จะกำหนดโทษปรับเอาไว้มากกว่าหนึ่งรูปแบบขึ้นไป ทั้งนี้ เพื่อให้เหมาะสมกับลักษณะของการกระทำความผิดฐานต่างๆ ที่มีอยู่มากมายและแตกต่างกันออกไปและเพื่อให้การลงโทษปรับเกิดประสิทธิภาพในการบังคับใช้ได้อย่างเต็มที่

4.5.1 โทษปรับที่กำหนดเป็นอัตราขั้นสูงสุดและขั้นต่ำสุด

โทษปรับที่กำหนดเป็นอัตราขั้นสูงสุดและขั้นต่ำสุด หมายถึง โทษปรับที่กฎหมายกำหนดอัตราค่าปรับเอาไว้เป็นจำนวนเงินที่แน่นอนตายตัว (Fixed Sum) โดยกฎหมายจะกำหนดเพดานขั้นต่ำและขั้นสูงของอัตราค่าปรับเอาไว้ อันถือได้ว่าเป็นการกำหนดกรอบของค่าปรับไปในตัว ซึ่งอัตราโทษปรับที่ศาลลงแก่ผู้กระทำความผิดนั้นจะต้องไม่ต่ำกว่าไปกว่าอัตราขั้นต่ำที่กฎหมายกำหนดและจะต้องไม่เกินไปกว่าอัตราขั้นสูงที่กฎหมายกำหนดเอาไว้ด้วย โดยโทษปรับที่กำหนดเป็นอัตราขั้นสูงสุดและขั้นต่ำสุดนี้อาจจะระบุเอาไว้เป็นอัตราเดียว เช่น ระวังโทษปรับ 500 บาท หรือระบุเฉพาะอัตราขั้นสูง เช่น ระวังปรับไม่เกิน 5,000 บาท หรือระบุเฉพาะอัตราขั้นต่ำ เช่น ระวังโทษปรับไม่ต่ำกว่า 2,000 บาท หรืออาจจะเป็นการระบุเอาไว้ทั้งอัตราขั้นสูงและขั้นต่ำก็ได้ เช่น ระวังโทษปรับไม่ต่ำกว่า 1,000 บาท แต่ไม่เกิน 5,000 บาท หรือระวังโทษปรับตั้งแต่ 1,000 ถึง 10,000 บาท เป็นต้น

การกำหนดโทษปรับในรูปแบบนี้ถือเป็นการเปิดโอกาสให้ศาลได้ใช้ดุลพินิจกำหนดโทษปรับได้ตามที่ศาลเห็นสมควรภายในกรอบที่กฎหมายกำหนดเอาไว้ ซึ่งศาลจะต้องกำหนดโทษปรับดังกล่าวให้ได้สัดส่วนและเหมาะสมกับผู้กระทำความผิดแต่ละรายมิฉะนั้นแล้ว

การลงโทษปรับอาจไม่มีผลต่อสถานะทางเศรษฐกิจหรือความเป็นอยู่ของผู้กระทำความผิด สมดังเจตนารมณ์ของกฎหมายสำหรับผู้กระทำความผิดที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี หรืออาจส่งผลเกินกว่าวัตถุประสงค์ของการลงโทษปรับสำหรับผู้กระทำความผิดที่มีฐานะยากจนได้⁴¹ ดังนั้น ในการกำหนดโทษปรับสำหรับผู้กระทำความผิดแต่ละรายโดยหลักแล้วจึงต้องคำนึงถึงหลักเกณฑ์ หรือปัจจัยประกอบการพิจารณา คือ การกำหนดโทษปรับต้องให้ได้สัดส่วนกับภัยอันตรายหรือความผิด (Proportionment according to Harm and Guilt) และต้องให้ได้สัดส่วนกับภาวะเศรษฐกิจและการเงินของผู้กระทำความผิด (Proportionment according to Economy or Financial Circumstances)

โทษปรับที่กำหนดเป็นอัตราขั้นสูงสุดและขั้นต่ำสุดนี้เป็นรูปแบบของโทษปรับ โดยทั่วไปที่บังคับใช้อยู่ในหลายประเทศ อาทิเช่น ประเทศอิตาลี โปแลนด์ ฮังการี เบลเยียม ฝรั่งเศส ซึ่งประเทศเหล่านี้ส่วนใหญ่มักจะกำหนดอัตราโทษปรับเอาไว้ทั้งอัตราขั้นต่ำและขั้นสูง ในขณะที่ประเทศญี่ปุ่นและเนเธอร์แลนด์นิยมกำหนดเอาไว้เฉพาะอัตราขั้นต่ำเท่านั้น ส่วนประเทศ สวิสเซอร์แลนด์จะกำหนดเอาไว้แต่อัตราโทษปรับขั้นสูงนอกจากนี้ยังมีประเทศสหรัฐอเมริกา แคนาดา ออสเตรเลีย และประเทศไทยที่ใช้โทษปรับในรูปแบบนี้เป็นหลัก แต่ทั้งนี้ในหลายๆ ประเทศจะกำหนดข้อยกเว้นให้ศาลสามารถกำหนดโทษปรับให้ต่ำกว่าหรือสูงกว่าเกณฑ์ที่กฎหมาย กำหนดเอาไว้ด้วย⁴²

4.5.2 โทษปรับตามจำนวนเท่าของผลประโยชน์ที่ได้รับจากการกระทำความผิด หรือตามราคาของวัตถุแห่งการกระทำความผิด

โทษปรับที่กำหนดตามจำนวนเท่าของผลประโยชน์ที่ได้รับจากการกระทำความผิดหรือตามราคาของวัตถุแห่งการกระทำความผิดนี้มักพบได้มากในกฎหมายที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการคุ้มครองเศรษฐกิจหรือผลประโยชน์ของสาธารณะ เนื่องจากการฝ่าฝืนกฎหมายที่มีเนื้อหาในลักษณะดังกล่าวย่อมก่อให้เกิดความเสียหายต่อสังคมในวงกว้างและส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและความมั่นคงของประเทศชาติโทษปรับที่กำหนดเอาไว้จึงเป็นโทษปรับที่หนักและมุ่งที่จะคุ้มครองผลประโยชน์ของสาธารณะมากกว่าที่จะคำนึงถึงฐานะทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิดว่าผู้กระทำความผิดจะมีเงินเพียงพอที่จะชำระค่าปรับหรือไม่ ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้กระทำความผิดเข็ดหลาบไม่กล้าที่จะกระทำความผิดอีก⁴³ การกำหนดโทษปรับ

⁴¹ วีระพงษ์ บุญโญภาส และคณะ, รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการพัฒนามาตรการยึดทรัพย์สิน ใช้ค่าปรับ และมาตรการกักขังแทนค่าปรับตามประมวลกฎหมายอาญา, หน้า 19, วันที่ 4 มกราคม 2551 จาก <http://www.oja.go.th/doc/Lists/doc1/DispForm.aspx?ID=377>

⁴² พิรุฬห์ โตศุกลวรรณ, “อ้าวแล้ว”, หน้า 61-69

⁴³ พิษยนต์ นิพาสพงษ์, โทษปรับโดยกำหนดตามวันและรายได้, วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2542, หน้า 14

ในรูปแบบดังกล่าวนี้ มูลค่าของผลประโยชน์ที่ได้รับจากการกระทำคามผิดหรือราคาวัตถุแห่งการกระทำคามผิดถือเป็นปัจจัยสำคัญที่จะต้องมีการพิจารณาอย่างละเอียดรอบคอบและอาศัยข้อมูลที่ครบถ้วนรอบด้าน เพื่อให้สามารถคำนวณออกมาได้อย่างถูกต้องและตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด ซึ่งจะส่งผลทำให้การลงโทษปรับเป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายได้อย่างแท้จริง

ประเทศที่มีการกำหนดโทษปรับในรูปแบบนี้ อาทิเช่น ประเทศอังกฤษ ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศไทย ยกตัวอย่างเช่น พระราชบัญญัติป่าไม้ของประเทศอังกฤษ หรือ Forestry Act 1967 มาตรา 17(1) บัญญัติให้ปรับไม่เกินสองเท่าของมูลค่าต้นไม้ที่ถูกตัดทำลาย หรือ ประมวลกฎหมายอาญาสหรัฐอเมริกา มาตรา 3571 บัญญัติให้ลงโทษปรับผู้กระทำความผิดที่ได้รับผลประโยชน์ที่เป็นตัวเงินจากการกระทำคามผิดหรือก่อให้เกิดความเสียหายทางทรัพย์สินไม่เกินสองของผลประโยชน์ที่ได้รับหรือมูลค่าความเสียหายทางทรัพย์สินดังกล่าว หรือพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 มาตรา 296 บัญญัติให้ลงโทษปรับเป็นเงินไม่เกินสองเท่าของผลประโยชน์ที่บุคคลนั้นได้รับไว้หรือพึงจะได้รับพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2535 มาตรา 201 บัญญัติให้ปรับเป็นสองเท่าของมูลค่าหุ้นที่ถือหรือรับจำนำไว้ พระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 มาตรา 27 บัญญัติให้ปรับเป็นสี่เท่าของราคาของซึ่งรวมค่าอากรเข้าด้วยแล้ว พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 38 ทวิ บัญญัติให้ปรับตามปริมาณน้ำสุราที่ขุ่น และพระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ. 2509 มาตรา 50 บัญญัติให้ปรับกัมละ 3 บาท เป็นต้น

4.5.3 โทษปรับตลอดเวลาที่กระทำคามผิด

โทษปรับตลอดเวลาที่กระทำคามผิด ได้แก่ โทษปรับที่กำหนดเอาไว้เป็นรายวันหรือรายปี ซึ่งถือว่าการกระทำคามผิดในกรณีนี้เป็นความผิดต่อเนื่องหรือเป็นความผิดเกิดขึ้นตลอดเวลา จนกว่าจะยุติการกระทำ โดยกฎหมายบางฉบับจะบัญญัติเอาไว้อย่างชัดเจนว่าการกระทำคามผิด ดังกล่าวนั้นถือเป็นการผิดต่อเนื่อง เช่น พระราชบัญญัติการทะเบียนพาณิชย์ พ.ศ. 2499 มาตรา 19 และมาตรา 20 พระราชบัญญัติการทำเหมืองแร่ พ.ศ. 2461 มาตรา 79 เป็นต้น ในขณะที่กฎหมายบางฉบับแม้จะไม่ได้บัญญัติเอาไว้ว่าการกระทำคามผิดนั้นเป็นความผิดต่อเนื่อง เช่น พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 มาตรา 75 มาตรา 80 และมาตรา 84 พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 มาตรา 55 และมาตรา 57 หรือพระราชบัญญัติกำหนดความผิดเกี่ยวกับห้างหุ้นส่วนจดทะเบียนห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด สมาคมและมูลนิธิ พ.ศ. 2499 มาตรา 4 มาตรา 5 และ มาตรา 6 แต่การที่กฎหมายบัญญัติให้ปรับเป็นรายวันก็แสดงให้เห็นในตัวว่าความผิดดังกล่าวเป็นความผิดต่อเนื่อง ซึ่งความผิดประเภทนี้ถือเป็นการกระทำคามผิดกรรมเดียว เมื่อฟ้องร้องเป็นคดี เรื่องหนึ่งแล้วแม้จะปรากฏว่า ผู้กระทำผิดจะได้กระทำผิดต่อเนื่องกันมาหลายวันก็ลงโทษได้เพียงครั้ง เดียวตามอัตราที่ระบุไว้ในกฎหมาย และถ้าหากผู้กระทำผิดยังไม่ยุติการกระทำผิด

ต่อมาอีก จะสามารถฟ้องร้องได้อีกหรือไม่ก็ขึ้นอยู่กับว่ากฎหมายในเรื่องนั้นๆ กำหนดวิธีการบังคับให้ยุติการกระทำความผิดเอาไว้ด้วยหรือไม่ หากกำหนดเอาไว้ก็ต้องเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด การที่กฎหมายบัญญัติให้ปรับเป็นรายวันหรือรายปีเช่นนี้ถือเป็นข้อยกเว้นของประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 90 ดังนั้น ศาลจึงสามารถลงโทษซ้ำในการกระทำความผิดกรรมเดียวกันได้ ซึ่งหากกฎหมายไม่บัญญัติเอาไว้ เช่นนี้แล้วก็จะยอมจะลงโทษซ้ำมิได้เพราะเป็นการขัดกับมาตรา 90 ดังกล่าวนั่นเอง⁴⁴

สำหรับการกระทำที่เป็นความผิดตลอดระยะเวลาที่ยังไม่ยุติการกระทำนี้ บทบัญญัติในกฎหมายของประเทศไทยยังบัญญัติข้อความไม่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ส่งผลทำให้ การตีความโทษปรับแก้คดีต่างๆ ไม่ลงรอยกันเท่าใดนัก⁴⁵ ยกตัวอย่างเช่น ความผิดตามพระราชบัญญัติ การทาเหมืองแร่ พ.ศ. 2461 มาตรา 79 ฐาน ไขน้ำจากเหมืองแร่ในเขตประทานบัตรหนึ่งไปใช้ในอีกประทานบัตรหนึ่งโดยไม่ได้รับอนุญาต ซึ่งศาลฎีกาลงโทษปรับจำเลย 40 บาท และปรับเพิ่มเติม อีกวันละ 5 บาท โดยศาลฎีกาตีความว่าบทบัญญัติดังกล่าวบัญญัติให้ปรับตลอดเวลาที่กระทำความผิด ต่อเนื่องกันมา ต่างกับความผิดตามพระราชบัญญัติการทะเบียนพาณิชย์ พ.ศ. 2499 มาตรา 19 ที่มุ่งหมาย ให้ปรับตามอัตราแรกก่อน คือ ปรับไม่เกิน 500 บาท และหลังจากนั้นหากไม่ปฏิบัติให้ถูกต้องก็ปรับ ได้อีกวัน ละไม่เกิน 100 บาท จนกว่าจะปฏิบัติให้ถูกต้อง นอกจากนี้ ยังมีกรณีที่ศาลฎีกาพิพากษา ให้ลงโทษปรับตามอัตราแรกอยู่แม้จะได้ฟ้องร้องเมื่อพ้น 1 ปี นับแต่วันแรกที่กระทำความผิดมาแล้วก็ตาม ในขณะที่มีคำพิพากษาฎีกาอีกคดีที่ศาลเห็นว่าแม้จะเป็นความผิดต่อเนื่องกันมา แต่โจทก์ฟ้องร้อง เมื่อพ้น 1 ปี ก็ ย่อมลงโทษปรับตามอัตราแรกไม่ได้เพราะขาดอายุความแล้ว แต่ศาลสามารถลงโทษ ปรับจำเลยในวันต่อๆ มาที่ยังไม่ขาดอายุความได้

นอกจากในส่วนของกฎหมายไทยตามที่กล่าวมาแล้ว ประเทศที่มีการกำหนด โทษปรับในรูปแบบดังกล่าวนี้เอาไว้ในกฎหมาย อาทิเช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย ประเทศนิวซีแลนด์ ประเทศไนจีเรีย ประเทศอินเดีย ประเทศฟิลิปปินส์ และประเทศมาเลเซีย ยกตัวอย่างเช่น Clean Water Act ของประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งในมาตรา 309 ของกฎหมายฉบับ ดังกล่าวบัญญัติให้ลงโทษปรับสำหรับการกระทำความผิดฐานทำให้เกิดมลพิษทางน้ำวันละ ไม่ต่ำกว่า 2,500 เหรียญสหรัฐ แต่ไม่เกิน 25,000 เหรียญสหรัฐ ตลอดเวลาที่มีการกระทำความผิด หรือ Protection of the Environment Operations Act 1997 ของประเทศออสเตรเลีย มาตรา 120 ที่บัญญัติให้ลงโทษปรับแก่ผู้กระทำความผิดฐานทำให้เกิดมลพิษทางน้ำเป็นเงิน ไม่เกิน 250,000 เหรียญ และให้ปรับต่อไปอีกวันละไม่เกิน 60,000 เหรียญ ตลอดระยะเวลาที่กระทำความผิด หรือ Resource

⁴⁴ จิตติ ดิงศภัทย์, กฎหมายอาญา ภาค 1, พิมพ์ครั้งที่ 9, กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมาย แห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2536, หน้า 881-883

⁴⁵ “เรื่องเดียวกัน”, หน้า 886

Management Act 1991 มาตรา 339(1A) ของประเทศนิวซีแลนด์ที่บัญญัติให้ปรับผู้กระทำความผิด วันละไม่เกิน 10,000 เหรียญ ตลอดระยะเวลาที่ยังคงมีการกระทำความผิด หรือ The Environment Protection Act of 1986 ของประเทศอินเดีย มาตรา 15 ที่บัญญัติให้ลงโทษปรับวันละไม่เกิน 5,000 รูปี ตลอดระยะเวลาที่ยังมีการฝ่าฝืนกฎหมาย หรือ The Philippines Pollution Control Law ซึ่งแก้ไขโดย Presidential Decree No.984 (1976) มาตรา 9 ที่บัญญัติให้ลงโทษปรับวันละไม่เกิน 5,000 เปโซ ตลอดระยะเวลาที่การกระทำความผิดยังคงปรากฏอยู่ เป็นต้น

4.5.4 โทษปรับตามวันและรายได้

โทษปรับตามวันและรายได้เป็นโทษปรับในอีกรูปแบบหนึ่งที่แตกต่างออกไปจากโทษปรับที่กล่าวมาข้างต้น โดยโทษปรับตามวันและรายได้เป็นโทษปรับที่ได้รับการพัฒนาและปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นกว่าโทษปรับในรูปแบบอื่นที่นำมาเป็นระยะเวลา ยาวนานและยังคงมีข้อบกพร่องและข้อเสียอยู่มาก โทษปรับตามวันและรายได้นี้ไม่ใช่โทษปรับ ในรูปแบบใหม่ที่เพิ่งเกิดขึ้น หรือเพิ่งเริ่มมีการบังคับใช้แต่เป็นโทษปรับที่มีการใช้บังคับกัน อย่างแพร่หลายในต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศในแถบยุโรปมายาวนานมากกว่าศตวรรษแล้ว ทั้งยังเป็นที่ยอมรับกันในต่างประเทศอีกด้วยว่าโทษปรับตามวันและรายได้เป็นรูปแบบของการ ลงโทษปรับที่เหมาะสมและก่อให้เกิดประสิทธิผลในการบังคับใช้ได้ดียิ่งกว่าการลงโทษปรับแบบ ตายตัวแบบเดิมที่มักจะคำนึงถึง แต่ความร้ายแรงของความผิดเพียงอย่างเดียวโดยไม่ได้นำเอา รายได้หรือสถานภาพทางการเงินของผู้กระทำความผิดที่ตามความเป็นจริงแล้วย่อมมีความแตกต่าง กันออกไปเข้ามาพิจารณาด้วย แตกต่างไปจากโทษปรับตามวันและรายได้ที่ได้นำเอาข้อบกพร่อง ในส่วนนี้ไปปรับปรุงและพัฒนาโดยการนำเอาฐานะรายได้ของผู้กระทำความผิดเข้ามาใช้เป็นหลัก ในการกำหนดโทษปรับร่วมกับการพิจารณาถึงความหนักเบาของความผิดด้วย

4.6 การบังคับใช้โทษปรับในประเทศไทย

การบังคับใช้โทษปรับในประเทศไทยไม่ว่าจะเป็นความผิดอาญาประเภทใด การลงโทษปรับแก่ผู้กระทำความผิดย่อมใช้หลักเกณฑ์เดียวกันทั้งหมด โดยหลักเกณฑ์ต่างๆ ที่เกี่ยวกับการลงโทษปรับจะบัญญัติอยู่ในส่วนของกฎหมายสารบัญญัติ อันได้แก่ ประมวลกฎหมาย อาญาซึ่งเป็นกฎหมายทั่วไปและย่อมนำไปบังคับใช้กับการลงโทษปรับทุกกรณี ซึ่งการบังคับใช้ โทษปรับในประเทศไทยอาจแยกพิจารณาได้ ดังนี้

ลักษณะการกำหนดโทษปรับของประเทศไทยในปัจจุบันที่ปรากฏอยู่ในกฎหมาย ฉบับต่างๆ นั้น โดยทั่วไปแล้วจะกำหนดโดยสัมพันธ์กับความร้ายแรงของความผิด ความผิดที่มีความ ร้ายแรงมาก อัตราโทษปรับที่กโหนดเอาไว้จะมีอัตราที่สูงกว่าความผิดที่มีความร้ายแรงน้อย

และจากการศึกษา พบว่าลักษณะการกำหนดโทษปรับของไทยกำหนดเอาไว้ทั้งหมด 3 รูปแบบ อันได้แก่

4.6.1 การกำหนดโทษปรับเป็นอัตราขั้นสูงสุดและขั้นต่ำสุด

โทษปรับที่กำหนดเป็นอัตราขั้นสูงสุดและขั้นต่ำสุดเป็นรูปแบบของการกำหนดโทษปรับที่พบได้โดยทั่วไปและพบได้มากที่สุดตามกฎหมายของประเทศไทยและเป็นรูปแบบของโทษปรับที่ใช้ลงแก่ผู้กระทำความผิดมากที่สุดในคดีอาญา โดยประเทศไทยใช้การกำหนดโทษปรับในรูปแบบนี้เป็นหลักในกฎหมายทุกฉบับ ซึ่งบทกำหนดโทษในกฎหมายต่างๆ ที่กำหนดให้ลงโทษปรับ ทั้งที่บัญญัติอยู่ในประมวลกฎหมายอาญาและในพระราชบัญญัติต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นกรณีที่กฎหมายกำหนดให้ลงโทษปรับอย่างเดียวหรือกรณีกฎหมายกำหนดให้ลงทั้งโทษจำคุกและโทษปรับด้วย ส่วนใหญ่แล้วพบว่ากฎหมายมักจะบัญญัติเอาไว้เฉพาะอัตราขั้นสูงเพียงอย่างเดียว เช่น ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 341 ที่บัญญัติให้ปรับไม่เกินหกพันบาท หรือในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 มาตรา 16/1 ที่บัญญัติให้ปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท เป็นต้น ในขณะที่โทษปรับที่บัญญัติเอาไว้ทั้ง อัตราขั้นต่ำและขั้นสูงจะพบได้น้อยกว่า ยกตัวอย่างเช่น ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 153 ที่บัญญัติให้ปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงสองหมื่นบาท หรือพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 มาตรา 31 ที่บัญญัติให้ปรับตั้งแต่ห้าพันถึงห้าหมื่นบาท เป็นต้น

4.6.2 การกำหนดโทษปรับตามจำนวนเท่าของผลประโยชน์ที่ได้รับจากการกระทำความผิดหรือตามราคาของวัตถุแห่งการกระทำความผิด

การกำหนดโทษปรับตามจำนวนเท่าของผลประโยชน์ที่ได้รับจากการกระทำความผิดหรือตามราคาของวัตถุแห่งการกระทำความผิดนี้เป็นรูปแบบของการกำหนดโทษปรับที่พบได้น้อยกว่าการกำหนดโทษปรับในรูปแบบแรกโดยส่วนใหญ่แล้ว มักจะพบในกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความผิดทางเศรษฐกิจหรือประโยชน์ของประชาชนส่วนรวมความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หรือความผิดเกี่ยวกับการประพฤติมิชอบ ยกตัวอย่างเช่น โทษปรับที่บัญญัติอยู่ในพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 พระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ. 2509 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2540 และพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 เป็นต้น

4.6.3 การกำหนดโทษปรับตลอดเวลาที่กระทำความผิด

โทษปรับในรูปแบบนี้ของไทยสามารถพบได้ในพระราชบัญญัติเฉพาะฉบับต่างๆ ซึ่งมักจะกำหนดให้ปรับเป็นรายวันจนกว่าจะเลิกกระทำการที่เป็นการฝ่าฝืนหรือจนกว่าจะมีการปฏิบัติให้ถูกต้อง ยกตัวอย่างเช่น พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 มาตรา 65 ที่บัญญัติให้ปรับรายวันอีกวันละไม่เกิน 10,000 บาท ตลอดเวลาที่ฝ่าฝืนหรือจนกว่าจะปฏิบัติให้ถูกต้อง

พระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535 มาตรา 90 ที่บัญญัติให้ปรับอีกวันละ 5,000 บาทตลอดเวลาที่ยังฝ่าฝืนอยู่ พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 มาตรา 122 ที่บัญญัติให้ปรับอีกไม่เกิน วันละ 1,000 บาท ตลอดเวลาที่ยังมิได้ปฏิบัติตามให้ถูกต้อง เป็นต้น

4.7 การลงโทษปรับและการบังคับ

การลงโทษอาญาแก่ผู้กระทำความผิดนั้น ศาลอันเป็นองค์การของรัฐซึ่งใช้อำนาจตุลาการในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์เท่านั้นที่เป็นผู้มีอำนาจกำหนดให้ลงโทษอาญาได้ และการกำหนดให้ลงโทษอาญาต้องทำเป็นคำพิพากษา ซึ่งถึงแม้ว่าในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 2 จะมีได้บัญญัติไว้ โดยตรง แต่ก็เป็นที่เห็นได้ชัดแจ้งจากความในมาตราต่างๆ หลายแห่ง เช่น ความในมาตรา 2 วรรคสอง มาตรา 3 มาตรา 20 มาตรา 21 มาตรา 22 มาตรา 24 มาตรา 28 มาตรา 32 และมาตรา 35 เป็นต้น ที่แสดงให้เห็นว่าการลงโทษทางอาญาเป็นอำนาจและหน้าที่ของศาลเท่านั้นที่จะพิพากษาให้ลงแก่ ผู้กระทำความผิดได้ โทษปรับถือเป็นโทษทางอาญาอย่างหนึ่ง ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 18 การลงโทษปรับแก่ผู้กระทำความผิดจึงเป็นอำนาจและหน้าที่ของศาลที่จะพิพากษาลงแก่ผู้กระทำความผิดเช่นเดียวกัน และเนื่องจากโทษปรับเป็นโทษทางอาญา โทษปรับจึงมีลักษณะเป็นการเฉพาะตัวบุคคลและใช้ลงแก่บุคคลผู้กระทำความผิดเป็นคนๆ ไป เท่านั้น ดังจะเห็นได้จากความในมาตรา 18 ที่บัญญัติเอาไว้ว่า “โทษสำหรับลงแก่ผู้กระทำความผิดมีดังนี้.....”⁴⁶ ซึ่งเมื่อพิจารณามาตรา 18 ประกอบกับมาตรา 2 แล้วจะเห็นได้ว่าบุคคลที่โทษปรับใช้บังคับนั้นต้องเป็นผู้ที่กระทำความผิดในขณะที่มีกฎหมายบัญญัติให้เป็นความผิดและกำหนดโทษปรับเอาไว้ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ บุคคลที่จะถูกลงโทษปรับได้นั้นต้องเป็นผู้กระทำความผิดเท่านั้น โทษปรับจะไปบังคับกับบุคคลอื่นที่ไม่ได้มีส่วนในการกระทำความผิดไม่ได้

อย่างไรก็ตาม มีบางกรณีที่กฎหมายบัญญัติให้บุคคลต้องรับผิดชอบในการกระทำของผู้อื่นด้วย เช่น พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. 2456 มาตรา 298 ซึ่งแม้บุคคลจะไม่ได้ร่วมกระทำหรือใช้หรือสนับสนุน ก็อาจต้องรับผิดชอบได้แม้เป็นการกระทำของบุคคลอื่น ซึ่งในกรณีเช่นนี้จะต้องมีกฎหมายบัญญัติเป็นพิเศษให้เห็นได้เช่นนั้นด้วย⁴⁷

ในการลงโทษและบังคับใช้โทษปรับแก่ผู้กระทำความผิดนั้น ด้วยเหตุที่ว่าโทษปรับเป็นโทษในทางทรัพย์สินและการลงโทษที่บังคับเอาที่ทรัพย์สิน โทษปรับจึงเป็นโทษที่มีขอบเขตในการลงโทษและบังคับใช้ที่กว้างขวางกว่าโทษประเภทอื่น เนื่องจากโทษปรับสามารถใช้บังคับได้กับทั้งผู้กระทำความผิดที่เป็นบุคคลธรรมดาและที่เป็นนิติบุคคล ต่างจากโทษประหารชีวิตและโทษจำคุกที่เป็นการลงโทษต่อเนื้อตัวร่างกายของผู้กระทำความผิด ซึ่งโดยสภาพแล้วย่อมบังคับ

⁴⁶ จิตติ ดิงศกัทธิย์, “อ้างแล้ว”, หน้า 847

⁴⁷ “เรื่องเดียวกัน”, หน้า 477

ใช้ได้เฉพาะกับบุคคลธรรมดาเท่านั้น โดยผู้กระทำความผิดที่ถูกลงโทษปรับนี้อาจมีทั้งกรณีผู้กระทำความผิดคนเดียวและกรณีผู้กระทำความผิดหลายคนรวมกันก็ได้

ในกรณีผู้กระทำความผิดคนเดียวศาลย่อมพิพากษาลงโทษปรับแก่ผู้กระทำความผิดไปตามอัตราโทษที่กฎหมายบัญญัติเอาไว้ โดยกฎหมายอาจจะบัญญัติอัตราเป็นโทษปรับขั้นสูงและขั้นต่ำ หรืออาจจะบัญญัติให้ปรับเป็นจำนวนเท่าของผลประโยชน์ที่ได้รับหรือปรับตามราคาของวัตถุแห่งการกระทำความผิด หรืออาจจะบัญญัติให้ปรับเป็นรายวันหรือรายปีตามที่ได้กล่าวมาแล้ว ส่วนกรณีของผู้กระทำความผิดร่วมกันหลายคน ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 31 บัญญัติให้ลงโทษปรับเรียงตามรายตัวบุคคล ศาลต้องปรับผู้กระทำความผิดเป็นรายบุคคลโดยกำหนดให้ชัดเจนว่าจำเลยแต่ละคนชำระค่าปรับเป็นจำนวนเท่าใด ตามหลักการลงโทษตามรายตัวบุคคล (Individualisation of punishment) เช่น ผู้กระทำความผิด 4 คน ร่วมกันชิงทรัพย์ในทางสาธารณะซึ่งประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 396 บัญญัติให้ปรับไม่เกิน 500 บาท หากศาลลงโทษปรับเป็นเงิน 500 บาท จำเลยทั้ง 4 คนต้องชำระค่าปรับคนละ 500 บาท ต่างกับกฎหมายลักษณะอาญา มาตรา 22 ที่ให้อำนาจศาลสามารถลงโทษปรับจำเลยทุกคนหรือปรับจำเลยคนใดคนหนึ่งจนครบหรือที่เรียกว่าปรับด้วยกัน หรือปรับแทนกันก็ได้ ทำให้เดิมนั้นศาลมองว่าเป็นการปรับให้เป็นค่าสินไหมทดแทนแก่รัฐบาล ศาลจึงตีความว่าผู้กระทำความผิดทุกคนต้องรับผิดรวมกันไม่เกินโทษที่กฎหมายกำหนดเอาไว้⁴⁸ แต่เมื่อมีการประกาศใช้ประมวลกฎหมายอาญาการลงโทษปรับจึงต้องเรียงตามรายตัวผู้กระทำความผิดเท่านั้น แต่ไม่ได้หมายความว่าศาลต้องลงโทษปรับผู้กระทำความผิดเท่ากันทุกคนเสมอไป ศาลมีอำนาจใช้ดุลพินิจในการกำหนดค่าปรับที่ผู้กระทำความผิดแต่ละคนต้องชำระให้แตกต่างกันได้ ผู้กระทำความผิดไม่จำเป็นต้องรับโทษปรับเท่ากัน⁴⁹

มาตรา 31 นี้ต้องอยู่ภายใต้บังคับของประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 17 ด้วย ถ้าหากมีกฎหมายอื่นบัญญัติไว้เป็นพิเศษให้ลงโทษปรับเป็นอย่างอื่นก็ต้องบังคับตามกฎหมายพิเศษนั้นๆ ยกตัวอย่าง เช่น พระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 มาตรา 27 ที่บัญญัติว่าในความผิดครั้งหนึ่งๆ ให้ปรับเป็น 4 เท่าของราคาของซึ่งรวมค่าอากรเข้าด้วยแล้ว ดังนั้น ในความผิดครั้งหนึ่งศาลต้องลงโทษ ปรับไม่เกิน 4 เท่าของราคาของซึ่งรวมค่าอากรเข้าด้วยแล้วไม่ว่าจะมีผู้กระทำความผิดกี่คนก็ตาม หากศาลปรับจำเลยแต่ละคน คนละ 4 เท่า ก็ย่อมเป็นการปรับจำเลยครั้งหนึ่งเกินกว่า 4 เท่า ซึ่งขัดกับข้อความในมาตราดังกล่าว ในมาตรา 27 ทวิ ของพระราชบัญญัติดังกล่าวก็เช่นเดียวกัน แม้ว่าจะไม่มีบัญญัติว่าในความผิดครั้งหนึ่งๆ ก็ตาม ดังนั้น ในกรณีที่มีกฎหมายอื่นบัญญัติเอาไว้

⁴⁸ “เรื่องเดียวกัน”, หน้า 879

⁴⁹ อุททิศ แสน โกศิก, กฎหมายอาญาภาค 1, กรุงเทพมหานคร: ศูนย์บริการเอกสารและวิชาการ กองวิชาการ กรมอัยการ, 2525, หน้า 255

เช่นนี้จึงนำประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 31 มาใช้บังคับไม่ได้ ศาลต้องลงโทษปรับไปตามที่กฎหมายฉบับนั้นๆ กำหนดไว้

ในการชำระค่าปรับตามคำพิพากษานั้น เมื่อศาลพิพากษาให้ลงโทษปรับแล้ว ผู้กระทำความผิดที่ต้องโทษปรับตามคำพิพากษาก็มีหน้าที่ที่จะต้องชำระค่าปรับตามจำนวนที่กำหนดเอาไว้ในคำพิพากษา เนื่องจากมาตรา 28 บัญญัติโดยใช้ถ้อยคำว่า “ผู้ใดต้องโทษปรับ ผู้นั้นจะต้องชำระ” อันเป็นการวางหลักว่าผู้ต้องโทษปรับจะต้องชำระเงินค่าปรับ แม้ค่าปรับจะเป็นหนี้ซึ่งในทางแพ่งยอมให้บุคคลภายนอกชำระแทนได้ก็ตาม แต่เมื่อกฎหมายวางหลักเอาไว้ให้ผู้ต้องโทษปรับเป็นผู้ชำระค่าปรับ ศาลจึงรับชำระค่าปรับจากบุคคลภายนอกที่ชำระค่าปรับแทนไม่ได้⁵⁰ แต่มีข้อยกเว้นว่า โทษปรับ อาจมีการประกันการชำระเงินค่าปรับได้ตามที่มาตรา 29 บัญญัติไว้ โดยให้ศาลมีอำนาจตั้งเรียกประกันได้จึงทำให้มีกรณีที่ผู้อื่นชำระค่าปรับได้หากจำเลยไม่ชำระตามที่ศาลสั่งไว้ แต่การชำระเงินค่าปรับของผู้ค้ำประกันดังกล่าวนี้ก็เป็นชำระตามสัญญาประกันเท่านั้น ไม่ใช่การลงโทษปรับแก่บุคคลอื่นแต่อย่างใด

สำหรับระยะเวลาในการชำระค่าปรับตามคำพิพากษานั้น ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29 วางหลักเกณฑ์เอาไว้ว่าผู้ต้องโทษปรับต้องนำเงินค่าปรับมาชำระภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ศาลพิพากษา ไม่ว่าจะมีการยื่นอุทธรณ์หรือฎีกาคำพิพากษาหรือไม่ก็ตาม ย่อมไม่เป็นการขัดขวางแก่การที่ศาลจะต้องบังคับคดีไปตามมาตรา 29 ซึ่งถ้าหากเป็นกรณีที่จะต้องรอให้คดีถึงที่สุดก่อนจึงจะบังคับคดีได้นั้น กฎหมายย่อมกำหนดเอาไว้โดยตรงดังเช่นที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 92 มาตรา 98 มาตรา 99 และ มาตรา 100 เป็นต้น⁵¹ ดังนั้น ในการชำระเงินค่าปรับตามคำพิพากษา ผู้ต้องโทษปรับจึงต้องชำระภายในระยะเวลา 30 วัน นับแต่วันที่ศาลพิพากษาซึ่งหมายถึงวันที่ศาลอ่านคำพิพากษาให้จำเลยฟัง แต่อย่างไรก็ดี ศาลอาจจะขยายระยะเวลาการชำระเงินค่าปรับออกไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 23 ก็ได้

ในทางปฏิบัติ เมื่อศาลพิพากษาจำนวนเงินค่าปรับไว้ในคำพิพากษาแล้ว ผู้ต้องโทษปรับจะต้องชำระเงินจำนวนนั้นต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ของศาลผู้มีหน้าที่รับเงินภายในระยะเวลาที่กำหนดเอาไว้ ซึ่งผู้ต้องโทษปรับจะได้รับใบเสร็จรับเงินจากเจ้าหน้าที่เป็นหลักฐานว่าได้ชำระแล้ว หลังจากนั้น พนักงานเจ้าหน้าที่ของศาลก็จะนำเงินค่าปรับที่รับไว้นั้นซื้อแสตมป์ฤชากรมาปิดในคำพิพากษา

⁵⁰ พืพัฒน จักรางกูร, คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค 1, กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติ บัณฑิตยสภา, 2525, หน้า 91

⁵¹ จิตติ ดิงศภัทย์, “อ้างแล้ว”, หน้า 931

หรือรายงานเจ้าหน้าที่แล้ว จึงนำเสนอต่อศาลเพื่อตรวจและชี้คณาแสดมภ์ุชกรณัั้นด้วยตราประจำวันของศาลอันเป็นการป้องกันมิให้มีการนำไปใช้ซ้ำได้ต่อไป⁵²

มีข้อสังเกตว่า อัตราโทษปรับตามที่กฎหมายบัญญัติเอาไว้ในกฎหมายของไทยมิได้กำหนดอัตราอย่างสูงเอาไว้ดังเช่นในกรณีของโทษจำคุกที่ต้องอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ของประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 91 ฉะนั้น ในกรณีที่มีการกระทำความผิดหลายกรรมต่างกัน ศาลจึงมีอำนาจที่จะกำหนดโทษปรับในแต่ละกรรมเป็นจำนวนเท่าใดก็ได้ แม้ว่ารวมจำนวนเงินค่าปรับทุกกระทงความผิดแล้วจำนวนเงินค่าปรับทั้งหมดจะมีจำนวนที่สูงมากก็ตาม⁵³

4.8 บุคคลที่โทษปรับใช้บังคับ

เมื่อศาลมีคำพิพากษาลงโทษปรับแล้ว ผู้กระทำความผิดจะต้องนำเงินมาชำระค่าปรับต่อศาลสามารถแยกได้เป็น 2 กรณี คือ กรณีผู้ต้องโทษเป็นบุคคลธรรมดา และกรณีผู้ต้องโทษเป็นนิติบุคคล มีรายละเอียดดังนี้

4.8.1 กรณีผู้ต้องโทษปรับเป็นบุคคลธรรมดา

ในการศึกษาว่าบุคคลที่โทษปรับใช้บังคับในกรณีผู้ต้องโทษเป็นบุคคลธรรมดาสามารถแยกศึกษาได้ 3 กรณี ดังนี้

1) การใช้บังคับโทษปรับต่อบุคคลผู้กระทำความผิดและต้องคำพิพากษา

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 28 บัญญัติว่า “ผู้ใดต้องโทษปรับ ผู้นั้นจะต้องชำระเงินตามจำนวนที่กำหนดไว้ในคำพิพากษาต่อศาล” เพราะฉะนั้นผู้ที่จะต้องชำระเงินค่าปรับคือผู้ต้องโทษปรับ และผู้ที่ต้องโทษปรับ คือ ผู้กระทำความผิด แต่จะพูดว่าโทษปรับต้องใช้แก่ผู้ต้องคำพิพากษาของศาลเสมอไปคงไม่ถูกต้อง เพราะอาจมีกรณีที่ต้องปรับโดยเจ้าพนักงานได้ เช่นผู้กระทำความผิดได้ชำระค่าปรับตามอัตราค่าปรับอย่างสูงแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ในคดีที่มีโทษปรับสถานเดียว หรือผู้ต้องหาชำระค่าปรับแก่พนักงานสอบสวนตามที่พนักงานสอบสวนได้เปรียบเทียบแล้วตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 37 ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 18 โทษสำหรับลงแก่ผู้กระทำความผิดมี 5 สถาน คำว่า “ลงแก่ผู้กระทำความผิด” ก็แสดงอยู่ในตัวแล้วว่า โทษทั้ง 5 สถานคือ โทษประหารชีวิตโทษจำคุก โทษกักขัง โทษปรับ และโทษริบทรัพย์สิน ต้องใช้บังคับกับผู้กระทำความผิดเท่านั้นจะลงแก่บุคคลอื่นไม่ได้เพราะการลงโทษบุคคลอื่นก็ไม่ชอบด้วยหลักนิติศาสตร์ และอาจขัดต่อรัฐธรรมนูญของประเทศนั้นๆ รวมถึงหลักสิทธิมนุษยชน ส่วนความรับผิดชอบในกฎหมายแพ่งที่ว่าด้วยความรับผิดชอบที่ว่าด้วยการกระทำความผิด

⁵² สุปิ่น พูลพัฒน์, คำอธิบายเรียงมาตราประมวลกฎหมายอาญา ภาค 1 บทบัญญัติทั่วไป, พิมพ์ครั้งที่ 5, กรุงเทพมหานคร: จรัสสินทวงศ์, 2523, หน้า 140

⁵³ “เรื่องเดียวกัน”, หน้า 141-142

ของบุคคลอื่น (Vicarious Liability) โดยหลักแล้วย่อมไม่อาจนำมาใช้ในทางอาญาได้ ที่เป็นเช่นนี้คงเป็นเพราะหลักความผิดในทางอาญาต้องอาศัยการกระทำและองค์ประกอบภายในจิตใจของบุคคล⁵⁴

2) การใช้บังคับโทษปรับต่อบุคคลผู้กระทำความผิดหลายคน

ในกรณีที่บุคคลหลายคนกระทำความผิดร่วมกัน กฎหมายลักษณะอาญาซึ่งใช้มาก่อนจะมีการใช้ประมวลกฎหมายอาญาฉบับปัจจุบัน ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 22 ให้อำนาจศาลที่จะบังคับให้จำเลยคนใดคนหนึ่ง หรือหลายคนเสียค่าปรับแทนคนอื่นจนครบก็ได้ เรียกว่าเป็นการปรับด้วยกันหรือปรับแทนกัน ในทำนองเดียวกันกับการบังคับลูกหนี้ร่วมในทางแพ่งได้ มีข้อวินิจฉัยวิจารณ์เมื่อแรกใช้กฎหมายลักษณะอาญาว่า การบัญญัติเช่นนี้ขัดต่อหลักทัณฑ์หวายเนื่องจากโทษควรเป็นสิ่งที่ลงแต่เฉพาะตัวบุคคลผู้กระทำความผิดจะให้อภัยโทษแทนกันไม่ได้ เมื่อให้คนอื่นรับโทษแทนตัวเองคือเสียค่าปรับไปก่อนแล้ว ก็เป็นผลให้ผู้กระทำความผิดร่วมกันและถูกลงโทษไม่ต้องรับโทษต่อมาเมื่อประกาศใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 31 บัญญัติว่า “ในกรณีที่ศาลจะพิพากษาให้ปรับผู้กระทำความผิดหลายคนในความผิดอันเดียวกัน ในกรณีเดียวกันให้ศาลลงโทษปรับเรียงตามรายตัวบุคคล” ซึ่งเท่ากับว่าเป็นการเปลี่ยนแนวความคิดที่ว่า โทษปรับคล้ายค่าสินไหมทดแทนแก่รัฐบาลมาเป็นการลงโทษตามรายตัวบุคคล (Individualization of Punishment) ฉะนั้นในกรณีที่กฎหมายกำหนดให้ปรับตามส่วนของวัตถุแห่งความผิด ศาลจึงเปลี่ยนแนววินิจฉัยจากการปรับทุกคนรวมกันไม่เกินอัตราที่ระบุ (Individualization of Punishment) เช่น ตามคำพิพากษาฎีกาที่ 1156/2504 ศาลปรับจำเลยแต่ละคนเต็มจำนวนตามที่กฎหมายกำหนด คำพิพากษาฎีกาที่ 1339/2506 ศาลปรับจำเลยเรียงตัวผู้กระทำความผิดตามจำนวนลิตระของสุราที่เป็นวัตถุแห่งการกระทำความผิด ไม่ใช่ปรับรวมกันดังสมัยเมื่อใช้กฎหมายลักษณะอาญา อย่างไรก็ตามถ้ามีกฎหมายใดบัญญัติแยกไว้เป็นพิเศษให้ลงโทษรวมกัน ไม่ใช่เป็นการปรับเรียงตัวศาลก็ปรับรวมกันได้ แต่ไม่ใช่เพราะอาศัยวิธีการปรับรวมกันว่าเป็นหลัก หากแต่เป็นไปเพราะต้องปฏิบัติตามกฎหมายซึ่งบัญญัติไว้เป็นพิเศษ เช่น ตามพระราชบัญญัติสุลกากรฯ กำหนดให้ปรับรวมกันตามราคาของไม่เกิน 4 เท่า ศาลก็ต้องปรับเช่นนั้น⁵⁵

3) การใช้บังคับโทษปรับต่อบุคคลที่เป็นทายาทของผู้ต้องโทษปรับ

ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 38 บัญญัติว่า “โทษให้เป็นอันระงับไปด้วยความตายของผู้กระทำความผิด” หมายความว่า เมื่อผู้กระทำความผิดตายลงการบังคับคดีอาญาย่อมเป็นอันสิ้นสุดลง อันที่จริงถ้ายังไม่ได้ฟ้องคดี สิทธินำคดีอาญามาฟ้องก็ระงับไปเช่นกันตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39(1) และเมื่อฟ้องไปแล้วต่อมาจำเลย

⁵⁴ พิรุฬห์ โตศุกวรรณ, “อั้งแล้ว”, หน้า 81-82

⁵⁵ “เรื่องเดียวกัน”, หน้า 89-90

ถึงแก่ความตายก็ให้จำหน่ายคดี เมื่อศาลพิพากษาให้ลงโทษปรับ ไม่ว่าจะจำเลยจะตายก่อนมีคำพิพากษา หรือหลังมีคำพิพากษา โทษก็ให้เป็นอันระงับไม่สามารถบังคับแก่ผู้นั้นหรือทายาทของผู้นั้นได้ ดังที่มีคำพิพากษาฎีกาที่ 1040/2475 วินิจฉัยไว้แล้ว และตามคำพิพากษาฎีกาที่ 709/2491 ศาลอุทธรณ์ ให้ปรับจำเลยที่ 2 คนรวมกันมา (ปรับตามกฎหมายลักษณะอาญา มาตรา 22 ซึ่งให้อำนาจศาลปรับคนใดคนหนึ่งแทนคนอื่นหรือรวมกับคนอื่นได้) โจทก์ฎีกา เมื่อปรากฏในชั้นฎีกาว่าจำเลย คนหนึ่งตาย ศาลฎีกาไม่ต้องแก้โทษปรับสำหรับจำเลยอีกคนหนึ่งเพียงแต่ว่าจำเลยที่ตายให้เป็นอัน ฟ้นไปไม่อาจบังคับคดีได้เหตุผลที่ใช้ในกฎหมายไทยก็คือความผิดอาญาเป็นการเฉพาะตัวผู้กระทำความผิด จึงไม่ตกทอดไปยังทายาท ถ้าจำเลยตายก่อนถูกฟ้องหรือตายระหว่างพิจารณาของศาลชั้นต้น ก่อนมีคำพิพากษา ศาลฎีกาในคำพิพากษาฎีกาที่ 1929/2514 วินิจฉัยว่าคำขอใดๆ ที่ฟ้องเกี่ยวกับจำเลย ที่ตายสิ้นสภาพไป ถ้าตายระหว่างคดีอยู่ระหว่างศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาก่อนศาลพิพากษา คำขอในฟ้องเกี่ยวกับจำเลยก็สิ้นสภาพลงเช่นกัน แม้ศาลทำคำพิพากษาเสร็จแล้ว แต่ยังไม่ได้อ่าน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 188 ก็ไม่ถือว่าคดีนั้นศาลได้พิพากษาแล้ว คำพิพากษาฎีกาที่ 603/2491, 1238/2493, 1031/2498 และ 3367/2516 วินิจฉัยว่าศาลชั้นต้น ต้องส่งสำนวนและคำพิพากษาที่ยังไม่ได้อ่านคืนไปให้ศาลสูงจำหน่ายคดีเฉพาะตัวจำเลยที่ตาย ในกรณีที่ศาลชั้นต้นลงโทษปรับและจำเลยชำระค่าปรับไปก่อนแล้ว แต่ยังมีกรอุทธรณ์หรือฎีกา ต่อไปและจำเลยตายลงระหว่างคดีอยู่ในศาลสูง ศาลฎีกาสมัยที่ใช้กฎหมายลักษณะอาญาเคยวินิจฉัยไว้ใน คำพิพากษาฎีกาที่ 1685/2479 ว่าโทษที่จะลงตามคำพิพากษาศาลชั้นต้นเป็นอันระงับ ถ้าชำระ ค่าปรับไปแล้วคำพิพากษาฎีกาที่ 172/2481 วินิจฉัยว่าเรียกคืนไม่ได้ ที่เป็นเช่นนี้เพราะถือกันว่าคดี ระงับแต่โทษไม่ระงับ แต่เมื่อใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแล้ว ต้องถือว่าประมวล กฎหมายอาญามาตรา 38 เป็นคนละส่วนกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39(1) เมื่อจำเลยตายสิทธินำคดีอาญามาฟ้องก็ย่อมระงับโทษก็ระงับ จึงต้องคืนค่าปรับให้แก่ทายาทไป ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดตายเมื่อศาลพิพากษาแล้วและเสร็จเด็ดขาด ถ้ายังไม่ชำระค่าปรับก็ยังไม่ ต้องชำระเพราะโทษระงับ แต่ถ้าชำระไปแล้วก็ยุติลงเพียงนั้น ทายาทจะเรียกคืนไม่ได้⁵⁶

4) กรณีผู้ต้องโทษปรับเป็นนิติบุคคล

นิติบุคคล คือ สิ่งที่กฎหมายสมมติขึ้นว่าเป็นบุคคล เพื่อให้มีสิทธิและหน้าที่ ต่างๆ ได้เหมือนบุคคลธรรมดา เว้นแต่สิทธิและหน้าที่บางอย่างซึ่งโดยสภาพจะพึงมีเป็นได้ เฉพาะบุคคลธรรมดาเท่านั้น นิติบุคคลจึงสามารถที่จะทำนิติกรรมสัญญาในทางแพ่งรวมทั้งอาจ ทำละเมิดได้เช่นกัน นิติบุคคลนอกจากจะมีสิทธิต่างๆ ได้แล้วก็มีหน้าที่หรือความรับผิดชอบเช่นกัน

⁵⁶ จิตติ ดิงศภัทย์, “อ้างแล้ว”, หน้า 1262-1266

ในส่วนของการกระทำความผิดอาญานั้น มีปัญหาในทางทฤษฎีว่านิติบุคคลกระทำความผิดอาญาได้หรือไม่เนื่องจากความรับผิดชอบทางอาญาจะต้องมีการกระทำและมีองค์ประกอบภายใน

แต่เดิมความเห็นของนักนิติศาสตร์ในเรื่องความรับผิดชอบของนิติบุคคลในทางอาญานั้นส่วนมากยังเห็นว่านิติบุคคลไม่มีความรับผิดชอบในทางอาญา เนื่องจากนิติบุคคลไม่มีตัวตน ไม่มีจิตใจของตนเอง โดยสภาพจึงกระทำหรือมีเจตนาในการกระทำที่เป็นหลักแห่งความรับผิดชอบทางอาญาอย่างบุคคลธรรมดาไม่ได้ ประกอบกับนิติบุคคลมีสิทธิและหน้าที่ภายในวัตถุประสงค์ เพราะฉะนั้นนิติบุคคลจะมีวัตถุประสงค์ที่จะทำความผิดอาญาไม่ได้ และการลงโทษนิติบุคคลเป็นการขัดกับหลักที่ว่าโทษเป็นสิ่งเฉพาะตัว (La Personalité des Peines) เช่น โทษปรับที่ลงแก่นิติบุคคลนั้นผลที่แท้จริงก็ตกอยู่กับบุคคลธรรมดาที่ประกอบกันเป็นนิติบุคคล และเมื่อพิจารณาเหตุจากลักษณะของโทษทั้ง 5 ประการแล้ว เห็นได้ว่าเป็นโทษที่กำหนดไว้สำหรับลงแก่บุคคลธรรมดาทั้งสิ้น

สำหรับกรณีนิติบุคคลถูกพิพากษาลงโทษปรับแล้วนิติบุคคลไม่ชำระค่าปรับจะต้องทำอย่างไร เห็นว่าควรจะต้องปฏิบัติอย่างเดียวกับกรณีบุคคลธรรมดา ตามมาตรา 29 คือ ให้ยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับเนื่องจากไม่สามารถใช้มาตรการกักขังแทนค่าปรับกับผู้กระทำความผิดที่เป็นนิติบุคคลได้ และการยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับน่าจะทำได้ง่ายกว่า เพราะนิติบุคคลมีที่อยู่เป็นหลักแหล่งและย่อมมีทรัพย์สินให้ยึดมาชำระค่าปรับได้จากการศึกษาแนวคิดการลงโทษผู้กระทำความผิด

5. แนวคิดการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้

5.1 การกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้

โทษปรับตามวันและรายได้เป็นโทษปรับในอีกรูปแบบหนึ่งที่แตกต่างไปจากโทษปรับแบบตายตัวและเป็นโทษปรับที่ได้รับการพัฒนาและปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นกว่าโทษปรับแบบตายตัวที่ใช้มาเป็นระยะเวลายาวนานและยังคงมีข้อบกพร่องอยู่มาก เนื่องจากการกำหนดโทษปรับแบบตายตัวนั้นจะมุ่งเน้นไปที่ความหนักเบาของความผิดเพียงอย่างเดียว โดยไม่ได้นำเอาสถานภาพทางการเงินมาเป็นหลักในการพิจารณา ในขณะที่การกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้จะพิจารณาถึงสถานภาพทางการเงินและความหนักเบาของความผิดไปพร้อมๆ กัน สอดคล้องกับความเป็นจริงที่ฐานะรายได้ของผู้กระทำความผิดแต่ละรายย่อมแตกต่างกันไป ส่งผลให้โทษปรับมีขนาดที่เหมาะสมกับผู้กระทำความผิดแต่ละรายและก่อให้เกิดผลกระทบแก่ผู้กระทำความผิดอย่างเท่าเทียมกัน ด้วยเหตุนี้ โทษปรับตามวันและรายได้จึงมีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับบังคับใช้กันอย่างแพร่หลาย

ในต่างประเทศมาเป็นเวลานาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศในแถบยุโรปที่ได้้นำเอาโทษปรับตามวันและรายได้อันบังคับใช้เป็นโทษหลักแทนที่โทษปรับแบบเดิมกับคดีอาญาทุกประเภทรวมถึงคดีสิ่งแวดล้อมจนประสบความสำเร็จอย่างเห็นได้ชัด โดยหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ในคดีอาญาใดๆ รวมถึงคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศต่างๆ นั้น จะมีหลักเกณฑ์ที่เหมือนกันและเป็นมาตรฐานเดียวกันทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายแบบซีวิลลอว์หรือคอมมอนลอว์ ระบบกฎหมายไม่มีผลทำให้หลักเกณฑ์ที่ใช้ในการกำหนดโทษปรับแตกต่างกันแต่อย่างใด ความแตกต่างที่ปรากฏให้เห็นจะเป็นเรื่องของรายละเอียดปลีกย่อยที่ประเทศต่างๆ กำหนดเอาไว้แตกต่างกันไปตามความเหมาะสมอันเป็นเรื่องของนโยบายภายในประเทศนั้นๆ

5.2 ความหมายของการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้อ

การกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้อ หมายถึง การกำหนดโทษปรับให้เหมาะสมกับความร้ายแรงของความผิดและสถานภาพทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิดไปพร้อมๆ กัน⁵⁷ โดยโทษปรับตามวันและรายได้อมีแนวคิดพื้นฐานที่ว่า การลงโทษปรับควรจะต้องได้สัดส่วนกับความร้ายแรงของความผิด (proportionate) และในขณะเดียวกันต้องก่อให้เกิดผลกระทบทางเศรษฐกิจต่อผู้กระทำความผิดที่มีฐานะรายได้อแตกต่างกันอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกันด้วย (equitable)⁵⁸ ดังนั้นการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้อแก่ผู้กระทำความผิดจึงไม่ได้กำหนดออกมาในรูปของจำนวนเงินแต่จะกำหนดในรูปของจำนวนวันปรับแทน (number of day fine unit) ซึ่งจำนวนวันปรับนี้จะแปรไปตามความร้ายแรงของความผิด ความผิดที่มีความร้ายแรงน้อยจำนวนวันปรับก็ย่อมมีจำนวนไม่มาก ส่วนความผิดที่มีความร้ายแรงมากขึ้นจำนวนวันปรับก็จะมากขึ้น ตามไปด้วย จากนั้นจึงแปลงจากจำนวนวันปรับให้มาอยู่ในรูปของจำนวนเงิน โดยใช้รายได้อของผู้กระทำความผิดเข้ามาเป็นตัวแปรในการแปลงหน่วยดังกล่าว ซึ่งโดยหลักจะกำหนดให้หนึ่งวันปรับมีค่าเท่ากับรายได้อเฉลี่ยสุทธิหรือบางส่วนของรายได้อเฉลี่ยสุทธิที่ผู้กระทำความผิดได้รับต่อวัน⁵⁹ (amount of day fine unit) ฉะนั้น ผู้กระทำความผิดที่มีรายได้อต่างกัน แม้จะถูกลงโทษปรับเป็นจำนวนวันปรับที่เท่ากันแต่จำนวนเงินค่าปรับที่ต้องชำระนั้นย่อมเป็นคนละจำนวนกัน ในทำนองเดียวกันผู้กระทำความผิดที่มีรายได้อเท่ากันแต่ถูกลงโทษปรับเป็นจำนวนวันปรับต่างกัน จำนวนเงินค่าปรับที่ต้องชำระก็ย่อม

⁵⁷ Douglas C. McDonald, Judith Greene and Charles Worzella, U.S. Department of Justice, Office of Justice Programs, National Institute of Justice, Day fines in American courts: The Staten Island and Milwaukee experiments, p.2 [Online], April 1992. Available from <https://www.ncjrs.gov/pdffiles1/Digitization/136611NCJRS.pdf>

⁵⁸ Susan Turner and Judith Greene, "The FARE probation experiment: Implementation and outcomes of day fines for felony offenders in Maricopa county," Justice System Journal (1999): p 2

⁵⁹ Douglas C. McDonald, Judith Greene and Charles Worzella, U.S. Department of Justice, Office of Justice Programs, National Institute of Justice, Day fines in American courts: The Staten Island and Milwaukee experiments, p. 2

เป็นคนละจำนวนกันนั่นเอง เช่น นายแดง และ นายดำ ต่างกระทำความผิดฐานที่ถึงปฏิภูลหรือมูลฝอย ในที่สาธารณะเหมือนกัน โดยทั้งสองคดีศาลพิพากษาให้ลงโทษปรับเป็นจำนวน 20 วันปรับ เช่นเดียวกัน ในกรณีนี้หากกฎหมายบัญญัติให้หนึ่งวันลงโทษปรับมีค่าเท่ากับ 1 ใน 4 ของรายได้เฉลี่ยสุทธิที่ผู้กระทำความผิดได้รับต่อวัน และปรากฏว่า นายดำ มีรายได้เฉลี่ยสุทธิต่อวันเท่ากับ 400 บาท ส่วนนายแดง มีรายได้เฉลี่ยสุทธิต่อวันเท่ากับ 800 บาท ดังนั้น จำนวนเงินค่าปรับทั้งหมดที่นายแดง ต้องชำระจึงเท่ากับ 2,000 บาท ($20 \times 400 \times \frac{1}{4} = 2,000$) ในขณะที่นายดำ ต้องชำระเงินค่าปรับเป็นเงินทั้งหมด 4,000 บาท ($20 \times 800 \times \frac{1}{4} = 4,000$) ซึ่งเป็นจำนวนที่สูงกว่า

5.3 ความเป็นมาของโทษปรับตามวันและรายได้

โทษปรับตามวันและรายได้เป็นโทษที่ได้รับความนิยมและใช้บังคับกันอย่างแพร่หลาย ในประเทศแถบยุโรปมาเป็นเวลายาวนานกว่าศตวรรษแล้ว แนวความคิดในเรื่องโทษปรับตามวันและรายได้นี้มีที่มาจากหลักการลงโทษที่สำคัญสองประการ ได้แก่ การลงโทษต้องได้สัดส่วนกับความผิด (proportionality) และ การลงโทษต้องมีความเป็นธรรมและเสมอภาค (equity) ซึ่งโทษปรับแบบตายตัวที่ใช้อยู่แม้จะเป็นการลงโทษที่ได้สัดส่วนกับการกระทำความผิด แต่ก็ยังไม่สามารถทำให้การลงโทษปรับเกิดความเป็นธรรมและเสมอภาคได้อย่างที่ควรจะเป็น เนื่องจากตามสภาพความเป็นจริง ผู้กระทำความผิดแต่ละรายย่อมมีฐานะรายได้ อีกทั้งภาระหน้าที่ทางการเงินที่แตกต่างกันไป ผู้กระทำความผิดที่กระทำความผิดฐานเดียวกัน แม้จะถูกลงโทษปรับเป็นจำนวนเงินที่เท่ากัน แต่ผลในทางลงโทษหรือผลกระทบต่อผู้กระทำความผิดแต่ละรายย่อมไม่มีทางที่จะเท่ากันได้ ดังนั้นโทษปรับตามวันและรายได้จึงมีแนวคิดพื้นฐานที่ว่าโทษปรับต้องได้สัดส่วนกับความร้ายแรงของความผิดที่ได้กระทำลงไปและในขณะเดียวกันก็ต้องก่อให้เกิดความเป็นธรรมและความเสมอภาคแก่ผู้กระทำความผิดที่มีฐานะทางการเงินที่แตกต่างกันด้วย ด้วยเหตุนี้ การกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้จึงได้นำเอาปัจจัยในเรื่องของฐานะทางการเงินของผู้กระทำความผิดเข้ามาใช้ในการพิจารณา กำหนดโทษปรับ ควบคู่ไปกับการพิจารณาถึงความหนักเบาของความผิดด้วย

จุดเริ่มต้นของโทษปรับตามระยะเวลาและรายได้นั้นเริ่มมาจากกลุ่มประเทศในแถบสแกนดิเนเวีย⁶⁰ โดยในปี ค.ศ. 1900 ศาสตราจารย์ คาร์ล ทอร์ป (Carl Torp) นักพันธุวิทยาชาวเดนมาร์ก ซึ่งได้ชื่อว่าเป็นบิดาแห่งโทษปรับตามวันและรายได้ ได้เขียนหนังสือชื่อว่า Transactions of the Danish Society of Criminologists ให้ความเห็นว่าการลงโทษการลงโทษเพื่อแก้ไขผู้กระทำผิดให้กลับตน เป็นคนดีน่าจะใช้ไม่ได้ผลกับการลงโทษปรับ เนื่องจากการลงโทษปรับนั้นผู้กระทำความผิดไม่ได้อยู่กับรัฐ เมื่อปรับแล้วก็แล้วกันไป รัฐไม่มีการอบรมนิสัย ไม่มีโอกาสที่จะสังเกตบุคลิกภาพ อารมณ์ จิตใจ แต่เห็นว่าการลงโทษปรับเข้ากันได้ดีที่สุดกับทฤษฎีป้องปราม (Deterrence)

⁶⁰ วีรพล ปานะบุตร, “โทษปรับในสวีเดน”, *วารสารอัยการ*, 2 14 (กุมภาพันธ์ 2522) หน้าที่ 28

เพราะจะทำให้ผู้กระทำ ความผิดไม่กล้าที่จะกระทำผิดอีก โดยเฉพาะในสภาวะที่เศรษฐกิจเป็นสิ่งสำคัญ การได้เงินมาข่มได้มาด้วยความยากลำบาก การลงโทษปรับให้ตรงกับจุดอ่อนของผู้กระทำผิดย่อม มีผลเป็นการป้องปรามได้อย่างดีที่สุด และถ้านำเอาฐานะทางเศรษฐกิจของผู้กระทำผิดมาเป็นหลัก ในการกำหนด โทษปรับแล้วข่มจะก่อให้เกิดความเป็นธรรมระหว่างผู้กระทำผิด 2 คนที่มีฐานะ แตกต่างกัน มากกว่าการลงโทษปรับแบบตายตัว⁶¹ และอีก 10 ปีต่อมา ศาสตราจารย์ โยฮัน ไทเรน (Johan Thyren) ชาวสวีเดน ก็ได้เขียน หนังสือ The Principles for Reform of the Penal Code สนับสนุนแนวความคิดดังกล่าวเอาไว้เช่นกัน⁶²

กระทั่งต่อมาในปี ค.ศ. 1921 ประเทศฟินแลนด์ก็ได้้นำเอาแนวความคิดการลงโทษ ปรับตามวันและรายได้นี้มาบังคับใช้ให้เกิดผลจริงเป็นประเทศแรก โดยสาเหตุหลักสำคัญนั้นมาจากการลดลงอย่างรวดเร็วของค่าเงินในประเทศ⁶³ และในปี ค.ศ. 1931 ประเทศสวีเดนก็เป็นอีกประเทศ ที่ได้นำเอาโทษปรับตามวันและรายได้นี้มาใช้บังคับ ตามมาด้วยประเทศเดนมาร์กในปี ค.ศ. 1939⁶⁴ ต่อมาในปี ค.ศ. 1975 ประเทศเยอรมันตะวันตกและประเทศออสเตรียก็ได้รับเอาโทษปรับตามวัน และรายได้นี้มาใช้ ภายในประเทศ เช่นเดียวกันกับประเทศอิตาลีที่นำโทษปรับตามวันและรายได้นี้มาใช้บังคับในปี ค.ศ. 1978 และประเทศโปรตุเกสและฝรั่งเศส ในปี ค.ศ. 1983⁶⁵ การบังคับใช้โทษปรับ ตามวันและรายได้นั้นนอกจากจะแพร่หลายในทวีปยุโรปแล้ว หลายประเทศในอเมริกาใต้ก็ได้ได้นำ โทษปรับตามวันและรายได้นี้มาใช้บังคับใช้เช่นเดียวกัน โดยโทษปรับตามวัน และรายได้นี้ที่ใช้กัน ในประเทศแถบอเมริกาใต้นั้นจำแนกออกได้เป็น 2 รูปแบบ ได้แก่ salary-based day fines ซึ่งมีลักษณะ เหมือนกับที่ใช้ในประเทศแถบยุโรป คือใช้รายได้เป็นฐานในการคำนวณโทษปรับและจำนวนวันปรับ จะเพิ่มสูงขึ้นตามความร้ายแรงของความผิด ส่วนรูปแบบที่สอง ได้แก่ regulation-based day fines ซึ่งจะต่างจากรูปแบบแรกตรงที่จำนวนวันปรับนั้นจะถูกกำหนดเอาไว้ให้เท่ากับจำนวนวันของโทษจำคุก โดยประเทศที่บังคับใช้โทษปรับตามวันและรายได้นี้แบบ salary-based day fines ยกตัวอย่างเช่น

⁶¹ Gerhardt Grebing, *The Fine in Comparative Law: A Survey of 21 Countries*, pp.86-87, อ้างถึงใน พิรุพห์ โดศกุลวรรณ, “การลงโทษปรับทางอาญา,” หน้า 69-70

⁶² วีรพล ปานะบุตร, “อั้งแล้ว”, หน้า 28

⁶³ Hans-jörg Albrecht, “Sanction policies and alternative measures to incarceration – European experiences with intermediate and alternative criminal penalties,” in UNAFEI resource material series no.80, p. 33 [Online], March 2010. Available from http://www.unafei.or.jp/english/pdf/RS_No80/No80_07VE_Albrecht.pdf

⁶⁴ Edwin W.Zedlewski, National Institute of Justice, *Alternatives to custodial supervision: The day fine*, p. 3 [Online], April 2010. Available from <http://www.ncjrs.gov/pdffiles1/nij/grants/230401.pdf>

⁶⁵ Hans-jörg Albrecht, “Sanction policies and alternative measures to incarceration – European experiences with intermediate and alternative criminal penalties,” in UNAFEI resource material series no.80, p. 34 [Online], March 2010. Available from http://www.unafei.or.jp/english/pdf/RS_No80/No80_07VE_Albrecht.pdf

ประเทศอูรุกวัยซึ่งได้นำโทษปรับตามวันและรายได้มาบังคับใช้ในปี ค.ศ. 1933 ประเทศเวเนซุเอล่า ในปี ค.ศ. 1964 ประเทศเอกวาดอร์ในปี ค.ศ. 1971 ประเทศโคลัมเบีย ในปี ค.ศ. 1980 และประเทศฮอนดูรัสในปี ค.ศ. 1983 เป็นต้น ส่วนประเทศที่บังคับใช้โทษปรับแบบ regulation-based day fines ยกตัวอย่างเช่น ประเทศเปรูซึ่งนำโทษปรับตามวันและรายได้มาบังคับ ใช้ในปี ค.ศ. 1924 ประเทศคิวบานามาใช้ในปี ค.ศ. 1936 ประเทศบราซิลในปี ค.ศ. 1969 และประเทศเอลซัลวาดอร์ในปี ค.ศ. 1974 เป็นต้น⁶⁶

จากการบังคับใช้โทษปรับตามวันและรายได้กันอย่างกว้างขวางและประสบความสำเร็จอย่างชัดเจนของประเทศในแถบยุโรปนี้เอง ส่งผลให้มีกระแสความนิยมและตื่นตัวเกิดขึ้นในประเทศสหรัฐอเมริกาถึงประสิทธิภาพของโทษปรับตามวันและรายได้ จนกระทั่งในช่วงปี ค.ศ. 1988 ถึง ค.ศ. 1989 สถาบันวิจัยเอกชน Vera Institute of Justice ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากสถาบันการยุติธรรมแห่งชาติของสหรัฐอเมริกา (National Institute of Justice หรือ NIJ) ได้ริเริ่มโครงการนำเอาโทษปรับตามระยะเวลาและรายได้มาทดลองใช้เป็นครั้งแรกในสหรัฐอเมริกา ที่ศาลอาญาเขตริชมอนด์ (Staten Island) มลรัฐนิวยอร์ก ซึ่งจากการทดลองใช้และประเมินผลก็พบว่า การบังคับใช้โทษปรับตามระยะเวลาและรายได้ประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี ทำให้ในปี ค.ศ. 1989 ได้มีการนำโทษปรับตามวันและรายได้มา ทดลองใช้ที่มิลวอว์คี่ (Milwaukee) อีกแห่งหนึ่ง แต่จากการทดลองใช้กลับทำให้การจัดเก็บค่าปรับ ลดลงจึงต้องยกเลิกไปในที่สุด ต่อมาในช่วงระหว่างปี ค.ศ. 1992 ถึง ค.ศ. 1994 สำนักงานช่วยเหลือกิจการยุติธรรมของสหรัฐอเมริกา (the bureau of justice assistance หรือ BJA) ได้ดำเนินการนำโทษปรับตามระยะเวลาและรายได้มาใช้ในอีก 4 แห่ง อันได้แก่ ศาลเขตมารีโคปา (Maricopa County) เมือง ฟีนิกซ์ มลรัฐอริโซนา, ศาลเขตบริดจ์พอร์ต (Bridgeport) มลรัฐคอนเนคติกัต, ศาลเขตโพลค์ (Polk County) มลรัฐไอโอวา และ ศาลเขตคูส (Coos County) ศาลเขตโจเซฟิน (Josephine County) ศาลเขตมัลเฮอร์ (Malheur County) และศาลเขตแมเรียน (Marion County) ในมลรัฐโอเรกอน และนอกจากที่กล่าวมาแล้ว ในปัจจุบันมลรัฐโอกลาโฮมายังได้นำเอาโทษปรับตามวันและรายได้มาบัญญัติเอาไว้ในกฎหมายของรัฐ โดยบังคับใช้ในฐานะที่เป็นบทลงโทษทางอาญาประเภทหนึ่งอีกด้วย⁶⁷

5.4 ขั้นตอนและหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้

การกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้แก่ผู้กระทำความผิดมีขั้นตอนและหลักเกณฑ์ที่แตกต่างไปจากการกำหนดโทษปรับแบบตายตัว กล่าวคือ โทษปรับแบบตายตัวจะกำหนดออกมาในรูปของจำนวนเงิน ผู้กระทำความผิดจะได้รับโทษปรับหนักเบาเพียงใด เป็นจำนวนเงินเท่าใด

⁶⁶ Edwin W.Zedlewski, National Institute of Justice, Alternatives to custodial supervision: The day fine, pp. 4-5

⁶⁷ Edwin W.Zedlewski, National Institute of Justice, Alternatives to custodial supervision: The day fine, p. 6

ขึ้นอยู่กับความร้ายแรงของความผิดที่ได้กระทำลง แต่ในการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ออกมาในรูปของจำนวนวันปรับ (number of day fine unit) ผู้กระทำความผิดจะได้รับโทษปรับเป็นจำนวนที่วันปรับก็ขึ้นอยู่กับความร้ายแรงของความผิดที่กระทำ ขั้นตอนที่สองคือ การแปลงจากจำนวนวันปรับที่ศาล กำหนดให้ออกมาอยู่ในรูปของจำนวนเงิน ซึ่งก็ขึ้นอยู่กับว่าผู้กระทำความผิดมีรายได้เท่าใด กล่าวอีก นัยหนึ่งคือเป็นการกำหนดจำนวนรายได้อ่อนหนึ่งวันปรับ (amount of day fine unit) ว่าจะให้มีค่าเท่ากับเท่าใด ซึ่งโดยทั่วไปมักจะกำหนดให้หนึ่งวันปรับมีค่าเท่ากับส่วนหนึ่งของรายได้เฉลี่ยสุทธิต่อวันที่ผู้กระทำความผิดได้รับ (offender's daily income) เช่น บางประเทศกำหนดให้หนึ่งวันปรับมีค่าเท่ากับ 1 ใน 3 ของรายได้เฉลี่ยสุทธิต่อวันของผู้กระทำความผิด ในขณะที่อีกประเทศหนึ่งอาจกำหนดให้ใช้เป็น 1 ใน 4 ของรายได้เฉลี่ยสุทธิต่อวันของผู้กระทำความผิด

ดังนั้น จำนวนเงินค่าปรับ ทั้งหมดที่ผู้กระทำความผิดต้องชำระ (total amount of day fine) ก็คือ ผลคูณระหว่างจำนวนวันปรับกับจำนวนรายได้อ่อนหนึ่งวันปรับ ซึ่งเขียนเป็นสูตรคำนวณให้เข้าใจได้โดยง่าย เช่น ศาลพิพากษาให้ลงโทษปรับนายดำ เป็นจำนวน 50 วันปรับ โดยที่กฎหมายกำหนดให้จำนวนรายได้อ่อนหนึ่งวันปรับมีค่าเท่ากับ 1 ใน 2 ของรายได้เฉลี่ยสุทธิต่อวันของผู้กระทำความผิดนายดำ มีรายได้เฉลี่ยสุทธิต่อวันเท่ากับ 300 บาท ดังนั้น จำนวนเงินค่าปรับที่นายดำจะต้องชำระ สามารถคำนวณได้ ดังนี้ $50 \times 300 \times \frac{1}{2} = 7,500$ บาท

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าในขั้นตอนของการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้นั้นจะประกอบไปด้วยองค์ประกอบสำคัญ 3 องค์ประกอบ ได้แก่ จำนวนวันปรับ จำนวนรายได้อ่อนหนึ่งวัน ปรับและจำนวนเงินค่าปรับทั้งหมดที่ต้องชำระ ซึ่งในแต่ละองค์ประกอบนั้นแยกพิจารณา รายละเอียดได้ดังต่อไปนี้

1) จำนวนวันปรับ (number of day fine unit)

จำนวนวันปรับ คือ อัตราโทษปรับที่กำหนดแก่ผู้กระทำความผิดตามความหนักเบาของความผิดที่ได้กระทำลง จำนวนวันปรับนี้จะแปรตามความร้ายแรงของความผิด ศาลหรือพนักงานอัยการแล้วแต่กรณีจะพิจารณาไปตามความผิดที่ได้กระทำลงว่าสมควรจะกำหนดโทษปรับแก่ผู้กระทำความผิดเป็นจำนวนกี่วัน ในทางทฤษฎีความผิดประเภทเดียวกันย่อมถูกลงโทษเป็นจำนวนวันปรับที่เท่ากัน⁶⁸ หากเป็นความผิดที่ร้ายแรงมาก จำนวนวันปรับก็จะยิ่งเพิ่มสูงขึ้น เทียบได้กับกรณีของโทษปรับแบบตายตัวที่จำนวนเงินค่าปรับจะสูงขึ้นหากเป็นความผิดที่มีความร้ายแรงมากขึ้น

⁶⁸ Gary M. Friedman, "The West German DAY-FINE System: A possibility for the United States?"

แต่ในกรณีของโทษปรับตามระยะเวลาและรายได้ ความร้ายแรงของความผิดพึงพิจารณาได้จากจำนวนวันที่ลงโทษปรับ มิใช่จำนวนเงินค่าปรับที่ผู้กระทำความผิดชำระแต่อย่างใด

ในเรื่องของจำนวนวันปรับนี้ โดยทั่วไปประเทศที่บังคับใช้โทษปรับตามระยะเวลาและรายได้จะกำหนดเกณฑ์ขั้นต่ำและขั้นสูงของจำนวนวันปรับเอาไว้และใช้บังคับเป็นการทั่วไปอันเป็นการวางกรอบในการใช้ดุลพินิจของผู้มีอำนาจกำหนดโทษปรับไปโดยปริยาย ซึ่งศาลหรือพนักงานอัยการ สามารถใช้ดุลพินิจกำหนดจำนวนวันปรับได้ตามที่เห็นสมควรภายในขอบเขตที่กฎหมายกำหนดเอาไว้ โดยเกณฑ์ขั้นต่ำและขั้นสูงของจำนวนวันปรับที่กำหนดเอาไว้จะแตกต่างกันไปในแต่ละประเทศ เช่น ประเทศฟินแลนด์กำหนดให้ลงโทษปรับได้ตั้งแต่ 1 วันปรับ ไปจนถึง 120 วันปรับ เป็นต้น นอกจากนี้เพื่อให้ศาลใช้ดุลพินิจเป็นไปในแนวทางเดียวกัน ในทางปฏิบัติประเทศต่างๆ ยังได้จัดทำบัญชีหรือตาราง กำหนดจำนวนวันปรับสำหรับความผิดฐานต่างๆ เรียงตามความร้ายแรงของความผิดเอาไว้เพื่อเป็นแนวทางให้กับศาลหรือพนักงานอัยการอีกด้วย ซึ่งจำนวนวันปรับสำหรับความผิดแต่ละฐานที่ระบุอยู่ในบัญชีกำหนดโทษของแต่ละประเทศก็จะแตกต่างกันออกไป ซึ่งเป็นเรื่องภายในของประเทศนั้นๆ ว่า เห็นสมควรจะกำหนดให้ความผิดฐานใดมีอัตราโทษปรับเป็นจำนวนกี่วันปรับจากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า ในระบบการลงโทษปรับตามวันและรายได้ สิ่งชี้ให้เห็นถึงความร้ายแรงของความผิดก็คือจำนวนวันปรับ ซึ่งจะเพิ่มสูงขึ้นตามความร้ายแรงของความผิดที่ได้กระทำลง และสิ่งนี้เองที่สะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดพื้นฐานของโทษปรับตามวันและรายได้ประการหนึ่งที่เคยได้ กล่าวมาแล้วซึ่งก็คือการลงโทษปรับจะต้องได้สัดส่วนกับความร้ายแรงของความผิด (proportionate) นั่นเอง

2) จำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับ (amount of day fine unit)

รายได้ของผู้กระทำความผิดนั้นถือได้ว่าเป็นปัจจัยหลักที่สำคัญของระบบการลงโทษปรับตามระยะเวลาและรายได้เลยทีเดียว โดยรายได้ของผู้กระทำความผิดจะเป็นตัวแปรสำคัญที่ทำให้จำนวนเงิน ค่าปรับของผู้กระทำความผิดแต่ละรายมีจำนวนที่แตกต่างกันออกไป จำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับนี้ส่วนใหญ่มักจะกำหนดให้เท่ากับส่วนหนึ่งของรายได้เฉลี่ยต่อวันของผู้กระทำความผิด จะไม่ใช่การนำรายได้เฉลี่ยต่อวันทั้งหมดที่ผู้กระทำความผิดได้รับมาใช้ แต่จะนำมาเพียงบางส่วนเท่านั้น ซึ่งเหตุผลก็เนื่องมาจากว่าในการดำรงชีวิตของบุคคลใดบุคคลหนึ่งนั้น จำเป็นที่จะต้องใช้จ่ายเพื่อเลี้ยงชีพของทั้ง ตนเองและบุคคลในครอบครัว ทั้งยังมีค่าใช้จ่ายที่จำเป็นอื่นๆ ที่ต้องรับผิดชอบ ยกตัวอย่างเช่น การเสียภาษี การชำระหนี้เงินอื่นๆ เป็นต้น ดังนั้น หากนำรายได้ทั้งหมดของผู้กระทำความผิดมาใช้เป็น ฐานในการคำนวณโทษปรับแล้ว ผู้กระทำความผิดย่อมไม่อาจดำรงชีวิตอยู่ได้ซึ่งจะก่อให้เกิดความเดือดร้อนเกินควร ในการกำหนดจำนวนสัดส่วน

รายได้ต่อวันที่จะนำมาใช้เป็นฐานในการคำนวณโทษ ปรับนี้ หลักที่ประเทศต่างๆ นำมาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดอาจแบ่งออกได้เป็นสองหลัก ได้แก่⁶⁹

(1) หลัก strict economy

หลักการนี้มีแนวความคิดว่าจำนวนสัดส่วนรายได้ของผู้กระทำความผิดที่จะนำมาใช้ เป็นฐานในการคำนวณโทษปรับนั้น ควรจะคำนวณมาจากรายได้เฉลี่ยต่อวันหลังจากที่หักเป็นค่าใช้จ่ายจำนวนที่มากเพียงพอที่จะทำให้ผู้กระทำความผิดสามารถดำรงชีพอยู่ได้อย่างไม่ลำบากเสียก่อน แล้วจึงค่อยนำรายได้ที่เหลือมาใช้คำนวณโทษปรับต่อไป ดังนั้น โทษปรับที่คำนวณออกมาภายใต้หลักแนวคิดนี้จึงเป็นไปในทางที่ค่อนข้างผ่อนคลายน้อยกว่าหรือรุนแรงมากจนเกินไป ประเทศที่ใช้หลักนี้เป็นแนวทางในการกำหนดจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับ ยกตัวอย่างเช่น ประเทศฟินแลนด์ และประเทศสวีเดน

(2) หลัก net income

ภายใต้หลักแนวคิดนี้ จำนวนสัดส่วนรายได้ที่จะนำมาใช้ในการคำนวณโทษปรับจะมีจำนวนที่ใกล้เคียงกับรายได้เฉลี่ยต่อวันที่ผู้กระทำความผิดได้รับมาจริงมากที่สุด โดยรายได้ที่นำมาใช้ จะคำนวณมาจากรายได้เฉลี่ยต่อวันของผู้กระทำความผิดหลังจากหักเป็นเงินค่าภาษีออกไปในจำนวนที่ไม่มากนักแล้วจึงนำรายได้ที่เหลือซึ่งเรียกได้ว่าเกือบจะเป็นรายได้เฉลี่ยต่อวันทั้งหมดของผู้กระทำความผิดมาใช้เพื่อคำนวณโทษปรับต่อไป โดยรายได้ที่นำมาพิจารณานี้ จะพิจารณาเฉพาะรายได้ที่ถูกกฎหมายเท่านั้น ไม่รวมถึงรายได้ที่ได้จากการกระทำความผิดแต่อย่างใด ดังนั้น เมื่อเทียบกับหลัก แนวคิดแรกแล้ว โทษปรับที่คำนวณออกมาจึงมีความเข้มงวดและรุนแรงมากกว่าจำนวนสัดส่วนรายได้เฉลี่ยต่อวันของผู้กระทำความผิดที่นำมาใช้กำหนดเป็นจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับนี้ จะมีความแตกต่างกันไปในแต่ละประเทศ ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการบังคับใช้โทษปรับของประเทศนั้นๆ ว่าโทษปรับที่ใช้ลงแก่ผู้กระทำความผิดเป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์ใด โดยหลักแล้ว

หากกำหนดให้โทษปรับเป็นเพียงโทษสำหรับความผิดที่ไม่ร้ายแรงหรือความผิดเพียงเล็กน้อย โทษปรับที่ลงแก่ผู้กระทำความผิดย่อมไม่สูงหรือเข้มงวดมากนัก ดังนั้น การนำสัดส่วนรายได้เฉลี่ยต่อวัน ของผู้กระทำความผิดมาใช้กำหนดโทษปรับในกรณีนี้จึงนำมาในจำนวนที่ไม่สร้างความลำบากหรือเดือดร้อนแก่ผู้กระทำความผิดจนเกินไปในทางตรงข้ามหากประเทศที่นำโทษปรับตามระยะเวลาและรายได้ มาบังคับใช้นั้นมีวัตถุประสงค์ในการนำโทษปรับมาใช้เพื่อทดแทนโทษจำคุกแล้ว โทษปรับย่อมไม่ใช่เพียงโทษสำหรับความผิดเล็กน้อยเท่านั้น แต่เป็นโทษที่ใช้ลงสำหรับความผิดที่มีความร้ายแรง โทษปรับย่อมต้องมีความเข้มงวดและหนักพอ

⁶⁹ Edwin W. Zedlewski, National Institute of Justice, Alternatives to custodial supervision: The day fine, pp. 2-3

ที่จะทดแทนโทษจำคุกได้ ดังนั้น ในกรณีนี้สัดส่วนรายได้เฉลี่ยต่อวันของผู้กระทำความผิดที่จะนำมากำหนดโทษปรับจึงถูกกำหนดไว้เป็นจำนวนสูง ซึ่งย่อมส่งผลให้ค่าปรับที่ผู้กระทำความผิดต้องชำระมีจำนวนที่สูงตามไปด้วย⁷⁰

ในเรื่องของจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับนี้ โดยทั่วไปแล้วประเทศต่างๆ ที่นำระบบโทษปรับ ตามวันและรายได้มาบังคับใช้มักจะกำหนดกรอบอัตราขั้นต่ำหรือขั้นสูงของจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวัน ปรับเอาไว้ด้วย ทั้งนี้ เพื่อป้องกันไม่ให้จำนวนเงินค่าปรับทั้งหมดที่คำนวณออกมามีจำนวนที่ต่ำหรือสูงมากเกินไป ยกตัวอย่างเช่น ประมวลกฎหมายอาญาของเยอรมนีได้กำหนดเกณฑ์ขั้นต่ำและขั้นสูงของจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับเอาไว้ว่าจะต้องไม่น้อยกว่า 1 ยูโร และจะต้องไม่เกิน 30,000 ยูโร เป็นต้น

ตามที่เคยได้กล่าวมาแล้วว่าโทษปรับตามวันและรายได้มีแนวคิดพื้นฐานที่ว่า การลงโทษปรับ ควรจะต้องได้สัดส่วนกับความร้ายแรงของความผิดและในขณะเดียวกันจะต้องก่อให้เกิดผลกระทบทางเศรษฐกิจต่อผู้กระทำความผิดอย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งจำนวนวันปรับถือเป็นตัวสะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดพื้นฐานในเรื่องของการลงโทษปรับให้ได้สัดส่วนกับความร้ายแรงของความผิด ดังนั้น การนำรายได้ของผู้กระทำความผิดมาใช้เป็นหลักในการกำหนดโทษปรับนี้ จึงถือเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดพื้นฐานในเรื่องของการลงโทษปรับให้เกิดผลกระทบทางเศรษฐกิจแก่ผู้กระทำความผิดอย่างเท่าเทียมกัน (equitable) นั่นเอง

3) จำนวนเงินค่าปรับทั้งหมดที่ต้องชำระ (total amount of day fine)

จำนวนเงินค่าปรับทั้งหมดที่ต้องชำระ คือ ผลลัพธ์สุดท้ายที่ได้จากการคำนวณโทษปรับตามวันและรายได้โดยการนำจำนวนวันปรับ ไปคูณกับจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับได้ออกมาเป็นจำนวนเงินค่าปรับทั้งหมดที่ผู้กระทำความผิดมีหน้าที่ต้องชำระ และจากที่ได้กล่าวมาแล้วว่าประเทศต่างๆ ที่บังคับใช้โทษปรับตามวันและรายได้มักจะกำหนดกรอบขั้นต่ำและขั้นสูงของทั้งจำนวนวันปรับและจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับเอาไว้ ดังนั้น เมื่อคำนวณโทษปรับออกมาแล้ว จำนวนเงินค่าปรับทั้งหมด ที่ผู้กระทำความผิดต้องชำระจึงมีเกณฑ์ขั้นต่ำและขั้นสูงไปโดยปริยาย เช่น ประเทศเยอรมนีกำหนดให้ลงโทษปรับได้ตั้งแต่ 5 วันปรับ ไปจนถึง 360 วันปรับ และกำหนดจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับเอาไว้ว่าจะต้องไม่น้อยกว่า 1 ยูโร และไม่เกิน 30,000 ยูโร ดังนั้น จำนวนเงินค่าปรับทั้งหมดสำหรับ ความผิดกระทงหนึ่งๆ ที่ผู้กระทำความผิดต้องชำระจึงอยู่ในเกณฑ์ตั้งแต่ 5 ยูโร ไปจนถึง 10,800,000 ยูโร เป็นต้น

⁷⁰ Susan Turner and Judith Greene, “The FARE probation experiment: Implementation and outcomes of day fines for felony offenders in Maricopa county,” Justice System Journal: p.7

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าโทษปรับตามวันและรายได้จะมีขั้นตอนและหลักเกณฑ์ที่เป็นพื้นฐานในการกำหนดโทษปรับตามที่ได้กล่าวข้างต้น ซึ่งทุกประเทศที่ได้นำโทษปรับตามวันและรายได้ ไปบังคับใช้จะใช้หลักเกณฑ์เดียวกันนี้ในการกำหนดโทษปรับเหมือนกันทุกประเทศ แต่เนื่องด้วยความแตกต่างของสภาพสังคมภายในประเทศที่นำโทษปรับตามระยะเวลาและรายได้ ไปบังคับใช้จึงได้ประยุกต์และปรับเปลี่ยนในส่วนของรายละเอียดปลีกย่อยให้เหมาะกับประเทศตนเอง ส่งผลให้ในขั้นตอนของการกำหนดโทษปรับตามระยะเวลาและรายได้ของประเทศต่างๆ มีเกณฑ์หรือมาตรฐานที่ใช้ในการพิจารณาแตกต่างกันออกไป

บทที่ 3

มาตรการทางกฎหมายในการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ของ ต่างประเทศและการกำหนดโทษปรับในคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย

เมื่อได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับโทษปรับและทำปรับตามวันและรายได้แล้ว ในบทนี้ จะเป็นการศึกษาถึงการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ในคดีสิ่งแวดล้อมของต่างประเทศ ซึ่งเป็นการกำหนดโทษปรับในอีกรูปแบบหนึ่งที่แตกต่างไปจากโทษปรับที่ใช้อยู่ในประเทศไทย เพื่อที่จะได้ทราบถึงแนวความคิด หลักเกณฑ์และสาระสำคัญ ของการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ตลอดจนรายละเอียดเกี่ยวกับการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ของประเทศไทย โดยประเทศที่ผู้เขียนนำมาศึกษามีทั้งหมด 3 ประเทศ ได้แก่ ประเทศฟินแลนด์ ประเทศสวีเดน และประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งประเทศเหล่านี้ต่างถือได้ว่าประสบความสำเร็จอย่างมากในการนำโทษปรับตามวันและรายได้มาบังคับใช้ ทั้งยังเป็นประเทศต้นแบบให้กับอีกหลายๆ ประเทศที่สนใจนำโทษปรับตามวันและรายได้ไปบังคับใช้อีกด้วย ซึ่งนับว่ามีประโยชน์อย่างยิ่งต่อการนำมาใช้เป็นแนวทางพัฒนาและปรับปรุงการลงโทษปรับในคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้นต่อไป

1. การกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ในคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศฟินแลนด์

กฎหมายที่บัญญัติเกี่ยวกับการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ในคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศฟินแลนด์นั้นแบ่งออกเป็น 2 ส่วนหลักที่สำคัญซึ่งทั้งสองส่วนเชื่อมโยงถึงกันการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ในคดีสิ่งแวดล้อมไม่ว่าศาลหรือพนักงานอัยการจะเป็นผู้กำหนดโทษปรับก็ต้องพิจารณากฎหมายทั้งสองส่วนนี้ประกอบกัน ซึ่งได้แก่

1.1 กฎหมายส่วนที่บัญญัติเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ในการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้

กฎหมายที่บัญญัติเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ในการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ในประเทศฟินแลนด์ ได้แก่ ประมวลกฎหมายอาญา หมวด 2(a) ว่าด้วยโทษปรับ การเปลี่ยนโทษ และการสั่งให้เปรียบเทียบปรับ (The Criminal Code of Finland – fine, conversion sentence and summary penal fee) ตั้งแต่มาตรา 1 ไปจนถึงมาตรา 6 ซึ่งถือเป็นกฎหมายทั่วไปที่กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้เอาไว้และบังคับใช้เป็นการทั่วไปกับ คดีอาญา

ทุกประเภทที่มีการลงโทษปรับตามวันและรายได้ ดังนั้น ไม่ว่าจะเป็นการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ในคดีอาญาทั่วไปหรือในคดีสิ่งแวดล้อม หลักเกณฑ์ต่างๆ ที่ใช้ในการกำหนดโทษปรับจะต้องพิจารณาจากกฎหมายในส่วนนี้ทั้งสิ้น โดยมาตรา 1 ถึงมาตรา 3 จะเป็นส่วนของรายละเอียดเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการกำหนดโทษปรับ กล่าวคือ มาตรา 1 (Section 1 - Number of day fines) จะเป็นมาตราที่บัญญัติรายละเอียดเกี่ยวกับจำนวนวันปรับเอาไว้ทั้งหมด มาตรา 2 (Section 2 - Amount of day fine) จะเป็นมาตราที่บัญญัติเกี่ยวกับจำนวนรายได้อ่อนหนึ่งวันปรับ และมาตรา 3 (Section 3 – Total amount of the fine) จะบัญญัติเกี่ยวกับจำนวนเงินค่าปรับทั้งหมดที่ต้องชำระ ส่วนมาตรา 4 ถึงมาตรา 6 นั้นจะเป็นส่วนที่บัญญัติเกี่ยวกับรายละเอียดในเรื่องการเปลี่ยนโทษกรณี ผู้กระทำความผิดไม่ชำระค่าปรับ

1.2 กฎหมายส่วนที่บัญญัติเกี่ยวกับการกระทำอันเป็นความผิดในคดีสิ่งแวดล้อมและบทลงโทษปรับสำหรับความผิดดังกล่าว

กฎหมายในส่วนนี้ถือเป็นกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดในคดีสิ่งแวดล้อมโดยตรง โดยกฎหมายในส่วนนี้จะบัญญัติเอาไว้เพียงว่าให้ลงโทษปรับตามวันและรายได้สำหรับการกระทำความผิดฐานต่างๆ ในคดีสิ่งแวดล้อมเท่านั้น แต่จะไม่ได้บัญญัติหลักเกณฑ์ใดๆ ที่ใช้ในการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ออกไว้เลย ดังนั้น หลักเกณฑ์ที่ใช้ในการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ในคดีสิ่งแวดล้อมจึงต้องเป็นไปตามกฎหมายในส่วนแรกที่เป็นหลักทั่วไปใช้บังคับกับ ทุกคดีสำหรับกฎหมายในส่วนนี้สามารถแบ่งย่อยได้เป็น 2 ส่วน ดังนี้

1.2.1 ประมวลกฎหมายอาญา หมวด 48 ว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม (Environmental offences) และ หมวด 48(a) ว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ (Natural resources offences)

1) ประมวลกฎหมายอาญา หมวด 48 ว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม (Environmental offences) บัญญัติเอาไว้ทั้งหมด 10 มาตรา แบ่งออกได้เป็น 6 ฐานความผิด

2) ประมวลกฎหมายอาญา หมวด 48(a) ว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ (Natural resources offences) มีทั้งหมด 11 มาตรา แบ่งออกได้เป็น 7 ฐานความผิด

1.2.2 พระราชบัญญัติเฉพาะด้านสิ่งแวดล้อมฉบับต่างๆ เช่น Environment Protection Act, Nature Conservation Act, Water Act, Waste act, Land Use Planning and Construction Act และ Hunting Act เป็นต้น

1.3 หลักเกณฑ์ที่ใช้ในการกำหนดโทษปรับ

ประมวลกฎหมายอาญา หมวด 2(a) มาตรา 1 ซึ่งเป็นบทมาตราที่บัญญัติเกี่ยวกับจำนวนวันปรับนั้น ได้กำหนดกรอบของจำนวนวันปรับสำหรับการกระทำความผิดฐานเดียวเอาไว้คือ ตั้งแต่ 1 วันปรับ ไปจนถึง 120 วันปรับ ตามความรุนแรงของความผิด แต่ถ้าหากเป็นกรณีการกระทำความผิด หลายฐานแล้ว มาตราดังกล่าวบัญญัติให้นำบทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญา หมวด 7 มาปรับใช้แก่กรณี⁷¹ ดังนั้น ในกรณีที่มีการกระทำความผิดหลายฐานและผู้กระทำความผิดสมควรได้รับโทษปรับ สำหรับความผิดตั้งแต่สองฐานขึ้นไปแล้ว ความในมาตรา 3 ของหมวด 7 บัญญัติให้รวมโทษปรับ ทั้งหมดเข้าด้วยกัน ซึ่งในกรณีนี้กฎหมายให้อำนาจศาลหรือพนักงานอัยการกำหนดจำนวนวันปรับได้ไม่เกิน 240 วันปรับ อย่างไรก็ตาม แม้ว่ากฎหมายจะให้อำนาจกำหนดจำนวนวันปรับได้สูงสุดถึง 240 วันปรับ แต่ก็มีข้อจำกัดคือ จะกำหนดจำนวนวันปรับให้เกินกว่าผลรวมของอัตราโทษอย่างสูงตามที่กำหนดไว้สำหรับแต่ละฐานความผิดไม่ได้⁷² ยกตัวอย่างเช่น นาย ก. กระทำความผิดสองฐาน ได้แก่ ความผิดฐานลักทรัพย์ซึ่งจำนวนวันปรับสูงสุดที่จะลงโทษได้คือ 50 วันปรับ และความผิดฐานมิหรือใช้ยาเสพติดโดยผิดกฎหมายซึ่งจำนวนวันปรับสูงสุดที่จะลงโทษ ได้คือ 20 วันปรับ ศาลพิพากษากำหนดให้ลงโทษปรับสำหรับความผิดทั้งสองฐาน โดยรวมโทษปรับ ทั้งสองฐานเข้าด้วยกัน (joint punishment) ในกรณีนี้แม้ประมวลกฎหมายอาญา หมวด 7 มาตรา 3 จะให้อำนาจศาลลงโทษปรับได้ถึง 240 วันปรับก็ตาม แต่เมื่อรวมอัตราโทษอย่างสูงของความผิดทั้งสองฐานแล้วได้เท่ากับ 70 วันปรับ ดังนั้น ศาลจะกำหนดโทษปรับแก่ผู้กระทำความผิดเกินกว่า 70 วัน ปรับไม่ได้ เป็นต้น

จำนวนวันปรับขั้นต่ำและขั้นสูงที่กฎหมายกำหนดเอาไว้ดังกล่าวข้างต้นถือเป็นกรอบของอัตราโทษปรับที่ใช้บังคับเป็นมาตรฐานเดียวกันสำหรับความผิดทุกฐานที่ศาลหรือพนักงานอัยการ กำหนดให้ลงโทษปรับตามวันและรายได้ ในตัวบทมาตราต่างๆ ที่บัญญัติบทลงโทษปรับ ไม่ว่าจะเป็นตัวบทมาตราที่บัญญัติเกี่ยวกับการกระทำความผิดอาญาทั่วไปหรือตัวบทมาตราที่บัญญัติเกี่ยวกับการ กระทำความผิดสิ่งแวดล้อม จะบัญญัติเอาไว้เพียงว่าความผิดฐานนั้นๆ ให้ระวางโทษปรับเท่านั้น แต่จะมีได้บัญญัติระบุอัตราโทษปรับเอาไว้แต่อย่างใด โดยตัวบทมาตรานั้นๆ จะใช้เพียงถ้อยคำว่า “shall be sentenced for.....to a fine” หรือ “shall be fined for.....” ต่างจากโทษจำคุกที่จะบัญญัติอัตราโทษสำหรับความผิดแต่ละฐานเอาไว้อย่างชัดเจน ดังนั้น การกำหนดจำนวนวันปรับสำหรับการกระทำความผิดฐานต่างๆ จึงต้องอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา ส่วนจำนวนวันปรับในแต่ละฐานความผิดจะมีจำนวนเท่าใดนั้นขึ้นอยู่กับดุลพินิจ

⁷¹ The Criminal Code of Finland Chapter 2(a) Section 1

⁷² 22The Criminal Code of Finland Chapter 7 Section 3

ของศาลหรือพนักงานอัยการแล้วแต่กรณีที่จะกำหนดไปตามที่เห็นสมควรตามพฤติการณ์ในแต่ละคดี ภายในกรอบของจำนวนวันปรับที่กฎหมายกำหนดเอาไว้ ซึ่งการใช้ดุลพินิจกำหนดจำนวนวันปรับ ของศาลและพนักงานอัยการนั้นจะต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา หมวด 6 เช่น ศาลหรือ พนักงานอัยการจะต้องพิจารณาจากความร้ายแรงของการกระทำความผิด มูลเหตุจูงใจในการกระทำความผิด และวิธีที่ใช้กระทำความผิด แล้วกำหนดจำนวนวันปรับให้เหมาะสม ไปในแต่ละคดี และเพื่อเป็นแนวทางในการใช้ดุลพินิจลงโทษของศาลหรือพนักงานอัยการให้เป็นไป ในทางเดียวกัน ในทางปฏิบัติศาลและพนักงานอัยการในประเทศฟินแลนด์จึงได้มีการจัดทำบัญชี กำหนดโทษซึ่งเป็นเรื่องภายในขององค์กรนั้นๆ เอาไว้ใช้ด้วย ตัวอย่างจำนวนวันปรับที่ศาล หรือพนักงานอัยการกำหนดสำหรับความผิดฐานต่างๆ เช่น ในคดีความผิดสิ่งแวดลอม ส่วนใหญ่แล้ว ศาลและพนักงานอัยการมักจะกำหนดจำนวนวันปรับอยู่ในช่วงระหว่าง 20 – 30 วันปรับ⁷³ หรือ ในความผิดฐานทำร้ายร่างกายผู้อื่น จนเป็นเหตุให้ได้รับบาดเจ็บตามประมวลกฎหมายอาญา หมวด 21 มาตรา 5 จำนวนวันปรับที่ระบุในบัญชีกำหนดโทษ คือ 30 - 50 วันปรับ ซึ่งโดยเฉลี่ย จำนวนวันปรับในความผิดฐานนี้จะอยู่ที่ 42 วัน ปรับหรือความผิดฐานลักทรัพย์ตามประมวลกฎหมาย อาญา หมวด 28 มาตรา 3 จำนวนวันปรับที่ระบุในบัญชีกำหนดโทษ คือ 10 – 20 วันปรับ ซึ่งโดยเฉลี่ย โทษปรับที่ลงแก่ผู้กระทำความผิดสำหรับความผิดฐานนี้จะเท่ากับ 18 วันปรับ เป็นต้น⁷⁴

ในส่วนของจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับนั้น ประมวลกฎหมายอาญา หมวด 2(a) มาตรา 2 บัญญัติให้หนึ่งวันปรับมีค่าเท่ากับ 1 ใน 60 ของรายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่ผู้กระทำความผิด ได้รับหลังจาก หักค่าภาษี ค่าใช้จ่ายและค่าลดหย่อนต่างๆตามที่ระบุไว้ในพระราชกฤษฎีกาออกไปแล้ว⁷⁵ โดยวิธีการในการคำนวณหาจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับตามที่กล่าวมามีขั้นตอนดังนี้ คือ เริ่มแรก ให้นำรายได้ต่อเดือนที่ระบุอยู่ในบันทึกทางภาษีมาหักออกด้วยภาษีที่ผู้กระทำความผิดแต่ละราย ต้องชำระและหักค่าใช้จ่ายที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีพซึ่งกำหนดเป็นมาตรฐานเอาไว้เท่ากับ 225 ยูโร จากนั้นจึงนำมา หาดด้วย 60 ได้ออกมาเป็นจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับ หลังจากนั้นหากผู้กระทำความผิด มีผู้ที่อยู่ใน ความอุปการะเลี้ยงดูก็ให้หักลดหย่อนสำหรับบุคคลดังกล่าวได้อีกคนละ 3 ยูโร และหาก ผู้กระทำความผิดมีทรัพย์สินอื่นๆ ด้วยนั้น เมื่อคำนวณรายได้ต่อ 1 วันปรับแล้ว ก็ให้บวกเงินเพิ่มไปอีก เป็นจำนวน 3 ยูโร สำหรับทรัพย์สินที่มีมูลค่าตั้งแต่ 85,000 ยูโร ขึ้นไปหรือบวกเงินเพิ่มเป็นจำนวน 6 ยูโร

⁷³ Michael G. Faure and Günter Heine, *Criminal Enforcement of Environmental Law in the European union Report*, p. 127

⁷⁴ Ville Hinkkanen and Tapio Lappi-Seppälä, "Sentencing Theory, policy, and research in the Nordic countries", *Crime and Justice* (2011): 21

⁷⁵ The Criminal Code of Finland Chapter 2(a) Section 2

สำหรับทรัพย์สินที่มีมูลค่าตั้งแต่ 170,000 ยูโรขึ้นไป อย่างไรก็ตาม สำหรับจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับนี้ มีพระราชกฤษฎีกาได้บัญญัติกำหนดอัตราขั้นต่ำของจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับเอาไว้ด้วยว่าจะต้องไม่น้อยไปกว่า 6 ยูโร⁷⁶ ส่วนอัตราขั้นสูงของรายได้ต่อหนึ่งวันปรับนั้นกฎหมายดังกล่าวกลับไม่ได้กำหนดเอาไว้แต่อย่างใด

ตัวอย่างขั้นตอนการคำนวณโทษปรับ

นาย ก. มีรายได้ต่อเดือนเท่ากับ 2,000 ยูโร หักเงินค่าภาษีที่ต้องชำระออกไป 500 ยูโร เหลือเงิน 1,500 ยูโร หักค่าใช้จ่ายที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีพ 600 ยูโร เหลือเงิน 900 ยูโร จากนั้นนำมาหารด้วย 60 ได้ออกมาเท่ากับ 15 ยูโร หากนาย ก. มีบุตรสามคนจะได้รับการลดหย่อน คนละ 3 ยูโร รวมหักค่าลดหย่อนสำหรับบุตรได้ทั้งหมด 9 ยูโร ดังนั้น จำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับสำหรับนาย ก. จึงมีค่าเท่ากับ 6 ยูโร หากนาย ก. ได้รับโทษปรับตามวันและรายได้เป็นจำนวน 20 วันปรับ นาย ก. จะต้องชำระเงินค่าปรับทั้งหมดเท่ากับ 120 ยูโร

ในเรื่องของข้อมูลเกี่ยวกับรายได้ของผู้กระทำความผิดนั้น โดยหลักแล้วกฎหมายบัญญัติให้พิจารณาจากบันทึกข้อมูลทางภาษีครั้งล่าสุดของผู้กระทำความผิดเป็นสำคัญ แต่อย่างไรก็ตามหากข้อมูลในบันทึกดังกล่าวไม่อาจเชื่อถือได้หรือมีการเปลี่ยนแปลงในสาระสำคัญจากที่ระบุในบันทึกครั้งล่าสุดแล้ว ก็ให้พิจารณาจากข้อมูลอื่นๆ ได้ นอกจากนี้ ผู้กระทำความผิดยังมีหน้าที่แถลงเกี่ยวกับข้อเท็จจริงในเรื่องรายได้ของตนเองให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทราบ ถ้าหากผู้กระทำความผิดแจ้งข้อความอันเป็นเท็จหรือแจ้งผิดไปในข้อสำคัญเกี่ยวกับรายได้ของตนเองที่จะนำไปใช้เป็นข้อมูลสำหรับกำหนดโทษปรับผู้กระทำความผิดย่อมมีความผิดฐาน *fine deception* อีกกระทงหนึ่งด้วย และต้องระวางโทษปรับหรือจำคุกไม่เกิน 3 เดือน ตามความในประมวลกฎหมายอาญา หมวด 16 มาตรา 6 ในการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ของศาลนั้น ข้อมูลในเรื่องรายได้และทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดจะพิจารณาจากข้อมูลที่ปรากฏในขณะที่พิจารณาคดี ส่วนการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้โดยพนักงานอัยการ กฎหมายให้พิจารณาข้อมูลรายได้และทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดที่ปรากฏในขณะที่มีการกำหนดโทษหรือในขณะที่มีการร้องขอให้พนักงานอัยการกำหนดโทษแทนการนำคดีขึ้นสู่ศาลแต่ถ้าหากมีหลักฐานว่าสถานภาพทางการเงินของผู้กระทำผิดเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก กฎหมายบัญญัติให้ใช้ข้อมูลที่ปรากฏในขณะที่จะออกคำสั่งกำหนดโทษปรับแจ้งไปยังผู้กระทำความผิดแทน⁷⁷

⁷⁶ Official Statistics of Finland (OSF), Prosecutions, sentences and punishments [e-publication] [online], 8 August 2013 Available from http://tilastokeskus.fi/til/syytr/kas_en.html.

⁷⁷ The Criminal Code of Finland Chapter 2(a) Section 2

สำหรับกรณีและผู้กระทำความผิดเป็นผู้ที่มีรายได้ไม่ชัดเจนหรือไม่มีรายได้ เช่น ผู้มีรายได้ต่ำ ผู้ว่างงาน นักเรียน นักศึกษา ผู้สูงอายุหรือผู้เกษียณอายุ ที่อาจมีปัญหาในเรื่องของข้อมูลรายได้นั้น เนื่องจากประเทศฟินแลนด์เป็นประเทศที่ได้ชื่อว่ามีระบบสวัสดิการทางสังคมที่ดีมากที่สุดประเทศหนึ่งในโลก รัฐจะให้ความช่วยเหลือในสิ่งที่จำเป็นพื้นฐาน เพื่อให้พลเมืองในประเทศมีคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี โดยสำนักงานประกันสังคมของฟินแลนด์ (Kela) จะเป็นหน่วยงานหลักที่ให้ความช่วยเหลือในเรื่องเงินช่วยเหลือต่างๆ แก่ประชาชนในประเทศ ซึ่งเงินสวัสดิการช่วยเหลือในประเทศฟินแลนด์จะมีอยู่หลายประเภทในแต่ละประเภทจะกำหนดเงื่อนไขคุณสมบัติของผู้ที่จะได้รับสิทธิเอาไว้แตกต่างกันไป ผู้ที่ได้รับเงินช่วยเหลือประเภทหนึ่งยังมีสิทธิได้รับเงินช่วยเหลือประเภทอื่นๆ ได้อีกหากมีคุณสมบัติเข้าเกณฑ์ที่กำหนด ส่งผลให้ประชาชนในประเทศฟินแลนด์แม้จะไม่มีรายได้จากการประกอบอาชีพ แต่ก็ถือว่ามีรายได้ซึ่งเป็นเงินช่วยเหลือที่ได้รับมาจากรัฐในจำนวนที่เพียงพอที่จะทำให้สามารถดำรงชีพอยู่ได้ด้วยคุณภาพชีวิตที่ดี โดยในกรณีของผู้ที่มีรายได้ต่ำนั้น กฎหมายให้สิทธิในการได้รับเงินช่วยเหลือค่าครองชีพจากรัฐหากรายได้จากการทำงานหรือจากทางอื่นไม่เพียงพอ ซึ่งเงินช่วยเหลือที่ผู้ได้รับจะมีจำนวนที่แตกต่างกันออกไป โดยเงินช่วยเหลือดังกล่าวจะมีจำนวนมากหรือน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับว่าผู้นั้นมีรายได้เท่าใดซึ่งเงินช่วยเหลือก็ถูกกำหนดไปตามรายได้ของผู้นั้น⁷⁸ ส่วนกรณีของบุคคลที่เป็นผู้ว่างงาน กฎหมายก็ให้สิทธิที่จะได้รับเงินช่วยเหลือสำหรับผู้ว่างงานจากทั้ง สำนักงานประกันสังคมและกองทุนผู้ว่างงานที่ตนเองเป็นสมาชิกในส่วนของนักเรียน นักศึกษา สำนักงานประกันสังคมก็ให้ความช่วยเหลือในด้านทุนการศึกษา ค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันต่างๆ ส่วนผู้สูงอายุหรือผู้เกษียณอายุนอกจากจะได้รับเงินบำนาญแล้ว ยังมีสิทธิที่จะได้รับเงินช่วยเหลือในกรณีว่างงานอีกด้วย ด้วยความช่วยเหลือต่างๆ ที่รัฐจัดให้แก่ประชาชนนี้เอง ทำให้บุคคลเหล่านี้แม้จะไม่มีรายได้ที่เป็นเงินเดือนหรือค่าจ้างจากการประกอบอาชีพตามปกติ แต่ก็ได้รับเงินช่วยเหลือค่าครองชีพต่างๆ ที่รัฐจ่ายให้เป็นรายเดือน ซึ่งเงินช่วยเหลือบางประเภทยังถือเป็นรายได้ที่ต้องเสียภาษีให้กับรัฐ อีกด้วย⁷⁹ ดังนั้น เมื่อบุคคลเหล่านี้กระทำความผิดและต้องโทษปรับ จึงไม่มีปัญหาในเรื่องของรายได้ที่จะนำมาใช้คำนวณโทษปรับแต่อย่างใดเนื่องจากเงินสวัสดิการช่วยเหลือต่างๆ ที่ได้รับถือว่าเป็นรายได้ของผู้กระทำความผิดนั่นเอง

⁷⁸ สำนักงานพิทักษ์ชนกลุ่มน้อยและสำนักงานดูแลความเสมอภาค, กระทรวงมหาดไทยประเทศฟินแลนด์, ความเสมอภาคในฟินแลนด์ ข้อมูลสำหรับคนเข้าเมืองที่เป็นผู้หญิงและผู้ชาย, 16 สิงหาคม 2556 จาก [http://www.poliisi.fi/intermin/images.nsf/files/D18D544268F2EF43C22576C4003EC864/\\$file/sm_tasaarvo_thai_low.pdf](http://www.poliisi.fi/intermin/images.nsf/files/D18D544268F2EF43C22576C4003EC864/$file/sm_tasaarvo_thai_low.pdf)

⁷⁹ Kela, Our Services [Online], 16 August 2013 Available from <http://www.kela.fi/web/en>

สรุป หลักเกณฑ์ที่ใช้ในการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ของประเทศฟินแลนด์นั้นจะบัญญัติเอาไว้ในกฎหมายอย่างชัดเจน อีกทั้งยังมีความเป็นระบบและมาตรฐานเดียวกัน กล่าวคือ หลักเกณฑ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้นั้น กฎหมายจะกำหนดเอาไว้จะใช้บังคับสำหรับคดีความผิดทุกประเภทและกับผู้กระทำความผิดทุกคนเป็นมาตรฐานเดียวกัน มากกว่าที่จะกำหนดให้อำนาจศาลหรือพนักงานอัยการใช้ดุลพินิจประเมินผู้กระทำความผิดไปเป็นรายบุคคล สำหรับประเด็นที่อาจเป็นปัญหายุ่งยากมากที่สุดซึ่งก็คือ เรื่องของการหาข้อมูลรายได้ของผู้กระทำความผิดนั้น กฎหมายที่เกี่ยวข้องก็บัญญัติเอาไว้ในลักษณะที่เอื้อประโยชน์ให้กับการบังคับใช้โทษปรับตามวันและรายได้เป็นไปได้โดยง่าย ดังจะเห็นได้จากกรณให้อำนาจศาลหรือพนักงานอัยการ ในการเข้าถึงข้อมูลทางภาษีของหน่วยงานทางภาษีได้ นอกจากนี้โทษปรับตามวันและรายได้ของประเทศฟินแลนด์ยังมีลักษณะที่ไม่เข้มงวดมากเท่าใดนัก ซึ่งจะเห็นได้ชัดจากวิธีการคำนวณที่ให้นำรายได้ต่อเดือนมาหารด้วยจำนวน 60 ทั้งยังให้หักค่าใช้จ่ายและค่าลดหย่อนในจำนวนที่มากพอสมควร จำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับจึงมีจำนวนไม่มากนัก ส่งผลให้ค่าปรับที่คำนวณออกมานั้น เหมาะสมกับความสามารถในการชำระหนี้ของผู้กระทำความผิดที่จะไม่กระทบต่อการดำรงชีวิตมากเกินไป

2. การกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ในคดีสิ่งแวดล้อมประเทศสวีเดน

กฎหมายที่บัญญัติเกี่ยวกับการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ในคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศสวีเดนก็มีลักษณะเช่นเดียวกันกับกฎหมายในประเทศฟินแลนด์ โดยกฎหมายที่บัญญัติเกี่ยวกับการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ในคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศสวีเดนจะแบ่งออกเป็น 2 ส่วนหลักที่สัมพันธ์กัน อันได้แก่ กฎหมายในส่วนที่บัญญัติเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ในการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้และกฎหมายในส่วนที่บัญญัติเกี่ยวกับการกระทำอันเป็นความผิดในคดีสิ่งแวดล้อมและบทลงโทษปรับสำหรับความผิดดังกล่าว ซึ่งการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ในคดีสิ่งแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็นครณีที่ศาลเป็นผู้กำหนดโทษปรับหรือพนักงานอัยการเป็นผู้กำหนดโทษปรับก็ต้องพิจารณากฎหมายทั้งสองส่วนนี้ควบคู่กันไป

2.1 กฎหมายส่วนที่บัญญัติเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ในการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้

กฎหมายในส่วนนี้ ได้แก่ ประมวลกฎหมายอาญา หมวด 25 ว่าด้วยโทษปรับ (The Swedish Penal Code Chapter 25 On fines, etc) ที่มีอยู่ทั้งหมด 9 มาตรา ซึ่งถือเป็นกฎหมายทั่วไป และใช้บังคับกับคดีความผิดอาญาทุกประเภทที่มีการลงโทษปรับตามวันและรายได้ ดังนั้น ไม่ว่าจะเป็นการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ในคดีอาญาทั่วไปหรือในคดีสิ่งแวดล้อม หลักเกณฑ์ต่างๆ

ที่ใช้ในการกำหนดโทษปรับจะต้องพิจารณาเอาจากกฎหมายในส่วนนี้ทั้งหมด โดยมาตรา 2 ของหมวดนี้จะเป็นมาตราที่บัญญัติรายละเอียดเกี่ยวกับจำนวนวันปรับและจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวัน ปรับรวมเอาไว้ทั้งหมด ส่วนมาตรา 5 และ มาตรา 6 จะเป็นมาตราที่บัญญัติเกี่ยวกับการลงโทษปรับ ในกรณีที่มีการกระทำความผิดหลายฐาน และมาตรา 8 จะบัญญัติในส่วนของเกี่ยวกับรายละเอียด ในเรื่องการเปลี่ยนโทษกรณีผู้กระทำความผิดไม่ชำระค่าปรับ

2.2 กฎหมายส่วนที่บัญญัติเกี่ยวกับการกระทำอันเป็นความผิดในคดีสิ่งแวดล้อม และบทลงโทษปรับสำหรับความผิดดังกล่าว

กฎหมายในส่วนนี้เป็นกฎหมายในที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดในคดีสิ่งแวดล้อม โดยตรง โดยกฎหมายส่วนนี้จะบัญญัติเอาไว้เพียงว่าให้ลงโทษปรับตามวันและรายได้สำหรับการกระทำความผิดฐานต่างๆ ในคดีสิ่งแวดล้อมเท่านั้น แต่จะไม่ได้บัญญัติหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการกำหนดโทษปรับ ตามวันและรายได้เอาไว้แต่อย่างใด ด้วยเหตุนี้ หลักเกณฑ์ที่ใช้ในการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ในคดีสิ่งแวดล้อมจึงต้องเป็นไปตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายในส่วนแรก โดยกฎหมายในส่วนนี้ ได้แก่ ประมวลกฎหมายสิ่งแวดล้อม (The Swedish Environmental Code) และพระราชบัญญัติ เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมต่างๆ เช่น Forestry Act อย่างไรก็ตาม ประมวลกฎหมายสิ่งแวดล้อมถือได้ว่าเป็นกฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่สำคัญที่สุดของประเทศสวีเดน เนื่องจากประมวลกฎหมายสิ่งแวดล้อม ได้รวบรวมเอากฎหมายที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่สำคัญๆ มาไว้เกือบทั้งหมดแล้ว ดังนั้น บทลงโทษทางอาญาสำหรับความผิดสิ่งแวดล้อมจึงบัญญัติ อยู่ในประมวลกฎหมายสิ่งแวดล้อมเป็นหลัก⁸⁰ โดยในหมวด 29 ของประมวลกฎหมายสิ่งแวดล้อม จะเป็นหมวดที่รวบรวมบทลงโทษทางอาญา สำหรับการกระทำความผิดในคดีสิ่งแวดล้อมเอาไว้ ซึ่งบทลงโทษที่กำหนดไว้นั้น ได้แก่ โทษจำคุก ไม่เกินสองปีและโทษปรับ แต่โทษหลักๆ ที่กำหนดเอาไว้ก็คือโทษปรับตามวันและรายได้นั่นเอง

ประมวลกฎหมายสิ่งแวดล้อม หมวด 29 ว่าด้วยบทกำหนดโทษนั้น มีอยู่ทั้งหมด 14 มาตรา แบ่งออกได้เป็น 8 ฐานความผิด⁸¹

⁸⁰ Ulf Bjällås, Experiences of Sweden's Environmental Courts, Journal of court innovation, p. 178 [online], 2010 Available from http://www.law.pace.edu/sites/default/files/IJIEA/jciBjallas_Final%203-17_cropped.pdf

⁸¹ Madelaine Lilliehöök Jacobsson, Sweden, Criminal penalties in EU member states environmental law, Final report, p. 125 [online], 15 September 2003 Available from http://ec.europa.eu/environment/legal/crime/pdf/criminal_penalties2.pdf

2.3 หลักเกณฑ์ที่ใช้ในการกำหนดโทษปรับ

ประมวลกฎหมายอาญา หมวด 25 มาตรา 2 กำหนดกรอบจำนวนวันปรับเอาไว้ โดยให้ลงโทษปรับได้ตั้งแต่ 30 ไปจนถึง 150 วันปรับ สำหรับการกระทำความผิดฐานเดียว แต่ถ้าหากเป็นกรณีของการกระทำความผิดหลายฐานแล้ว มาตรา 6 กำหนดให้ลงโทษปรับได้มากที่สุดถึง 200 วันปรับ โดยจำนวนวันปรับนี้จะเพิ่มขึ้นไปตามความรุนแรงของความผิด แต่ในกรณีของการกระทำความผิดซ้ำ กฎหมายไม่ได้บัญญัติขยายกรอบอัตราขั้นสูงของจำนวนวันปรับให้เพิ่มขึ้นมากไปกว่านี้แต่อย่างใด⁸²

กรอบอัตราขั้นต่ำและขั้นสูงของจำนวนวันปรับที่กฎหมายกำหนดไว้นี้ ถือเป็นกรอบของอัตราโทษปรับที่ใช้บังคับเป็นมาตรฐานเดียวกันสำหรับความผิดทุกฐานที่ศาลหรือพนักงานอัยการกำหนดให้ ลงโทษปรับตามวันและรายได้เช่นเดียวกับในประเทศฟินแลนด์ ซึ่งสอดคล้องกับการบัญญัติกฎหมาย ในตัวบทมาตราต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นตัวบทมาตราที่บัญญัติเกี่ยวกับการกระทำความผิดอาญาทั่วไปหรือ ตัวบทมาตราที่บัญญัติเกี่ยวกับการกระทำความผิดสิ่งแวดล้อม ที่จะบัญญัติในส่วนของโทษปรับเอาไว้ เพียงว่าความผิดฐานนั้นๆ ให้ระวางโทษปรับ โดยที่มีได้บัญญัติระบุอัตราโทษปรับเอาไว้แต่อย่างใด แต่จะใช้เพียงถ้อยคำว่า “shall be liable to a fine” ต่างจากโทษจำคุกที่ระบุอัตราโทษเอาไว้อย่างชัดเจนในกฎหมาย

ฉะนั้น ในการกำหนดจำนวนวันปรับสำหรับการกระทำความผิดในคดีอาญาใดๆ จึงต้องอยู่ภายใต้กรอบอัตราอัตราโทษปรับขั้นต่ำและขั้นสูงที่กฎหมายบัญญัติเอาไว้ โดยการใช้ดุลพินิจกำหนด จำนวนวันปรับสำหรับความผิดแต่ละฐานของศาลหรือพนักงานอัยการนั้นจะต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่บัญญัติอยู่ในประมวลกฎหมายอาญาหมวด 29 ด้วย เช่น จะต้องพิจารณาจากความร้ายแรงของการกระทำความผิด อันตรายเป็นที่เกิดจากการกระทำความผิดและแรงจูงใจในการกระทำความผิดเป็นต้น ในเรื่องของการใช้ดุลพินิจกำหนดจำนวนวันปรับสำหรับความผิดฐานต่างๆ นี้ ในทางปฏิบัติ ในปี ค.ศ. 1963 ประเทศสวีเดนได้มีการจัดทำบัญชีกำหนดโทษขึ้นเพื่อควบคุมการใช้ดุลพินิจในการกำหนดจำนวนวันปรับของศาลและพนักงานอัยการให้ใกล้เคียงและเป็นไปในทางเดียวกัน ทำให้บัญชีกำหนดโทษกลายเป็นแนวทางให้แก่ศาลและพนักงานอัยการในการกำหนดจำนวนวันปรับในประเทศสวีเดน ซึ่งถือเป็นแนวทางที่เป็นมาตรฐานกลางสำหรับศาลและพนักงานอัยการทั่วประเทศ (centralized) อย่างไรก็ตาม มีการสัมภาษณ์ผู้พิพากษาและพนักงานอัยการถึงการกำหนดโทษปรับ ตามวันและรายได้ในประเทศสวีเดนพบว่า ส่วนใหญ่แล้วในการใช้ดุลพินิจกำหนดโทษปรับของศาล ศาลจะพิจารณาถึงพฤติการณ์ในแต่ละคดีเป็นรายคดีไป ในขณะที่การ

⁸² Edwin W.Zedlewski, National Institute of Justice, Alternatives to custodial supervision: The day fine, p. 3

กำหนดโทษปรับของพนักงานอัยการนั้นจะยึดถือตามบัญชีกำหนดโทษที่กรมอัยการกำหนดขึ้น⁸³ ซึ่งโดยทั่วไปในทางปฏิบัติเวลามีคดีขึ้นสู่ศาล หากเป็นกรณีที่พนักงานอัยการเคยมีคำสั่งกำหนดโทษปรับแก่ผู้กระทำความผิดไปแล้ว ศาลก็มักจะกำหนดจำนวนวันปรับไปตามที่พนักงานอัยการกำหนดเสมอ

สำหรับจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับ ประมวลกฎหมายอาญา หมวด 25 มาตรา 2 ได้บัญญัติอัตราขั้นต่ำสุดและขั้นสูงสุดของจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับเอาไว้ว่า จะต้องมาต่ำกว่า 30 โครเนอร์ และไม่เกินไปกว่า 1,000 โครเนอร์ โดยให้กำหนดในจำนวนที่เหมาะสมเมื่อคำนึงถึงรายได้ฐานะความเป็นอยู่ จำนวนหนี้สิน ผู้อยู่ในอุปการะ และสถานภาพทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิด ซึ่งจำนวนรายได้ต่อวันปรับดังกล่าวนี้อาจเปลี่ยนแปลงได้หากมีเหตุผลพิเศษ แต่ไม่ว่ากรณีจะเป็นอย่างไรก็ตาม โทษปรับตามวันและรายได้ที่คำนวณเป็นจำนวนเงินออกมานั้น จะต้องไม่น้อยกว่า 450 โครเนอร์ ด้วยอย่างไรก็ตามกฎหมายมิได้บัญญัติเอาไว้ให้ชัดเจนว่าจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับมีค่าเท่ากับเท่าใดดังเช่นที่บัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาของประเทศฟินแลนด์ กฎหมายบัญญัติเอาไว้แต่เพียงว่าให้กำหนดในจำนวนที่เหมาะสม ดังนั้น จึงได้มีการตกลงสรุปกันเป็นหลักเกณฑ์ในการคำนวณหาจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับของผู้กระทำความผิดเอาไว้ โดยให้ใช้รายได้ทุกชนิดต่อปีของผู้กระทำผิดเป็นตัวตั้งหารด้วย 1,000 ผลลัพธ์ที่ได้ก็คือ จำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับ จะเห็นว่าไม่ได้ใช้ 365 เป็นตัวหาร เนื่องจากหากใช้ 365 วันเป็นตัวหาร ผลลัพธ์ที่ได้ออกมาจะเท่ากับรายได้ต่อวันของผู้กระทำความผิดทั้งหมด ซึ่งหากนำรายได้ต่อวันทั้งหมดมาใช้เป็นฐานในการกำหนดโทษปรับแล้ว ผู้กระทำความผิดย่อมไม่มีเงินเหลือเพียงพอที่จะใช้ในการดำรงชีวิตในแต่ละวันได้⁸⁴ จึงกำหนดให้ใช้ 1000 เป็นตัวหาร โดยผลลัพธ์ที่ได้ออกมาจะคิดเป็นประมาณ 1 ใน 3 ของรายได้ต่อวันที่แท้จริง เท่านั้น ทั้งนี้เพื่อให้ผู้กระทำความผิดมีเงินเหลือเพียงพอที่จะใช้จ่ายเพื่อการดำรงชีพได้อย่างไม่ลำบาก

ในการคำนวณหาจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับดังกล่าว ยังได้กำหนดให้มีการหักค่าภาษีที่ผู้กระทำความผิดต้องชำระค่าใช้จ่ายและค่าลดหย่อนออกจากรายได้ของผู้กระทำความผิดด้วย อย่างไรก็ดี ในส่วนของการคำนวณหักค่าภาษีที่ต้องชำระออกจากรายได้ของผู้กระทำความผิดนั้น ในทางปฏิบัติพบว่ามียู่ 2 แนวทาง แนวทางแรกจะหักภาษีที่ต้องชำระออกจากรายได้ต่อปีไปก่อนเมื่อได้ออกมาเป็นรายได้สุทธิแล้วจึงจะนำมาหารด้วย 1,000 วิธีนี้เรียกว่า Net Method ส่วนอีก

⁸³ Hans Thomstedt, "The day-fine system in Sweden," *Criminal Law Review* (1975): 308. อ้างถึงใน วราภรณ์ ศิริสังวัตน์, *โทษปรับ: ศึกษากรณีระบบวันปรับ*, วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540, หน้า 19

⁸⁴ วีรพล ปานะบุตร, "อ้าวแล้ว", หน้า 30

แนวทางหนึ่งเป็นการหักภาษีที่ต้องชำระภายหลังจากที่นำรายได้ต่อปีมาหารด้วย 1000 แล้ววิธีนี้เรียกว่า Gross Method การคำนวณตามวิธีหลังเป็นวิธีที่กำหนดไว้ในบัญชีกำหนดโทษของพนักงานอัยการรวมทั้งศาลบางศาลก็นำวิธีนี้มาใช้ด้วย⁸⁵

ในส่วนของวิธีการคำนวณจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับตามบัญชีกำหนดโทษของกรมอัยการมีรายละเอียดขั้นตอนดังนี้ คือ⁸⁶ เริ่มแรกให้นำรายได้ที่ผู้กระทำความผิดได้รับมาจริงทั้งหมดต่อปีมาเป็นฐานจากนั้นให้หักออกร้อยละ 20 เป็นค่าลดหย่อนกรณีผู้กระทำความผิดมีคู่สมรสหรืออยู่กินด้วยกันกับบุคคลอื่นและคู่สมรสหรือบุคคลอื่นนั้นเป็นผู้ไม่มีรายได้ แต่ในกรณีที่ตัวผู้กระทำความผิดเองนั้นเป็นผู้ไม่มีรายได้ในกรณีนี้ให้ถือว่าร้อยละ 20 ของรายได้ของคู่สมรสเป็นรายได้ของผู้กระทำความผิดแทน จากนั้นให้หักค่าลดหย่อนกรณีมีบุตรออกตามสมควร แต่บุตรที่จะนำมาหักค่าลดหย่อนนั้นต้องเป็นบุตรที่ต้องพึ่งพาผู้กระทำความผิดในการดำรงชีพด้วย อย่างไรก็ตาม ถ้าหากทั้งผู้กระทำความผิดและคู่สมรส ต่างมีรายได้ทั้งคู่ จำนวนค่าลดหย่อนสำหรับบุตรอาจปรับเปลี่ยนไปตามความเหมาะสมได้ เมื่อคำนวณ ออกมาได้เท่าไรแล้วให้นำผลลัพธ์ที่ได้มาหารด้วย 1000 จากนั้นให้หักเงินออกเป็นจำนวน 10 โครเนอร์ แล้วจึงจะนำมาหักเงินค่าภาษีที่ต้องชำระออก นอกจากนี้หากผู้กระทำความผิดมีทรัพย์สินซึ่งมีมูลค่า เกิน 200,000 โครเนอร์ ให้บวกเงินเพิ่มเข้าไปรวมเป็นรายได้ของผู้กระทำความผิด โดยบวกเพิ่มจำนวน 5 โครเนอร์ สำหรับมูลค่าทรัพย์สิน 200,000 โครเนอร์แรก และ อีกจำนวน 5 โครเนอร์ สำหรับมูลค่า ทุกๆ 100,000 โครเนอร์ ต่อไป แต่ถ้าหากผู้กระทำความผิดมีหนี้สินที่ต้องชำระ ก็ให้หักเงินลดหย่อนกรณีมีหนี้สินออก ซึ่งจำนวนเงินที่หักออกจะต่างกันไปในแต่ละคดีขึ้นอยู่กับความเหมาะสมตามดุลพินิจของพนักงานอัยการ สุดท้ายเมื่อคำนวณออกมาได้เป็นเงินจำนวนเท่าใดก็คือจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับนั่นเอง

ในประเด็นเรื่องข้อมูลเกี่ยวกับรายได้และทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดที่จะนำมาใช้คำนวณหาจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับนั้น ทั้งเจ้าหน้าที่ตำรวจ พนักงานอัยการ และศาลต่างมีอำนาจในการเข้าถึงข้อมูลทางภาษีทั้งหมดของผู้กระทำความผิดได้ และยังมีอำนาจที่ในการเข้าถึง ข้อมูลอื่นๆ ที่อยู่ในความครอบครองของหน่วยงานทางภาษีอีกด้วย⁸⁷ แต่อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติส่วนใหญ่แล้วพนักงานอัยการและศาลมักจะอาศัยข้อมูลเกี่ยวกับรายได้และสถานภาพทางการเงินของผู้กระทำความผิด

⁸⁵ “เรื่องเดียวกัน”, หน้า 30

⁸⁶ Sally T. Hillsman and Judith A. Greene, Improving the use and administration of criminal fines: a report of Richmond County Criminal Court Day-Fine Planning Project, p. 54 [Online], 16 December 1987 Available from <http://www.vera.org/sites/default/files/resources/downloads/1521.pdf>

⁸⁷ Edwin W. Zedlewski, National Institute of Justice, Alternatives to custodial supervision: The day fine, p. 3.

จากการรายงานหรือการเปิดเผยของผู้กระทำความผิดเป็นหลัก⁸⁸ โดยการเปิดเผยข้อมูลดังกล่าวของผู้กระทำความผิดอาจจะมาจากการเปิดเผยข้อมูลในชั้นสอบสวนหรือมาจากการแถลงตอบคำถามศาลก็ได้ ซึ่งในขั้นตอนของการสอบสวนผู้กระทำความผิด จะมีแบบฟอร์มที่ใช้ในการสอบสวนให้ผู้กระทำความผิดกรอรายละเอียดเกี่ยวกับประวัติ รายได้ เงินทุน ทรัพย์สิน และปัจจัย อื่นๆ ในทางเศรษฐกิจ เช่น ภาระหนี้สินต่างๆ ข้อมูลที่ผู้กระทำความผิดแจ้งมานั้น เจ้าพนักงานอาจตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลรวมทั้งสถานะการเงินเพิ่มเติมก็ได้ และเมื่อคดีมาถึงศาลๆ ก็มีอำนาจสอบถามเพิ่มเติมได้อีก⁸⁹

สำหรับในกรณีของบุคคลบางประเภท อันได้แก่ ผู้ที่ไม่มีรายได้หรือรายได้ไม่แน่นอน เช่น นักเรียน นักศึกษา ผู้ที่ไม่ได้ประกอบอาชีพ ผู้ที่มีรายได้ต่ำ ผู้เกษียณอายุ บุคคลเหล่านี้แม้จะไม่มีรายได้มาจากการทำงานก็ตาม แต่ก็ถือว่ามียาได้จากสวัสดิการที่รัฐให้ความช่วยเหลือเป็นอย่างดี เนื่องจากประเทศสวีเดนเป็นประเทศที่ให้ความสำคัญกับการให้บริการสวัสดิการแก่ประชาชนเป็นอย่างมาก รัฐจะจัดสรรเงินช่วยเหลือและเงินสงเคราะห์ต่างๆ อย่างครอบคลุม เช่น รัฐให้เงินช่วยเหลือแก่ผู้ที่มีบุตรจนกระทั่งบุตรมีอายุครบสิบหกปีบริบูรณ์ และหลังจากนั้นยังให้เงินช่วยเหลือสำหรับการศึกษาของบุตรที่อายุเกินสิบหกปีอีกด้วย นอกจากนี้ยังมีเงินบำนาญสำหรับผู้ที่ไม่มียาได้ และผู้ที่มีรายได้ต่ำ หากเป็นผู้เกษียณอายุที่ไม่ได้ประกอบอาชีพและมีอายุถึงเกณฑ์ที่กำหนด ยังได้รับเงินบำนาญ เพิ่มมาอีกส่วนหนึ่งด้วย⁹⁰ ดังนั้น เมื่อบุคคลเหล่านี้กระทำความผิด เงินช่วยเหลือต่างๆ ที่ได้รับจากรัฐจึงถูกนำมาใช้เป็นรายได้ของบุคคลเหล่านี้เพื่อกำหนดโทษปรับต่อไป

กล่าวโดยสรุป หลักเกณฑ์ที่ใช้ในการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ของประเทศสวีเดนนั้นจะมีลักษณะที่เป็นระบบและมาตรฐานเดียวกันและบังคับใช้สำหรับผู้กระทำความผิดทุกคนเหมือนกันมากกว่าที่จะเอาตัวบุคคลมาเป็นเกณฑ์อันเป็นการสร้างเกณฑ์มาตรฐานในการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้สำหรับผู้กระทำความผิดทุกคนให้ใกล้เคียงกัน นอกจากนี้โทษปรับตามวัน และรายได้ในประเทศสวีเดนนับว่ามีความเข้มงวดน้อยและไม่มีลักษณะเป็นการลงโทษที่รุนแรงมาก นักรายได้ของผู้กระทำความผิดที่นำมาเป็นฐานในการคำนวณโทษปรับไม่ได้นำมา

⁸⁸ Bureau of Justice Assistance, Office of Justice Programs, U.S. Department of Justice, How to Use Structured Fines (Day Fines) as an Intermediate Sanction, p. 23 [Online], November 1996 Available from <https://www.ncjrs.gov/pdffiles/156242.pdf>

⁸⁹ Gerhardt Grebing, The fine in comparative law: A survey of 21 countries. pp. 88-99, อ้างถึงใน วราภรณ์ศิริ สัจจวัฒน์, โทษปรับ: ศึกษากรณีระบบวันปรับ, วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540, หน้า 13.

⁹⁰ Government offices of Sweden, How it works in Sweden, 7 February 2012 Available from <http://www.government.se/sb/d/15473>

จากรายได้ทั้งหมดที่ผู้กระทำความผิดได้รับ แต่จะนำมาเพียงประมาณหนึ่งในสามของรายได้เฉลี่ยสุทธิต่อวันเท่านั้นและในการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ กฎหมายในประเทศก็มีส่วนเอื้ออำนวยอย่างมากในเรื่องของการเข้าถึงข้อมูลรายได้ของผู้กระทำความผิด แต่ในทางปฏิบัติผู้ที่มีอำนาจกำหนดโทษปรับมักจะใช้ข้อมูลที่มาจากการเปิดเผยของตัวผู้กระทำความผิดเป็นหลัก เสียเป็นส่วนใหญ่ ส่วนการหารายได้ของบุคคลบางประเภทนั้นก็ไม่ใช่เป็นปัญหาในประเทศสวีเดน เนื่องจากพลเมืองในประเทศมีรายได้ที่มาจากความช่วยเหลือของรัฐอยู่แล้ว

3. การกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ของประเทศสหรัฐอเมริกา

ประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศหนึ่งที่มีความสนใจและได้นำเอาโทษปรับตามวันและรายได้มาใช้ในศาลหลายแห่งจนประสบความสำเร็จเป็นอย่างสูง ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าการบังคับใช้โทษปรับตามวันและรายได้ของประเทศสหรัฐอเมริกานั้น แม้จะเป็นเพียงการนำมาใช้ในบางมลรัฐก็ตามแต่ก่อนที่จะนำมาบังคับใช้จริงในศาล นักวิจัยในประเทศสหรัฐอเมริกาได้ทำการศึกษาวิจัยถึงโทษปรับตามวันและรายได้มาเป็นระยะเวลายาวนาน อีกทั้งในขณะที่บังคับใช้ก็มีการวิเคราะห์และประเมินผลทางสถิติเกี่ยวกับการบังคับใช้อย่างเป็นระบบ ตลอดจนมีการตีพิมพ์ผลงานวิจัยออกเผยแพร่ให้ความรู้แก่ผู้ที่สนใจเป็นจำนวนมาก งานวิจัยดังกล่าวจึงนับว่ามีประโยชน์อย่างยิ่งต่อการศึกษาวินัยเกี่ยวกับการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ เพื่อประโยชน์ในการนำมาประยุกต์ใช้ในคดีสิ่งแวดล้อมของไทยต่อไป

แต่เนื่องจากว่า ประเทศสหรัฐอเมริกาได้นำโทษปรับตามวันและรายได้ไปบังคับใช้ในหลายเขตศาล ซึ่งโครงสร้างการบังคับใช้ในแต่ละศาลจะแตกต่างกันเฉพาะในส่วนของการละเอียดปลีกย่อยตามลักษณะเฉพาะของแต่ละศาลเท่านั้น แต่โดยส่วนใหญ่แล้วการบังคับใช้โทษปรับตามวันและรายได้จะใช้หลักเกณฑ์ตาม แนวทางของศาลอาญาริชมอนด์ ทำให้การกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ของแต่ละศาลใช้ หลักเกณฑ์ที่เหมือนกันและเป็นไปในแนวทางเดียวกัน ดังนั้นในการศึกษาถึงหลักเกณฑ์การกำหนดโทษปรับของประเทศสหรัฐอเมริกา ผู้เขียนจึงขอนำแนวทางการบังคับใช้โทษปรับตามวันและรายได้ ในศาลอาญาริชมอนด์ สเตเทน ไอแลนด์ มาทำการศึกษาเป็นหลัก

3.1 หลักเกณฑ์ที่ใช้ในการกำหนดโทษปรับ

การนำโทษปรับตามวันและรายได้มาบังคับใช้ในศาลของสหรัฐอเมริกาจะมีความแตกต่างกันไปในแต่ละศาลขึ้นอยู่กับลักษณะโครงสร้างองค์กรของศาลนั้นๆ โครงสร้างของกฎหมายและจารีต ประเพณีของท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง โดยในส่วนของกรกำหนดจำนวนวันปรับนั้น ขั้นตอนในการพิจารณาที่ศาลต่างๆ ได้นำมาใช้ในการพิจารณาจำนวนวันปรับ อาจสรุปเป็นขั้นตอนได้ดังนี้⁹¹

3.1.1 วิเคราะห์รูปแบบในการลงโทษที่ใช้อยู่ในศาล

ก่อนจะกำหนดจำนวนวันปรับให้เหมาะสมได้นั้น จำเป็นต้องมีการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสถิติ ฐานความผิดต่างๆ ที่มีการฟ้องคดีต่อศาลว่าที่ผ่านมามีฐานความผิดใดบ้างที่มีการฟ้องคดีต่อศาลนั้นๆ รวมทั้งข้อมูลเกี่ยวกับการกำหนดโทษของศาลสำหรับความผิดฐานต่างๆ นอกจากนี้ในบางศาลยังมีการรวบรวมถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับพฤติกรรมในการกระทำของผู้กระทำความผิดด้วย รวมทั้งบทลงโทษที่ศาลใช้ลงโทษต่อความผิดฐานต่างๆ นั้น

3.1.2 จัดลำดับความร้ายแรงของความผิด

เมื่อมีการรวบรวมและทำการวิเคราะห์ข้อมูลในข้อแรกจนทราบถึงฐานความผิดที่เกิดขึ้นในศาลทั้งหมดแล้ว ขั้นตอนต่อไปก็คือนำฐานความผิดทั้งหมดมาจัดลำดับตามความร้ายแรงของความผิด โดยในศาลสเตเทน ไอแลนด์ จะมีคณะทำงานที่ประกอบไปด้วยผู้พิพากษา 3 นาย พนักงานอัยการ คดีอาญาหัวหน้าเขต ตัวแทนสภาพทนายความเอกชน และตัวแทนจากองค์กรทนายความอาสาของรัฐ มาทำการอภิปรายสรุปความเห็นเพื่อจัดลำดับฐานความผิดต่างๆ นอกจากนี้ ความผิดตามกฎหมายอาญาของสหรัฐอเมริกาส่วนใหญ่มักแยกประเภทของความผิดย่อยๆ เอาไว้ในฐานความผิดเดียวด้วย ดังนั้น ในการจัดลำดับฐานความผิดจึงมีการกำหนดประเภทของฐานความผิดย่อยในฐานความผิด ประเภทต่างๆ เอาไว้ด้วย ยกตัวอย่างเช่น ความผิดฐานทำร้ายร่างกายที่แบ่งประเภทของความผิดย่อย ออกเป็น 4 ประเภท เป็นต้น

3.1.3 กำหนดจำนวนวันปรับขั้นต่ำและขั้นสูงที่ศาลจะลงโทษได้

การกำหนดจำนวนวันปรับในแต่ละศาลนั้นจะกำหนดโดยคำนึงถึงความเหมาะสมกับฐาน ความผิดทั้งหมดที่เกิดขึ้นในแต่ละศาลซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้มาจากการเก็บรวบรวมในข้อแรก โดยจำนวน วันปรับที่ศาลอาญาริชมอนด์กำหนดเอาไว้ก็คือ 5 ถึง 120 วันปรับ ตามระดับความร้ายแรงของความผิดส่วนศาลอื่นๆ นั้นส่วนใหญ่ก็จะกำหนดขั้นต่ำและขั้นสูงของจำนวนวันปรับตามแบบที่ใช้ในศาลอาญาริชมอนด์ ยกเว้นก็แต่ในศาลมารีโคปาที่กำหนดจำนวนวันปรับเอาไว้

⁹¹ Bureau of Justice Assistance, Office of Justice Programs, U.S. Department of Justice, How to Use Structured Fines (Day Fines) as an Intermediate Sanction, pp. 15-17, November 1996 Available from <https://www.ncjrs.gov/pdffiles/156242.pdf>

ตั้งแต่ 5 ถึง 360 วัน ปรับ เนื่องจากการกระทำความผิดที่ขึ้นสู่การพิจารณาของศาลมาริโคปาจะมีความรุนแรงมากกว่าศาล อื่นๆ อัตราขึ้นสูงของจำนวนวันปรับจึงสูงขึ้นกว่าศาลอื่นนั่นเอง

3.1.4 จัดทำเป็นบัญชีกำหนดจำนวนวันปรับสำหรับความผิดฐานต่างๆ

เมื่อกำหนดช่วงของจำนวนวันปรับเอาไว้แล้ว ต่อมาในแต่ละศาลก็จะกำหนดจำนวนวันปรับ สำหรับแต่ละฐานความผิดและจัดทำเป็นบัญชีกำหนดโทษ เพื่อให้ศาลได้ใช้อ้างอิงในเวลาปฏิบัติงาน สำหรับบัญชีกำหนดโทษที่ใช้ในศาลอาญาริชมอนด์นั้น นอกจากจะระบุจำนวนวันปรับสำหรับความผิด ฐานหนึ่งๆ เอาไว้แล้ว ยังระบุจำนวนวันปรับ ในกรณีที่อาจมีการลดโทษ และเพิ่ม โทษเอาไว้อีกด้วย โดยจะคำนวณจากจำนวนวันปรับที่กำหนดเอาไว้สำหรับความผิดแต่ละฐานเพิ่มขึ้นไปอีกร้อยละ 15 และลดลงมาอีกร้อยละ 15 ทั้งนี้ เพื่อความสะดวกในกรณีที่ศาลมีดุลพินิจเห็นสมควรลดโทษหรือเพิ่มโทษแก่ผู้กระทำความผิด ซึ่งศาลสามารถกำหนดจำนวนวันปรับที่ลดลงหรือเพิ่มขึ้นสำหรับความผิดฐานต่างๆ ไปได้เลยจำนวนวันปรับสำหรับความผิดฐานหนึ่งในบัญชีกำหนดโทษของศาลอาญาริชมอนด์ จึงมีทั้งหมด 3 จำนวน คือ จำนวนวันปรับสำหรับความผิดฐานนั้นๆ ที่เป็นค่ามาตรฐานกลาง จำนวนวันปรับที่เป็นเกณฑ์ขั้นต่ำในกรณีที่ศาลใช้ดุลพินิจลดโทษ และจำนวนวันปรับที่เป็นเกณฑ์ขั้นสูงในกรณีที่ศาลใช้ดุลพินิจเพิ่มโทษ ยกตัวอย่าง เช่น จำนวนวันปรับสำหรับความผิดฐานลักทรัพย์ที่มีมูลค่าระหว่าง 150 – 299 ดอลลาร์ ในบัญชีกำหนดโทษจะระบุจำนวนวันปรับเอาไว้ คือ 17 – 20 – 23 ซึ่งหมายความว่าในกรณีที่ศาลเห็นสมควรใช้ดุลพินิจลดโทษ ให้แก่ผู้กระทำความผิดนั้น ศาลอาจกำหนด จำนวนวันปรับให้น้อยกว่า 20 วันปรับก็ได้แต่จะไม่น้อยกว่า 17 วันปรับ ส่วนในกรณีเพิ่มโทษ ศาลก็อาจกำหนดจำนวนวันปรับให้สูงขึ้นกว่า 20 วันปรับได้ แต่ก็จะไม่เกินไปกว่า 23 วันปรับ เป็นต้น สำหรับศาลมาริโคปาจะไม่ได้กำหนดช่วงของจำนวนวันปรับเอาไว้ แต่จะกำหนดเป็นค่าเดียว เช่น บัญชีกำหนดโทษของศาลมาริโคปาคำหนดจำนวนวันปรับสำหรับความผิดฐานลักทรัพย์ที่มีมูลค่าน้อยกว่า 250 ดอลลาร์ คือ 25 วันปรับ⁹²

ในส่วนของการกำหนดจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับนั้น ศาลส่วนใหญ่ที่นำโทษปรับตามวัน และรายได้มาใช้ก็จะกำหนดวิธีการคำนวณตามแบบของศาลอาญาริชมอนด์ โดยกำหนดให้จำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับมีค่าเท่ากับส่วนหนึ่งของรายได้เฉลี่ยต่อวันของผู้กระทำความผิด โดยวิธีการคำนวณจำนวนรายได้ต่อหนึ่ง วันปรับและการหักค่าลดหย่อนต่างๆ ตามแบบของศาลอาญาริชมอนด์ สามารถสรุปเป็นขั้นตอน คือ เริ่มแรกจะมีการนำรายได้ของผู้กระทำความผิด

⁹² Judith A. Greene, Vera Institute of Justice, The Maricopa county FARE probation experiment: An effort to introduce a means-based monetary sanction as a targeted felony-level intermediate sanction, April 1996 Available from <http://www.vera.org/pubs/maricopa-county-fare-probation-experiment-effort-introduce-means-based-monetary-sanction>

หลังจากหักค่าภาษีและบวกเงินช่วยเหลือต่างๆ ที่ได้รับจากรัฐแล้วมาหารด้วยจำนวนวันที่เป็นรอบระยะเวลาการจ่ายเงินรายได้หรือค่าจ้าง เช่น หากผู้กระทำความผิดได้รับค่าจ้างต่อสัปดาห์ ก็จะนำมาหารด้วย 7 เป็นต้น ได้ออกมาเป็นรายได้เฉลี่ยต่อวันจากนั้นจะนำรายได้เฉลี่ยต่อวันดังกล่าวมาหักค่าลดหย่อนอีกครั้ง โดยค่าลดหย่อนที่จะนำมาหัก ออกจากรายได้ของผู้กระทำความผิดนั้น มีอยู่สองประเภท ได้แก่ ค่าลดหย่อนสำหรับตัวผู้กระทำความผิดเอง และค่าลดหย่อนสำหรับบุคคลผู้อยู่ในอุปการะของผู้กระทำความผิด ซึ่งกำหนดวิธีการหักค่าลดหย่อนไว้ดังนี้ คือ ให้หักค่าลดหย่อนสำหรับตัวผู้กระทำความผิดเองเป็นจำนวนร้อยละ 15 ค่าลดหย่อนสำหรับคู่สมสร้อยละ 15 ค่าลดหย่อนสำหรับบุตรคนแรกร้อยละ 15 ค่าลดหย่อนสำหรับบุตรในลำดับถัดไปอีกสองคนรวมกันร้อยละ 10 และค่าลดหย่อนสำหรับบุตรในลำดับถัดๆ ไปอีกคนละร้อยละ 5 และเมื่อคำนวณตามวิธีที่กล่าวมาแล้ว ผลลัพธ์สุดท้ายได้เป็นเท่าไรก็คือจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับนั่นเอง

ด้วยเหตุที่การคำนวณหักค่าลดหย่อนตามวิธีของศาลอาญาริชมอนด์ ส่งผลให้จำนวนเงินค่าปรับเมื่อคำนวณออกมาแล้วมีจำนวนที่สูงเกินไป ในคู่มือของ Bureau of Justice Assistance จึงมีการเสนอวิธีการคำนวณหักค่าลดหย่อนอีกวิธีหนึ่งเพื่อใช้เป็นอีกทางเลือก ซึ่งเป็นวิธีการคำนวณ โดยยึดเส้นความยากจนของประเทศ (Federal poverty line) เป็นเกณฑ์ กล่าวคือ สำหรับผู้กระทำความผิดที่มีรายได้ที่สูงกว่าเส้นความยากจนของประเทศให้หักค่าลดหย่อนลงไป 1/3 ของรายได้เฉลี่ยต่อวัน แต่หากผู้กระทำความผิดเป็นผู้ที่มีรายได้ที่ต่ำกว่าเส้นความยากจนของประเทศก็ให้หักค่าลดหย่อนลงไป 1/2 ของรายได้เฉลี่ยต่อวัน

ศาลในไอโอว่าก็มีวิธีการคำนวณหักค่าใช้จ่ายที่แตกต่างไปจากวิธีการของศาลอาญาริชมอนด์ คือ ศาลในไอโอว่าจะหักค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับที่พักอาศัย ร้อยละ 40 ของรายได้เฉลี่ยต่อวัน และค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการดำรงชีวิตร้อยละ 20 ของรายได้เฉลี่ยต่อวัน เมื่อหักค่าใช้จ่ายสองประการที่กล่าวมาแล้ว เหลือเท่าใดก็จะหักค่าใช้จ่ายกึ่งจำเป็นในการดำรงชีวิตและค่าใช้จ่ายในการอุปการะเลี้ยงดูผู้ที่อยู่ในความดูแลเพิ่มอีก กล่าวคือ หักค่าลดหย่อนอีกร้อยละ 40 สำหรับบุคคลที่อยู่ในความดูแลลำดับแรก ต่อมาจะหักค่าลดหย่อนร้อยละ 10 สำหรับบุคคลที่อยู่ในความดูแลในลำดับถัดมาอีก 4 คน และหักค่าลดหย่อนร้อยละ 5 สำหรับบุคคลที่อยู่ในความดูแลอีก 2 คนถัดมา⁹³

ในการคำนวณค่าลดหย่อนต่างๆ ที่กล่าวมานี้ เพื่อความสะดวกรวดเร็วในการปฏิบัติงานศาลสหรัฐอเมริกาได้จัดทำเป็นตารางบัญชีคำนวณจำนวนรายได้ต่อวันปรับเอาไว้แล้ว โดยมีลักษณะคล้ายกับตารางบัญชีการเสียภาษีที่จัดทำโดยหน่วยงานสรรพากร ทำให้ศาลไม่ต้องเสียเวลาในการคำนวณหักค่าลดหย่อนไปในแต่ละคดีในทางปฏิบัติจริงศาลจึงทำเพียงแค่นำ

⁹³ Bureau of Justice Assistance, Office of Justice Programs, U.S. Department of Justice, How to Use Structured Fines (Day Fines) as an Intermediate Sanction, pp.18-19

รายได้เฉลี่ยต่อวันออกมา ก่อนเมื่อทราบรายได้เฉลี่ยต่อวันแล้วก็นำมาเทียบในตารางบัญชีได้เลย ซึ่งจะทำให้ศาลทราบว่ารายได้เฉลี่ยต่อวันเท่าใด จะคำนวณออกมาได้เป็นจำนวนรายได้ต่อวันปรับเท่าใด ซึ่งตารางบัญชีของศาล อาญาริชมอนต์และศาลโอไอโอว่าจะมีวิธีการคำนวณหักค่าลดหย่อนที่แตกต่างกันดังที่กล่าวข้างต้น

สำหรับการได้มาซึ่งข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทางการเงินของผู้กระทำความผิดของศาลนั้นส่วนใหญ่แล้วศาลจะอาศัยข้อมูลรายได้และสถานภาพทางการเงินที่ผู้กระทำความผิดเสนอต่อศาลเป็นหลัก เนื่องจากภายใต้กฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา นั้น หน่วยงานสรรพากรไม่มีอำนาจเปิดเผยข้อมูลภาษีของผู้กระทำความผิดต่อศาลเพื่อประโยชน์ในการกำหนดโทษปรับ อีกทั้งกฎหมายที่เกี่ยวกับความปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคล ทั้งกฎหมายกลางและกฎหมายของมลรัฐ ต่างก็บัญญัติ ห้ามมิให้สถาบันการเงินเปิดเผยข้อมูลทางการเงินของบุคคลโดยไม่ได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลด้วย

อย่างไรก็ดี แม้กฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาจะบัญญัติห้ามมิให้หน่วยงานสรรพากรหรือสถาบันทางการเงินเปิดเผยข้อมูลทางการเงินต่อศาล แต่ศาลก็สามารถเข้าถึงข้อมูลดังกล่าวได้หลายทาง เนื่องจากโดยปกติแล้วในแต่ละขั้นตอนของการดำเนินคดีจะมีการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิดรวมไปถึงข้อมูลทางการเงินของผู้กระทำความผิดโดยหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาคดีเอาไว้ ตัวอย่างเช่น เจ้าพนักงานบังคับคดี พนักงานอัยการ อัยการ ทนายความของรัฐ ทนายความของจำเลย หน่วยงานเกี่ยวกับกระบวนการก่อนการพิจารณาคดี สำนักงานนายอำเภอ หน่วยงานราชทัณฑ์ และหน่วยงานคุมประพฤติ เป็นต้น ซึ่งข้อมูลดังกล่าวก็มาจากการเปิดเผยของผู้กระทำความผิดเอง และศาลสามารถขอข้อมูลจากหน่วยงานต่างๆ เหล่านี้ได้ เช่น ในมลรัฐนิวยอร์ก ส่วนใหญ่แล้วข้อมูลที่จำเป็นต้องใช้ในการพิจารณารายได้ของผู้กระทำความผิดมักจะมียู่ที่หน่วยงานที่ดำเนินการเกี่ยวกับกระบวนการก่อนการพิจารณาคดีหรือในมลรัฐโอเรกอน ข้อมูลทางการเงินของผู้กระทำความผิดส่วนใหญ่จะปรากฏอยู่ในแบบฟอร์มที่ผู้กระทำความผิดต้องกรอกเพื่อขอใช้บริการทนายความของรัฐ ซึ่งศาลสามารถขอข้อมูลในส่วนนี้ได้

นอกจากนี้กฎหมายและวิธีปฏิบัติในประเทศสหรัฐอเมริกาก็ยังเอื้อประโยชน์ และช่วยให้ศาลสามารถเข้าถึงข้อมูลทางการเงินของผู้กระทำความผิดได้อีกทางหนึ่งด้วย ยกตัวอย่างเช่น กฎหมายวิธีพิจารณาคดีอาญา (Federal Rule of Criminal Procedure) มาตรา 32(c) บัญญัติให้หน่วยงานคุมประพฤติจัดทำรายงานสืบเสาะก่อนการกำหนดโทษเกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิดส่งให้แก่ศาล โดยในรายงานดังกล่าว จะต้องมียละเอียดเกี่ยวกับสถานภาพทางการเงินของผู้กระทำความผิดเพื่อประโยชน์ในการพิพากษากำหนดโทษต่อไปด้วย สำหรับรายงานการสืบเสาะนี้โดยหลักแล้ว ความผิดประเภท felony จะต้องจัดทำทุกคดี เว้นแต่ศาลเห็นว่าไม่มีข้อมูลที่เพียงพออยู่แล้ว

และจากความในมาตรา 32(c) นี้เอง ส่งผลให้ศาลฎีกาสหรัฐอเมริกาอาศัยอำนาจตามมาตรานี้ วางหลักในการพิจารณาคดีเอาไว้ว่าก่อนที่ศาลจะตัดสินลงโทษนั้น ศาลมีอำนาจที่จะไต่สวนเพิ่มเติม เพื่อทราบถึงข้อมูลที่ศาลต้องการได้⁹⁴ ดังนั้น โดยทั่วไปก่อนที่จะมีการพิพากษาลงโทษผู้กระทำความผิด ศาลในประเทศสหรัฐอเมริกาย่อมมีอำนาจที่จะไต่สวนและสอบถามข้อมูลใดๆ จากผู้กระทำความผิดได้ ทั้งยังต้องให้โอกาสพนักงานอัยการและทนายจำเลยในการแสดงความคิดเห็น และให้ข้อมูลที่แต่ละฝ่ายเห็นว่าจำเป็นต่อการใช้ดุลพินิจของศาลด้วย⁹⁵

อำนาจของศาลในการไต่สวนและสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลของผู้กระทำความผิด ก่อนที่ศาลจะตัดสินลงโทษนี้ ถือว่าเป็นสิ่งจำเป็นอย่างมากที่จะช่วยให้ศาลทราบข้อมูลสถานภาพทางการเงินของผู้กระทำความผิดได้อย่างถูกต้องตรงกับความเป็นจริง เพราะถึงแม้ว่าศาลจะสามารถขอข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทางการเงินของผู้กระทำความผิดจากหน่วยงานต่างๆ ได้ แต่ข้อมูลที่มีอยู่นั้นอาจไม่ใช่ข้อมูลที่เป็นปัจจุบันที่สุด การสอบถามข้อมูลจากผู้กระทำความผิดอีกครั้งจึงช่วยยืนยันความถูกต้องของข้อมูลที่มีอยู่ได้เป็นอย่างดีและยังทำให้ศาลทราบข้อมูลเพิ่มเติมที่ไม่เคยปรากฏมาก่อนอีกด้วย และในกรณีที่ไมปรากฏว่ามีข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทางการเงินของผู้กระทำความผิด อยู่ในหน่วยงานใดเลยการสอบถามข้อมูลจากผู้กระทำความผิดยังเป็นวิธีการเดียวที่ทำให้ศาลทราบถึงสถานภาพทางการเงินของผู้กระทำความผิดได้อีกด้วย อำนาจศาลในการไต่สวนเกี่ยวกับข้อมูลของผู้กระทำความผิดตามที่ศาลฎีกาได้วางหลักเอาไว้ในหลายๆ มลรัฐมีการนำเอาหลักดังกล่าวไปบัญญัติไว้ในกฎหมายของมลรัฐทั้งยังมีการกำหนดรายละเอียดเพิ่มเติมเอาไว้ด้วย ยกตัวอย่างเช่น กฎหมายของมลรัฐนิวเจอร์ซีย์บัญญัติให้อำนาจศาลในการไต่สวนข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประวัติของผู้กระทำความผิด ประวัติการทำงาน ครอบครัว สถานภาพทางการเงิน การศึกษา และกิจกรรมส่วนตัวของผู้กระทำความผิด เป็นต้น

ข้อมูลเกี่ยวกับรายได้หรือสถานภาพทางการเงินที่มาจากการเปิดเผยของผู้กระทำความผิดเอง นั้นส่วนใหญ่แล้ว ศาลที่ได้นำโทษปรับตามวันและรายได้ไปใช้ จะทำการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลด้วย โดยจะตรวจสอบข้อมูลเฉพาะในบางคดีไม่ใช่ในทุกคดี ยกเว้นในศาลเขตบรีดจ์พอร์ตที่มีการตรวจสอบข้อมูลรายได้ของผู้กระทำความผิดทุกรายที่ยื่นต่อศาล เนื่องจากปริมาณคดีที่ลงโทษปรับตามวันและรายได้ในเขตอำนาจศาลมีไม่มากนัก ทำให้การตรวจสอบไม่ยุ่งยาก ซึ่งการตรวจสอบ ความถูกต้องของข้อมูลในศาลเขตบรีดจ์พอร์ตที่มีผลทำให้ผู้กระทำความผิด

⁹⁴ Gary M. Friedman, “The West German DAY-FINE System: A possibility for the United States?” University of Chicago Law Review: 299

⁹⁵ สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, โครงการวิจัยเรื่อง ศึกษาความเป็นไปได้ในการกำหนดชั้นโทษ และการนำไปปรับใช้ในประมวลกฎหมายอาญา, หน้า 109

ต้องเดินทางมาศาลบ่อยขึ้น และผลปรากฏว่าร้อยละ 88 ของจำเลยที่ศาลลงโทษปรับตามวัน และรายได้มีการชำระค่าปรับได้อย่างถูกต้องครบถ้วน⁹⁶

สำหรับประเด็นที่อาจเป็นปัญหาในประเทศที่ใช้ระบบโทษปรับตามวันและรายได้ ซึ่งได้แก่ ประเด็นในเรื่องของการกำหนดโทษปรับแก่บุคคลบางประเภท เช่น ผู้ที่ไม่มีรายได้ หรือผู้ที่มีรายได้ที่ผิดกฎหมายนั้น ในเรื่องนี้สหรัฐอเมริกาได้กำหนดวิธีแก้ไขเอาไว้ ดังนี้⁹⁷

1) ในกรณีของผู้ที่ไม่มีรายได้ ซึ่งได้แก่ แม่บ้าน นักเรียน ผู้พิการ หรือผู้ว่างงาน ชั่วคราว วิธีที่ศาลเขตบรอดเวย์ซึ่งประสบกับปัญหาผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำที่ยาวนาน ได้นำมาใช้และเป็นวิธีใช้ได้ดีกับกรณีที่มีอัตราการว่างงานสูงก็คือ การใช้รายได้ที่ได้รับจากโครงการ สงเคราะห์สวัสดิการของท้องถิ่น (local general assistance welfare program) มาเป็นเกณฑ์ในการ กำหนดโทษปรับแก่ผู้กระทำความผิด นอกจากนี้ ในคู่มือแนะนำของส่วนกลางยังมีการเสนอวิธี แก้ปัญหาในกรณีนี้อยู่หลายวิธีซึ่งแต่ละวิธีก็มีจุดเด่นและจุดด้อยต่างกันไป ดังนี้

(1) การใช้รายได้ของครอบครัวของผู้กระทำความผิดเป็นเกณฑ์ วิธีนี้จึง สมมติให้ผู้กระทำความผิดเป็นหัวหน้าครอบครัวและให้นำวิธีการคำนวณจำนวนรายได้ต่อหน่วย ลงโทษปรับตามที่กำหนดในตารางบัญชีมาใช้ แต่อย่างไรก็ตาม วิธีแรกนี้มีข้อเสียตรงที่ว่าเป็นวิธี ที่ใช้รายได้ของผู้อื่นซึ่งมิได้เกี่ยวข้องกับกรกระทำผิดมาเป็นเกณฑ์ในการคำนวณ และยังส่งผล กระทบต่อบุคคลในครอบครัวทั้งหมดอีกด้วย

(2) วิธีที่อาจปรับใช้กับผู้กระทำความผิดที่เป็นนักเรียนและผู้ที่ไม่มียานทำ ชั่วคราวได้ โดยเป็นการประมาณการรายได้ในตลาดแรงงาน ซึ่งในสหรัฐจะแยกเป็นแรงงานไร้ฝีมือ (unskilled worker) เช่น พนักงานขายอาหารฟาสต์ฟู้ด พนักงานเช็คลินค้ำ พนักงานทำความสะอาด เป็นต้น แรงงานเหล่านี้จะใช้รายได้ขั้นต่ำที่กฎหมายกำหนดหรือรายได้ที่จ่ายกันในตลาดแรงงาน เป็นเกณฑ์ในการประมาณรายได้ กับแรงงานอีกประเภทหนึ่งคือแรงงานที่ใช้ฝีมือ (skilled worker) ซึ่งจะใช้รายได้ที่เคยได้รับจากการทำงานครั้งล่าสุดมาเป็นเกณฑ์ในการประมาณการรายได้ที่เขาสมควร จะได้รับ แต่วิธีนี้ก็มิมีข้อเสียตรงที่ว่าในภาวะที่เศรษฐกิจไม่สู้ดีนักงานบางประเภทอาจไม่เป็นที่ต้องการ ของตลาดแรงงาน ส่งผลให้การประมาณการรายได้ไม่ตรงกับความเป็นจริง

⁹⁶ Bureau of Justice Assistance, Office of Justice Programs, U.S. Department of Justice, How to Use Structured Fines (Day Fines) as an Intermediate Sanction, pp.23-26

⁹⁷ Ibid, page 19-21

(3) เป็นการไ้รรายไ้ของครอบครัวผู้กระทำความผิดเป็นเกณฑ์แต่วิธีนี้ ก่อให้เกิดภาระแก่คนในครอบครัวของผู้กระทำความผิดน้อยกว่าวิธีแรก เนื่องจากเป็นการนำรายไ้ของครอบครัวมาหักภาษีและค่าไ้จ่ายที่จำเป็นทั้งหมดของครอบครัวเหลือจำนวนเท่าใดถือเป็น รายไ้สุทธิที่นำมาใช้ป็นรายไ้ของผู้กระทำความผิดในการคำนวณโทษปรับตามวันและรายไ้

2) ในกรณีของผู้ที่มีรายไ้ไม่ถูกกฎหมาย เช่น คดีที่ผู้กระทำความผิดถูกฟ้องว่า กระทำความผิดฐานเล่นการพนัน ฐานจำหน่ายหรือครอบครองยาเสพติด หรือในความผิดฐาน เป็นโสเภณี วิธีการที่ศาลอาญารัชมนอนด์นำมาใช้ คือ การให้ศาลเป็นผู้ประเมินรายไ้เฉลี่ยต่อวัน ของบุคคลเหล่านี้ เหตุผลก็เนื่องมาจากว่าศาลในสหรัฐอเมริกาใช้วิธีนี้เป็นปกติอยู่แล้วในการประเมิน สถานภาพทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิดเพื่อกำหนดจำนวนเงินประกันและพิจารณาจัดหา ทุนความมาช่วยเหลือในทางคดี ซึ่งการประเมินรายไ้ของผู้กระทำความผิดจะกระทำโดยการ สังเกตการณ์จากตัวผู้กระทำความผิด ไม่ว่าจะป็นบุคคลลักษณะการแต่งกาย ประวัติอาชญากรรม สถานภาพความเป็นอยู่ ทรัพย์สินที่มีในครอบครอง เช่น ยานพาหนะ โทรทัศน์ อุปกรณ์ไฟฟ้า เป็นต้น ลักษณะนิสัย ความประพฤติ เช่น ผู้กระทำความผิดสูบบุหรี่ หรือ มีงานอดิเรกอะไรบ้าง เป็นต้น

4. การกำหนดโทษปรับในคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย

โทษทางอาญาที่ไ้ลงโทษผู้กระทำความผิดในคดีสิ่งแวดล้อมนั้น โดยทั่วไปที่พบก็คือ โทษจำคุกและโทษปรับ แต่ส่วนใหญ่แล้วไม่ว่าในทางทฤษฎีหรือในทางปฏิบัติ ในคดีสิ่งแวดล้อม โทษปรับเป็นโทษที่ถูกนำมาบังคับใช้มากที่สุดทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ จากรายงาน การศึกษาถึงการบังคับใช้มาตรการทางอาญาในประเทศสมาชิกสหภาพยุโรปพบว่า ประเทศสมาชิก ที่ทาการศึกษา ข้อมูล ซึ่งไ้แก่ ประเทศเยอรมนี ฟินแลนด์ ออสเตรีย เบลเยียม เดนมาร์ก อิตาลี โปรตุเกส สเปน สวีเดน และ สหราชอาณาจักร ต่างก็นำโทษปรับมาใช้เป็นบทลงโทษมากที่สุด ในคดีสิ่งแวดล้อม ส่วนโทษจำคุกนั้น ในทางปฏิบัติแล้วถูกนำมาใช้เป็นบทลงโทษในคดีสิ่งแวดล้อม น้อยมากโดยจะนำมาใช้เฉพาะกรณีที่ผู้กระทำความผิดไม่สามารถชำระเงินค่าปรับได้เท่านั้น⁹⁸ ซึ่งโทษปรับที่กำหนดไว้ในกฎหมายสิ่งแวดล้อมของไทยนั้น รูปแบบของโทษกฎหมายกำหนด ไว้ 3 รูปแบบ ไ้แก่ การปรับตามจำนวนที่กฎหมายกำหนดเป็นขั้นสูงหรือขั้นต่ำ การปรับตามจำนวนเท่า ของผลประโยชน์ที่ไ้รับจากการกระทำความผิดหรือการปรับตามราคาของวัตถุแห่งการกระทำความผิด

⁹⁸ Michael G. Faure and Günter Heine, Criminal Enforcement of Environmental Law in the European Union Report, pp. 62-63, July 2000. Available from <http://impel.eu/wp-content/uploads/2010/02/2000-04-criminal-enforcement-FINAL-REPORT.pdf>

และการปรับตลอดเวลาที่กระทำคามผิด แต่ส่วนใหญ่แล้วรูปแบบของโทษปรับที่พบได้โดยทั่วไป ในกฎหมายสิ่งแวดล้อมก็คือการปรับตามจำนวนที่กฎหมายกำหนดเป็นขั้นสูงหรือขั้นต่ำ ส่วนการปรับตามจำนวนเท่าของผลประโยชน์ที่ได้รับจากการกระทำคามผิดหรือการปรับตามราคาของวัตถุแห่งการกระทำคามผิด และการปรับตลอดเวลาที่กระทำคามผิดนั้นจะพบได้ ในกฎหมายบางฉบับเท่านั้น โดยรูปแบบของโทษปรับที่บังคับใช้ในคดีสิ่งแวดล้อมของไทยสามารถแบ่งออกได้ ดังนี้

4.1 โทษปรับที่กำหนดเป็นจำนวนขั้นสูงสุดหรือขั้นต่ำสุด

โทษปรับที่กำหนดในรูปแบบนี้เป็นรูปแบบที่พบได้ทั่วไปในกฎหมายสิ่งแวดล้อมทุกฉบับของประเทศไทยอันที่จริงแล้วถือได้ว่าเป็นรูปแบบพื้นฐานของโทษปรับที่กำหนดอยู่ในกฎหมายทุกฉบับของประเทศไทยไม่เพียงเฉพาะแต่กฎหมายสิ่งแวดล้อมเท่านั้น โทษปรับที่กำหนดในรูปแบบเช่นนี้สามารถแยกออกได้เป็น 2 กรณี คือ กรณีที่กฎหมายกำหนดเฉพาะอัตราโทษปรับขั้นสูงกับกรณีที่กำหนดทั้งอัตราโทษปรับขั้นต่ำและขั้นสูง

4.1.1 กรณีที่กฎหมายกำหนดเฉพาะอัตราโทษปรับขั้นสูง

การกำหนดเอาไว้เฉพาะอัตราโทษปรับขั้นสูงนี้ ถือเป็นลักษณะของการกำหนดอัตราโทษปรับที่มีอยู่ในกฎหมายสิ่งแวดล้อมทุกฉบับ โดยกฎหมายจะกำหนดเอาไว้เฉพาะแต่อัตราขั้นสูง เท่านั้นแต่จะไม่ได้กำหนดอัตราขั้นต่ำของโทษปรับเอาไว้ด้วย ดังนั้น จำนวนอัตราค่าปรับที่ลงแก่ผู้กระทำคามผิดจึงมีจำนวนเท่าใดก็ได้ เพียงแต่ต้องไม่เกินจำนวนที่กฎหมายกำหนดเอาไว้เท่านั้น

4.1.2 กรณีที่กฎหมายกำหนดทั้งอัตราโทษปรับขั้นต่ำและขั้นสูง

การกำหนดทั้งอัตราโทษปรับขั้นต่ำและขั้นสูงนั้น เป็นการกำหนดให้เกณฑ์อัตราค่าปรับว่าต้องไม่ต่ำไปกว่าและไม่สูงเกินกว่าจำนวนที่บัญญัติเอาไว้ในกฎหมาย ดังนั้น จำนวนอัตราค่าปรับที่จะลงแก่ผู้กระทำคามผิดจึงต้องอยู่ภายในช่วงจำนวนเงินที่กฎหมายกำหนดเอาไว้เท่านั้นซึ่งบทบัญญัติมาตราในกฎหมายสิ่งแวดล้อมที่กำหนดเอาไว้ทั้งอัตราโทษปรับขั้นต่ำและขั้นสูงด้วยกันนั้น จะมีอยู่เฉพาะในกฎหมายบางฉบับเท่านั้น ได้แก่ พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507, พระราชบัญญัติปิโตรเลียม พ.ศ. 2514, พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. 2456, พระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. 2490, พระราชบัญญัติการส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงาน พ.ศ. 2535, พระราชบัญญัติการอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติควบคุมการจัดสรรที่ดิน พ.ศ. 2543

4.2 โทษปรับที่กำหนดตามจำนวนเท่าของผลประโยชน์ที่ได้รับจากการกระทำความผิด หรือตามราคาของวัตถุแห่งการกระทำความผิด

โทษปรับที่กำหนดตามจำนวนเท่าของผลประโยชน์หรือตามราคาของวัตถุแห่งการกระทำความผิดนั้นมีอยู่ไม่มากนัก ซึ่งพบได้ในกฎหมายบางฉบับเท่านั้น ได้แก่ พระราชบัญญัติรักษาคลองรัตนโกสินทรศก 121 (พ.ศ. 2445), พระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ. 2485, และพระราชบัญญัติน้ำบาดาล พ.ศ. 2520

4.3 โทษปรับตลอดเวลาที่กระทำความผิด

การกำหนดโทษปรับในรูปแบบนี้มีบัญญัติอยู่ในพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2510, พระราชบัญญัติการขุดดินและถมดิน พ.ศ. 2543, พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535, พระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2522, พระราชบัญญัติควบคุมการจัดสรรที่ดิน พ.ศ. 2543, พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 และ พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่ารูปแบบของโทษปรับในกฎหมายสิ่งแวดล้อม ส่วนใหญ่จะกำหนดในรูปแบบของอัตราขั้นสูงหรือขั้นต่ำและที่พบได้โดยทั่วไปจะเป็นการกำหนดเฉพาะอัตราขั้นสูงเอาไว้เท่านั้น จำนวนเงินค่าปรับจึงอาจมีจำนวนเท่าใดก็ได้เพียงแต่ต้องไม่เกินจำนวนที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น ส่วนการกำหนดโทษปรับในรูปแบบของการปรับตามจำนวนผลประโยชน์ที่ได้รับ จากการกระทำความผิดหรือวัตถุแห่งการกระทำความผิด และการปรับตลอดเวลาที่กระทำความผิดจะพบได้เฉพาะในกฎหมายบางฉบับเท่านั้น โดยที่กฎหมายฉบับหนึ่งอาจจะกำหนดโทษปรับเอาไว้เพียงรูปแบบเดียวหรือหลายรูปแบบก็ได้ ส่วนอัตราโทษปรับสำหรับแต่ละฐานความผิดในกฎหมายแต่ละฉบับนั้นจะแตกต่างกันออกไป แต่สิ่งที่เห็นได้ชัดก็คือกฎหมายบางฉบับกำหนดอัตราค่าปรับเอาไว้ในจำนวนที่สูงในขณะที่กฎหมายอีกฉบับกลับมีอัตราค่าปรับในจำนวนที่ต่ำมาก

4.4 การบังคับใช้โทษปรับในคดีสิ่งแวดล้อม

จากที่ได้กล่าวถึงรูปแบบของโทษปรับในคดีสิ่งแวดล้อมในหัวข้อที่ผ่านมาในการบังคับใช้โทษปรับนั้น โดยปกติแล้วกฎหมายจะบัญญัติลักษณะของการบังคับใช้โทษปรับเอาไว้ 3 ประเภทด้วยกัน คือ

4.4.1 บทบัญญัติที่กำหนดให้ลงโทษปรับ หรือโทษจำคุก หรือทั้งจำทั้งปรับ

การบัญญัติลักษณะของการบังคับใช้บทลงโทษปรับในลักษณะเช่นนี้เป็นลักษณะของการบัญญัติบทลงโทษปรับที่พบเห็นได้มากที่สุดตามกฎหมายสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย โดยทั่วไปแล้วกฎหมายสิ่งแวดล้อมทุกฉบับจะมีบทบัญญัติที่กำหนดให้ลงโทษปรับหรือโทษจำคุก

หรือทั้งจำทั้งปรับอยู่เป็นจำนวนมาก รวมไปถึงบทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาในส่วนที่เกี่ยวกับ
 สิ่งแวดล้อมด้วย จากการศึกษาพบว่าพระราชบัญญัติพลังงานปรมาณูเพื่อสันติ พ.ศ. 2504 ถือเป็น
 กฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเพียงฉบับเดียวที่บัญญัติบทลงโทษปรับเอาไว้ลักษณะนี้ทั้งหมด
 ในทางตรงกันข้ามพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง
 พ.ศ. 2535 ถือเป็นกฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเพียงฉบับเดียวเท่านั้นที่ไม่พบว่ามีบทบัญญัติ
 บทลงโทษในลักษณะเช่นนี้

4.4.2 บทบัญญัติที่กำหนดให้ลงโทษปรับเพียงสถานเดียว

บทบัญญัติที่กำหนดโทษปรับเพียงสถานเดียวนั้น เป็นลักษณะของการบัญญัติ
 บทลงโทษที่พบ เห็นได้มากในกฎหมายสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยรองลงมาจากการบัญญัติ
 ลักษณะของการบังคับใช้ โทษปรับในลักษณะแรก ซึ่งกฎหมายสิ่งแวดล้อมทุกฉบับจะมีการบัญญัติ
 บทบัญญัติที่ให้ลงโทษปรับ สถานเดียวเอาไว้ ยกเว้นก็แต่พระราชบัญญัติพลังงานปรมาณูเพื่อสันติ
 พ.ศ. 2504 ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า มีแต่การบัญญัติไว้แต่เพียงลักษณะแรกลักษณะเดียวเท่านั้น
 พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 เป็นกฎหมาย
 เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเพียงฉบับเดียวที่บทลงโทษทั้งหมดกำหนดให้โทษปรับสถานเดียว ซึ่งมีอยู่
 ทั้งหมด 7 มาตรา ได้แก่ มาตรา 52 ถึง 58

4.4.3 บทบัญญัติที่กำหนดให้ลงโทษปรับควบคู่กับโทษจำคุกพร้อมกันสองสถาน

บทลงโทษที่บัญญัติไว้ในลักษณะเช่นนี้ในกฎหมายสิ่งแวดล้อมพบได้ไม่มากนัก
 จากการศึกษา พบเพียงไม่กี่มาตราหรือพบในสัดส่วนที่น้อยมากเมื่อเทียบกับการบัญญัติบทลงโทษ
 ปรับในสองลักษณะแรก โดยบทบัญญัติที่บัญญัติให้ลงโทษปรับในลักษณะเช่นนี้สามารถพบได้
 ในพระราชบัญญัติ ป่าไม้ พ.ศ. 2484 มาตรา 69 วรรคท้าย มาตรา 72 วรรคท้าย มาตรา 72 ตี วรรคสอง
 มาตรา 73 วรรคท้าย มาตรา 73 ทวิ พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 มาตรา 31 พระราชบัญญัติ
 ปิโตรเลียม พ.ศ. 2514 มาตรา 105 และ 110 พระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. 2490 มาตรา 62 ทวิ
 และ 62 ตี พระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2522 มาตรา 71/1
 และพระราชบัญญัติควบคุมการจัดสรรที่ดิน พ.ศ. 2543 มาตรา 59

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าลักษณะของการบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับ
 การบังคับใช้โทษปรับนั้นมีอยู่ทั้งหมดด้วยกัน 3 ประเภท ซึ่งศาลสามารถใช้ดุลพินิจลงโทษผู้กระทำ
 ความผิดได้ตามที่กฎหมายกำหนดเอาไว้ แต่โดยปกติแล้วในทางลงโทษของศาลพบว่าในทางปฏิบัตินั้น
 ศาลจะตัดสินลงโทษจำเลยตามบัญชีอัตราโทษ ซึ่งส่วนใหญ่แล้วศาลจะใช้ดุลพินิจลงโทษจำเลย

สถานเบาหรือมักจะใช้ดุลพินิจรอกการลงโทษจำคุกและลงโทษปรับ⁹⁹ หรือในกรณีที่กฎหมายกำหนดให้ลงโทษจำคุกหรือปรับหรือทั้งจำทั้งปรับนั้น ศาลก็มักจะใช้ดุลพินิจลงโทษปรับอย่างเดียวโดยไม่กำหนดโทษจำคุกไปด้วยส่งผลให้โทษที่จำเลยได้รับจริงตามคำพิพากษาก็คือโทษปรับเสียเป็นส่วนใหญ่

⁹⁹ วราวุธ ภูวรักษ์, “ปัญหาการดำเนินคดีสิ่งแวดล้อมในศาลชั้นต้น”, รายงานการศึกษาหลักสูตรผู้พิพากษาผู้บริหารในศาล ชั้นต้น รุ่นที่ 10 วิทยาลัยการยุติธรรม สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม, 2555, หน้า 31

บทที่ 4

วิเคราะห์ปัญหามาตรการในการกำหนดโทษ ในคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย

การบังคับใช้โทษปรับในคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยในปัจจุบันยังมีข้อบกพร่อง และปัญหาอยู่หลายประการอันเป็นเหตุทำให้การบังคับใช้โทษปรับไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร เพื่อหาแนวทางแก้ไขข้อบกพร่องและปัญหาดังกล่าวเกี่ยวกับการบังคับใช้โทษปรับในคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยที่เกิดขึ้นมาวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

1. โทษไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการลงโทษ

การบัญญัติโทษปรับเอาไว้เป็นจำนวนเงินที่แน่นอนตายตัวในกฎหมายสิ่งแวดล้อมของไทย ส่งผลทำให้โทษปรับที่บังคับใช้ในคดีสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันไม่สอดคล้องและไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ และวัตถุประสงค์ในการลงโทษปรับทั้งในแง่ของการข่มขู่ยับยั้งมิให้มีการกระทำความผิดและในแง่ของการลงโทษที่มุ่งหมายจะบังคับต่อทรัพย์สินและทดแทนโทษจำคุกระยะสั้นตามที่เคยได้ศึกษามา เพราะเมื่อพิจารณาถึงวัตถุประสงค์และความมุ่งหมายของโทษปรับแล้ว การลงโทษปรับมีวัตถุประสงค์ก็เพื่อข่มขู่ยับยั้งให้เกิดความเกรงกลัวไม่กล้าที่จะกระทำความผิดไม่ว่าจะเป็นการข่มขู่ตัว ผู้กระทำความผิดเองหรือการข่มขู่คนในสังคมให้เห็นเป็นแบบอย่าง อีกทั้งการลงโทษปรับยังเป็นการลงโทษที่มุ่งหมายบังคับกับทรัพย์สิน โดยต้องการให้เกิดความกระทบกระเทือนต่อฐานะทางเศรษฐกิจ และความเป็นอยู่ของผู้กระทำความผิดและมีขึ้นเพื่อทดแทนการจำคุกระยะสั้น แต่เนื่องจากรูปแบบของโทษปรับตามกฎหมายสิ่งแวดล้อมของไทยที่กำหนดเอาไว้อย่างแน่นอนตายตัวโดยพิจารณาถึงแต่ เฉพาะความร้ายแรงของความผิดเพียงอย่างเดียว แต่ไม่ได้คำนึงถึงฐานะทางเศรษฐกิจหรือรายได้ของ บุคคลแต่ละคนที่มีความแตกต่างกันหรือความสามารถในการชำระค่าปรับของบุคคลที่ไม่เท่ากัน ประกอบกับในคดีสิ่งแวดล้อมที่ผู้กระทำความผิดสามารถพบได้ในทุกระดับฐานะรายได้ โดยผู้กระทำความผิดในคดีสิ่งแวดล้อมอาจมีตั้งแต่ชาวบ้านที่มีฐานะยากจน ไปจนถึงบุคคลที่มีฐานะร่ำรวยหรือนิติบุคคลอย่าง เช่น โรงงานอุตสาหกรรมที่มีรายได้จากการประกอบกิจการเป็นจำนวนมาก ด้วยเหตุนี้ ผลกระทบและความเดือดร้อน

ที่ผู้กระทำความผิดได้รับจากการถูกลงโทษปรับจึงไม่เหมือนกันและแตกต่างกันออกไประหว่างผู้กระทำความผิดที่มีฐานะรายได้ดีกับผู้กระทำความผิดที่มีฐานะรายได้ต่ำ

ในกรณีของบุคคลที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีหรือมีรายได้สูงซึ่งอาจถือได้ว่าเป็นผู้กระทำความผิดส่วนใหญ่ในคดีสิ่งแวดล้อมนั้น โทษปรับที่บังคับใช้ในคดีสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันไม่สามารถข่มขู่บุคคลเหล่านี้ให้รู้สึกเกรงกลัวต่อโทษปรับและไม่กล้าที่จะกระทำความผิดได้ เพราะถึงแม้จะถูกกลงโทษปรับ แต่บุคคลเหล่านี้ก็มีความสามารถที่จะชำระค่าปรับได้อย่างไม่เดือดร้อนหรือรู้สึกกระทบกระเทือนต่อฐานะและความเป็นอยู่จากการที่ต้องสูญเสียทรัพย์สินเพื่อนามาชำระค่าปรับแต่อย่างใด การลงโทษปรับสำหรับบุคคลที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีจึงไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการลงโทษปรับที่ต้องการข่มขู่ยับยั้งการกระทำความผิด ไม่ว่าจะเป็นการข่มขู่ยับยั้งเฉพาะรายหรือการข่มขู่ยับยั้งโดยทั่วไป บุคคลที่เคยกระทำความผิดและเคยถูกลงโทษปรับมาแล้วกลับไม่ได้รู้สึกเกรงกลัว หรือเข็ดหลาบจากการถูกลงโทษ ทำให้กล้าที่จะกลับมากระทำความผิดซ้ำอีก ส่วนบุคคลที่ไม่เคยกระทำความผิดเมื่อเห็นว่าบทลงโทษปรับไม่ได้มีผลกระทบกระเทือนต่อฐานะความเป็นอยู่และอัตราโทษก็อยู่ในระดับที่ต่ำกว่าความสามารถในการชำระค่าปรับของตนเอง ทำให้ไม่เกรงกลัว ถ้าหากจะต้องถูกลงโทษปรับและส่งผลให้มีการกระทำความผิดลงไปโดยขาดความยับยั้ง

ทั้งนี้ หากพิจารณาในทางทฤษฎีแล้ว การลงโทษปรับในคดีสิ่งแวดล้อมควรจะส่งผลในทางข่มขู่ยับยั้งการกระทำความผิด ได้เป็นอย่างดีและมีประสิทธิภาพอย่างสูง เนื่องจากการกระทำความผิดในคดีสิ่งแวดล้อมส่วนใหญ่แล้ว ผู้กระทำความผิดมักจะกระทำไปเพราะมีผลประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจเป็นแรงจูงใจ การลงโทษปรับจึงถือได้ว่าเป็นการลงโทษที่ตรงจุดมากที่สุด เพราะเป็นการทำให้ผู้กระทำความผิดต้องนำทรัพย์สินของตนเองไปชำระค่าปรับ ซึ่งเท่ากับว่าแทนที่จะได้รับผลประโยชน์หรือทรัพย์สินมาแต่กลับต้องเสียทรัพย์สินของตนเองไปแทน อันเป็นการทำให้เกิดความเกรงกลัวโดยมุ่งลงโทษไปที่ทรัพย์สินซึ่งเป็นแรงจูงใจหลักของการกระทำความผิดในคดีสิ่งแวดล้อม แต่อย่างไรก็ดี สำหรับผู้กระทำความผิดที่มีฐานะรายได้ดี สิ่งที่เกิดขึ้นในทางปฏิบัติจากการบังคับใช้โทษปรับในคดีสิ่งแวดล้อมของไทยกลับไม่ได้เป็นไปในทางเดียวกันกับทฤษฎี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันที่ผลประโยชน์จากการกระทำความผิดในคดีสิ่งแวดล้อมส่วนใหญ่มักจะมีมูลค่าที่สูงมากขึ้นเรื่อยๆ และผู้กระทำความผิดส่วนใหญ่ก็มักเป็นผู้ที่มีฐานะดี ซึ่งโดยมากจะเป็นนายทุนที่มีฐานะร่ำรวยหรือนิติบุคคล เช่น โรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งเห็นได้ชัดว่ายอมมีรายได้จากการประกอบกิจการเป็นจำนวนที่สูงมากอยู่แล้ว ด้วยเหตุนี้ การลงโทษปรับในปัจจุบันจึงไม่อาจส่งผลใดๆ ต่อผู้กระทำความผิดที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีได้เลย

ส่วนในกรณีของผู้กระทำความผิดที่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดีหรือมีรายได้นั้น การกำหนดโทษปรับโดยไม่สัมพันธ์กับฐานะรายได้และความสามารถในการชำระค่าปรับในปัจจุบัน นอกจากจะทำให้ผู้กระทำได้รับความผิดเดือคร้อนและรู้สึกกระทบกระเทือนต่อฐานะและความเป็นอยู่ จากการที่ต้องสูญเสียทรัพย์สินเพื่อนามาชำระค่าปรับจนทำให้เกิดความยากลำบากมากกว่าผู้กระทำความผิดที่มีฐานะดีแล้ว ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดไม่มีเงินเพียงพอที่จะชำระค่าปรับได้แม้ว่าบางกรณี ค่าปรับจะมีจำนวนเพียงเล็กน้อยก็ตาม ผู้กระทำความผิดก็ยังคงมาถูกบังคับใช้มาตรการอื่นแทน การชำระค่าปรับตามที่กฎหมายกำหนดเอาไว้อีก ซึ่งทำให้เห็นได้ชัดถึงความเหลื่อมล้ำหรือความไม่เท่าเทียมกันอย่างมากของการลงโทษปรับ โดยในกรณีที่ผู้กระทำความผิดไม่สามารถชำระค่าปรับได้ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29 ได้บัญญัติวางหลักเกณฑ์ให้ผู้ต้องโทษปรับนำเงินค่าปรับมาชำระภายในระยะเวลาสามสิบวันนับแต่วันที่ศาลพิพากษา และหากผู้กระทำความผิดไม่ชำระค่าปรับภายในกำหนด มาตราดังกล่าวก็ได้บัญญัติวิธีการในการบังคับค่าปรับเอาไว้ 2 ทาง คือ ให้ยึดทรัพย์สินใช้แทนค่าปรับหรือกักขังแทนค่าปรับ ซึ่งศาลมีอำนาจเลือกกระทำได้อย่างใดอย่างหนึ่งตามที่ศาลเห็นสมควร แต่อย่างไรก็ตาม เนื่องจากมาตราดังกล่าวได้บัญญัติให้อำนาจศาลที่จะสั่งเรียกประกันหรือสั่งให้กักขัง แทนค่าปรับไปพลางก่อนได้ ในกรณีที่ศาลเห็นเหตุอันควรสงสัยว่า ผู้นั้นจะหลีกเลี่ยงไม่ชำระค่าปรับดังนั้น จากบทบัญญัติของกฎหมายจึงมีผลเท่ากับว่า ศาลอาจสั่งให้กักขังผู้กระทำความผิดไปได้ทันที แม้ว่าจะยังไม่ครบกำหนดระยะเวลาชำระค่าปรับตามมาตรา 29 ก็ตาม แต่ถ้าหากศาลจะสั่งให้ยึดทรัพย์สินใช้แทนค่าปรับ กลับต้องรอให้ครบกำหนดระยะเวลาชำระค่าปรับเสียก่อนจึงจะสั่งได้ ซึ่งการที่กฎหมายบัญญัติเอาไว้เช่นนี้ ทำให้เห็นได้ว่าวิธีการบังคับชำระค่าปรับตามกฎหมายไทยนั้น การใช้มาตรการกักขังแทนค่าปรับเป็นวิธีที่กระทำได้ง่ายและสะดวกมากกว่าการใช้มาตรการยึดทรัพย์สินใช้แทนค่าปรับเสียอีก และในทางปฏิบัติโดยปกติแล้วเมื่อศาลมีคำพิพากษาให้ลงโทษปรับ หากผู้ต้องโทษปรับไม่ชำระค่าปรับในวันนั้น ศาลก็มักจะใช้อำนาจตามมาตราดังกล่าวสั่งให้กักขังแทนค่าปรับไปพลางก่อนเสมอ โดยมีเหตุผลและความจำเป็นอันเนื่องมาจากปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในทางปฏิบัติ

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วในบทที่สองด้วยเหตุนี้จึงส่งผลให้ในคดีสิ่งแวดล้อมนั้น ผู้กระทำความผิดที่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดีและไม่มีความสามารถในการชำระเงินค่าปรับ เมื่อไม่สามารถชำระเงินค่าปรับตามคำพิพากษาได้ก็จะต้องถูกกักขังแทนค่าปรับไปในทันที ซึ่งไม่สอดคล้องกับความมุ่งหมายของโทษปรับที่ต้องการบังคับแก่ทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดและมีขึ้นเพื่อทดแทนหรือหลีกเลี่ยงโทษจำคุกระยะสั้น เนื่องจากการกักขังแทนค่าปรับไม่ใช้การบังคับเอาทรัพย์สินหรือทำให้สูญเสียในด้านทรัพย์สิน แต่เป็นการบังคับเอาที่ร่างกายหรือทำให้สูญเสียเสรีภาพทางร่างกาย เท่ากับว่าเป็นการเปลี่ยนจากการลงโทษในทางทรัพย์สินมาเป็นการลงโทษ

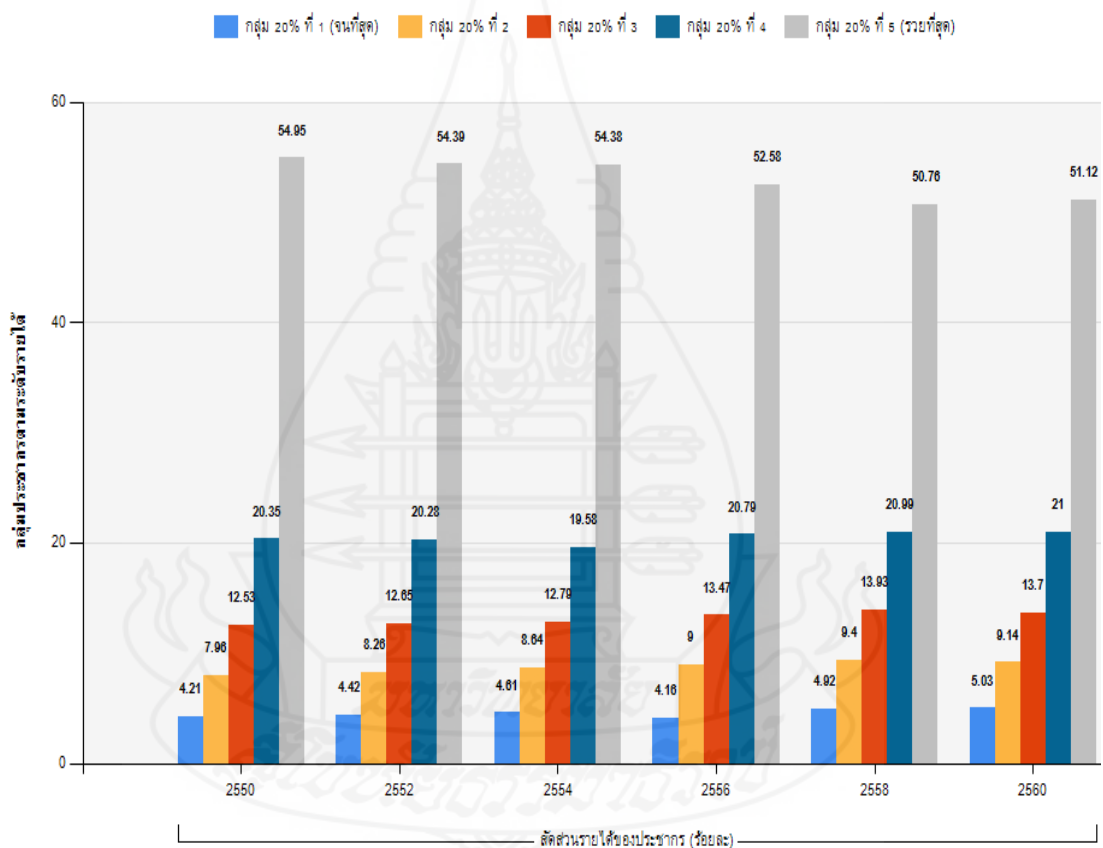
ต่อตัวร่างกายแทน ซึ่งไม่ได้มีความแตกต่างไปจากการจำคุกกระยะสั้นที่โทษปรับพยายามจะหลีกเลี่ยงสักเท่าใดนัก การกักขังแทนค่าปรับจึงควรใช้เป็นมาตรการสุดท้ายเมื่อไม่สามารถบังคับเอากับทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดได้แล้วเท่านั้น อีกทั้งตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 18 โทษปรับเป็นโทษทางอาญาที่มีความจรรยาบรรณเป็นอันดับสี่รองมาจากโทษประหารชีวิต โทษจำคุก และโทษกักขัง แสดงให้เห็นว่าในด้านความรุนแรงของการลงโทษ โทษปรับย่อมมีความรุนแรงน้อยกว่าโทษกักขัง ซึ่งการกักขังแทนค่าปรับนั้น มาตรา 29 วรรคสอง บัญญัติเอาไว้อย่างชัดเจนว่ามีให้นำความในวรรคสองของมาตรา 24 มาใช้บังคับ การกักขังแทนค่าปรับจึงต้องกักขังในสถานที่ของราชการเท่านั้น จะกักขังผู้ต้องโทษปรับไว้ในที่อยู่อาศัยของผู้ต้องโทษปรับหรือของผู้อื่นที่ยินยอมไม่ได้ ส่งผลให้สภาพของผู้ที่ถูกกักขังแทนค่าปรับอาจไม่แตกต่างไปจากผู้ที่ศาลลงโทษกักขัง และในบางครั้งอาจจะมากกว่าผู้ต้องโทษกักขังด้วยซ้ำไป เนื่องจากโทษกักขังนั้นกฎหมายกำหนดให้กักขังได้ไม่เกิน 3 เดือน แต่การกักขังแทนค่าปรับ มาตรา 30 บัญญัติให้สามารถกักขังแทนค่าปรับได้

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาถึงลักษณะของการกระทำความผิดในคดีสิ่งแวดล้อมที่ผู้กระทำความผิดส่วนใหญ่มุ่งที่จะหาผลประโยชน์ในทางเศรษฐกิจเป็นหลักแล้ว การลงโทษในคดีสิ่งแวดล้อมควรจะเป็นการลงโทษในทางทรัพย์สินเพื่อให้ตรงกับสิ่งที่เป็แรงจูงใจหลักของผู้กระทำความผิดมากกว่าที่จะเป็นการกักขังแทนการชำระค่าปรับซึ่งไม่เพียงแต่เป็นมาตรการที่ไม่เหมาะสมที่จะนำมาใช้ในทันทีแล้ว การกักขังแทนค่าปรับยังอาจทำให้โอกาสที่ผู้กระทำความผิดจะกลับมากระทำความผิดซ้ำในคดีสิ่งแวดล้อมเพิ่มสูงขึ้นด้วย เนื่องจากการกักขังแทนค่าปรับนั้นเป็นการกักขังร่วมกับผู้ที่ได้รับโทษกักขังในคดีอาญาอื่นๆ ซึ่งอาจทำให้ผู้กระทำความผิดในคดีสิ่งแวดล้อมได้รับถ่ายทอดนิสัย หรือวิธีการกระทำความผิดที่เชี่ยวชาญมากขึ้นหรือรุนแรงมากขึ้น ประกอบกับเมื่อผู้กระทำความผิด ถูกกักขังแทนค่าปรับ ผู้กระทำความผิดย่อมสูญเสียรายได้ไปในระยะเวลาที่ถูกกักขัง

ด้วยเหตุนี้จึงอาจ เป็นแรงกระตุ้นอย่างหนึ่งที่ทำให้ผู้กระทำความผิดหันกลับมากระทำความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมอีกครั้ง เนื่องจากการกระทำความผิดที่ได้ผลประโยชน์ตอบแทนสูงและรวดเร็วว่าการกระทำความผิดในรูปแบบอื่น ทั้งยังเป็นความผิดที่ตนเองเชี่ยวชาญและโอกาสในการถูกจับกุมก็น้อยกว่าคดีอื่นๆ ส่งผลให้ในท้ายที่สุดแล้วแม้แต่ผู้กระทำความผิดที่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดีโทษปรับในคดีสิ่งแวดล้อมก็ยังไม่สามารถที่จะข่มขู่ยับยั้งการกระทำความผิดได้

ปัญหาในเรื่องโทษปรับในคดีสิ่งแวดล้อมไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการลงโทษ ดังที่กล่าวข้างต้นถือได้ว่าเป็นปัญหาสำคัญและเป็นปัญหาที่ปรากฏให้เห็นได้อย่างชัดเจนในประเทศไทย เนื่องจากประเทศไทยเป็นประเทศที่มีปัญหาความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ของประชาชนในประเทศสูงมาก และจากสถิติยังพบอีกด้วยว่าประเทศไทยมีปัญหาค่าความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้รุนแรง

มากกว่าประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งได้แก่ ประเทศมาเลเซีย กัมพูชา ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย เวียดนาม และลาว¹⁰⁰ จากการประมวลผลข้อมูลของสำนักพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนและการกระจายรายได้ (สศช.) เกี่ยวกับสัดส่วนรายได้ของประชากร ซึ่งให้เห็นว่าประเทศไทยยังคงเผชิญกับปัญหาการกระจายรายได้ที่ไม่เท่าเทียมกันของประชากรในประเทศ โดยรายได้ส่วนใหญ่ของทั้งประเทศยังกระจุกตัวอยู่ที่กลุ่มประชากรที่มีรายได้สูง ในขณะที่กลุ่มประชากรที่มีรายได้ต่ำมีสัดส่วนรายได้เพียงเล็กน้อยเท่านั้น ทั้งนี้เพื่อให้เห็นประจักษ์ถึงความถึงความแตกต่างของรายได้ของประชาชนในประเทศไทย ข้อมูลสัดส่วนรายได้ของประชากรในประเทศไทยมาแสดงให้เห็นในรูปแบบของแผนภูมิ ดังนี้

ภาพที่ 4.1 แผนภูมิการเปรียบเทียบสัดส่วนรายได้ของประชากร ระหว่างปี พ.ศ. 2550 ถึง พ.ศ. 2560

¹⁰⁰ สำนักงาน สถิติแห่งชาติ, คนไทยมีรายได้แตกต่างกันแค่ไหน, จาก http://service.nso.go.th/nso/web/article/article_29.html

แผนภูมิข้างต้นเป็นการเปรียบเทียบสัดส่วนรายได้ของประชากร ระหว่างปี พ.ศ. 2550 ถึง พ.ศ. 2560 โดยจัดแบ่งประชากรออกเป็น 5 กลุ่มเท่าๆ กัน หรือกลุ่มละ 20 เปอร์เซ็นต์ และนำมาจัดเรียงตามระดับรายได้จากกลุ่มที่ 1 มีรายได้ต่ำสุด ไปจนถึงกลุ่มที่ 5 มีรายได้สูงสุด ซึ่งพบว่ากลุ่มประชากรที่มีรายได้สูงสุดมีสัดส่วนรายได้ที่อยู่ระหว่างร้อยละ 50 – 56 ของประชากรทั้งประเทศ ตลอดช่วงเวลาดังกล่าว ส่วนกลุ่มประชากรที่มีรายได้ต่ำสุดมีสัดส่วนรายได้ที่อยู่ระหว่างร้อยละ 4 – 5 ของประชากรทั้งประเทศเท่านั้น และเมื่อเปรียบเทียบสัดส่วนรายได้ระหว่างกลุ่มประชากรที่มีรายได้สูงสุด กับกลุ่มประชากรที่มีรายได้ต่ำสุด จะเห็นได้ว่ากลุ่มประชากรที่มีรายได้สูงสุดมีสัดส่วนรายได้มากกว่ากลุ่มประชากรที่มีรายได้ต่ำสุดเป็นจำนวนหลายเท่าตัว¹⁰¹

จากข้อมูลดังกล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าประเทศไทยมีปัญหาเรื่องของความแตกต่างของรายได้ประชากรในประเทศค่อนข้างสูง อีกทั้งประชากรกลุ่มที่มีรายได้สูงสุดของประเทศยังมีรายได้มากกว่าประชากรกลุ่มที่มีรายได้ต่ำสุดของประเทศเป็นจำนวนหลายเท่าตัวอีกด้วย เมื่อพิจารณาถึงปัญหาความเหลื่อมล้ำทางรายได้ ประกอบกับในคดีสิ่งแวดล้อมที่มีผู้กระทำความผิดหลายระดับชั้นรายได้ตั้งแต่คนยากจนไปจนถึงคนร่ำรวย โทษปรับที่ใช้ในคดีสิ่งแวดล้อมจึงไม่มีความไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในปัจจุบัน และในที่สุดการบังคับใช้โทษปรับก็ไม่อาจบรรลุมิติวัตถุประสงค์และ เจตนารมณ์ใดๆ ได้เลย

สรุปแล้วการกำหนดโทษปรับในคดีสิ่งแวดล้อมของไทยในปัจจุบันที่พิจารณาถึงความร้ายแรงของความผิดแต่เพียงอย่างเดียว โดยไม่ได้คำนึงถึงความแตกต่างทางด้านฐานะทางเศรษฐกิจและรายได้ของบุคคล ทั้งที่ตามความเป็นจริงแล้วผู้กระทำความผิดในคดีสิ่งแวดล้อมมีตั้งแต่ผู้ที่มีรายได้ต่ำไปจนถึงผู้ที่มีรายได้สูง อีกทั้งประเทศไทยยังเป็นประเทศที่มีปัญหาความเหลื่อมล้ำทางรายได้สูงมาก ส่งผลให้โทษปรับที่บังคับใช้ในคดีสิ่งแวดล้อมไม่มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการชำระค่าปรับ ของประชาชนในประเทศเลย ด้วยเหตุนี้โทษปรับที่บังคับใช้ในคดีสิ่งแวดล้อมของไทยจึงก่อให้เกิดผล ในทางลงโทษที่ไม่เท่าเทียมกันและก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมขึ้นในสังคมระหว่างบุคคลที่มีฐานะรายได้ดีกับบุคคลที่มีฐานะรายได้ต่ำ ส่งผลให้โทษปรับไม่สอดคล้องและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ในการลงโทษปรับอย่างแท้จริง

¹⁰¹ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สัดส่วนรายได้ของประชากร จำแนกตามกลุ่มประชากรตามระดับรายได้ (Quintile by Income) ปีพ.ศ. 2550-2560, วันที่ 7 พฤศจิกายน 2561 จาก http://social.nesdb.go.th/SocialStat/StatReport_Final.aspx?reportid=686&template=1R2C&yeartype=M&subcatid=68

2. โทษมีความล่าช้าไม่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วว่ารูปแบบของโทษปรับที่บังคับใช้ในคดีสิ่งแวดล้อมของไทย เป็นโทษปรับที่กฎหมายกำหนดเกณฑ์อัตราค่าปรับเอาไว้อย่างแน่นอนตายตัวแล้ว การกำหนดโทษปรับจึงต้องกำหนดอยู่ในเกณฑ์ตามที่กฎหมายบัญญัติเอาไว้ ซึ่งกฎหมายสิ่งแวดล้อมของไทยเป็นกฎหมายที่ตราออกมาบังคับใช้ตั้งแต่ในอดีตและบังคับใช้มาเป็นระยะเวลายาวนาน และส่วนใหญ่มักไม่ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมเนื้อหาในกฎหมายให้มีความทันสมัยสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมหรือแม้หากมีการปรับปรุงแก้ไขก็มักเป็นการปรับปรุงแก้ไขในเนื้อหาส่วนอื่นเสียมากกว่า แต่ในส่วนของอัตราโทษปรับนั้นยังคงใช้อัตราเดิมมาตลอดไม่มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเมื่อครั้งที่เริ่มบังคับใช้กฎหมายเลย นอกจากนี้แม้ในกฎหมายบางฉบับจะมีการแก้ไขเพิ่มเติมในส่วนของอัตราโทษปรับให้สูงขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพสังคมในขณะที่มีการแก้ไขกฎหมายก็ตาม แต่จำนวนครั้งที่แก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับอัตราโทษปรับมีน้อยมาก นานๆ จึงจะพบว่ามีการแก้ไขปรับปรุงอัตราโทษปรับขึ้นมาสักครั้งหนึ่ง ซึ่งช่วงระยะเวลานับตั้งแต่ตรากฎหมายออกมาบังคับใช้จนถึงเวลาที่มีการแก้ไขเพิ่มเติมในส่วนของอัตราโทษปรับก็ย่ำห่ากันเป็นระยะเวลานาน ยิ่งไปกว่านั้นในการแก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับอัตราโทษปรับครั้งหนึ่งๆ ส่วนใหญ่ก็เป็นการแก้ไขเฉพาะอัตราโทษปรับในบางมาตราเท่านั้น หลายมาตราที่กำหนดโทษปรับเอาไว้กลับไม่เคยมีการแก้ไขปรับปรุงอัตราโทษปรับเลย ด้วยเหตุนี้ อัตราโทษปรับตามกฎหมายสิ่งแวดล้อมของไทยจึงอยู่หนึ่งอยู่กับที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงหรือแม้จะมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงให้ทันต่อสภาพเศรษฐกิจและสังคมอยู่บ้างก็เป็นได้แค่เพียงช่วงระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น อัตราโทษปรับที่มีความเหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมในช่วงเวลาหนึ่งจึงไม่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจสังคมเมื่อเวลาผ่านไป ส่งผลทำให้โทษปรับตามกฎหมายสิ่งแวดล้อมของไทยมีความล่าช้าไม่เหมาะสมกับกาลสมัยและไม่สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่ย่อมเปลี่ยนแปลงไปเรื่อยๆ

ตัวอย่างของกฎหมายที่ไม่เคยมีการแก้ไขเพิ่มเติมในส่วนของอัตราโทษปรับนับตั้งแต่เริ่มบังคับใช้กฎหมาย เช่น

1) พระราชบัญญัติรักษาคลอง ร.ศ. 121 (พ.ศ. 2445) ที่นับตั้งแต่เริ่มมีการตราขึ้นมาใช้บังคับจนถึงปัจจุบันเป็นเวลานานถึง 111 ปีแล้ว แต่กลับพบว่านับตั้งแต่เริ่มตรากฎหมายมาใช้บังคับจนถึงปัจจุบัน มีการแก้ไขเพิ่มเติมเพียงสองครั้ง คือ แก้ไขเพิ่มเติมในมาตรา 13 โดยประกาศเพิ่มเติมพระราชบัญญัติรักษาคลอง ร.ศ. 121 และแก้ไขเพิ่มเติมในมาตรา 2 โดยพระราชบัญญัติรักษาคลอง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2483 ซึ่งทั้งสองครั้งเป็นเพียงการแก้ไขเพิ่มเติมรายละเอียดเล็กน้อยเท่านั้น ไม่มีการแก้ไขเพิ่มเติมที่เกี่ยวข้องกับโทษปรับเลย

2) พระราชบัญญัติน้ำบาดาล พ.ศ. 2520 ที่บังคับใช้มานานถึง 42 ปี มีการแก้ไขเพิ่มเติมเพียงสองโดยพระราชบัญญัติน้ำบาดาล (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 แต่พบว่าเป็นการเพิ่มมาตรา 36 ทวิ เข้ามาและพระราชบัญญัติน้ำบาดาล (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2546 โดยที่ไม่มีการแก้ไขเพิ่มเติมอัตราโทษปรับในบทกำหนดโทษมาตราอื่นๆ แต่อย่างใด

3) พระราชบัญญัติควบคุมน้ำมันเชื้อเพลิง พ.ศ. 2542 ที่บังคับใช้มานานถึง 20 ปี มีการแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติควบคุมน้ำมันเชื้อเพลิง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2550 และมีการออกประกาศและคำสั่งตามความในพระราชบัญญัติฉบับนี้ ซึ่งเป็นการกำหนดรายละเอียดในเรื่องอื่นๆ โดย ที่มิได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมหรือเกี่ยวข้องกับโทษปรับเช่นเดียวกัน

4) พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 ที่บังคับใช้มานานถึง 27 ปี แต่ก็ยังไม่ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมใดๆ เกี่ยวกับโทษปรับ

ตัวอย่างของกฎหมายที่มีการแก้ไขเพิ่มเติมในส่วนของอัตราโทษปรับ เช่น

1) พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 ตั้งแต่มีการตราออกมาบังคับใช้จนถึงปัจจุบันเป็น เวลานานถึง 72 ปีแล้ว แต่พบว่ามีแก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับโทษปรับทั้งหมดเพียง 3 ครั้ง ได้แก่ การแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติป่าไม้ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2503 พระราชบัญญัติป่าไม้ (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2522 และพระราชบัญญัติป่าไม้ (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2525 ซึ่งถือเป็นการแก้ไขครั้งล่าสุด และยังไม่มีการแก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับอัตราโทษปรับอีกเลยจนถึงปัจจุบันนับเป็นเวลาถึง 31 ปีมาแล้ว สำหรับการแก้ไขเพิ่มเติมอัตราโทษปรับในแต่ละครั้ง พบว่าไม่ได้เป็นการแก้ไขอัตราโทษปรับของทุกมาตรา อัตราโทษปรับในบางมาตราจึงอาจมีการปรับปรุงแก้ไขน้อยกว่าสามครั้ง เช่น มาตรา 71 เดิมบัญญัติอัตราโทษปรับไม่เกินห้าสิบบาท ซึ่งนับตั้งแต่บังคับใช้กฎหมายมานั้น มีการแก้ไขอัตราโทษปรับเพียง 2 ครั้ง โดยพระราชบัญญัติป่าไม้ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2503 แก้ไขเป็นอัตราโทษปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท และพระราชบัญญัติป่าไม้ (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2522 แก้ไขเป็นอัตราโทษปรับไม่เกินห้าพันบาท โดยยังไม่ปรากฏว่ามีการแก้ไขอัตราโทษปรับในมาตรา 71 อีกเลยจนถึงปัจจุบันอัตราโทษปรับจึงยังคงเป็นอัตราเดิมคือ ปรับไม่เกินห้าพันบาท ซึ่งเป็นอัตราโทษปรับที่มีผลบังคับใช้มานานถึง 40 ปี แม้มีการแก้ไขพระราชบัญญัติป่าไม้ (ฉบับที่ 8) พ.ศ. 2562 แต่ก็ไม่ได้มีการแก้ไขอัตราโทษปรับแต่อย่างใด

2) พระราชบัญญัติการส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงาน พ.ศ. 2535 ตั้งแต่มีการตราออกมาบังคับใช้จนถึงปัจจุบันเป็นเวลา 27 ปี พบว่ามีแก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับโทษปรับเพียงครั้งเดียวโดยพระราชบัญญัติการส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงาน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2550 หรือเป็นเวลา 12 ปีมาแล้ว

3) พระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ. 2485 ตั้งแต่มีการตราออกมาบังคับใช้จนถึงปัจจุบันเป็นเวลา 77 ปี พบว่ามีการแก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับโทษปรับเพียง 4 ครั้ง โดยพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2497, พระราชบัญญัติการชลประทานหลวง (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2507, พระราชบัญญัติการชลประทานหลวง (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2518 และครั้งล่าสุดพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2530 หรือเป็นเวลา 32 ปีมาแล้ว ซึ่งบางมาตราก็มีการแก้ไขอัตราโทษปรับเพียงครั้งเดียว เช่น มาตรา 41 เดิมบัญญัติอัตราโทษปรับไม่เกินห้าร้อยบาท และมีการแก้ไขเพิ่มเติมอัตราโทษปรับ โดย พระราชบัญญัติการชลประทานหลวง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2497 เป็นให้ปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท ซึ่งมีผลบังคับใช้มาจนถึงปัจจุบัน

จะเห็นได้ว่ากฎหมายสิ่งแวดล้อมของไทยล้วนแล้วแต่เป็นกฎหมายเก่าที่ตราขึ้นมาบังคับใช้ตั้งแต่ในอดีตและบังคับใช้มาจนถึงในปัจจุบัน ซึ่งกฎหมายส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับการแก้ไขปรับปรุง อัตราโทษปรับให้มีความเหมาะสมกับความเปลี่ยนแปลงของสภาพเศรษฐกิจและสังคมเลย ในขณะที่เดียวกันกฎหมายบางฉบับที่ได้รับการแก้ไขปรับปรุงโดยเพิ่มอัตราโทษปรับให้สูงขึ้น ส่วนใหญ่ก็มักเป็นการแก้ไขปรับปรุงเพียงไม่กี่ครั้ง นานๆ จึงจะพบว่ามีมีการแก้ไขปรับปรุงอัตราโทษปรับขึ้นมาสักครั้งหนึ่งและแต่ละครั้งก็มีระยะเวลาที่ห่างกันยาวนาน อีกทั้งการแก้ไขปรับปรุงอัตราโทษปรับครั้ง ล่าสุดในกฎหมายแต่ละฉบับก็เป็นเวลาที่ผ่านมานานแล้วทั้งสิ้น

ซึ่งอัตราโทษปรับที่กฎหมายกำหนด เอาไว้นี้ ตามสภาพความเป็นจริงแล้วเมื่อเวลาผ่านไปย่อมมีค่าลดลงไปเรื่อยๆ ตามภาวะค่าครองชีพของประชาชนในประเทศที่เพิ่มสูงขึ้นไปตามกาลเวลา อัตราโทษปรับที่กำหนดไว้ในกฎหมาย สิ่งแวดล้อมฉบับต่างๆ อาจจะเหมาะสมกับค่าครองชีพ ณ เวลาที่มีการตรากฎหมายฉบับนั้นๆ แต่เมื่อยุคสมัยเปลี่ยนแปลงไป โดยสภาพแล้วค่าครองชีพก็ย่อมเปลี่ยนแปลงตาม ทำให้อัตราโทษปรับที่กำหนดไว้ตั้งแต่ในอดีตเมื่อเทียบกับค่าครองชีพในปัจจุบันแล้วมีค่าลดลงไปมาก ด้วยเหตุนี้ ในทางปฏิบัติโทษปรับจึงไม่น่าเกรงกลัวและไม่กระทบกระเทือนต่อฐานะความเป็นอยู่ของผู้กระทำความผิด ในทางที่จะทำให้เกิดความเดือดร้อนจากการที่ต้องสูญเสียทรัพย์สินจนอาจทำให้ผู้กระทำความผิด ไม่ได้มองว่าเป็นการลงโทษหรือตนกำลังถูกลงโทษอยู่ก็ได้

สรุปได้ว่า โทษปรับที่บัญญัติอยู่ในกฎหมายสิ่งแวดล้อมของไทยส่วนใหญ่ไม่ได้มีการแก้ไข ปรับปรุงอัตราโทษเพื่อให้เหมาะสมกับกาลสมัย อัตราโทษปรับจึงยังคงที่มาโดยตลอดตรงข้ามกับค่าครองชีพที่มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆ อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ดี แม้กฎหมายบางฉบับจะมีการแก้ไขปรับปรุงโดยเพิ่ม อัตราค่าปรับให้สูงขึ้นแล้วก็ตาม แต่การแก้ไขดังกล่าวก็ไม่ได้ทำให้อัตราโทษปรับตามกฎหมาย สอดคล้องกับค่าครองชีพที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทั้งนี้ เนื่องจากการแก้ไขกฎหมายไม่ใช่สิ่งที่กระทำได้ง่ายและบ่อยครั้ง การแก้ไขปรับปรุงอัตราโทษปรับ

จึงมีเพียงไม่กี่ครั้ง อีกทั้งการจะเพิ่มอัตราโทษปรับตามกฎหมายให้สูงขึ้นทุกครั้งที่มีการเปลี่ยนแปลงของค่าครองชีพในประเทศก็ไม่สามารถกระทำได้ในทางปฏิบัติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกฎหมายสิ่งแวดล้อมของไทยก็มีอยู่มากมายหลายฉบับการตามแก้ไขกฎหมายสิ่งแวดล้อมทุกฉบับ และทุกครั้งที่ค่าครองชีพเปลี่ยนแปลงนั้นจึงเป็นไปได้ยากมากหรือแทบจะเป็นไปไม่ได้เลย ด้วยเหตุนี้จึงทำให้อัตราโทษปรับในกฎหมายมีจำนวนคงที่เป็นระยะเวลายาวนานซึ่งไม่แตกต่างไปจากกรณีที่ไม่มีการแก้ไขอัตราโทษปรับเลยด้วยซ้ำไป ผลที่ตามมาคือโทษปรับไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะข่มขู่ยับยั้งผู้ที่กระทำความผิดให้เกิดความเกรงกลัวไม่กล้าที่จะกระทำความผิด เมื่อเป็นเช่นนี้การลงโทษปรับจึงย่อมไม่มีทางบรรลุตามวัตถุประสงค์ในการลงโทษ เพื่อข่มขู่ยับยั้งได้เลย

3. โทษไม่สอดคล้องกับการได้มาซึ่งประโยชน์ในด้านเศรษฐกิจ

ตามที่ได้ศึกษานั้นการกระทำความผิดในคดีสิ่งแวดล้อมนั้น ส่วนใหญ่แล้วผู้กระทำความผิดมักจะกระทำความผิดไปเพราะมีผลประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจเป็นแรงจูงใจ โดยที่ไม่ได้มุ่งที่จะประทุษร้ายหรือมุ่งกระทำต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่งโดยตรง และด้วยเหตุที่โครงสร้างของสังคมในปัจจุบันมีลักษณะเป็นสังคมเศรษฐกิจอุตสาหกรรมมากขึ้นกว่าในอดีตที่ผ่านมา การกระทำความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันจึงยังมีความเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจมากขึ้น ซึ่งผลประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจดังกล่าวก็มักจะมีมูลค่าที่สูงมากขึ้นเรื่อยๆ อีกด้วย ตัวอย่างมูลค่าของผลประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจในคดีสิ่งแวดล้อมที่ปรากฏให้เห็นในปัจจุบัน เช่น

3.1 กรณีการกระทำความผิดเกี่ยวกับการลักลอบตัดไม้หวงห้าม

ซึ่งเป็นปัญหาใหญ่ของประเทศไทยอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งพบว่ามีลักลอบตัดไม้หวงห้ามเป็นจำนวนมาก เนื่องจากมีราคาที่สูง อีกทั้งยังมีความต้องการในต่างประเทศอย่างมาก ผลประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจจากการลักลอบตัดไม้หวงห้ามจึงมีมูลค่าสูงมาก ดังปรากฏตามข่าวมาสรุปเป็นตัวอย่าง ดังนี้

1) สำนักงานศุลกากรท่าเรือกรุงเทพ จับกุมไม้พะยูนและไม้ประดู่ จำนวน 6 ตู้คอนเทนเนอร์ น้ำหนักประมาณ 110 ตัน รวมมูลค่ากว่า 100 ล้านบาท จับกุมได้ขณะกำลังพยายามลักลอบส่งออกทางท่าเรือกรุงเทพ เพื่อไปจำหน่ายยังฮ่องกง¹⁰²

¹⁰² คม ชัด ลึก ออนไลน์, ศุลกากรยึดไม้พะยูนประดู่ลอบส่งเงินฮ่องกง, วันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2561 จาก <http://www.komchadluek.net/news/crime/311636/ศุลกากรยึดไม้พะยูน-ประดู่ ลอบส่งเงิน-ฮ่องกง>

2) สำนักงานเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาเขียว-เขาชมพู่ ตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี พร้อมด้วยเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองและทหาร ร่วมกันแถลงข่าวการจับกุมผู้ต้องหาพร้อมด้วยของกลางเป็นไม้พะยุง ที่ตัดแบ่งเป็นท่อน จำนวน 18 – 19 ท่อน รวมมูลค่าความเสียหายกว่า 2 ล้านบาท ขณะกำลังลำเลียงไม้พะยุงมารวมไว้ที่บริเวณดินเขาเพื่อเตรียมขนขึ้นรถยนต์¹⁰³

3) อุทยานแห่งชาติกุยบุรี ที่ 6 และชุดเฉพาะกิจปราบปรามการลักลอบค้าไม้พะยุง และสิ่งผิดกฎหมายอำเภอหนองแก แถลงการณ์ตรวจยึดไม้พะยุงหวงห้าม จำนวน 700 ท่อน ขนาดความยาวประมาณ 1-2 เมตร รวมปริมาตรทั้งหมด จำนวน 10 ลูกบาศก์เมตร มูลค่าของกลางคิดเป็นเงินไม่ต่ำกว่า 5 ล้านบาท¹⁰⁴

จากตัวอย่างที่ยกมา จะเห็นได้ว่าผลประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจที่ผู้กระทำความผิดจะได้รับจากการลักลอบตัดไม้หวงห้ามนั้นมีมูลค่าที่สูงมาก ซึ่งที่กล่าวมาข้างไม่รวมถึงกรณีที่ได้รับซื้อไม้หวงห้ามจากการ ลักลอบตัดไม้ได้นำไม้ไปแปรรูปเป็นสินค้าอื่นๆ และนำไปขายทำกำไรได้อีกมากมายด้วย

3.2 กรณีการกระทำความผิดเกี่ยวกับการค้าสัตว์ป่า

ปัจจุบันการกระทำความผิดเกี่ยวกับการลักลอบค้าสัตว์ป่าสร้างรายได้มหาศาล ทั้งยังมีความเสี่ยงต่ำทำให้การลักลอบค้าสัตว์ป่ากลายมาเป็นการลักลอบสิ่งผิดกฎหมายที่ใหญ่เป็นอันดับ 4 ของโลกรองจากยาเสพติด สินค้าละเมิดลิขสิทธิ์และการค้ามนุษย์ กองทุนเพื่อสัตว์ป่าโลก หรือ WWF เผยว่าการลักลอบค้าสัตว์ป่าในปัจจุบันส่วนใหญ่ ดำเนินการโดยเครือข่ายอาชญากรรมที่ซับซ้อนและกว้างขวางในระดับนานาชาติ ซึ่งคิดมูลค่าไม่ต่ำกว่า 19,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือราว 570,000 ล้านบาทในแต่ละปี โดยเงินที่ได้มานั้นจะถูกนำไป ซื้ออาวุธสนับสนุนกิจกรรมการก่อการร้ายด้วย โดยมูลค่าของสัตว์ป่ามีจำนวนที่สูงในตลาดที่รับซื้อ เช่น เสือมีราคาในตลาดมืดประมาณ 40,000 – 600,000 บาท นอแรดมีราคาในตลาดมืดสูงถึงประมาณกิโลกรัมละ 1,550,000 บาท งาช้างจะมีราคาจะขึ้นอยู่กับความยาวและความสมบูรณ์ โดยเฉลี่ยจะตกอยู่ที่ประมาณ 150,000 – 500,000 บาท¹⁰⁵ ตัวอย่างข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น เช่น

¹⁰³ ข่าวช่อง แอปคอนไลน์, เจ้าหน้าที่จับแก๊งลักลอบตัดไม้พะยุงได้ของกลาง 18 ท่อน มูลค่า 2 ล้านบาท, วันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2562, จาก https://www.thaich8.com/news_detail/78781/เจ้าหน้าที่จับ-แก๊งลักลอบตัดไม้พะยุง-ได้ของกลาง-18-ท่อน-มูลค่า-2-ล้านบาท

¹⁰⁴ ข่าวไทยรัฐออนไลน์, ยึดไม้พะยุงล็อตใหญ่ ชุกป่าอุทยาน ค่ากว่า 5 ล้าน, วันที่ 26 เมษายน 2557, จาก <https://www.thairath.co.th/content/418988>

¹⁰⁵ WWF เผยรายงาน การลักลอบค้าสัตว์ป่าเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของประเทศ, จาก <http://www.wwf.or.th/?207047/action=>

1) ตำรวจภูธรภาค 1 แกลงข่าวจับกุมเครือข่ายลักลอบค้าซากสัตว์ป่าข้ามชาติในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พร้อมยึดของกลาง เล็บหมี 1,666 ชิ้น คาดว่าซากดังกล่าวมาจากหมีไม่น้อยกว่า 83 ตัว มูลค่ากว่า 8 ล้านบาท โดยจะนำซากสัตว์ป่าไปส่งยังประเทศที่ 3 มีราคาซื้อขายประมาณ 700 บาท แต่เมื่อนำไปแปรรูปเป็นเครื่องประดับจะมีราคาสูงถึง 8,000-10,000 บาท¹⁰⁶

2) ตำรวจภูธร ภาค 3 จังหวัดนครราชสีมา พร้อม เจ้าหน้าที่ทหาร ร่วมกันแกลงข่าวจับกุมผู้ต้องหาค้าสัตว์ป่าคุ้มครองประเภทสัตว์เลื้อยคลาน (ตัวนึ่ง) จำนวน 105 ตัว โดยจับกุมได้พร้อมรถยนต์ของกลาง 2 คัน หากสามารถส่งออกยังต่างประเทศได้จะมีมูลค่าประมาณ 26 ล้านบาท¹⁰⁷

3) ตำรวจภูธรเมืองพิษณุโลก ได้นำซากเสือมาทำการตรวจสอบเพื่อบันทึกไว้เป็นหลักฐาน พบว่าเป็นซากเสือโคร่งเพศผู้อายุประมาณ 15-20 ปี มีความยาวตั้งแต่หัวถึงหางกว่า 3 เมตร น้ำหนักตัวมากถึง 200 กิโลกรัม มีการชำแหละแยกชิ้นส่วนเอาไว้เป็นอย่างดี อาทิ กะโหลกเขี้ยว ขาหน้า ขาหลัง ซี่โครง อวัยวะเพศ เนื้ออย่างรมควันแดดเดียว แต่ไม่พบหนังเสือและอวัยวะเครื่องใน ซึ่งถ้าหากส่งออกไปต่างประเทศจะมีมูลค่าถึง 2 ล้านบาท

จากตัวอย่างที่ยกมา จะเห็นได้ว่าผลประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจจากการลักลอบค้าสัตว์ป่านับว่ามีมูลค่ามหาศาล ในปัจจุบันการกระทำความผิดจึงมีปรากฏให้เห็นตามข่าวอยู่เสมอ

สำหรับผลประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจหรือมูลค่าของสัตว์ป่าแต่ละชนิดที่พบว่าถูกล่าเพื่อการค้า มากที่สุดมีดังนี้ ตัวลั่นหรือนิ่ม มีราคาซื้อขายในป่าตึกกิโลกรัมละ 100 - 300 บาท เมื่อไปถึงประเทศเพื่อนบ้านจะมีราคา กิโลกรัมละ 1,500 – 2,000 บาท ส่วนในประเทศจีนขายกิโลกรัมละไม่ต่ำกว่า 10,000 บาท เสือมีราคาในตลาดมืดประมาณ 40,000 – 600,000 บาท¹⁰⁸

จากตัวอย่างที่ยกมา จะเห็นได้ว่าผลประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจจากการลักลอบค้าสัตว์ป่านับว่ามีมูลค่ามหาศาล ในปัจจุบันการกระทำความผิดจึงมีปรากฏให้เห็นตามข่าวอยู่เสมอ

¹⁰⁶ ข่าวเนชั่นออนไลน์, จับกุนักค้าซากสัตว์ป่าพร้อมเล็บหมี 1,666 ชิ้น มูลค่า 8 ล้าน, วันที่ 22 มกราคม 2562, จาก <https://www.msn.com/th-th/news/national/จับกุนักค้าซากสัตว์ป่าพร้อมเล็บหมี-1666-ชิ้น-มูลค่า-8-ล้าน/ar-BBSzPGD>

¹⁰⁷ ข่าวช่องสามออนไลน์, ชาญภูมิจับตัวนึ่งมูลค่ากว่า 26 ล้านบาท, วันที่ 21 พฤศจิกายน 2560 <http://news.ch3thailand.com/local/57121>

¹⁰⁸ ไทยรัฐออนไลน์, วงจรอุบาทว์ ตลาดสัตว์ป่า ชีวิตธรรมชาติที่สูญไปเพราะเงิน, วันที่ 7 กันยายน 2556, จาก <http://www.thairath.co.th/page/wildAnimalMarket>

3.3 กรณีการกระทำความผิดเกี่ยวกับการลักลอบทิ้งกากของเสียจากโรงงานอุตสาหกรรม

จากข้อมูลของกรมโรงงานอุตสาหกรรม พบว่าในโรงงานที่มีของเสียอันตราย และของเสียควบคุม 20 ประเภท ทั้งภาคสารเคมี ภาคโลหะ ขยะอิเล็กทรอนิกส์ และมีโรงงานที่มีของเสียอันตรายประมาณ 16,000 โรงงาน พบสถิติว่าใน 1 ปี มีใบแจ้งขนออกกากขยะอันตรายจากโรงงาน 2.75 ล้านตันต่อปี แต่มีใบขนจริงหรือมีการนำไปบำบัดเพียง 900,000 ตัน ดังนั้นจึงมีกากของเสียอันตรายหายไปจากระบบมากถึง 1.85 ล้านตัน ขณะที่กากของเสียไม่อันตรายมีใบแจ้งขนออกจากโรงงาน 41.5 ล้านตัน แต่พบมีการใบขนจริงเพียง 12 ล้านตัน หายไปจากระบบ 29.5 ล้านตัน หากรวมของเสียทั้ง 2 ประเภท จะพบว่า มีกากของเสียหายออกจากระบบปีละ 31.35 ล้านตัน จากจำนวนกากขยะที่หายไป ไม่ได้รับการบำบัดมากกว่า 31 ล้านตัน สำหรับขยะที่หายไปและไม่ได้รับการบำบัด เชื่อว่าเป็นการดำเนินการเพื่อลดค่าใช้จ่ายในการบำบัด ซึ่งมีค่าใช้จ่ายในการบำบัดถึงตันละ 3,000 บาท¹⁰⁹

ในกรณีการทิ้งกากของเสียของโรงงานอุตสาหกรรมนี้ เฉพาะประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจที่โรงงานอุตสาหกรรมได้รับจากการที่ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการกำจัดกากของเสียอันตรายให้ถูกต้อง อันถือเป็นประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจที่โรงงานได้รับโดยตรงก็มีมูลค่าที่สูงมากแล้ว ไม่เพียงเท่านั้นโรงงานอุตสาหกรรมยังได้รับประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจจากการที่สามารถนำเงินค่าใช้จ่ายที่ประหยัดไปได้ในส่วนนี้ไปเป็นต้นทุนสร้างรายได้ในด้านอื่นๆ ได้อีก แสดงให้เห็นได้ว่าประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจที่โรงงานอุตสาหกรรมได้รับจากการกระทำความผิดในคดีสิ่งแวดล้อมมีมูลค่าที่สูงกว่านี้อีกมาก

ที่กล่าวมาข้างต้นเป็นเรื่องของผลประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นจากการกระทำความผิด สิ่งแวดล้อมที่เห็นได้ชัดว่าส่วนใหญ่มีมูลค่าที่สูงมาก อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาถึงโทษปรับที่บังคับใช้ในคดีสิ่งแวดล้อมของไทยแล้ว โทษปรับในปัจจุบันกลับมีอัตราโทษที่ไม่สูงนัก โดยอัตราโทษปรับที่พบอยู่ในกฎหมายสิ่งแวดล้อมหลายๆ ฉบับมักจะกำหนดเอาไว้ต่ำจนเกินไป ซึ่งเป็นผลอันสืบเนื่องมาจากการบัญญัติอัตราโทษปรับที่ไม่สอดคล้องกับผลประโยชน์ที่ได้รับจากการกระทำความผิดในคดีสิ่งแวดล้อมมาตั้งแต่ในเวลาที่เราเริ่มบัญญัติกฎหมายประกอบกับการบังคับใช้อัตราโทษปรับเดิมมาเป็นเวลานานจนทำให้อัตราโทษปรับไม่เหมาะสมกับกาลสมัยและมีอัตราโทษที่ต่ำมากเมื่อเทียบกับผลประโยชน์ตอบแทนในคดีสิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน นอกจากนี้ยังมีกรณีที่กฎหมายบัญญัติเหตุลดโทษ หรือบรรเทาโทษเอาไว้ซึ่งยิ่งทำให้ในความเป็นจริงอัตราโทษปรับที่ต่ำอยู่แล้วนั้นยิ่งลดต่ำลงไปอีกจะมีเพียงกฎหมายบางฉบับเท่านั้นที่กำหนดอัตราโทษปรับเอาไว้ค่อนข้างสูงกว่ากฎหมายสิ่งแวดล้อมฉบับอื่นๆ เช่น พระราชบัญญัติปีโตรเลียม พ.ศ. 2514

¹⁰⁹ ข่าวไทยพีบีเอสออนไลน์, กรมโรงงานอุตสาหกรรม ตั้งศูนย์แก้ไขปัญหาทิ้งกากขยะอุตสาหกรรม, วันที่ 24 เมษายน 2558, จาก <https://news.thaipbs.or.th/content/164526>

พระราชบัญญัติควบคุมน้ำมันเชื้อเพลิง พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 แต่อย่างไรก็ดี กฎหมายเหล่านี้เป็นกฎหมายที่ตราออกมาเพื่อบังคับใช้กับนิติบุคคลที่ประกอบกิจการเฉพาะอย่างหรือบังคับใช้กับโรงงานอุตสาหกรรม โดยเฉพาะผู้กระทำความผิดตามกฎหมายเหล่านี้ส่วนใหญ่จึงเป็น โรงงานอุตสาหกรรมหรือกลุ่มนิติบุคคลขนาดใหญ่ที่มีรายได้หรือผลประกอบการจำนวนมหาศาล ซึ่งเมื่อเทียบกับผลประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจที่นิติบุคคลหรือโรงงานอุตสาหกรรมอาจได้รับจากการกระทำความผิดแล้ว อัตราโทษปรับตามกฎหมายเหล่านี้ก็นับว่าเป็นอัตราโทษที่ต่ำมากอยู่ดี

ด้วยเหตุดังกล่าวนี้ ส่งผลให้โทษปรับที่บังคับใช้ในคดีสิ่งแวดล้อมของไทยไม่มีความสอดคล้องกับการได้มาซึ่งประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจที่เกิดจากการกระทำความผิด โทษปรับซึ่งเป็นโทษในทางทรัพย์สินและบังคับเอากับทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดจึงไม่สามารถตัดหรือลดทอนผลประโยชน์ที่เกิดจากการกระทำความผิดอันเป็นแรงจูงใจของผู้กระทำความผิดได้อย่างที่ควรจะเป็นผู้กระทำความผิดจึงไม่เกรงกลัวต่อบทลงโทษตามกฎหมายและเห็นว่าคุ้มค่าที่จะกระทำความผิด ผลที่ตามมาคือผู้กระทำความผิดยอมตัดสินใจที่จะกระทำความผิดลงไป เพราะมีแรงจูงใจเป็นผลประโยชน์จำนวนมหาศาลและแม้จะถูกจับได้และถูกลงโทษปรับ อัตราค่าปรับก็ต่ำกว่ามูลค่าของผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการกระทำความผิดอยู่มาก

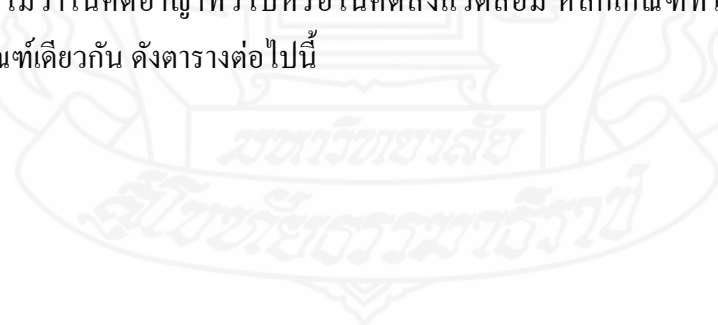
สะท้อนให้ถึงผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการกระทำความผิดนั้นมีมากกว่าผลเสียที่อาจจะเกิดขึ้น เมื่อเป็นเช่นนี้การนำโทษปรับมาใช้ในคดีสิ่งแวดล้อมจึงไม่เกิดผลในการข่มขู่ยับยั้งไม่ให้มีการกระทำความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมได้เลย ยิ่งไปกว่านั้นการลงโทษปรับของไทยในปัจจุบันยังเป็นไปในทางที่ขัดแย้งกับการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้งอีกด้วย เนื่องจากตามแนวคิดของวัตถุประสงค์ในการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้งนั้นมองว่ามนุษย์มีเหตุผลและมีเจตจำนงอิสระที่จะตัดสินใจ กระทำสิ่งใดๆ โดยเลือกที่จะทำในสิ่งที่ตนเองคิดว่าเกิดประโยชน์และพึงพอใจ แต่ไม่เลือกกระทำสิ่งที่จะทำให้ตนเองเกิดความทุกข์หรือความเจ็บปวด การลงโทษจึงควรที่จะมีขึ้นเพื่อป้องกันการกระทำความผิด โดยการทำให้ผู้กระทำความผิดเห็นว่าผลจากการกระทำความผิดมีแต่ผลร้ายและไม่ได้รับประโยชน์ เขาจะได้ตัดสินใจที่จะไม่ทำผิดนั้นเมื่อเห็นว่าผลเสียมากกว่าผลดี แต่โทษปรับที่บังคับใช้คดีสิ่งแวดล้อมของไทยในปัจจุบันไม่ได้ทำให้บุคคลเห็นว่าผลจากการกระทำความผิดก่อให้เกิดผลร้ายและไม่ได้รับประโยชน์อย่างใด ซึ่งจะส่งผลให้เขาตัดสินใจที่จะไม่ทำผิดในทางกลับกัน อัตราโทษปรับในปัจจุบันที่กำหนดเอาไว้ต่ำเกินไปกลับเป็นสิ่งที่เอื้อและสนับสนุนให้บุคคลตัดสินใจกระทำความผิดได้ง่ายมากขึ้นอีกด้วย

ความไม่สอดคล้องกันของอัตราโทษปรับกับผลประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจดังกล่าวนี้ การที่บุคคลจะตัดสินใจกระทำความผิด เขาจะคิดถึงผลประโยชน์ที่เขาคาดว่าจะได้รับจากการกระทำความผิด (มูลค่าทรัพย์สินที่จะได้รับจากการกระทำความผิดคูณกับความน่าจะเป็นที่จะกระทำความผิดสำเร็จ) และต้นทุนที่เขาคาดว่าจะเกิดขึ้นในการกระทำความผิด (ความน่าจะเป็นที่จะถูกจับกุมมาดำเนินคดีคูณด้วยจำนวนเงินค่าปรับสำหรับความผิดฐานนั้น) และถ้าหากบุคคลได้ประเมินแล้วว่าผลประโยชน์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำความผิดนั้นสูงกว่าต้นทุนของการกระทำความผิดย่อมเกิดแรงจูงใจที่จะทำให้บุคคลตัดสินใจกระทำความผิดลงไป การป้องปรามการกระทำความผิดจึงทำได้โดยการลดประโยชน์ที่ผู้กระทำความผิดคาดหวังและเพิ่มต้นทุนที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ดังนั้นเมื่อผลประโยชน์ที่ได้จากการกระทำความผิดในคดีสิ่งแวดล้อมส่วนใหญ่มีมูลค่าสูง อีกทั้งความน่าจะเป็นที่จะกระทำความผิดสำเร็จก็มีมากเนื่องจากคดีสิ่งแวดล้อมมักจะใช้เวลานานกว่าจะแสดงผลความเสียหายและยังเป็นคดีที่ต้องใช้พยานผู้เชี่ยวชาญในการพิสูจน์ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล ในขณะที่โทษปรับที่ใช้ลงแก่ผู้กระทำความผิดในคดีสิ่งแวดล้อมโดยทั่วไปมักจะมีอัตราโทษที่ต่ำและความน่าจะเป็นในการที่ผู้กระทำความผิดจะถูกจับกุมก็อยู่ในระดับที่ต่ำอยู่แล้วในทุกกรณีแสดงให้เห็นว่าในคดีสิ่งแวดล้อมส่วนใหญ่แล้วผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการกระทำความผิดมักสูงกว่าต้นทุนที่คาดว่าจะเกิดขึ้น

ฉะนั้น บุคคลจึงตัดสินใจที่จะกระทำความผิดสิ่งแวดล้อม มากกว่าที่จะยินยอมปฏิบัติตามกฎหมาย ซึ่งการข่มขู่ยังไม่ห้ามการกระทำความผิดในคดีสิ่งแวดล้อมนั้นจะต้องกระทำโดยการลดประโยชน์ที่ผู้กระทำความผิดคาดว่าจะได้รับหรือเพิ่มต้นทุนที่คาดว่าจะเกิด แต่การลดประโยชน์ที่ผู้กระทำความผิดคาดว่าจะได้รับในคดีสิ่งแวดล้อมในความเป็นจริงอาจเป็นไปได้ยากมาก การเพิ่มต้นทุนที่คาดว่าจะเกิด โดยการทำให้โทษปรับมีอัตราที่สอดคล้องกับประโยชน์ที่จะได้รับจากการกระทำความผิดจึงเป็นสิ่งที่กระทำได้ง่ายกว่าสรุป ในปัจจุบันอัตราโทษปรับในคดีสิ่งแวดล้อมของไทยมีอัตราที่ต่ำมากเมื่อเทียบกับผลประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจที่ผู้กระทำความผิดได้รับจากการกระทำความผิดที่โดยทั่วไปมักมูลค่าสูง โทษปรับจึงไม่อาจป้องปรามยับยั้งมิให้มีการกระทำความผิดได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งบุคคลจะตัดสินใจกระทำความผิดก็ต่อเมื่อเห็นว่าการกระทำความผิดนั้นให้ผลดีหรือประโยชน์แก่ตนเองมากกว่าผลเสีย ถ้าหากต้องการที่จะข่มขู่ยับยั้งไม่ให้มีการกระทำความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม โทษปรับที่ใช้ลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดจำเป็นจะต้องกำหนดเอาไว้ในจำนวนที่ทำให้บุคคลเห็นว่ากระทำความผิดไม่ได้ก่อให้เกิดประโยชน์ใดๆ นั่นเอง ซึ่งการนำโทษปรับตามวันและรายได้มาบังคับใช้นั้นจะมีส่วนในการช่วยแก้ปัญหาในเรื่องนี้ได้ ถึงแม้ว่าการนำเอารายได้ของผู้กระทำความผิดเข้ามาเป็นปัจจัยหลักในการกำหนดโทษปรับอาจจะไม่สามารถตัดหรือลด ผลประโยชน์ที่ผู้กระทำความผิดจะได้รับจากการกระทำความผิดสิ่งแวดล้อมได้โดยตรง

เพราะผลประโยชน์ในคดีสิ่งแวดล้อมนั้นในความเป็นจริงย่อมไม่สามารถที่จะคำนวณเป็นมูลค่าที่แน่นอนได้ประกอบกับข้อเท็จจริงที่ว่ารายได้ของผู้กระทำความผิดย่อมไม่สัมพันธ์กับผลประโยชน์ที่เขาได้รับจากการกระทำความผิดในคดีสิ่งแวดล้อมหรือไม่อาจนำมาใช้วัดผลประโยชน์ในคดีสิ่งแวดล้อมได้ก็ตาม แต่การลงโทษปรับตามวันและรายได้จะช่วยลดโอกาสในการกระทำความผิดสิ่งแวดล้อมได้ในแง่ที่ว่าเมื่อนำโทษปรับตามวันและรายได้มาใช้ลงโทษผู้กระทำความผิดในคดีสิ่งแวดล้อมแล้ว ย่อมส่งผลทำให้ผู้กระทำความผิดที่มีฐานะรายได้ดีต้องชำระค่าปรับในจำนวนที่สูงขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในคดีสิ่งแวดล้อมที่การกระทำความผิดส่วนใหญ่มักเกิดจากกลุ่มบุคคลที่มีฐานะรายได้ดีอย่างเช่นนายทุนหรือโรงงานอุตสาหกรรม เนื่องจากกลุ่มบุคคลเหล่านี้สามารถเข้าถึงหรือมีโอกาสในการกระทำความผิดสิ่งแวดล้อมได้ง่ายกว่าบุคคลอื่นด้วยเหตุนี้ การลงโทษปรับที่มีรายได้เป็นตัวแปรสำคัญต่อจำนวนเงินค่าปรับจึงย่อมทำให้ค่าใช้จ่ายหรือต้นทุนในการกระทำความผิดของผู้กระทำความผิดเหล่านี้เพิ่มสูงมากขึ้น อันเป็นการตัดโอกาสในการเข้าถึงการกระทำความผิดสิ่งแวดล้อมได้อีกทางหนึ่งนั่นเอง

จะเห็นได้ว่าการกำหนดโทษปรับของประเทศไทยยังไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการลงโทษ รวมถึงไม่สอดคล้องกับสภาพสังคมและเศรษฐกิจในปัจจุบัน ทำให้ผู้กระทำความผิดไม่เกรงกลัวที่จะกระทำผิด เมื่อเทียบกับผลประโยชน์ที่จะได้รับ จึงจำเป็นต้องนำแนวทางการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ในประเทศฟินแลนด์ ประเทศสวีเดน และประเทศสหรัฐอเมริกา มาปรับใช้ให้การลงโทษปรับของประเทศไทยมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งทั้งสามประเทศมีกฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์เอาไว้และบังคับใช้เป็นการทั่วไปกับคดีอาญาทุกประเภทที่ลงโทษปรับตามวันและรายได้ ไม่ว่าจะในคดีอาญาทั่วไปหรือในคดีสิ่งแวดล้อม หลักเกณฑ์ที่ใช้ในการลงโทษปรับเป็นหลักเกณฑ์เดียวกัน ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.1 หลักเกณฑ์ที่ใช้ในการลงโทษปรับ

ประเทศฟินแลนด์	ประเทศสวีเดน	ประเทศสหรัฐอเมริกา	ประเทศไทย
- หลักเกณฑ์การกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ ได้แก่ ประมวลกฎหมายอาญา หมวด 2(a) ว่าด้วย การเปลี่ยนโทษ และการสั่งให้เปรียบเทียบปรับ (The Criminal Code of Finland – fine, conversion sentence and summary penal fee)	- หลักเกณฑ์การกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ ได้แก่ ประมวลกฎหมายอาญา หมวด 25 ว่าด้วย โทษปรับ (The Swedish Penal Code Chapter 25 On fines, etc)	- หลักเกณฑ์การกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้มีความแตกต่างกันไปในแต่ละศาลอยู่กับลักษณะโครงสร้างองค์กรของศาลนั้นๆ โครงสร้างกฎหมาย และจารีตประเพณีท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องโดยยึดถือบัญชีกำหนดโทษเป็นสำคัญ	- ไม่มี

4. วิเคราะห์การนำโทษปรับตามวันและรายได้มาบังคับใช้ในคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย

จากที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการนำโทษปรับมาบังคับใช้ในคดีสิ่งแวดล้อมของทั้งประเทศไทยและต่างประเทศมาแล้ว จะเห็นได้ว่าการบังคับใช้โทษปรับในคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยยังคงมีปัญหา และข้อขัดข้องปรากฏให้เห็นอยู่หลายประการซึ่งเป็นเหตุทำให้การบังคับใช้โทษปรับในคดีสิ่งแวดล้อม ไม่เกิดประสิทธิผลเท่าที่ควร โดยสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นนี้ไม่ได้เป็นเพราะว่าโทษปรับเป็นบทลงโทษที่ไม่เหมาะสมที่จะนำมาบังคับใช้ในคดีสิ่งแวดล้อม หากแต่เป็นเพราะรูปแบบของการกำหนดโทษปรับในคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยที่ยังมีความไม่เหมาะสมจนส่งผลให้เกิดปัญหาอื่นๆ ตามมา เนื่องจากโทษปรับที่ใช้ในคดีสิ่งแวดล้อมของไทยเป็นโทษปรับที่กำหนดเอาไว้เป็นจำนวนตายตัวโดยมิได้คำนึงถึงฐานะทางเศรษฐกิจรายได้ของผู้กระทำความผิด ซึ่งเป็นอุปสรรคขัดขวางทำให้โทษปรับด้อยประสิทธิภาพลงไป ในขณะที่การบังคับใช้โทษปรับในคดีสิ่งแวดล้อมของต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศฟินแลนด์ ประเทศสวีเดน และบางมลรัฐของประเทศสหรัฐอเมริกา ได้มีการพัฒนาและปรับปรุงรูปแบบของการกำหนดโทษปรับจากการกำหนดโทษปรับแบบตายตัวที่ใช้มาเป็นระยะเวลายาวนานและมีความไม่เหมาะสมในหลายด้านมาสู่การพัฒนาเป็นโทษปรับตามวันและรายได้ที่มีประสิทธิภาพมากขึ้นและสามารถตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ในการลงโทษได้ดีกว่าการลงโทษปรับในรูปแบบอื่นๆ โดยผลที่เกิดขึ้นจากการบังคับใช้โทษปรับตามวันและรายได้ในต่างประเทศแสดงให้เห็นได้อย่างเป็นรูปธรรมชัดเจนว่าโทษปรับตามวันและรายได้เป็นรูปแบบของการกำหนดโทษปรับที่มีความเหมาะสมและมี

ประสิทธิผล ทั้งยังก่อให้เกิดประโยชน์ต่อรัฐและผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งทางตรงและทางอ้อมมากกว่า การกำหนดโทษปรับแบบตายตัวแบบเดิมที่ใช้กันมาโดยตลอด ซึ่งประเทศฟินแลนด์เป็นประเทศแรก ที่นำโทษปรับมาวันและรายได้มาใช้ เนื่องจากปัญหาการลดลงของค่าเงินอย่างรวดเร็วจนประสบความสำเร็จผู้กระทำความผิดมีการชำระค่าปรับในปริมาณมากขึ้น¹¹⁰

ดังนั้น การนำโทษปรับตามวันและรายได้ซึ่งเป็นโทษปรับที่ได้รับการพัฒนาให้ก้าวหน้าไป อีกขั้นหนึ่งมาบังคับใช้ในคดีสิ่งแวดล้อมของไทยจึงน่าจะเป็นผลดีต่อการพัฒนารูปแบบของการกำหนดโทษปรับในคดีสิ่งแวดล้อมและเป็นแนวทางที่เหมาะสมที่จะนำมาใช้แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างตรง จุดมากที่สุด ซึ่งการพัฒนาโทษปรับในคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพตามที่กล่าวมา นี้จะสามารถนำเอาแนวทางการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ของต่างประเทศมาประยุกต์ใช้ได้ เพียงใดและอย่างไรบ้างนั้น แบ่งเป็นประเด็นได้ดังนี้

4.1 การกำหนดจำนวนวันปรับ

จำนวนวันปรับ คือ อัตราโทษปรับที่กำหนดแก่ผู้กระทำความผิดตามความหนักเบาของความผิดที่ได้กระทำลง ซึ่งจำนวนวันปรับที่กำหนดแก่ผู้กระทำความผิดในแต่ละคดีนั้นจะขึ้นอยู่กับดุลพินิจของศาลหรือพนักงานอัยการแล้วแต่กรณีที่จะพิจารณาว่าสมควรจะลงโทษปรับผู้กระทำความผิดเป็นจำนวนกี่วันปรับ โดยจำนวนวันปรับจะเป็นไปตามความร้ายแรงของความผิดไล่เรียงจากความผิดที่มีความร้ายแรงน้อยที่สุดไปจนถึงความผิดที่มีความร้ายแรงมากที่สุด

ในเรื่องของจำนวนวันปรับนี้ พบว่าทุกประเทศที่บังคับใช้โทษปรับ ตามวันและรายได้จะกำหนดโครงสร้างหลักๆ เอาไว้เป็นแบบแผนเดียวกัน กล่าวคือ ทุกประเทศที่ทำการศึกษาค่าจะกำหนดเกณฑ์ขั้นต่ำและขั้นสูงของจำนวนวันปรับไว้ในกฎหมาย ทั้งในกรณีการกระทำความผิดฐานเดียวและการกระทำความผิดหลายฐาน เพื่อกำหนดกรอบในการใช้ดุลพินิจของศาล ส่วนจำนวนวันปรับสำหรับการกระทำความผิดในคดีสิ่งแวดล้อมแต่ละฐานนั้นจะไม่มีกำหนดเอาไว้ในกฎหมายว่า ในความผิดฐานนั้นๆ มีอัตราโทษปรับเป็นจำนวนกี่วันปรับ แต่จะบัญญัติไว้ เพียงว่าความผิดฐานนั้นต้องระวางโทษปรับซึ่งเป็นเรื่องที่ศาลหรือพนักงานอัยการแล้วแต่กรณีจะใช้ดุลพินิจกำหนดจำนวนวันปรับตามที่เห็นสมควรภายในเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด โดยหลักเกณฑ์ในการใช้ดุลพินิจกำหนดจำนวนวันปรับจะมีกฎหมายบัญญัติเอาไว้เป็นลายลักษณ์อักษรอย่างชัดเจนว่า จะต้องพิจารณาถึงปัจจัยใดบ้าง ซึ่งทุกประเทศจะกำหนดเอาไว้ไม่แตกต่างกัน เช่น ความร้ายแรงของ ความผิด ลักษณะของผู้กระทำความผิด ประวัติของผู้กระทำความผิด เป็นต้น และการจากศึกษาก็พบว่าทุกประเทศได้จัดทำบัญชีกำหนดโทษขึ้นมาไว้ใช้ เพื่อความสะดวกและเพื่อกำหนดแนวทาง

¹¹⁰ Madelaine Lilliehöök Jacobsson, Sweden, Criminal penalties in EU member states environmental law, Final report, p. 125 [online], 15 September 2003 Available from http://ec.europa.eu/environment/legal/crime/pdf/criminal_penalties2.pdf

ในการใช้ดุลพินิจกำหนดจำนวนวันปรับให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันด้วย แต่ทั้งนี้ รายละเอียดปลีกย่อยในแต่ละเรื่องทีกล่าวมานั้นประเทศต่างๆ จะกำหนดเอาไว้แตกต่างกันออกไปตามความเหมาะสมของแต่ละประเทศ

ในประเทศฟินแลนด์ ประมวลกฎหมายอาญา หมวด 2(a) มาตรา 1 (1) บัญญัติกำหนดเกณฑ์ขั้นต่ำสุดและสูงสุดของจำนวนวันปรับสำหรับการกระทำความผิดฐานเดียวเอาไว้คือ 1 - 120 วันปรับ ส่วนกรณีการกระทำความผิดหลายฐานนั้น ประมวลกฎหมายอาญา หมวด 7 มาตรา 3 กำหนดเงื่อนไขเอาไว้ว่าต้องเป็นกรณีที่ผู้กระทำความผิดสมควรได้รับโทษปรับสำหรับความผิดตั้งแต่สองฐานขึ้นไปด้วยและในกรณีนี้ความในมาตราดังกล่าวให้รวมโทษปรับทั้งหมดเข้าด้วยกัน เรียกว่า joint punishment และให้อำนาจกำหนดจำนวนวันปรับได้สูงสุดถึง 240 วันปรับ แต่อย่างไรก็ตาม การกำหนดจำนวนวันปรับในกรณีการกระทำความผิดหลายฐานนั้น กฎหมายได้บัญญัติข้อจำกัดเอาไว้ด้วยว่าจะกำหนดเกินไปกว่าผลรวมของอัตราโทษอย่างสูงตามที่กำหนดไว้สำหรับความผิดแต่ละฐานไม่ได้

ส่วนจำนวนวันปรับสำหรับการกระทำความผิดแต่ละฐานในคดีสิ่งแวดล้อมนั้น ไม่ว่าจะเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาหมวด 48 ว่าด้วยว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม (Environmental offences) หมวด 48(a) ว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ (Natural resources offences) หรือความผิดตามพระราชบัญญัติเฉพาะที่มีเนื้อหาด้านสิ่งแวดล้อมทุกมาตรา ในกฎหมายดังกล่าวจะบัญญัติไว้เพียงว่าความผิดฐานนั้นๆ ต้องระวางโทษปรับ แต่มิได้ระบุอัตราโทษปรับเอาไว้แต่อย่างใด ซึ่งจะเห็นได้จากข้อความในคำพิพากษามาตรานั้นเองที่บัญญัติเพียงว่า “shall be sentenced for.....to a fine” หรือ “shall be fined for.....” การกำหนดจำนวนวันปรับแก่ผู้กระทำความผิดในแต่ละคดีจึงเป็นดุลพินิจของศาลหรือพนักงานอัยการแล้วแต่กรณีที่จะกำหนดภายใต้กรอบที่กฎหมายวางเอาไว้ โดยประมวลกฎหมายอาญาหมวด 6 อันเป็นหมวดที่ว่าด้วยการกำหนดโทษจะบัญญัติถึงหลักเกณฑ์การใช้ดุลพินิจ ในการกำหนดจำนวนวันปรับเอาไว้ ซึ่งในทางปฏิบัติก็ได้มีการจัดทำเป็นบัญชีกำหนดโทษเอาไว้ด้วย โดยจำนวนวันปรับสำหรับการกระทำความผิดในคดีสิ่งแวดล้อมนั้นส่วนใหญ่แล้วจะอยู่ในช่วง 20 - 30 วันปรับ

สำหรับประเทศสวีเดน ประมวลกฎหมายอาญาหมวด 25 มาตรา 2 ได้บัญญัติกำหนดจำนวนวันปรับสำหรับการกระทำความผิดฐานเดียวเอาไว้คือ 30 - 150 วันปรับ และถ้าหากเป็นการกระทำความผิดหลายฐาน มาตรา 6 บัญญัติให้ลงโทษปรับได้มากที่สุดถึง 200 วันปรับ แต่ถ้าเป็นกรณีที่มีการกระทำความผิดซ้ำ กฎหมายไม่ได้เพิ่มอัตราขั้นสูงของจำนวนวันปรับให้สูงขึ้นแต่อย่างใด ส่วนจำนวนวันปรับสำหรับการกระทำความผิดในคดีสิ่งแวดล้อมแต่ละฐานนั้น เมื่อพิจารณาในประมวลกฎหมายสิ่งแวดล้อม หมวด 29 (penalty provisions and forfeiture)

ซึ่งเป็นกฎหมายหลักที่รวบรวมเอา บทลงโทษทางอาญาสำหรับการกระทำความผิดในคดีสิ่งแวดล้อม ทั้งหมดเอาไว้ก็พบว่าแต่ละมาตราที่กำหนดฐานความผิดและบทลงโทษปรับนั้นจะบัญญัติไว้เพียงว่า ความผิดฐานนั้นๆ ต้องระวางโทษปรับ แต่มิได้ระบุอัตราโทษปรับเอาไว้แต่อย่างใด ซึ่งเห็นได้จากข้อความในตัวบทกฎหมายมาตรานั้นเอง ที่บัญญัติแต่เพียงว่า “shall be liable to a fine” โดยไม่ได้ กำหนดจำนวนวันปรับเอาไว้เลยแม้แต่มาตราเดียว การกำหนดจำนวนวันปรับจึงเป็นเรื่องของดุลพินิจ ของศาลหรือพนักงานอัยการ โดยกฎหมายที่กำหนดหลักเกณฑ์ในการใช้ดุลพินิจในการกำหนดจำนวน วันปรับ ได้แก่ ประมวลกฎหมายอาญามวค 29 ซึ่งเป็นหมวด ที่กำหนดเกี่ยวกับดุลพินิจในการลงโทษ ทั้งหมด และในทางปฏิบัติทั้งศาลและพนักงานอัยการต่างก็ได้จัดทำบัญชีกำหนดโทษขึ้นมา เพื่อควบคุมการใช้ดุลพินิจในการลงโทษปรับของศาลหรือของพนักงานอัยการทั่วประเทศให้ใกล้เคียงกัน ดังนั้น บัญชีกำหนดโทษในประเทศสวีเดนไม่ว่าจะเป็นของศาลหรือของพนักงานอัยการจะมีลักษณะ เป็นบัญชีกำหนดโทษกลางที่ใช้ทั่วประเทศต่างไปจากประเทศอื่น

ในกรณีของประเทศสหรัฐอเมริกา นั้น รายละเอียดที่เกี่ยวกับจำนวนวันปรับ อาจแตกต่างกันไปจากทั้งสองประเทศที่กล่าวมาเล็กน้อย เนื่องจากประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีการ นำแนวทางการบังคับใช้โทษปรับตามวันและรายได้ของประเทศต่างๆ มาพัฒนาและปรับปรุง ให้มีความเหมาะสมและเกิดความสะดวกในการปฏิบัติงานมากขึ้น โดยก่อนที่จะมีการนำโทษปรับ ตามวันและรายได้มาใช้ นั้น ศาลต่างๆ ในประเทศสหรัฐอเมริกาก็จะมีการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง เพื่อนามาวิเคราะห์และกำหนด กรอบของจำนวนวันปรับสูงสุดและต่ำสุดที่ศาลจะลงแก่ผู้กระทำความผิดได้ รวมทั้งจัดทำบัญชีกำหนดโทษระบุจำนวนวันปรับสำหรับความผิดทุกฐานที่อยู่ในอำนาจ พิจารณาพิพากษาของศาลนั้นๆ เอาไว้อย่างครอบคลุม โดยการประชุมของคณะทำงานถึงความเหมาะสม ของจำนวนวันปรับสำหรับความผิด แต่ละฐาน ซึ่งเมื่อเทียบกับประเทศอื่นๆ ที่กล่าวมาข้างต้น ศาลในสหรัฐอเมริกาก็จะยึดถือบัญชีกำหนด โทษเป็นสำคัญและเคร่งครัดกว่า โดยในเวลากำหนดโทษ แก่ผู้กระทำความผิด ศาลจะใช้ดุลพินิจ กำหนดจำนวนวันปรับ ไปตามที่บัญชีกำหนดโทษได้ระบุ เอาไว้ ต่างจากประเทศอื่นๆ ที่แม้ว่าจะมีการ จัดทำบัญชีกำหนดโทษขึ้นมา แต่ก็ยังเป็นเพียงแนวทาง การใช้ดุลพินิจและเพื่อความสะดวกเท่านั้น ซึ่งผู้มี อำนาจกำหนดโทษปรับอาจใช้ดุลพินิจกำหนด จำนวนวันปรับแตกต่างไปจากที่ระบุในบัญชีกำหนดโทษ หากในคดีนั้นๆ มีพฤติการณ์แห่งคดี ที่แตกต่างออกไป

สำหรับขั้นตอนในการดำเนินการกำหนดจำนวนวันปรับที่จะบังคับใช้ภายในศาล รวมถึงการกำหนดจำนวนวันปรับสำหรับความผิดแต่ละฐานในบัญชีกำหนดโทษของศาลต่างๆ ในสหรัฐอเมริกา แบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

(1) รวบรวมข้อมูลฐานความผิดที่เข้าสู่การพิจารณาคดีของศาลว่าที่ผ่านมามีฐานความผิดใดบ้างที่มีการฟ้องคดีต่อศาลนั้นๆ รวมทั้งข้อมูลเกี่ยวกับการกำหนดโทษของศาลสำหรับความผิดฐานต่างๆ

(2) จัดลำดับความร้ายแรงของความผิดจากข้อมูลที่รวบรวมมา โดยคณะทำงานที่กำหนดขึ้นมาโดยเฉพาะยกตัวอย่าง เช่น ในศาลอาญาริชมอนต์คณะทำงานจะประกอบไปด้วยผู้พิพากษา 3 คน พนักงานอัยการหัวหน้าเขต ตัวแทนสหภาพนายความเอกชน และตัวแทนจากองค์กรนายความอาสาของรัฐ เป็นต้น และเนื่องจากความผิดตามกฎหมายอาญาของสหรัฐอเมริกาส่วนใหญ่มักแบ่งเป็นความผิดย่อยเอาไว้ด้วย ดังนั้น ในการจัดลำดับฐานความผิดในกรณีนี้จึงมีการจัดลำดับฐานความผิดย่อยในฐานความผิดประเภทต่างๆ เอาไว้ด้วย

(3) กำหนดเกณฑ์ขั้นต่ำและขั้นสูงของจำนวนวันปรับ โดยพิจารณาจากฐานความผิดทั้งหมดที่เข้าสู่การพิจารณาของศาลตามข้อมูลที่ได้มาจากการรวบรวม ซึ่งในศาลอาญาริชมอนต์ (สเตเทน ไอแลนด์ มลรัฐนิวยอร์ก) รวมทั้งศาลของสหรัฐอเมริกาส่วนใหญ่ที่ได้ทดลองนำโทษปรับตามวันและรายได้อ้างอิงมาใช้จะกำหนดกรอบจำนวนวันปรับเอาไว้ คือ 5 - 120 วันปรับ ยกเว้นก็แต่ศาลมารีโคปา (ฟีนิกซ์ มลรัฐอริโซนา) ที่กำหนดจำนวนวันปรับเอาไว้ตั้งแต่ 5 - 360 วันปรับ เนื่องจากว่าการกระทำความผิดที่เข้าสู่การพิจารณาของศาลมารีโคปาจะมีความรุนแรงมากกว่าศาลอื่นๆ จึงได้ กำหนดขั้นสูงของจำนวนวันปรับเอาไว้สูงกว่า

(4) จัดทำบัญชีกำหนดโทษระบุจำนวนวันปรับที่เหมาะสมสำหรับความผิดฐานต่างๆ ตามที่ได้มีการจัดลำดับความร้ายแรงเอาไว้แล้วในขั้นตอนที่สอง ซึ่งบัญชีกำหนดโทษจะกำหนดเอาไว้แตกต่างกันไปในแต่ละศาลขึ้นอยู่กับฐานความผิดที่เข้าสู่ศาลนั้น สำหรับบัญชีกำหนดโทษที่ใช้ในศาลอาญาริชมอนต์นั้น นอกจากจะระบุจำนวนวันปรับสำหรับความผิดฐานหนึ่งๆเอาไว้แล้ว ยังระบุจำนวนวันปรับในกรณีที่อาจมีการลดโทษและเพิ่มโทษเอาไว้อีกด้วย โดยจะคำนวณจากจำนวนวันปรับที่กำหนดเอาไว้สำหรับความผิดแต่ละฐานเพิ่มขึ้นไปอีกร้อยละ 15 และลดลงมาอีกร้อยละ 15 ทั้งนี้ เพื่อเพิ่มความสะดวกแก่ศาลในกรณีที่ศาลมีดุลพินิจเห็นสมควรลดโทษหรือเพิ่มโทษแก่ผู้กระทำผิดซึ่งศาลสามารถกำหนดจำนวนวันปรับที่ลดลงหรือเพิ่มขึ้นสำหรับความผิดฐานต่างๆ ไปได้เลย ดังนั้น จำนวนวันปรับสำหรับความผิดฐานหนึ่งๆในบัญชีกำหนดโทษจึงระบุเอาไว้เป็น 3 อัตรา ได้แก่ จำนวนวันปรับสำหรับความผิดฐานนั้นๆ จำนวนวันปรับที่เป็นเกณฑ์ขั้นต่ำในกรณีที่ศาลใช้ดุลพินิจลดโทษ และจำนวนวันปรับที่เป็นเกณฑ์ขั้นสูงในกรณีที่ศาลใช้ดุลพินิจเพิ่มโทษ ยกตัวอย่าง เช่น จำนวนวันปรับ สำหรับความผิดฐานลักทรัพย์ที่มีมูลค่าระหว่าง 150 - 299 ดอลลาร์ ที่ระบุไว้ก็คือ 17 - 20 หรือ 23 วันปรับ ซึ่งหมายความว่า ในกรณีที่ศาลเห็นสมควรใช้ดุลพินิจลดโทษให้แก่ผู้กระทำผิดนั้น ศาลอาจกำหนดจำนวนวันปรับให้น้อยกว่า 20 วันปรับก็ได้แต่จะไม่น้อยไปกว่า 17 วันปรับ

ส่วนในกรณีเพิ่มโทษก็ เช่นเดียวกัน ศาลอาจกำหนดจำนวนวันปรับให้สูงขึ้นได้แต่ก็จะไม่เกินไปกว่า 23 วันปรับ โดยหลักเกณฑ์ในการใช้ดุลพินิจกำหนดจำนวนวันปรับของศาลแต่ละศาลนั้นจะเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่ศาลในประเทศสหรัฐอเมริกานำมาใช้พิจารณากำหนดโทษตามปกติอยู่แล้ว ซึ่งได้แก่หลักเกณฑ์ที่กำหนดเอาไว้ใน United States Code มาตรา 3553 นั้นเอง

ในส่วนของประเทศไทยนั้น โทษปรับที่ใช้บังคับในคดีสิ่งแวดล้อมโดยทั่วไปจะเป็นโทษปรับที่กำหนดเอาไว้เป็นอัตราหรือจำนวนเงินที่แน่นอนตายตัว และทุกมาตราที่กำหนดโทษปรับก็จะระบุอัตราโทษปรับเอาไว้อย่างชัดเจน โดยอัตราโทษปรับที่บัญญัติในกฎหมายสิ่งแวดล้อมฉบับต่างๆ มีทั้งกรณีที่บัญญัติเอาไว้เฉพาะอัตราโทษปรับขั้นสูงอย่างเดียว และกรณีที่บัญญัติเอาไว้ทั้งอัตราโทษปรับขั้นต่ำและขั้นสูง ซึ่งส่วนใหญ่แล้วลักษณะของการกำหนดอัตราโทษปรับที่พบได้ทั่วไปและพบได้มาก ที่สุดก็คือการบัญญัติเฉพาะอัตราโทษปรับขั้นสูง แต่ไม่ว่าจะเป็นการบัญญัติอัตราโทษปรับในลักษณะใด สิ่งที่เห็นได้ชัดก็คือการกำหนดเกณฑ์ขั้นต่ำหรือขั้นสูงของอัตราโทษปรับสำหรับความผิดแต่ละฐาน ตามกฎหมายสิ่งแวดล้อมของไทยจะกำหนดเอาไว้ในแต่ละมาตราโดยเฉพาะและเป็นเอกเทศแยกต่างหากจากความผิดฐานอื่นๆ แต่อย่างไรก็ดี ถึงแม้กฎหมายจะกำหนดเกณฑ์ขั้นต่ำและขั้นสูงของอัตราโทษปรับสำหรับความผิดแต่ละฐานเอาไว้ โดยเฉพาะก็ตามแต่ในกรณีการกระทำความผิดหลาย ฐานกฎหมายของไทยไม่ได้กำหนดอัตราขั้นสูงของโทษปรับเอาไว้แต่อย่างใด ต่างจากโทษจำคุกที่ต้องอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ของประมวลกฎหมายอาญามาตรา 91 ดังนั้น ศาลไทยจึงมีอำนาจที่จะกำหนดให้ปรับเป็นจำนวนเท่าใดก็ได้ แม้ว่าเมื่อรวมจำนวนเงินค่าปรับทุกกระทงแล้วจะเป็นจำนวนที่สูงมากก็ตาม

สำหรับปัจจัยที่ศาลนำมาใช้ประกอบดุลพินิจในการกำหนดจำนวนเงินค่าปรับแก่ผู้กระทำความผิดในแต่ละคดีนั้น ในประเทศไทยจะไม่มีกฎหมายบัญญัติเอาไว้เป็นลายลักษณ์อักษรโดยตรงดังเช่นในต่างประเทศ แต่ส่วนใหญ่แล้วการใช้ดุลพินิจกำหนดโทษของศาลจะเป็นไปในทางเดียวกัน เช่น การพิจารณาถึงสภาพและพฤติการณ์ในการกระทำความผิด ความร้ายแรงของความผิด และลักษณะของผู้กระทำความผิด เป็นต้น และด้วยเหตุที่ปัญหาสำคัญของการกำหนดโทษก็คือการใช้ดุลพินิจที่แตกต่างกันของศาล ในทางปฏิบัติศาลจึงหาแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยการกำหนดเป็นบัญชีกำหนดโทษขึ้นมาเพื่อเป็นแนวทางให้ผู้พิพากษาทุกคนในศาลกำหนดโทษให้เป็นไปในทางเดียวกัน ซึ่งแต่ละศาลจะจัดทำบัญชีกำหนดโทษเอาไว้ใช้ประจำศาล โดยจะกำหนดโทษเอาไว้ตาม ความเหมาะสมของสภาพเหตุการณ์ วัฒนธรรม และประเพณีแห่งท้องถิ่น

ในแต่ละจังหวัดหรือในแต่ละภาค ดังนั้นบัญชีกำหนดโทษที่ใช้ในแต่ละศาลจึงไม่เหมือนกัน แต่สำหรับในศาลเดียวกันแล้ว การกำหนดโทษจะเป็นไปในแนวทางเดียวกัน¹¹¹

เมื่อพิจารณาถึงการกำหนดจำนวนวันปรับของแต่ละประเทศแล้ว จะเห็นได้ว่า จำนวนวันปรับ นั่นก็คืออัตราโทษปรับสำหรับความผิดแต่ละฐานที่กำหนดเอาไว้ในรูปของจำนวนวันปรับ แทนการกำหนดในรูปของจำนวนเงินนั่นเอง และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างการกำหนดอัตราโทษปรับเป็นจำนวนวันปรับกับการกำหนดอัตราโทษปรับเป็นจำนวนเงินตามที่ขึ้นอยู่กับคดี สิ่งแวดล้อมของไทยนั้น พบว่าโดยหลักการแล้วไม่ได้มีความแตกต่างกันในสาระสำคัญแต่อย่างใด การกำหนดจำนวนวันปรับเป็นเพียงวิธีการหรือรูปแบบในการกำหนดอัตราโทษปรับที่แตกต่างออกไปจากการกำหนดอัตราโทษปรับในรูปของจำนวนเงินเท่านั้น หลักเกณฑ์ในการใช้ดุลพินิจ กำหนดจำนวนวันปรับก็ยังคงเป็นหลักเกณฑ์เดียวกันกับการใช้ดุลพินิจกำหนดจำนวนเงินค่าปรับของศาลไทย เช่น การพิจารณาจากความร้ายแรงของความผิด สภาพและพฤติการณ์ในการกระทำ ความผิด ลักษณะของผู้กระทำความผิด การกระทำความผิดครั้งก่อนๆ เป็นต้น อีกทั้งการใช้ดุลพินิจ ในการกำหนดจำนวนวันปรับก็ต้องอยู่ภายในเกณฑ์ ขั้นต่ำและขั้นสูงที่กฎหมายกำหนดเอาไว้ เช่นเดียวกับกับการใช้ดุลพินิจกำหนดอัตราค่าปรับของศาลไทย และในทางปฏิบัติทั้งในต่างประเทศ และประเทศไทยก็มีการจัดทำบัญชีกำหนดโทษเพื่อเป็นแนวทางในการใช้ดุลพินิจกำหนดอัตราโทษปรับเอาไว้เช่นเดียวกันด้วย

ดังนั้น ถ้าหากมีการนำโทษปรับตามวันและรายได้มาใช้ในคดีสิ่งแวดล้อม ของประเทศไทย การกำหนดอัตราโทษปรับให้เป็นจำนวนวันปรับจึงไม่ใช่เรื่องยาก การพิจารณา อัตราโทษปรับของศาลจะเพียงเปลี่ยนจากเดิมที่กำหนดโทษปรับเป็นจำนวนเงินมาเป็นการกำหนด โทษปรับเป็นจำนวนวันปรับแทน ซึ่งไม่กระทบกับแนวทางการใช้ดุลพินิจกำหนดโทษปรับ ของศาลไทยที่เคยเป็นมาแต่อย่างใด ศาลยังคงมีอิสระที่จะใช้ดุลพินิจได้อย่างเต็มที่ภายในกรอบ ที่กฎหมายให้อำนาจไว้ดังเดิม อีกทั้งการกำหนดอัตราโทษปรับเป็นจำนวนวันปรับแทนการกำหนด ในรูปของจำนวนเงินก็ไม่เป็นสิ่งที่ยากหรือซับซ้อนเกินความสามารถของศาลที่จะกำหนดให้ เหมาะสมไปตามพฤติการณ์ในแต่ละคดีได้ การกำหนดจำนวนวันปรับจึงสรุปได้ดังตารางต่อไปนี้

¹¹¹ ศุภวิทย์ ตั้งตรงจิตต์ และคณะ, “การใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษของศาลยุติธรรม”, รายงานการศึกษา หลักสูตร ผู้พิพากษาผู้บริหารในศาลชั้นต้น รุ่นที่ 3, วิทยาลัยข้าราชการตุลาการศาลยุติธรรม สถาบันพัฒนาข้าราชการ ฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม, 2549, หน้า 15

ตารางที่ 4.2 การกำหนดจำนวนวันปรับ

ประเทศฟินแลนด์	ประเทศสวีเดน	ประเทศสหรัฐอเมริกา	ประเทศไทย
- ประมวลกฎหมายอาญา หมวด 2(a) มาตรา 1 (1) บัญญัติกำหนดจำนวนวันปรับ สำหรับการกระทำความผิด ฐานเดียวเอาไว้ คือ 1 - 120 วันปรับและถ้าหากเป็นการ กระทำความผิดหลายฐาน ประมวลกฎหมายอาญา หมวด 7 มาตรา 3 ให้อำนาจกำหนด จำนวนวันปรับได้สูงสุดถึง 240 วันปรับ	- ประมวลกฎหมายอาญา หมวด 25 มาตรา 2 ได้บัญญัติ กำหนดจำนวนวันปรับสำหรับ การกระทำความผิดฐานเดียว เอาไว้ คือ 30 - 150 วันปรับ และถ้าหากเป็นการกระทำ ความผิดหลายฐาน มาตรา 6 บัญญัติให้ลงโทษปรับ ได้มากที่สุดถึง 200 วันปรับ	- ยึดถือบัญชีกำหนดโทษ เป็นหลัก โดยในบัญชี กำหนดโทษจึงระบุเอาไว้ เป็น 3 อัตรา ได้แก่ จำนวน วันปรับสำหรับความผิด ฐานนั้นๆ จำนวนวันปรับ ที่เป็นเกณฑ์ขั้นต่ำในกรณี ที่ศาลใช้ดุลพินิจลดโทษ และจำนวนวันปรับที่เป็น เกณฑ์ขั้นสูงในกรณีที่ศาล ใช้ดุลพินิจเพิ่มโทษ	- ไม่มี

4.2 การคำนวณรายได้ต่อหนึ่งวันปรับ

จำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับ คือ จำนวนสัดส่วนรายได้ของผู้กระทำความผิดที่จะนำมาใช้เป็น เกณฑ์ในการแปลงจากจำนวนวันปรับหนึ่งวันปรับให้อยู่ในรูปของจำนวนเงินว่าจะมีค่าเท่ากับเงินจำนวนเงินเท่าใด ทั้งนี้ เพื่อนำมาใช้เป็นฐานในการคำนวณจำนวนเงินค่าปรับทั้งหมดที่ผู้กระทำ ความผิดจะต้องชำระต่อไป ดังนั้น จำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับสำหรับผู้กระทำ ความผิดแต่ละรายจึงมีจำนวนที่แตกต่างกันออกไปตามรายได้ของผู้นั้น ผู้กระทำความผิดที่มีรายได้สูง จำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับย่อมมีจำนวนที่สูงกว่าผู้กระทำความผิดที่มีรายได้ต่ำ ซึ่งหลักเกณฑ์ในการคำนวณจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับนี้มักจะกำหนดให้ใช้เป็นส่วนหนึ่งของรายได้เฉลี่ยที่ผู้กระทำความผิดได้รับต่อวัน ซึ่งส่วนหนึ่งของรายได้เฉลี่ยที่ผู้กระทำความผิดได้รับต่อวันนี้จะมากหรือน้อยเพียงใดก็แล้วแต่ว่า ประเทศนั้นๆ จะกำหนดเอาไว้ว่าให้ใช้สัดส่วนรายได้เท่าไร

ในเรื่องของจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับนี้ จากการศึกษาพบว่าแต่ละประเทศที่บังคับใช้โทษปรับตามวันและรายได้จะมีหลักเกณฑ์ในการคำนวณที่แตกต่างกันออกไป แต่สิ่งที่เหมือนกันก็คือในขั้นตอนของการคำนวณหาจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับนั้น ทั้งสามประเทศจะนำค่าภาษีและค่าใช้จ่ายที่จำเป็นต่างๆ ในการดำรงชีวิตของบุคคลมาหักออกจากรายได้ที่ผู้กระทำความผิดได้รับด้วย เพื่อให้ผู้กระทำความผิดมีเงินเหลือเพียงพอที่จะใช้ดำรงชีวิตได้ เนื่องจากหากใช้รายได้ทั้งหมดที่ผู้กระทำความผิดได้รับมาจริงจะเป็นการลงโทษเกินกว่า

ฐานะรายได้จริงของผู้กระทำความผิด ทำให้ผู้กระทำความผิดต้องรับชำระค่าปรับที่มากเกินไป และในส่วนของขอบเขตของรายได้ที่จะนำมาใช้คำนวณ ก็พบว่านอกจากรายได้ที่เป็นตัวเงินแล้ว ทั้งสามประเทศยังได้นำเอาทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดมาพิจารณาเป็นส่วนหนึ่งของรายได้ ที่ผู้กระทำความผิดได้รับนอกจากนี้ ทุกประเทศยกเว้นประเทศ สหรัฐอเมริกาจะกำหนดกรอบ ของจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับเอาไว้เป็นอัตราขั้นต่ำหรือขั้นสูง เหมือนกัน ทั้งนี้เพื่อเป็นการ ป้องกันไม่ให้จำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับนั้นต่ำหรือสูงจนเกินไปซึ่งจะส่งผลกระทบต่อจำนวน เงินค่าปรับทั้งหมดและทำให้การลงโทษปรับไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างแท้จริงได้ โดยขั้นตอนและวิธีการคำนวณจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับของแต่ละประเทศที่การศึกษา มีรายละเอียดดังนี้

ประเทศฟินแลนด์ ประมวลกฎหมายอาญา หมวด 2(a) มาตรา 2 กำหนดให้หนึ่งวัน ปรับมีค่าเท่ากับ 1 ใน 60 ของรายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่ผู้กระทำความผิดได้รับหลังจากหักภาษี ค่าใช้จ่ายและค่าลดหย่อนต่างๆ ตามที่ระบุไว้ในพระราชกฤษฎีกาออกไปแล้ว¹¹² โดยขั้นตอนในการ คำนวณหาจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับมีขั้นตอนดังนี้ คือ เริ่มจากนำรายได้ต่อเดือนของผู้กระทำความผิดที่ระบุในบันทึกทางภาษีมาหักออกด้วยค่าภาษีที่ผู้กระทำความผิดต้องชำระ ตามมาด้วยการ หักค่าใช้จ่ายที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีพซึ่งกำหนดเป็นมาตรฐานเอาไว้เท่ากับ 225 ยูโร จากนั้น นำผลลัพธ์ที่ได้มาหารด้วย 60 และถ้าหากผู้กระทำความผิดมีผู้ที่อยู่ในความอุปการะเลี้ยงดู ก็ให้หักลดหย่อนสำหรับบุคคลดังกล่าวได้อีกคนละ 3 ยูโร ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดมีทรัพย์สินอื่นๆ ด้วยนั้น ให้บวกเงินเพิ่มไปอีกเป็นจำนวน 3 ยูโร สำหรับทรัพย์สินที่มีมูลค่าตั้งแต่ 85,000 ยูโร ขึ้นไป หรือบวกเงินเพิ่มเป็น จำนวน 6 ยูโร สำหรับทรัพย์สินที่มีมูลค่าตั้งแต่ 170,000 ยูโรขึ้นไปด้วย จำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับนี้ พระราชกฤษฎีกาดังกล่าวกำหนดอัตราขั้นต่ำของจำนวนรายได้ ต่อหนึ่งวันปรับเอาไว้ ด้วยว่าจะต้องไม่น้อยไปกว่า 6 ยูโร¹¹³ แต่กฎหมายไม่ได้กำหนดอัตราขั้นสูง ของรายได้ต่อหนึ่งวันปรับไว้

ประเทศสวีเดนประมวลกฎหมายอาญา หมวด 25 มาตรา 2 บัญญัติให้กำหนดจำนวน รายได้ต่อหนึ่งวันปรับในจำนวนที่เหมาะสมเมื่อคำนึงถึงรายได้ฐานะความเป็นอยู่ จำนวนหนี้สิน ผู้อยู่ในอุปการะ และสถานภาพทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิด ซึ่งจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับนี้ อาจเปลี่ยนแปลงได้หากมีเหตุผลพิเศษ¹¹⁴ โดยที่กฎหมายมิได้บัญญัติชัดเจนว่าจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับ

¹¹² The Criminal Code of Finland Chapter 2(a) Section 2

¹¹³ Official Statistics of Finland (OSF), Prosecutions, sentences and punishments [e-publication], 8 August 2013 Available from http://tilastokeskus.fi/til/syytr/kas_en.html.

¹¹⁴ The Swedish Penal Code, Chapter 25, Section 2

มีค่าเท่ากับเท่าใดดัง เช่น ประมวลกฎหมายอาญาของประเทศฟินแลนด์ อีกทั้งในประเทศสวีเดน ก็ไม่มีการบัญญัติกฎหมายลำดับกำหนดรายละเอียดในเรื่องนี้เอาไว้ด้วย ดังนั้น ในทางปฏิบัติจึงได้มีการตกลงสรุปกันเป็นหลักเกณฑ์ในการคำนวณหาจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับเอาไว้ใช้บังคับเหมือนกัน โดยใช้รายได้ทุกชนิดต่อปีของผู้กระทำผิดเป็นตัวตั้งหารด้วย 1,000 โดยผลลัพธ์ที่ได้ ออกมาจะคิดเป็น ประมาณ 1 ใน 3 ของรายได้เฉลี่ยต่อวันที่แท้จริงเท่านั้น ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้กระทำความผิดมีเงินเหลือเพียงพอที่จะใช้จ่ายเพื่อการดำรงชีพได้อย่างไม่ลำบาก ในขั้นตอนการคำนวณหาจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับนี้ แนวทางปฏิบัติของพนักงานอัยการและศาลไม่ได้เหมือนกัน เสียทีเดียว แต่จะมีความแตกต่างกันในขั้นตอนการหักเงินค่าภาษีออกจากรายได้ของผู้กระทำความผิดซึ่งพบว่ามี อยู่ 2 แนวทาง

แนวทางที่หนึ่ง ได้แก่ การนำเงินค่าภาษีที่ผู้กระทำความผิดต้องชำระมาหักออกจากรายได้ต่อปีไปก่อน เมื่อได้ออกมาเป็นรายได้สุทธิแล้วจึงจะนำมาหารด้วย 1,000 วิธีการนี้เรียกว่า Net Method แนวทางที่สอง ได้แก่ การนำเงินค่าภาษีที่ผู้กระทำความผิดต้องชำระมาหักออกหลังจากที่นำรายได้ต่อปีมาหารด้วย 1000 แล้ว วิธีการนี้เรียกว่า Gross Method

จากการศึกษาพบว่าพนักงานอัยการทั่วประเทศจะใช้วิธีการคำนวณที่เป็นแบบแผนเดียวกันทั้งหมดซึ่งก็คือวิธีการคำนวณแบบ Gross Method อันเป็นวิธีการคำนวณที่กำหนดอยู่ในบัญชีกำหนดโทษของกรมอัยการ ส่วนวิธีการคำนวณของศาลพบว่ายังไม่ลงตรงกันเท่าใดนัก บางศาลก็ใช้วิธีการคำนวณตามแนวที่หนึ่ง ในขณะที่บางศาลจะใช้วิธีการคำนวณตามแนวทางที่สอง¹¹⁵

สำหรับวิธีการคำนวณจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับตามบัญชีกำหนดโทษของกรมอัยการ ซึ่งเป็นวิธีที่ศาลส่วนใหญ่ก็นำมาใช้ด้วยนั้น เริ่มแรกจะนำรายได้ที่ผู้กระทำความผิดได้รับมาทั้งหมดต่อปี มาเป็นฐานในการคำนวณ โดยจะหักออกร้อยละ 20 เป็นค่าลดหย่อนกรณี ที่ผู้กระทำความผิดมีคู่สมรสหรืออยู่กินด้วยกันกับบุคคลอื่นและคู่สมรสหรือบุคคลอื่นนั้นเป็นผู้ไม่มีรายได้ แต่ถ้าตัวผู้กระทำความผิดเอง เป็นผู้ไม่มีรายได้ ให้ถือว่าร้อยละ 20 ของรายได้ของคู่สมรสเป็นรายได้ของผู้กระทำความผิดแทน จากนั้นหักค่าลดหย่อนกรณีมีบุตรออกตามสมควร แต่บุตรที่จะนำมาหักค่าลดหย่อนจะต้องเป็นบุตรที่ต้องพึ่งพาผู้กระทำความผิดในการดำรงชีพด้วย ถ้าหากทั้งผู้กระทำผิดและคู่สมรสต่าง เป็นผู้ไม่มีรายได้ทั้งคู่ จำนวนค่าลดหย่อนสำหรับบุตรอาจปรับเปลี่ยนไปตามความเหมาะสมได้ ต่อมาจะนำผลลัพธ์ที่คำนวณได้มาหารด้วย 1000 และหักเงินออกเป็นจำนวน 10 โครเนอร์เสร็จแล้ว จึงจะหักเงินค่าภาษีที่ต้องชำระออก และหลังจากนี้ถ้าหากผู้กระทำความผิดมีสินทรัพย์ ซึ่งมีมูลค่าเกิน 200,000 โครเนอร์ จะบวกเงินเพิ่มเข้าไปรวมเป็นรายได้ของผู้กระทำผิดด้วย โดยบวกเพิ่มจำนวน 5 โครเนอร์ สำหรับมูลค่า 200,000 โครเนอร์แรก และอีกจำนวน 5 โครเนอร์ สำหรับมูลค่า

¹¹⁵ วีรพล ปานะบุตร, “โทษปรับในสวีเดน”, *วารสารอัยการ*, 2, 14 (กุมภาพันธ์ 2522), หน้า 30

ทรัพย์สินทุกๆ 100,000 โครเนอร์ แต่ถ้าหากผู้กระทำความผิดมีหนี้สินที่ต้องชำระ ก็จะหักเงินเป็นค่าลดหย่อนกรณีมีหนี้สินออกให้แก่ผู้กระทำความผิดด้วย ซึ่งจำนวนเงินที่หักออกจะต่างกันไปในแต่ละคดีขึ้นอยู่กับความเหมาะสมตามดุลพินิจของพนักงานอัยการ เมื่อคำนวณออกมาได้เป็นเงินจำนวนเท่าใดก็คือจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับของผู้กระทำความผิดนั่นเอง¹¹⁶ อย่างไรก็ตาม กฎหมายของประเทศสวีเดนได้กำหนดเกณฑ์ขั้นต่ำและขั้นสูงของจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับเอาไว้ด้วย ดังนั้น เมื่อทำการคำนวณจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับแล้ว ไม่ว่าจะคำนวณออกมาได้เท่าไรก็ตาม การกำหนดจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับจะต้องอยู่ภายใต้กรอบที่กฎหมายกำหนดเอาไว้คือ จำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับจะต้องไม่ต่ำกว่า 30 โครเนอร์ และไม่เกินไปกว่า 1,000 โครเนอร์

สำหรับประเทศสหรัฐอเมริกา ศาลต่างๆ ที่ได้นำโทษปรับตามวันและรายได้ไปบังคับใช้ จะกำหนดเกี่ยวกับจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับเอาไว้เหมือนกัน โดยจะกำหนดจากรายได้เฉลี่ยสุทธิต่อวันของผู้กระทำความผิด ซึ่งวิธีการคำนวณหาจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับนั้นจะเริ่มจากการนำรายได้ของผู้กระทำความผิดหลังจากหักค่าภาษีและบวกเงินช่วยเหลือต่างๆ ที่ได้รับจากรัฐแล้วมาหารด้วยจำนวนวันที่เป็นรอบระยะเวลาที่ผู้กระทำความผิดได้รับเงินรายได้หรือค่าจ้าง เช่น หากผู้กระทำความผิดได้รับค่าจ้างต่อสัปดาห์ ก็จะนำรายได้ในหนึ่งสัปดาห์มาหารด้วย 7 จากนั้นจะนำเอาค่าใช้จ่ายต่างๆ มาหักเป็นค่าลดหย่อนให้กับผู้กระทำความผิด ซึ่งวิธีการหักค่าลดหย่อนของประเทศสหรัฐอเมริกาแบ่งออกได้เป็น 3 วิธี ดังนี้

วิธีที่หนึ่ง เป็นวิธีการหักค่าลดหย่อนที่ศาลอาญาริชมอนด์และทุกศาลยกเว้นศาลในไอโอว่านำมาใช้วิธีนี้จะหักค่าลดหย่อนสำหรับตัวผู้กระทำความผิดเป็นจำนวนร้อยละ 15 ค่าลดหย่อนสำหรับคู่สมสร้อยละ 15 ค่าลดหย่อนสำหรับบุตรคนแรกร้อยละ 15 ค่าลดหย่อนสำหรับบุตรในลำดับถัดไป อีกสองคนรวมกันร้อยละ 10 และค่าลดหย่อนสำหรับบุตรในลำดับถัดไปอีกร้อยละ 5 ต่อคน

วิธีที่สอง เป็นวิธีการหักค่าลดหย่อนที่เป็นอีกทางเลือกหนึ่งของศาลที่จะนำโทษปรับตามวันและรายได้ไปบังคับใช้ เนื่องจากเห็นว่าวิธีการหักค่าลดหย่อนตามวิธีของศาลอาญาริชมอนด์นั้นจะทำให้เงินค่าปรับที่คำนวณออกมาแล้วมีจำนวนที่สูงเกินไป โดยวิธีนี้กำหนดให้นำข้อมูลจำเป็นพื้นฐานความยากจนของประเทศ มาใช้เป็นเกณฑ์ในการหักค่าลดหย่อนแทน กล่าวคือผู้กระทำความผิดที่มีรายได้ที่สูงกว่าค่าพื้นฐานความยากจนของประเทศให้หักค่าลดหย่อนลงไป ในอัตราส่วน 1/3 ของรายได้เฉลี่ยต่อวัน แต่หากผู้กระทำความผิดเป็นผู้ที่มีรายได้ที่ต่ำกว่าข้อมูลจำเป็นพื้นฐานความยากจนของประเทศจะหักค่าลดหย่อนลงไป ในอัตราส่วน 1/2 ของรายได้เฉลี่ยต่อวัน

¹¹⁶ Sally T. Hillsman and Judith A. Greene, Improving the use and administration of criminal fines: a report of Richmond County Criminal Court Day-Fine Planning Project, p. 54., 16 December 1987 Available from <http://www.vera.org/sites/default/files/resources/downloads/1521.pdf>

วิธีที่สามเป็นวิธีการหักค่าลดหย่อนที่ศาลในไอโอว่านำมาใช้ โดยวิธีนี้จะหักค่าลดหย่อนหลากหลายประเภทมากกว่าวิธีแรก คือ หักค่าเช่าจ่ายเกี่ยวกับที่พักอาศัยเป็นจำนวนร้อยละ 40 ของรายได้เฉลี่ยต่อวัน หักค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการดำรงชีวิตอีกจำนวนร้อยละ 20 ของรายได้เฉลี่ยต่อวัน และเมื่อคำนวณเหลือเงินจำนวนเท่าใที่จะนำมาหักค่าใช้จ่ายจำเป็นในการดำรงชีวิตและค่าใช้จ่ายในการอุปการะเลี้ยงดูผู้ที่อยู่ในความดูแลเพิ่มอีกดังนี้ คือ หักออกอีกร้อยละ 40 สำหรับบุคคลที่อยู่ในความอุปการะดูแลลำดับแรก หักออกร้อยละ 10 สำหรับบุคคลที่อยู่ในความอุปการะดูแลลำดับถัดไป และหักออกร้อยละ 5 สำหรับบุคคลที่อยู่ในความอุปการะดูแลอีกสองคนต่อมาในลำดับที่หกและเจ็ด¹¹⁷

ด้วยเหตุที่ขั้นตอนของการหักค่าลดหย่อนนั้นมีความยุ่งยากอย่างมากและถ้าหากศาลจะต้องคำนวณหาจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับสำหรับผู้กระทำความผิดทุกครั้งที่มีการกำหนดโทษปรับก็จะทำให้ต้องใช้เวลามากจนเกินไป ดังนั้น ในทางปฏิบัติศาลในสหรัฐอเมริกาจึงได้จัดทำตารางบัญชีคำนวณจำนวนรายได้ต่อวันปรับเอาไว้เพื่อความสะดวกและรวดเร็วในการปฏิบัติงาน โดยตารางบัญชีคำนวณดังกล่าวจะมีลักษณะคล้ายกับตารางบัญชีการเสียภาษีที่จัดทำโดยกรมสรรพากรในการคำนวณหาจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับ ศาลจึงทำเพียงแค่นำจำนวนรายได้เฉลี่ยต่อวันออกมาแล้วนำไป เทียบหาจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับในตารางบัญชีเท่านั้น

สำหรับการกำหนดจำนวนรายรายได้ต่อหนึ่งวันปรับในกรณีที่มีการนำโทษปรับตามวัน และรายได้มาบังคับใช้กับคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยนั้น การที่จะกำหนดจำนวนรายรายได้ต่อหนึ่งวันปรับให้เหมาะสมกับฐานะรายได้ที่แท้จริงของผู้กระทำความผิดและในขณะเดียวกันต้องให้สามารถบรรลุนิติวัตถุประสงค์ในการลงโทษปรับด้วยนั้น จำเป็นที่จะต้องพิจารณาอย่างละเอียดรอบคอบและจะพิจารณาแต่เฉพาะความเหมาะสมถูกต้องในแง่ของกฎหมายเท่านั้นไม่ได้ เพราะยังมีปัจจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องอีกมากมาย การกำหนดจำนวนรายรายได้ต่อหนึ่งวันปรับจำเป็นจะต้องคำนึงถึงสภาพเศรษฐกิจและสังคมภายในของประเทศไทย รายได้ของประชากร ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของประชากรในประเทศไทย และปัจจัยอื่นๆ ประกอบโดยต้องไม่กำหนดให้เป็นจำนวนที่ต่ำเกินไปจนไม่เกิดผลในทางลงโทษหรือสร้างภาระใดๆ แก่ผู้กระทำความผิดและต้องไม่เป็นจำนวนที่สูงเกินไปจนก่อให้เกิดความเดือดร้อนที่เกินควรด้วย ซึ่งหากมีการนำโทษปรับตามวันและรายได้มาบังคับใช้ในประเทศไทยควรมีการแต่งตั้งคณะทำงานขึ้นมาชุดหนึ่งที่ประกอบไปด้วยผู้ที่เกี่ยวข้องและนักวิชาการจากหลายแขนงวิชามาร่วมประชุมเพื่อหาข้อสรุปถึงหลักเกณฑ์วิธีการคำนวณรวมทั้งหาร หักค่าใช้จ่าย

¹¹⁷ Bureau of Justice Assistance, Office of Justice Programs, U.S. Department of Justice, How to Use Structured Fines (Day Fines) as an Intermediate Sanction, pp.18-19

ที่จำเป็นต่างๆ เพื่อให้สามารถกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับให้ออกมาได้เหมาะสมกับสภาพสังคมไทยมากที่สุด

เบื้องต้นนี้การกำหนดจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับในคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยไม่ควรกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการคำนวณเอาไว้เป็นแบบแผนเดียวกัน ดังเช่นในประเทศฟินแลนด์และประเทศสวีเดน เนื่องจากรายได้ของประชากรในประเทศไทยยังมีความเหลื่อมล้ำกันอยู่มาก คุณภาพชีวิตของประชากรทุกคนในประเทศไทยก็ไม่ได้มีมาตรฐานที่ใกล้เคียงกัน ในทางตรงกันข้ามประเทศไทยเป็นประเทศที่รายได้ของประชากรแตกต่างกันอยู่มากและมีปัญหาความเหลื่อมล้ำทางรายได้สูงและผู้กระทำความผิดในคดีสิ่งแวดล้อมก็มีหลากหลายฐานะรายได้ หากกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการคำนวณเอาไว้เป็นแบบแผนเดียวกันทั้งหมด จำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับอาจไม่สามารถปรับให้เหมาะสมกับผู้กระทำความผิดแต่ละรายได้ แต่อย่างไรก็ดี ถ้าหากกำหนดเอาไว้กว้างๆ โดยให้เป็นดุลพินิจของศาลที่จะกำหนดจำนวนที่เหมาะสมจากรายได้เฉลี่ยสุทธิต่อวันของผู้กระทำความผิด แม้จะทำให้สามารถกำหนดจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับให้เหมาะสมและใกล้เคียงกับสถานภาพที่แท้จริงของผู้กระทำความผิดแต่ละรายได้มากกว่าก็ตาม แต่จะทำให้ขาดหลักเกณฑ์ในการอ้างอิงที่แน่นอนและอาจเป็นการสร้างภาระแก่ผู้ปฏิบัติงานและทำให้เกิดความยุ่งยากได้ ดังนั้น ผู้เขียนเห็นว่าหากนำแนวทางของศาลสหรัฐอเมริกามาเป็นแบบอย่างและประยุกต์ใช้กับการกำหนดจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับในคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย จะมีความเหมาะสมมากกว่า ดังนี้

(1) กำหนดให้จำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับมีค่าเท่ากับส่วนหนึ่งของรายได้เฉลี่ยสุทธิต่อวันของผู้กระทำความผิดได้รับ

(2) กำหนดวิธีการคำนวณ คือ ให้นำรายได้ที่ผู้กระทำความผิดได้รับในหนึ่งปี หลังจากการหักภาษีที่ต้องชำระแล้ว มาคำนวณหารายได้เฉลี่ยต่อวัน โดยการหารด้วย 365 ซึ่งซึ่งเป็นจำนวนวันต่อหนึ่งปี การคำนวณสำหรับผู้ปฏิบัติงานและง่ายต่อการทำความเข้าใจสำหรับผู้กระทำความผิดด้วย เนื่องจากในประเทศไทยบุคคลที่มีรายได้ที่อยู่ในเกณฑ์ที่จะต้องเสียภาษีการประเมินภาษีก็ใช้หลักการประเมิน รายได้ต่อปี การคำนวณจากรายได้ต่อปีจึงเป็นวิธีการที่คุ้นเคยดีอยู่แล้ว จากนั้นหากผู้กระทำความผิดมี ทรัพย์สินอื่นๆ อีกก็ให้นำมูลค่าทรัพย์สินตามอัตราส่วนที่กำหนดมารวมเข้ากับรายได้ของผู้กระทำความผิดเช่นเดียวกับวิธีการของประเทศฟินแลนด์และสวีเดน เมื่อคำนวณได้เท่าใดแล้วจึงนำค่าใช้จ่ายต่างๆ ที่จำเป็นในการดำรงชีวิตของบุคคลมาหักเป็นค่าลดหย่อนต่อไป โดยในส่วนของค่าลดหย่อนนี้ไม่ควรหักค่าลดหย่อนให้มากจนเกินไป เพราะประชาชนในประเทศไทยไม่ต้องชำระภาษีในอัตราที่สูงมากเพื่อนำมาเป็นสวัสดิการให้กับพลเมืองเหมือนประเทศดังกล่าว และควรกำหนดเป็นหลักเกณฑ์การหักค่าลดหย่อนที่แน่นอนด้วย อาจใช้เกณฑ์

การหักค่าลดหย่อนในทางภาษีที่หักเป็นจำนวนร้อยละเป็นแบบอย่างในการกำหนดหรืออาจใช้ข้อมูลจำเป็นพื้นฐานความยากจนของประเทศเป็นเกณฑ์ในการหักค่าลดหย่อนเหมือนประเทศสหรัฐอเมริกาได้ เพราะโครงสร้างของรายได้ประชากรในสหรัฐอเมริกาก็มีความแตกต่างกันมากคล้ายๆ กับในประเทศไทย

(3) ควรมีการบัญญัติอัตราขั้นต่ำของจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับเอาไว้ด้วย เพื่อป้องกันไม่ให้จำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับมีจำนวนที่ต่ำเกินไปในกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นผู้มีรายได้ต่ำมาก เพราะจะทำให้ไม่เกิดผลในทางลงโทษเท่าที่ควรและจะเป็นการอาจเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีรายได้น้อยการ กระทำความผิดมากขึ้น โดยเฉพาะในประเทศไทยที่ประชากรส่วนใหญ่ยังมีรายได้ไม่มากนัก ทั้งนี้ อัตราขั้นต่ำของจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับควรกำหนดให้ต่ำกว่ารายได้ขั้นต่ำของประชาชนใน ประเทศ เพื่อให้ผู้กระทำความผิดสามารถมีเงินเหลือเพื่อใช้ในการดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วย โดยอาจกำหนดให้จำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับจะต้องไม่ต่ำกว่า 200 บาท ซึ่งเป็นจำนวนเงินที่เท่ากับอัตราที่ ใช้คำนวณการกักขังแทนค่าปรับพอดี นอกจากนี้ ควรกำหนดอัตราขั้นต่ำของจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวัน ปรับเอาไว้ด้วย เพื่อป้องกันไม่ให้จำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับที่กำหนดออกมามีจำนวนที่สูงจนเกินไป ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดมีรายได้สูงก็จะส่งผลให้ค่าปรับมีจำนวนมากเกินความจำเป็น และมีผลเป็นการลงโทษที่รุนแรงเกินกว่าความผิด การคำนวณรายได้ต่อหนึ่งวันปรับจึงสรุปได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.3 การคำนวณรายได้ต่อหนึ่งวันปรับ

ประเทศฟินแลนด์	ประเทศสวีเดน	ประเทศสหรัฐอเมริกา	ประเทศไทย
- ประมวลกฎหมายอาญา หมวด 2(a) มาตรา 2 กำหนดให้หนึ่งวันปรับมีค่าเท่ากับ 1 ใน 60 ของรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ที่ผู้กระทำความผิดได้รับ หลังจากหักภาษี ค่าใช้จ่าย และค่าลดหย่อนต่างๆ ตามที่ระบุไว้ในพระราชกฤษฎีกา ออกไปแล้ว	- ประมวลกฎหมายอาญา หมวด 25 มาตรา 2 บัญญัติให้กำหนดจำนวนรายได้ ต่อหนึ่งวันปรับในจำนวน ที่เหมาะสม แต่มีการสรุปกัน เป็นหลักเกณฑ์ในการคำนวณ หาจำนวนรายได้ ต่อหนึ่งวัน ปรับเอาไว้ใช้บังคับเหมือนกัน โดยใช้รายได้ทุกชนิดต่อปี ของผู้กระทำผิดเป็นตัวตั้งหารด้วย 1,000	- นำรายได้ของผู้กระทำความผิดหลังจากหักค่าภาษี และบวกเงินช่วยเหลือต่างๆ ที่ได้รับจากรัฐแล้ว มาหาร ด้วยจำนวนวันที่เป็นรอบ ระยะเวลาที่ผู้กระทำความผิด ได้รับเงินรายได้หรือค่าจ้าง จากนั้นจะนำเอาค่าใช้จ่าย ต่างๆ มาหักเป็นค่าลดหย่อน ให้กับผู้กระทำความผิด	- ไม่มี

4.3 ที่มาของข้อมูลเกี่ยวกับรายได้และสถานภาพทางการเงินของผู้กระทำความผิด

ข้อมูลเกี่ยวกับรายได้และสถานภาพทางการเงินของผู้กระทำความผิดนั้นถือได้ว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในระบบการลงโทษปรับตามวันและรายได้ การกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ให้เหมาะสมกับฐานะรายได้ของผู้กระทำความผิดได้อย่างแท้จริงหรือไม่นั้น ย่อมขึ้นอยู่กับข้อมูลเกี่ยวกับรายได้และสถานะทางการเงินของผู้กระทำความผิดที่เข้าสู่การรับรู้ของผู้ที่มีอำนาจกำหนดโทษปรับนั้นจะมีเพียงพอและถูกต้องตรงกับความเป็นจริงมากเพียงใด หากผู้ที่มีอำนาจในการกำหนดโทษปรับมีข้อมูลดังกล่าวอย่างเพียงพอและถูกต้องตรงกับฐานะรายได้ที่แท้จริงของผู้กระทำความผิด โทษปรับที่กำหนดแก่ผู้กระทำความผิดก็ย่อมเหมาะสมและสอดคล้องกับความสามารถในการชำระหนี้ของผู้กระทำความผิดแต่ละรายได้ ด้วยเหตุที่ข้อมูลในเรื่องรายได้และสถานภาพทางการเงินของผู้กระทำความผิดถือเป็นข้อมูลส่วนบุคคล การได้มาซึ่งข้อมูลดังกล่าวจึงไม่ใช่สิ่งที่กระทำได้ง่ายนัก หรือแม้จะมีข้อมูลดังกล่าวอย่างเพียงพอแต่ก็อาจไม่ถูกต้องตรงกับความเป็นจริงที่สุดก็ได้ ดังนั้น วิธีการในการได้มาซึ่งข้อมูลรายได้และสถานภาพทางการเงินของบุคคลจึงเป็นเรื่องที่สำคัญมากและเป็นสิ่งที่จะต้องพิจารณาและคำนึงถึงเป็นอันดับต้นๆ สำหรับประเทศที่ต้องการจะนำโทษปรับตามวันและรายได้ไปบังคับใช้

ประเทศฟินแลนด์จากการศึกษาพบว่ากฎหมายของฟินแลนด์บัญญัติเอาไว้ในทางที่เอื้อประโยชน์ต่อศาลหรือพนักงานอัยการในการเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับรายได้และสถานภาพทางการเงินของผู้กระทำความผิดเป็นอย่างมาก เนื่องจากกฎหมายของประเทศฟินแลนด์กำหนดเอาไว้อย่างชัดเจนว่าในการกำหนดจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับนั้นให้พิจารณาจากบันทึกข้อมูลทางภาษีครั้งล่าสุดของผู้กระทำความผิดเป็นหลัก ส่งผลให้ศาลหรือพนักงานอัยการในประเทศฟินแลนด์มีอำนาจตามกฎหมายที่จะเข้าถึงข้อมูลทางภาษีของผู้กระทำความผิดได้โดยตรงนอกจากนี้กฎหมายของประเทศฟินแลนด์ยังกำหนดให้ผู้กระทำความผิดมีหน้าที่ตามกฎหมายที่จะต้องแถลงเกี่ยวกับข้อเท็จจริงในเรื่องรายได้ของตนเองให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทราบ ซึ่งถ้าหากผู้กระทำความผิดแจ้งข้อความอันเป็นเท็จหรือแจ้งผิดไปในข้อสำคัญเกี่ยวกับรายได้ของตนเองที่จะนำไปใช้เป็นข้อมูลสำหรับกำหนดโทษปรับแล้ว ประมวลกฎหมายอาญา หมวด 16 มาตรา 6 บัญญัติให้เป็นความผิดฐาน fine deception และกำหนดให้ระวางโทษปรับหรือจำคุกไม่เกิน 3 เดือนด้วย ดังนั้น ในเรื่องของการได้มาซึ่งข้อมูลรายได้และสถานภาพทางการเงินของผู้กระทำความผิดในประเทศฟินแลนด์โดยหลักแล้วจึงมาจากข้อมูลทางภาษีเป็นสำคัญประกอบกันกับข้อมูลที่ได้จากการแถลงของผู้กระทำความผิดนั่นเอง

ประเทศสวีเดนในประเด็นเรื่องการได้มาซึ่งข้อมูลเกี่ยวกับรายได้และทรัพย์สินของผู้กระทำ ความผิคนั้นก็เหมือนกันกับประเทศฟินแลนด์ บทบัญญัติของกฎหมายในประเทศสวีเดนเป็นสิ่งที่ช่วยเอื้อประโยชน์ให้แก่เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับรายได้ของผู้กระทำความผิดอย่างมากเช่นเดียวกัน เนื่องจากกฎหมายของประเทศสวีเดนนั้นให้อำนาจทั้งเจ้าหน้าที่ตำรวจ พนักงานอัยการ และศาล ในการเข้าถึงข้อมูลทางภาษีตลอดจนข้อมูลอื่นๆของผู้กระทำความผิดที่อยู่ในความครอบครองของหน่วยงานทางภาษีได้ทั้งหมด นอกจากนี้วิธีปฏิบัติในประเทศสวีเดนก็เป็นอีกทางหนึ่งซึ่งช่วยสนับสนุนในการได้มาซึ่งข้อมูลเกี่ยวกับรายได้และสถานภาพทางการเงินของผู้กระทำความผิดด้วย เนื่องจากว่าในทางปฏิบัตินั้นในขั้นตอนของการสอบสวนผู้กระทำความผิดจะมีแบบฟอร์มที่ใช้ในการ สอบสวนให้ผู้กระทำความผิดกรอกรายละเอียดต่างๆ เกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิด เช่น ประวัติ รายได้ เงินทุน ทรัพย์สิน และปัจจัยอื่นๆ ในทางเศรษฐกิจ เช่น ภาระหนี้สินต่างๆ ลงไปด้วย ซึ่งข้อมูลต่างๆ เหล่านี้ เจ้าพนักงานสามารถที่จะตรวจสอบความถูกต้องและรายละเอียดเพิ่มเติมได้ และเมื่อคดีมาอยู่ในชั้นพิจารณาของศาล ศาลก็มีอำนาจที่จะสอบถามผู้กระทำความผิดเพิ่มเติมได้อีกด้วย ดังนั้น สำหรับประเทศสวีเดนที่มาของข้อมูลเกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิดจึงมีทั้งข้อมูลที่อยู่ในความครอบครองของหน่วยงานทางภาษีและข้อมูลที่มาจากการเปิดเผยของผู้กระทำความผิดในชั้นสอบสวนและในชั้นพิจารณาคดีของศาลประกอบรวมกัน

สำหรับประเทศสหรัฐอเมริกาที่เช่นเดียวกัน ตามกฎหมายแล้วหน่วยงานสรรพากรไม่มีอำนาจที่จะเปิดเผยข้อมูลภาษีของผู้กระทำความผิดต่อศาลเพื่อประโยชน์ในการกำหนดโทษปรับได้อีกทั้งกฎหมายที่เกี่ยวกับความปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคลทั้งกฎหมายกลางและกฎหมายของมลรัฐก็บัญญัติห้ามมิให้สถาบันการเงินเปิดเผยข้อมูลทางการเงินของบุคคลโดยไม่ได้ได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูล ดังนั้น ในส่วนที่เกี่ยวกับข้อมูลทางภาษี ศาลสหรัฐอเมริกาจึงไม่มีอำนาจตามกฎหมายที่จะสามารถเข้าถึงข้อมูลทางภาษีของผู้กระทำความผิดได้เลย อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่ากฎหมายจะไม่ได้ให้อำนาจแก่ศาลในการเข้าถึงข้อมูลทางภาษีของผู้กระทำความผิดได้โดยตรงแต่กฎหมายและวิธีปฏิบัติในประเทศสหรัฐอเมริกาก็เอื้อประโยชน์และช่วยให้ศาลสามารถเข้าถึงข้อมูลทางการเงินของผู้กระทำความผิดทางอื่นได้ กล่าวคือ ศาลสามารถขอข้อมูลเกี่ยวกับผู้กระทำความผิดจากหน่วยงานต่างๆ ในกระบวนการยุติธรรมได้โดยตรง เนื่องจากโดยปกติแล้วในแต่ละขั้นตอนของการดำเนินคดีหน่วยงานต่างๆ ในกระบวนการยุติธรรมจะมีการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิดซึ่งรวมไปถึงข้อมูลทางการเงินของผู้กระทำความผิดเอาไว้ ซึ่งข้อมูลดังกล่าวนี้ก็จะมาจากการเปิดเผยของผู้กระทำความผิดเอง และศาลสามารถขอข้อมูลจากหน่วยงานเหล่านี้ได้โดยที่กฎหมายไม่ได้บัญญัติห้ามเอาไว้แต่อย่างใด นอกจากนี้ข้อมูลที่อยู่ในหน่วยงานต่างๆ แล้ว ศาลสหรัฐอเมริกา

ยังสามารถทราบถึงข้อมูลเกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิดได้จากรายงานสืบเสาะของเจ้าพนักงานคุมประพฤติด้วย เนื่องจากตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (Federal Rule of Criminal Procedure) มาตรา 32(c) หน่วยงานคุมประพฤติต้องจัดทำรายงานสืบเสาะก่อนการกำหนดโทษเกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิดส่งให้แก่ศาล โดยในรายงานดังกล่าวกฎหมายกำหนดให้มีรายละเอียดเกี่ยวกับสถานภาพทางการเงินของผู้กระทำความผิดเพื่อประโยชน์ในการพิพากษากำหนดโทษต่อไปด้วย นอกจากนี้ก่อนที่ศาลจะตัดสินลงโทษ ศาลยังมีอำนาจที่จะไต่สวนและสอบถามข้อมูลใดๆ ซึ่งรวมไปถึงข้อมูลที่จำเป็นต้องใช้ในการกำหนดโทษปรับจากผู้กระทำความผิดเพิ่มเติมได้อีกด้วย จะเห็นได้ว่าในประเทศสหรัฐอเมริกา นั้น ข้อมูลเกี่ยวกับรายได้และสถานภาพทางการเงินของผู้กระทำความผิดจะมีการรวบรวมเอาไว้ในหน่วยงานต่างๆ รวมทั้งศาลยังใช้วิธีการสอบถามเอาจากผู้กระทำความผิดได้อีกด้วย ดังนั้น เมื่อนำโทษปรับตามวันและรายได้มาบังคับใช้ ศาลสหรัฐอเมริกาจึงมีข้อมูลเกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิดอย่างเพียงพอที่จะ นำมาใช้กำหนดโทษปรับได้ไม่ยาก

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าข้อมูลเกี่ยวกับรายได้และสถานภาพทางการเงินของผู้กระทำความผิดที่ประเทศต่างๆ ข้างต้นนำมาใช้ในการกำหนดโทษปรับนั้น โดยรวมแล้วจะนำมาจากข้อมูลทางภาษีที่อยู่ในครอบครองของกรมสรรพากร ข้อมูลในเอกสารที่มาจากขั้นตอนการสอบสวนของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ข้อมูลที่หน่วยงานต่างๆ ในกระบวนการยุติธรรมได้เก็บรวบรวมไว้ และข้อมูลที่มาจากการแถลงตอบคำถามศาลในชั้นพิจารณาคดี ซึ่งที่มาของข้อมูลเกี่ยวกับรายได้และสถานภาพทางการเงินที่ตามที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ ประเทศไทยจะสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้อย่างไรบ้าง เมื่อมีการนำโทษ ปรับตามวันและรายได้มาบังคับใช้กับคดีสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย

ที่มาของข้อมูลเกี่ยวกับรายได้และสถานภาพทางการเงินของผู้กระทำความผิด จึงสรุปได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.4 ข้อมูลเกี่ยวกับรายได้และสถานภาพทางการเงินของผู้กระทำความผิด

ประเทศฟินแลนด์	ประเทศสวีเดน	ประเทศสหรัฐอเมริกา	ประเทศไทย
- สามารถเข้าถึงข้อมูลทางภาษีและการกำหนดจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวัน ปรับนั้นให้พิจารณาจากบันทึกข้อมูลทางภาษีครั้งล่าสุดของผู้กระทำ ความผิดเป็นหลัก และ ข้อมูลจากการแถลงของผู้กระทำความผิด	- สามารถเข้าถึงข้อมูลทางภาษีตลอดจนข้อมูลอื่นๆ ของผู้กระทำความผิด ที่อยู่ในความครอบครองของหน่วยงานทางภาษีได้ ทั้งหมด และข้อมูลจากการแถลงของผู้กระทำความผิด	- ไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลจากหน่วยงานทางภาษี และสถาบันการเงินต่างๆ ได้ แต่สามารถสามารถขอข้อมูลเกี่ยวกับผู้กระทำความผิด จากหน่วยงานต่างๆ ใน กระบวนการยุติธรรมได้ และ ข้อมูลจากการแถลงของผู้กระทำความผิด	- ไม่มี

4.4 การกำหนดโทษปรับสำหรับบุคคลบางกลุ่ม

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วว่าโทษปรับตามวันและรายได้เป็นโทษปรับที่นำเอาฐานะรายได้และสถานภาพทางการเงินของผู้กระทำความผิดเข้ามาเป็นหลักในการพิจารณากำหนดโทษปรับควบคู่ไปกับการพิจารณาถึงความร้ายแรงของการกระทำความผิดด้วย ดังนั้น ในการกำหนดโทษปรับตามวัน และรายได้จึงจำเป็นที่จะต้องนำรายได้และสถานภาพทางการเงินของผู้กระทำความผิดมาใช้เพื่อคำนวณค่าปรับสำหรับผู้กระทำความผิดแต่ละราย แต่อย่างไรก็ดี สำหรับบุคคลบางกลุ่มการที่จะนำรายได้และสถานภาพทางการเงินมาใช้คำนวณโทษปรับนั้นอาจเป็นไปได้ไม่เลยหรือเป็นไปได้ยากมาก เนื่องจากบุคคลดังกล่าวอาจเป็นผู้ที่ไม่มีรายได้หรือมีรายได้ที่ไม่แน่นอน เช่น บุคคลว่างงาน แม่บ้านที่ไม่ได้ประกอบอาชีพใดๆ หรือนักเรียน นักศึกษา เป็นต้น ซึ่งปัญหาดังกล่าวนี้เป็นปัญหาที่ย่อมเกิดขึ้นได้กับทุกประเทศที่นำโทษปรับตามวันและรายได้ไปบังคับใช้ ดังนั้น ประเทศต่างๆ จึงได้พยายามหาทางแก้ในเรื่องนี้เอาไว้ โดยทางแก้ที่แต่ละประเทศนำมาใช้นั้นก็จะแตกต่างกันออกไป ตามแต่ความเหมาะสมของแต่ละประเทศ ดังนี้

ประเทศฟินแลนด์ซึ่งเป็นประเทศที่ได้ชื่อว่ามีสวัสดิการที่ดีที่สุดแห่งหนึ่งของโลก สำนักงานประกันสังคมของประเทศฟินแลนด์จะเป็นหน่วยงานหลักที่คอยให้ความช่วยเหลือในด้านต่างๆ แก่ประชาชนทุกคนในประเทศ โดยสำนักงานประกันสังคมจะให้ความช่วยเหลือในเรื่องเงินสงเคราะห์และเงินสวัสดิการในกรณีต่างๆ แทบทุกกรณี ไม่ว่าจะเป็นกรณีผู้ที่มีรายได้ต่ำ นักเรียน นักศึกษา ผู้สูงอายุ ผู้เกษียณอายุ หรือแม้กระทั่งผู้ที่ว่างงาน ซึ่งเงินช่วยเหลือต่างๆ ที่บุคคลเหล่านี้ได้รับมาจากรัฐจะถือว่าเป็นรายได้ของบุคคลเหล่านี้ด้วย ดังนั้น กลุ่มบุคคลเหล่านี้แม้จะเป็น

กลุ่มบุคคลที่อาจมีปัญหาในเรื่องของการหาข้อมูลรายได้ แต่สำหรับประเทศฟินแลนด์แล้ว เมื่อบุคคลเหล่านี้กระทำความผิดและต้องโทษปรับก็จะไม่มีปัญหาในเรื่องของการหารายได้ที่จะนำมาใช้คำนวณโทษปรับแต่อย่างใด เพราะถือเอาเงินสวัสดิการช่วยเหลือที่บุคคลนั้นได้รับจากรัฐมาเป็นรายได้ของเขานั่นเอง

ประเทศสวีเดน ก็ใช้หลักการเดียวกันกับประเทศฟินแลนด์ โดยบุคคลที่ไม่มีรายได้หรือมีรายได้ที่ไม่แน่นอน เช่น นักเรียน นักศึกษา ผู้ที่ไม่ได้ประกอบอาชีพ ผู้ที่มีรายได้ต่ำ ผู้เกษียณอายุ บุคคลเหล่านี้แม้จะไม่มีรายได้มาจากการทำงาน แต่ก็ถือว่ามียาได้จากสวัสดิการที่รัฐให้ความช่วยเหลือ ดังนั้น เมื่อบุคคลเหล่านี้กระทำความผิด เงินช่วยเหลือต่างๆ ที่ได้รับมาจากรัฐจึงถูกนำมาใช้พิจารณาเป็นรายได้ของบุคคลเหล่านี้เพื่อประโยชน์ในการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ต่อไป เช่นเดียวกัน

ประเทศสหรัฐอเมริกา ในเรื่องของการหารายได้ของบุคคลบางกลุ่มที่จะนำมาใช้กำหนดโทษปรับ เช่น ผู้ที่ไม่มีรายได้หรือผู้ที่มีรายได้ที่ผิดกฎหมายนั้น ได้กำหนดวิธีแก้ไขปัญหามาไว้ ดังนี้¹¹⁸

(1) กรณีของผู้ที่ไม่มีรายได้ ซึ่งได้แก่ แม่บ้าน นักเรียน ผู้พิการ หรือ ผู้ว่างงานนั้น วิธีการแก้ปัญหาที่ศาลเขตบริดจ์พอร์ตซึ่งเป็นศาลที่อยู่ในเขตที่ประสบกับปัญหาผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำที่ยาวนานมาใช้ก็คือ การนำเงินช่วยเหลือที่บุคคลเหล่านี้ได้รับมาจากโครงการสงเคราะห์สวัสดิการของท้องถิ่น (local general assistance welfare program) มาพิจารณาเป็นรายได้เพื่อใช้ในการกำหนดโทษปรับต่อไป ซึ่งวิธีนี้ยังถือเป็นวิธีที่ใช้ได้ดีกับกรณีที่มีอัตราการว่างงานสูง อีกด้วย นอกจากนี้ ในคู่มือแนะนำของประเทศสหรัฐอเมริกายังมีการเสนอวิธีแก้ปัญหาในกรณีของผู้ไม่มีรายได้อีกหลายวิธีซึ่งแต่ละวิธีก็มีจุดเด่นและจุดด้อยต่างกันไป ดังนี้

วิธีที่หนึ่ง เป็นการใช้จ่ายรายได้ของครอบครัวผู้กระทำความผิดเป็นเกณฑ์ โดยสมมติให้ผู้กระทำ ความผิดเป็นหัวหน้าครอบครัวและใช้จ่ายของทั้งครอบครัวมาคำนวณหาจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวัน ปรับ ซึ่งวิธีแรกนี้มีข้อเสียตรงที่ว่า การใช้จ่ายของครอบครัวนั้นเท่ากับเป็นการนำรายได้ของผู้อื่นซึ่งมิได้เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดมาใช้ในการกำหนดโทษปรับแทนและการกระทำเช่นนี้ยังก่อให้เกิดความเดือดร้อนและส่งผลกระทบต่อบุคคลในครอบครัวทั้งหมดอีกด้วย

วิธีที่สอง เป็นการใช้จ่ายการประมาณการรายได้ในตลาดแรงงานมาเป็นเกณฑ์ ซึ่งในสหรัฐอเมริกา จะแยกเป็นแรงงานไร้ฝีมือ (unskilled worker) เช่น พนักงานขายอาหารฟาสต์ฟู้ด พนักงานเช็ค สินค้า พนักงานทำความสะอาด เป็นต้น แรงงานเหล่านี้จะใช้รายได้ขั้นต่ำที่กฎหมาย

¹¹⁸ Bureau of Justice Assistance, Office of Justice Programs, U.S. Department of Justice, How to Use Structured Fines (Day Fines) as an Intermediate Sanction, pp. 19-20

กำหนดหรือรายได้ที่จ่ายกันในตลาดแรงงานเป็นเกณฑ์ในการประมาณรายได้กับแรงงานอีกประเภทหนึ่ง คือ แรงงานที่ใช้ฝีมือ (skilled worker) ซึ่งจะจ่ายรายได้ที่เขาเคยได้รับจากการทำงานครั้งล่าสุด มาเป็นเกณฑ์ในการประมาณการรายได้ที่เขาสมควรจะได้รับแต่วิธีนี้ก็มิมีข้อเสียตรงที่ว่าในบางครั้ง ที่ภาวะทางเศรษฐกิจไม่สู้ดีนักงานบางประเภทอาจไม่เป็นที่ต้องการของตลาดแรงงาน ส่งผลให้การประมาณการรายได้นี้อาจจะไม่ตรงกับความเป็นจริง

วิธีที่สาม เป็นการจ่ายรายได้ของครอบครัวผู้กระทำความผิดเป็นเกณฑ์ แต่วิธีนี้ ต่างจากวิธีแรก ตรงที่ก่อให้เกิดภาระแก่คนในครอบครัวของผู้กระทำความผิดน้อยกว่า เนื่องจากเป็นการนำรายได้ของครอบครัวมาหักภาษีและค่าใช้จ่ายที่จำเป็นทั้งหมดของครอบครัวออกไปก่อน เหลือจำนวนเท่าใดจึงถือเป็นรายได้สุทธิที่นำมาใช้เป็นรายได้ของผู้กระทำความผิดเพื่อใช้ในการคำนวณโทษปรับต่อไป

(2) กรณีของผู้ที่มีรายได้ไม่ถูกกฎหมาย เช่น ผู้กระทำความผิดที่ถูกฟ้องว่ากระทำความผิดฐานเล่นการพนันฐานจำหน่ายหรือครอบครองยาเสพติด หรือความผิดฐานเป็นโสเภณี วิธีการแก้ปัญหาที่ศาลนำมาใช้ก็คือศาลจะเป็นผู้ประเมินรายได้ของผู้กระทำความผิดเหล่านี้เอง โดยเหตุผลที่ศาลนำวิธีการประเมินรายได้มาใช้ก็เนื่องมาจากว่าวิธีนี้เป็นวิธีที่ศาลในสหรัฐอเมริกา ใช้เป็นปกติในการประเมินสถานภาพทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิดเพื่อกำหนดจำนวนเงิน ประกันและพิจารณาจัดหาทุนความช่วยเหลือในคดี ซึ่งการประเมินรายได้ของผู้กระทำความผิดนั้น ศาลจะพิจารณาจากตัวของผู้กระทำความผิด ไม่ว่าจะเป็นบุคลิกลักษณะ การแต่งกาย ประวัติ อาชญากรรม สถานภาพความเป็นอยู่ทรัพย์สินที่มีในครอบครอง เช่น ยานพาหนะ โทรทัศน์ อุปกรณ์ไฟฟ้า เป็นต้น และลักษณะนิสัยความประพฤติ เช่น ผู้กระทำความผิดสูบบุหรี่หรือมีงานอดิเรกอะไรบ้าง เป็นต้น เพื่อนำข้อมูลทั้งหมดมาประเมินถึงรายได้และสถานภาพทางการเงินของผู้กระทำความผิดต่อไป

จะเห็นได้ว่าวิธีการที่ประเทศต่างๆ นำมาใช้เพื่อแก้ปัญหาความยากลำบากในการหารายได้ของบุคคลที่ไม่มีรายได้หรือมีรายได้ที่ไม่แน่นอนหรือมีรายได้ที่ผิดกฎหมายนั้นจะมีอยู่หลายวิธีด้วยกัน ทั้งการนำเงินช่วยเหลือจากรัฐมาพิจารณาเป็นรายได้ของผู้กระทำความผิด การให้ศาลเป็นผู้ประเมินรายได้ การนำรายได้ของครอบครัวมาพิจารณาเป็นรายได้ของผู้กระทำความผิด การจ่ายรายได้ขั้นต่ำมาเป็นเกณฑ์ และการจ่ายรายได้ที่เคยได้รับจากการทำงานครั้งก่อนมาเป็นเกณฑ์ ในการประเมินรายได้ ซึ่งวิธีการเหล่านี้ต่างก็มีทั้งข้อดีและข้อเสียที่แตกต่างกันออกไป ดังนั้น การจะหาวิธีการที่เหมาะสมที่จะใช้ในประเทศไทยจึงจำเป็นที่จะต้องคำนึงถึงข้อดีข้อเสียของวิธีการต่างๆ ตลอดทั้งความเหมาะสมที่จะใช้กับประเทศไทยต่อไปด้วย

การนำเงินช่วยเหลือที่ได้รับจากรัฐมาพิจารณาเป็นรายได้ของผู้กระทำความผิด ซึ่งเป็นวิธีที่ประเทศฟินแลนด์ สวีเดน รวมทั้งศาลในสหรัฐอเมริกานำมาใช้นั้น ข้อดีของวิธีการนี้ คือ เป็นการกำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณารายได้ที่แน่นอนชัดเจนและเป็นมาตรฐานเดียวกัน ทั้งยังเป็นวิธีที่ไม่ยุ่งยากหรือซับซ้อนเกินกว่าที่ผู้เกี่ยวข้องจะสามารถเข้าใจถึงที่มาของรายได้ โดยง่ายนอกจากนี้วิธีนี้ยังทำให้ศาลสามารถกำหนดโทษปรับได้ใกล้เคียงกับสถานภาพทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิดได้มากกว่าวิธีการอื่นๆ ด้วย เนื่องจากการนำเงินช่วยเหลือที่ผู้กระทำความผิดได้รับจริงมาใช้เป็นเกณฑ์ในการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ของตนเอง ส่วนข้อเสียของวิธีการนี้ คือ วิธีนี้เป็นวิธีการที่ใช้ได้ดีเฉพาะกับประเทศที่มีระบบโครงสร้างสวัสดิการที่ดีเท่านั้น แต่สำหรับประเทศที่ไม่ใช่รัฐสวัสดิการอย่างเช่นประเทศไทย วิธีการดังกล่าวนี้ย่อมไม่อาจนำมาใช้แก้ปัญหาการหารายได้ของบุคคลบางกลุ่มได้อย่างครอบคลุม เนื่องจากในประเทศไทยแม้จะมีหน่วยงานประกันสังคมคอยให้ความช่วยเหลือในกรณีต่างๆ แก่ประชาชนในประเทศก็ตาม แต่ลักษณะของการให้ความช่วยเหลือจากรัฐยังมีข้อจำกัดอยู่มากและเงินช่วยเหลือที่รัฐจ่ายให้ก็มีเพียงไม่กี่กรณีเท่านั้น เช่น รัฐให้เงินช่วยเหลือเฉพาะในกรณีเจ็บป่วย ชราภาพ เป็นต้น โดยผู้ที่มีสิทธิได้รับเงินช่วยเหลือดังกล่าวยังคงต้องเป็นผู้ที่ลงทะเบียนเอาไว้และต้องมีคุณสมบัติตามที่กำหนดเอาไว้ด้วย ดังนั้น จะเห็นได้ว่าในประเทศไทยรัฐ ไม่ได้ให้เงินช่วยเหลือแก่ประชาชนทุกคนต่างจากในประเทศฟินแลนด์และสวีเดนที่รัฐจะให้เงินสงเคราะห์และเงินช่วยเหลือในแทบทุกกรณี

การให้ศาลเป็นผู้ประเมินรายได้ในกรณีที่มีปัญหาในเรื่องการหารายได้ของบุคคลบางกลุ่มซึ่งเป็นวิธีการที่ศาลในสหรัฐอเมริกานำมาใช้นี้มีข้อดี คือ เป็นวิธีการที่สะดวกและรวดเร็ว เนื่องจากศาลสามารถใช้ดุลพินิจประเมินรายได้ที่ผู้กระทำความผิดสามารถที่จะมีได้หรืออาจมีได้ไปได้เลยตามข้อเท็จจริงที่ปรากฏ ทำให้ไม่ต้องเสียเวลาในการรอข้อมูลมากเท่ากับการใช้วิธีการอื่น นอกจากนี้วิธีการประเมินรายได้ยังทำให้ศาลสามารถกำหนดจำนวนรายได้ของผู้กระทำความผิดได้ตรงกับระดับความสามารถในการมีรายได้ของบุคคลนั้นๆ มากกว่าการใช้วิธีการอื่นด้วย เนื่องจากในบางกรณีการหารายได้โดยวิธีการอื่น เช่น การนำรายได้ที่ได้รับจากรัฐหรือการนำค่าแรงขั้นต่ำมาใช้เป็นรายได้ของผู้กระทำความผิดนั้น รายได้ที่เกิดคำนวณออกมาอาจมีจำนวนที่ต่ำกว่าระดับความสามารถในการมีรายได้ของผู้กระทำความผิดมากจนเกินไป ทั้งๆ ที่มีความสามารถที่จะมีรายได้ที่สูงกว่านั้น หรือในบางกรณีการใช้วิธีนำรายได้ของครอบครัวมาพิจารณาเป็นรายได้ของผู้กระทำความผิดก็อาจทำให้รายได้ ที่คำนวณออกมาจำนวนที่สูงเกินกว่าความสามารถในการมีรายได้ของผู้กระทำความผิดไปอีกด้วย ส่งผลให้ค่าปรับที่คำนวณได้นั้นมีจำนวนที่ต่ำหรือสูงจนเกินไป ดังนั้น การนำวิธีการประเมินรายได้มาใช้จึงทำให้ศาลสามารถกำหนดรายได้ให้เหมาะสมสำหรับผู้กระทำความผิดแต่ละรายไปได้ แต่อย่างไรก็ดีการนำวิธีการประเมินรายได้มาใช้มีข้อเสียอยู่บ้าง

คือการพิจารณารายได้ของผู้กระทำความผิดนั้นไม่มีหลักเกณฑ์ที่แน่นอนและชัดเจน แต่จะขึ้นอยู่กับดุลพินิจของศาลที่จะประเมินรายได้ไปตามความเป็นไปได้ทางข้อเท็จจริงที่มีอยู่หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือเป็นการคาดเดาของศาลบนพื้นฐานของข้อเท็จจริงทั้งหมดที่ปรากฏนั่นเอง ซึ่งอาจทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนในการประเมินรายได้ไปได้

การนำรายได้ของครอบครัวมาพิจารณาเป็นรายได้ของผู้กระทำความผิดอันเป็นวิธีของศาลในสหรัฐอเมริกา นั้น แม้จะมีข้อดีตรงที่เป็นการทำให้การพิจารณารายได้มีหลักเกณฑ์ที่แน่นอนชัดเจนและเป็นการนำรายได้ที่ได้รับจริงมาใช้ก็ตามแต่วิธีการนี้มีข้อเสียคือ การนำรายได้ของครอบครัว ผู้กระทำความผิดมาใช้นั้นย่อมก่อให้เกิดผลกระทบและสร้างความเดือดร้อนให้กับบุคคลอื่นที่ไม่ได้มีส่วนในการกระทำความผิดด้วย เนื่องจากการนำเงินที่ต้องใช้จ่ายภายในครอบครัวมาใช้เป็นฐานในการคำนวณโทษปรับ ส่งผลให้เป็นการลงโทษที่เกินความจำเป็นและขัดกับหลักการลงโทษทางอาญาที่ การลงโทษจะต้องมีผลเป็นการเฉพาะตัวเท่านั้น นอกจากนี้วิธีการนำรายได้ครอบครัวมาใช้เป็นรายได้ของผู้กระทำความผิดนี้ยังไม่อาจนำมาใช้ได้กับกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นผู้ที่ไม่มีครอบครัวหรือญาติ พี่น้องอีกด้วย

ส่วนการใช้รายได้ขั้นต่ำมาพิจารณาเป็นรายได้ซึ่งถือเป็นอีกหนึ่งวิธีที่ศาลในสหรัฐอเมริกานำมาใช้เพื่อแก้ปัญหาในเรื่องของการหารายได้ของผู้กระทำความผิดนั้น ข้อดีของวิธีการนี้ก็คือเป็นวิธีที่นำมาปรับใช้ได้โดยง่าย ทั้งยังทำให้การทำงานของศาลเป็นไปได้อย่างสะดวกและรวดเร็วมากกว่าวิธีอื่นๆ เพราะศาลสามารถนำรายได้ขั้นต่ำของประชากรในประเทศในขณะนั้นมาใช้เป็นรายได้ของผู้กระทำความผิดและกำหนดโทษปรับไปได้เลยในทันทีโดยไม่ต้องพิจารณาข้อมูลอื่นๆ ซึ่งจะช่วยให้การพิจารณาคดีนั้นเสร็จไปได้โดยเร็วอีกด้วย แต่สำหรับข้อเสียของวิธีการนี้ คือ การใช้รายได้ขั้นต่ำมาพิจารณาเป็นรายได้สำหรับผู้กระทำความผิดทุกรายโดยไม่ได้แยกว่าเป็นผู้กระทำความผิดที่เป็นแม่บ้าน คนว่างงาน หรือนักเรียนนักศึกษา ย่อมไม่ตรงต่อสภาพความเป็นจริงที่บุคคลเหล่านี้ย่อมมีรายได้ที่แตกต่างกันออกไป อีกทั้งการนำรายได้ขั้นต่ำมาพิจารณาเป็นรายได้ของผู้กระทำความผิดในประเทศไทยนั้น อาจส่งผลให้จำนวนเงินค่าปรับที่คำนวณออกมานั้นมีจำนวนที่น้อยจนเกินไปด้วย เนื่องจากในปัจจุบันอัตรารายได้ขั้นต่ำในประเทศไทยยังมีจำนวนที่ไม่สูงมากนักเมื่อเทียบกับในประเทศสหรัฐอเมริกา นอกจากนี้ อัตรารายได้ขั้นต่ำยังเป็นไปตามภาวะทางเศรษฐกิจของประเทศอีกด้วย ดังนั้น เมื่อประเทศเข้าสู่ช่วงที่ภาวะทางเศรษฐกิจไม่ดี อัตรารายได้ขั้นต่ำก็จะมีจำนวนไม่มากซึ่งย่อมส่งผลทำให้เงินค่าปรับที่คำนวณออกมานั้นมีจำนวนที่น้อยมากตามไปอีกด้วย

สำหรับวิธีการสุดท้ายคือการใช้รายได้ที่เคยได้รับจากการทำงานครั้งก่อนมาเป็นเกณฑ์ในการประเมินรายได้ ซึ่งข้อดีของวิธีการนี้คือ เป็นการกำหนดเกณฑ์ที่ชัดเจน และทำให้ศาลสามารถกำหนดรายได้ใกล้เคียงกับฐานะรายได้และสถานภาพทางการเงินของผู้กระทำความผิดได้มาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้กระทำความผิดที่เพิ่งลาออกหรือเพิ่งว่างงานไม่นานก่อนเวลาที่ศาลกำหนดโทษปรับ แต่อย่างไรก็ดี วิธีนี้ก็ไม่ใช่เหมาะที่จะใช้ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นผู้ที่ไม่เคยประกอบอาชีพใดๆ มาก่อนหรือเป็นผู้ที่ว่างงานมานานแล้วก่อนที่ศาลจะกำหนดโทษปรับ เนื่องจากในกรณีที่ผู้ที่ไม่เคยทำงานย่อมไม่มีรายได้ที่แน่นอนชัดเจนที่ศาลจะนำมาใช้ได้อยู่แล้ว ส่วนผู้ที่ว่างงานมาเป็นระยะเวลานานรายได้ที่เขาเคยได้รับอาจเทียบไม่ได้กับค่าเงินหรือสภาพเศรษฐกิจในเวลาที่ศาลกำหนดโทษปรับ ส่งผลให้การกำหนดรายได้นั้นคลาดเคลื่อนไม่ตรงกับสภาพความเป็นจริงได้

สำหรับประเทศไทย ด้วยเหตุที่โทษปรับที่บังคับใช้ในคดีสิ่งแวดล้อมและในคดีอาญาทั่วไปของไทยเป็นโทษปรับแบบตายตัว ซึ่งฐานะรายได้ของผู้กระทำความผิดไม่ใช่ปัจจัยหลักที่ต้องนำมาใช้ในการกำหนดโทษปรับดังเช่นโทษปรับตามวันและรายได้ ดังนั้น ไม่ว่าจะเป็นผู้ที่ไม่มีรายได้หรือมีรายได้ที่ไม่แน่นอน จึงไม่มีปัญหาในการกำหนดโทษปรับแก่บุคคลเหล่านี้แต่อย่างใด ศาลย่อมกำหนดโทษปรับไปได้อยู่แล้ว ดังนั้น ถ้าหากมีการนำโทษปรับตามวันและรายได้มาบังคับใช้กับคดีสิ่งแวดล้อมของไทยจึงจำเป็นที่จะต้องเตรียมหาวิธีแก้ไขในกรณีนี้เอาไว้ด้วย

จากที่ได้วิเคราะห์ถึงข้อดีและข้อเสียของวิธีการที่ต่างประเทศได้นำมาใช้เพื่อแก้ปัญหาในเรื่องของการหารายได้ของบุคคลบางกลุ่ม ผู้เขียนเห็นว่าสำหรับประเทศไทยในกรณีของบุคคลที่ไม่มีรายได้ หรือมีรายได้ที่ไม่แน่นอนจนเป็นปัญหาในการนำรายได้มาคำนวณโทษปรับนั้น อาจนำแนวทางของสหรัฐอเมริกามาประยุกต์ใช้เพื่อแก้ปัญหานี้ได้ โดยการกำหนดให้อำนาจศาลประเมินรายได้ของผู้กระทำความผิดเหล่านี้ และเพื่อให้การพิจารณารายได้ของผู้กระทำความผิดมีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาที่ชัดเจนมากขึ้น ในกรณีของผู้กระทำความผิดที่เป็นแม่บ้านไม่ได้ประกอบอาชีพใดๆ นักเรียนนักศึกษา หรือผู้ที่ว่างงานมาเป็นระยะเวลานาน อาจใช้ค่าจ้างขั้นต่ำเป็นเกณฑ์ในการประเมินรายได้ก็ได้ ส่วนบุคคลที่เพิ่งว่างงานได้ไม่นาน เช่น เพิ่งลาออกจากตำแหน่งงานเดิมเมื่อถูกฟ้องดำเนินคดีกรณีนี้อาจใช้รายได้ที่บุคคลดังกล่าวเคยได้รับมาเป็นเกณฑ์ในการประเมินก็ได้ แต่ทั้งนี้ ศาลอาจจะประเมินรายได้ให้แตกต่างไปจากค่าจ้างขั้นต่ำหรือรายได้ที่เขาเคยได้รับมาก็ได้ตามที่ศาลเห็นสมควร โดยพิจารณาจากข้อเท็จจริงที่ปรากฏ เนื่องจากข้อเท็จจริงที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับฐานะรายได้ ของผู้กระทำความผิดแต่ละรายย่อมไม่เหมือนกันอยู่แล้ว การกำหนดโทษปรับสำหรับบุคคลบางกลุ่มจึงสรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 4.5 การกำหนดโทษปรับสำหรับบุคคลบางกลุ่ม

ประเทศฟินแลนด์	ประเทศสวีเดน	ประเทศสหรัฐอเมริกา	ประเทศไทย
- ใช้จ่ายได้จากเงิน สวัสดิการที่รัฐให้เป็น เกณฑ์ในการพิจารณา	- ใช้จ่ายได้จากเงิน สวัสดิการที่รัฐให้เป็น เกณฑ์ในการพิจารณา	- ใช้จ่ายของคน ในครอบครัว - รายได้ขั้นต่ำที่กฎหมาย กำหนดหรือรายได้ที่ จ่ายกันในตลาดแรงงาน เป็นเกณฑ์ - ศาลเป็นผู้ประเมินรายได้	- ไม่มี

5. กฎหมายที่บัญญัติเกี่ยวกับการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ในคดีสิ่งแวดล้อม

จากการศึกษากฎหมายที่บัญญัติเกี่ยวกับการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ในคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศฟินแลนด์ สวีเดน และสหรัฐอเมริกา พบว่ากฎหมายที่กำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ในคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศฟินแลนด์ สวีเดน โดยหลักแล้วจะเป็นไปในลักษณะและแนวทางเดียวกัน แต่ในส่วนของประเทศสหรัฐอเมริกานั้นจะแตกต่างออกไป จากทั้งสองประเทศในกรณีของประเทศฟินแลนด์ สวีเดน กฎหมายที่กำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ในคดีสิ่งแวดล้อมของทั้งสองประเทศนั้นจะเป็นในส่วนของกฎหมายสารบัญญัติ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ส่วนหลักเหมือนกัน และทั้งสองส่วนนี้ก็เชื่อมโยงถึงกันด้วย โดยในขั้นตอนของการกำหนดโทษปรับ ตามวันและรายได้ในคดีสิ่งแวดล้อมนั้นจะต้องพิจารณากฎหมายทั้งสองส่วนนี้ประกอบกันไป อันได้แก่

(1) กฎหมายส่วนที่บัญญัติเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ในการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้

สำหรับกฎหมายในส่วนที่บัญญัติเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ในการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้นั้นพบว่า ทั้งประเทศฟินแลนด์ สวีเดน จะบัญญัติหลักเกณฑ์ทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้รวมเอาไว้ในประมวลกฎหมายอาญาเพียงแห่งเดียว ซึ่งเป็นการบัญญัติเอาไว้ในกฎหมายทั่วไป โดยจะบัญญัติแยกออกมาเป็นหมวดที่เกี่ยวกับการลงโทษปรับ โดยเฉพาะหลักเกณฑ์ที่กำหนดเอาไว้จึงเป็นหลักเกณฑ์ที่ใช้สำหรับการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้โดยทั่วไป ไม่ได้แบ่งแยกหรือเจาะจงให้ใช้กับคดีประเภทใดประเภทหนึ่ง โดยเฉพาะ เนื่องจากทั้งสองประเทศได้นำเอาโทษปรับตามวันและรายได้มาใช้เป็นรูปแบบของการกำหนดโทษปรับหลักในทุกคดีแทนที่การกำหนดโทษปรับแบบตายตัว ดังนั้น เมื่อใดก็ตามที่กฎหมายบัญญัติโทษปรับสำหรับความผิดฐานใดเอาไว้ หากกฎหมายไม่ได้กำหนดเอาไว้เป็นพิเศษให้ลงโทษ

ปรับในรูปแบบอื่นแล้ว โทษปรับที่ว่านี้ย่อมหมายถึงโทษปรับตามวันและรายได้นั้นเอง ซึ่งการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้นั้น ในคดีอาญาทุกประเภทรวมถึงการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้นั้นในคดีสิ่งแวดล้อมนั้น ล้วนแล้วแต่จะต้องพิจารณาตามหลักเกณฑ์ที่บัญญัติอยู่ในกฎหมาย ส่วนนี้ทั้งสิ้น โดยประเทศฟินแลนด์จะบัญญัติเอาไว้ในประมวลกฎหมายอาญา หมวด 2(a) ซึ่งเป็นหมวดที่ว่าด้วยการลงโทษปรับโดยเฉพาะหลักเกณฑ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการลงโทษปรับ ทั้งโทษปรับตามวันและรายได้อันโทษปรับแบบตายตัวจะบัญญัติอยู่ในหมวดนี้ทั้งหมด สำหรับประเทศสวีเดนจะบัญญัติอยู่ในประมวลกฎหมายอาญา หมวด 25 ซึ่งเป็นหมวดที่กำหนดเกี่ยวกับโทษปรับทั้งหมด ทั้งโทษปรับตามวันและรายได้อันโทษปรับในรูปแบบอื่น ซึ่งภายในหมวดดังกล่าวจะกำหนดเกี่ยวกับโทษปรับตามวันและรายได้อันโทษปรับรวมเข้าไว้ด้วย

(2) กฎหมายส่วนที่บัญญัติเกี่ยวกับการกระทำความผิดในคดีสิ่งแวดล้อมและบทลงโทษปรับสำหรับความผิดดังกล่าว

กฎหมายในส่วนนี้ถือเป็นกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดในคดีสิ่งแวดล้อมโดยตรง เพราะเป็นกฎหมายในส่วนที่บัญญัติให้ลงโทษปรับตามวันและรายได้อันโทษปรับสำหรับการกระทำความผิดฐานต่างๆ ในคดีสิ่งแวดล้อมนั้นเอง ซึ่งทั้งสองประเทศจะรวบรวมกฎหมายในส่วนนี้เอาไว้เป็น หมวดหมู่หรือรวบรวมเอาไว้อยู่ในที่เดียวกันและจะบัญญัติเอาไว้เหมือนกันคือ ทุกประเทศจะบัญญัติเพียงให้ลงโทษปรับโดยไม่ได้บัญญัติรายละเอียดใดๆ เพิ่มเติมเอาไว้เลย ดังนั้น การกำหนดโทษปรับจึงต้องกำหนดในรูปแบบของโทษปรับตามวันและรายได้อันโทษปรับจะต้องไปพิจารณาตามหลักเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ในกฎหมายส่วนแรก ซึ่งก็คือหลักเกณฑ์ที่กำหนดอยู่ในประมวลกฎหมายอาญาของทั้งสองประเทศ ดังที่กล่าวมาแล้วนั่นเอง อย่างไรก็ตาม บทกฎหมายที่บัญญัติรายละเอียดในส่วนนี้ของแต่ละประเทศจะแตกต่างกันออกไป ดังนี้

ประเทศฟินแลนด์ กฎหมายส่วนที่บัญญัติเกี่ยวกับการกระทำความผิดในคดีสิ่งแวดล้อมและบทลงโทษปรับสำหรับความผิดดังกล่าวนั้นแบ่งออกได้เป็นการบัญญัติไว้ในกฎหมายทั่วไป ซึ่งได้แก่พระราชบัญญัติเฉพาะด้านสิ่งแวดล้อมฉบับต่างๆ เช่น Environment Protection Act หรือ Nature Conservation Act เป็นต้น

ประเทศสวีเดน กฎหมายส่วนที่บัญญัติเกี่ยวกับการกระทำความผิดในคดีสิ่งแวดล้อม และบทลงโทษปรับสำหรับความผิดดังกล่าวนั้นก็คือกฎหมายเฉพาะด้านสิ่งแวดล้อมอันได้แก่ประมวลกฎหมายสิ่งแวดล้อม หมวด 29 ว่าด้วยบทกำหนดโทษ (penalty provisions forfeiture) ซึ่งเป็นหมวดที่นำเอาบทลงโทษสำหรับการกระทำความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมฐานต่างๆ มารวบรวมไว้ประมวลกฎหมายอาญา หมวด 48 ว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม (Environmental offences)

และหมวด 48(a) ว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ (Natural resources offences) และการบัญญัติไว้ในกฎหมายเฉพาะด้านสิ่งแวดล้อม

ส่วนในกรณีของประเทศสหรัฐอเมริกา นั้น ด้วยเหตุที่การบังคับใช้โทษปรับตามวันและรายได้ เป็นการนำมาทดลองใช้ในศาลของประเทศสหรัฐอเมริกาเท่านั้น หลักเกณฑ์ต่างๆ ที่ใช้ในการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้รวมถึงประเภทคดีที่บังคับใช้โทษปรับตามวันและรายได้ จึงไม่ได้มีการบัญญัติเป็นกฎหมายดังเช่นทั้งสองประเทศที่กล่าวมาข้างต้น หลักเกณฑ์ที่ใช้ในการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้จะกำหนดเป็นหลักเกณฑ์ที่ใช้ในแต่ละศาลเท่านั้น ซึ่งส่วนใหญ่แล้วจะเป็นหลักเกณฑ์เดียวกันหรือหากจะแตกต่างกันก็เป็นเพียงรายละเอียดเล็กน้อยเท่านั้น ส่วนประเภทคดีที่มีการลงโทษปรับตามวันและรายได้นั้นก็จะแตกต่างกันไปในแต่ละศาล ขึ้นอยู่กับว่าศาลที่นำโทษปรับตามวันและรายได้ไปทดลองบังคับใช้นั้นจะมีเขตอำนาจพิจารณาคดีประเภทใดได้บ้าง เช่น ศาลอาญา ริชมอนด์ เป็นศาลชั้นต้นที่มีอำนาจพิจารณาเฉพาะคดีความผิด อาญาที่ไม่ร้ายแรง ประเภทคดีที่มีการลงโทษปรับตามวันและรายได้ในศาลแห่งนี้จึงจำกัดอยู่เพียง คดีอาญาประเภทที่ไม่ร้ายแรงเท่านั้น ดังนั้น การบังคับใช้โทษปรับตามวันและรายได้ในประเทศ สหรัฐอเมริกา จึงไม่มีการบัญญัติเป็นกฎหมายเอาไว้ ทั้งในส่วนของหลักเกณฑ์ในการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้และประเภทคดีที่มีการบังคับใช้โทษปรับตามวันและรายได้

สำหรับประเทศไทย กฎหมายที่กำหนดโทษปรับในคดีสิ่งแวดล้อมนั้น โดยหลักๆ แล้วก็มีความคล้ายคลึงกับประเทศฟินแลนด์ สวีเดน กล่าวคือ กฎหมายที่กำหนดโทษปรับในคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยจะเป็นส่วนของกฎหมายสารบัญญัติ โดยหลักเกณฑ์ต่างๆ ที่เกี่ยวกับโทษปรับจะบัญญัติเอาไว้ในประมวลกฎหมายอาญาซึ่งเป็นกฎหมายทั่วไปและนำไปบังคับใช้กับการกำหนดโทษปรับในคดีอาญาทุกประเภทรวมทั้งคดีสิ่งแวดล้อม ส่วนกฎหมายที่บัญญัติเกี่ยวกับการกระทำอันเป็นความผิดในคดีสิ่งแวดล้อมกำหนดให้ลงโทษปรับสำหรับความผิดฐานต่างๆ ในคดีสิ่งแวดล้อมนั้นมีอยู่มากมายหลายฉบับและกระจัดกระจายกันออกไป ไม่ได้มีการรวมเอาไว้เป็นหมวดหมู่หรือรวมอยู่ในที่เดียวกันอย่าง เช่น ในประเทศฟินแลนด์ สวีเดน โดยพบว่า มีปรากฏอยู่ทั้งในกฎหมายทั่วไป ได้แก่ บทบัญญัติที่เกี่ยวกับคดีสิ่งแวดล้อมในประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งมีอยู่ทั้งหมด 3 มาตรา และในกฎหมายเฉพาะด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ พระราชบัญญัติฉบับต่างๆ ที่มีเนื้อหาเฉพาะเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมซึ่งในปัจจุบันมีอยู่เป็นจำนวนมาก

แม้ว่ากฎหมายที่กำหนดโทษปรับในคดีสิ่งแวดล้อมของต่างประเทศและประเทศไทย จะมีความคล้ายคลึงกัน แต่เนื่องจากโทษปรับที่บังคับใช้ในคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยรวมถึงคดีอาญาอื่นๆ นั้นเป็นโทษปรับที่กำหนดอัตราเอาไว้เป็นจำนวนที่แน่นอนตายตัว ทำให้ไม่ต้องการมีการคำนวณโทษปรับเหมือนดัง เช่น การกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ อีกทั้งกฎหมาย

แต่ละฉบับจะกำหนดการกระทำที่เป็นความผิดและอัตราโทษปรับสำหรับความผิดฐานดังกล่าวเอาไว้ในกฎหมาย ฉบับนั้นๆ แยกต่างหากจากกฎหมายฉบับอื่น ส่งผลให้ในปัจจุบันการกำหนดโทษปรับในคดีสิ่งแวดล้อมของไทยสามารถพิจารณาอัตราโทษปรับสำหรับความผิดฐานต่างๆ จากกฎหมายที่บัญญัติฐานความผิดนั้น ได้โดยตรง หลักเกณฑ์เกี่ยวกับการบังคับใช้โทษปรับที่ประมวลกฎหมายอาญาบัญญัติไว้ถือเป็นเพียงหลักกว้างๆ ที่ต้องปฏิบัติตามเท่านั้น แต่จะไม่เกี่ยวข้องกับการกำหนดอัตราโทษปรับที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดแต่อย่างใด แตกต่างจากประเทศที่บังคับใช้โทษปรับตามวันและรายได้ที่การ พิจารณากำหนดอัตราโทษปรับแก่ผู้กระทำความผิดนั้นจะพิจารณาจากกฎหมายด้านสิ่งแวดล้อม โดยตรงเพียงอย่างเดียวไม่ได้ แต่จะต้องพิจารณาคว่ไปกับกฎหมายที่กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับโทษปรับตามวันและรายได้ซึ่งก็คือประมวลกฎหมายอาญาด้วย บทบัญญัติเกี่ยวกับคดีสิ่งแวดล้อม สรุปได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.6 บทบัญญัติเกี่ยวกับคดีสิ่งแวดล้อม

ประเทศฟินแลนด์	ประเทศสวีเดน	ประเทศสหรัฐอเมริกา	ประเทศไทย
- พระราชบัญญัติเฉพาะด้านสิ่งแวดล้อมฉบับต่างๆ เช่น Environment Protection Act หรือ Nature Conservation Act เป็นต้น	- ประมวลกฎหมายอาญา หมวด 48 ว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม (Environmental offences) และ หมวด 48(a) ว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ (Natural resources offences) และการบัญญัติไว้ในกฎหมายเฉพาะด้านสิ่งแวดล้อม	- กฎหมายที่มีเนื้อหาเฉพาะเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม โดยจะกำหนดแตกต่างกันไปในแต่ละศาล	- พระราชบัญญัติฉบับต่างๆ ที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

1. บทสรุป

ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นเป็นจำนวนมากจนส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชน และความสงบสุขของบ้านเมืองตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นปัญหาในเรื่องของมลพิษหรือ ปัญหาในเรื่องของทรัพยากรธรรมชาติที่ถูกทำลายจนเหลือน้อย สัตว์ป่าบางชนิดสูญพันธุ์ ส่วนใหญ่แล้ว เป็นผลที่เกิดมาจากการกระทำของมนุษย์แทบทั้งสิ้น ดังนั้น เพื่อปกป้องคุ้มครองสิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติไม่ให้ ถูกทำลายมากขึ้นและเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ให้คงอยู่ในสภาพที่ดีจึงมีความจำเป็นที่รัฐจะต้องเข้ามาควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคมให้อยู่ ภายในกรอบที่กำหนดซึ่งเครื่องมือสำคัญที่รัฐนำมาใช้ในการควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคม ก็คือการบัญญัติกฎหมายห้ามมิให้บุคคลกระทำการใดๆ หรือกำหนดหน้าที่ให้บุคคลต้องปฏิบัติ พร้อมทั้งกำหนดสภาพบังคับหรือบทลงโทษควบคู่กันไป หากฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตาม โทษทางอาญา จึงเข้ามามีบทบาทสำคัญในการจัดการกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ในลักษณะ ของการลงโทษเพื่อไม่ให้กระทำความผิดขึ้น ซึ่งบทลงโทษทางอาญานำมาใช้ลงโทษผู้กระทำความผิด ในคดีสิ่งแวดล้อมโดยทั่วไปแล้วคือโทษจำคุกและโทษปรับ

อย่างไรก็ตาม โทษจำคุกนั้นมีข้อเสียอยู่มากโดยเฉพาะอย่างยิ่งโทษจำคุกระยะสั้น ที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์อย่างใด ขณะที่โทษปรับซึ่งเป็นการลงโทษในทางทรัพย์สินมีความเหมาะสม ที่จะนำมาใช้ลงโทษการกระทำความผิดในคดีสิ่งแวดล้อมมากกว่า เนื่องจากลักษณะของการกระทำ ความผิดในคดีสิ่งแวดล้อมนั้น ส่วนใหญ่แล้วผู้กระทำความผิดมักจะมีผลประโยชน์ในทางเศรษฐกิจ หรือทรัพย์สินเงินทองเป็นแรงจูงใจในการกระทำความผิด การลงโทษปรับจึงเป็นการลงโทษที่ตรงจุด เพราะเป็นการบังคับเอาทรัพย์สินมาจากผู้กระทำความผิด ส่งผลให้ผู้กระทำความผิดต้องนำทรัพย์สิน ไปชำระค่าปรับ ซึ่งเท่ากับว่าแทนที่จะได้รับผลประโยชน์หรือทรัพย์สิน มาแต่กลับต้องเสียทรัพย์สิน ของตนเองไปแทน อันเป็นการทำให้เกิดความเกรงกลัวโดยมุ่งลงโทษไปที่ทรัพย์สินซึ่งเป็นแรงจูงใจหลัก ของการกระทำความผิดในคดีสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ข้อดีของโทษปรับที่เห็นได้ชัดก็คือว่าโทษปรับ เป็นโทษที่มีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพน้อยที่สุดแต่สามารถป้องปรามการกระทำความผิดได้ดี เทียบเท่ากับโทษจำคุกหรืออาชฎิกว่า

ในขณะที่โทษปรับมีบทบาทสำคัญอย่างมากในฐานะเป็นบทลงโทษทางอาญา ที่ถูกนำมาใช้มากที่สุดในการตัดสินคดีของประเทศไทย แต่การบังคับใช้โทษปรับในคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยกลับไม่เกิดประสิทธิผลในอย่างที่ควรจะเป็น โดยพบว่าโทษปรับในประเทศไทยนั้น ประสบกับปัญหาให้การบังคับใช้หลายประการ ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นล้วนแล้วแต่มีสาเหตุมาจากรูปแบบของโทษปรับที่กำหนดเอาไว้เป็นจำนวนเงินตายตัวโดยไม่เหมาะสมกับสภาพสังคม สภาพเศรษฐกิจ หรือรายได้ของบุคคล ที่ย่อมมีความแตกต่างกันออกไปตามความเป็นจริง ทำให้โทษปรับที่ใช้ในคดีสิ่งแวดล้อมยังไม่มีความเหมาะสมเพียงพอ ส่งผลให้โทษปรับไม่สามารถแสดงศักยภาพออกมาได้อย่างเต็มที่ การบังคับใช้โทษปรับในคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยจึงยังไม่สัมฤทธิ์ผลอย่างแท้จริง โดยปัญหาเกี่ยวกับการบังคับใช้โทษปรับในคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยพบว่ามีดังต่อไปนี้

1.1 ปัญหาโทษปรับไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการลงโทษ

ทั้งวัตถุประสงค์ของการข่มขู่ยังมิให้มีการกระทำความผิด และของการลงโทษ ที่มุ่งหมายจะบังคับต่อทรัพย์สินและทดแทนโทษจำคุกระยะสั้น เนื่องจากคดีสิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน กำหนดโทษปรับเอาไว้เป็นแบบตายตัว ซึ่งไม่คำนึงถึงฐานะรายได้ หรือสถานภาพทางการเงินของบุคคลแต่ละคนที่แตกต่างกันออกไป ในขณะที่ผู้กระทำความผิดในคดีสิ่งแวดล้อมพบได้ในทุกฐานะตั้งแต่คนที่มีฐานะยากจนไปจนถึงคนที่มีฐานะร่ำรวย ผลกระทบที่เกิดจากการลงโทษปรับที่มีต่อผู้กระทำความผิดในคดีสิ่งแวดล้อมจึงไม่เท่ากัน ในกรณีของผู้กระทำความผิดที่มีฐานะดี โทษปรับจึงไม่สามารถข่มขู่ยับยั้งได้ ส่วนในกรณีของผู้กระทำความผิดที่มีฐานะยากจนโทษปรับอาจสร้างความเดือดร้อนอย่างมากต่อผู้กระทำความผิดและครอบครัว ทำให้ไม่สามารถชำระค่าปรับได้ จนในที่สุดอาจถูกนำตัวไปกักขังแทนค่าปรับ ทำให้ไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของการลงโทษปรับ

1.2 ปัญหาโทษปรับมีความล่าช้าไม่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม

เนื่องจากโทษปรับในคดีสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันส่วนใหญ่ไม่ได้รับการแก้ไข ในส่วนของอัตราโทษปรับหรือหากจะมีการแก้ไขก็เป็นเพียงการแก้ไขในบางมาตรา อีกทั้งระยะเวลาที่แก้ไขอัตราโทษปรับในแต่ละครั้งก็ห่างกันนานมาก ส่งผลให้อัตราโทษปรับในกฎหมายสิ่งแวดล้อมของไทยยังคงที่ไม่เปลี่ยนแปลงตรงข้ามกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปตามเวลา อัตราโทษปรับในกฎหมายสิ่งแวดล้อมส่วนใหญ่จึงมีค่าต่ำมากจนสังคมอาจไม่คิดว่าเป็นการลงโทษอยู่ก็ได้

1.3 ปัญหาโทษปรับไม่สอดคล้องกับการได้มาซึ่งประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจ

ในคดีสิ่งแวดล้อมนั้นผลประโยชน์ที่ผู้กระทำความผิดได้รับตอบแทนเป็นจำนวนสูงมาก ในขณะที่อัตราโทษปรับตามกฎหมายยังมีอัตราที่ต่ำมาก เมื่อเทียบกับผลประโยชน์ที่จะได้รับ ผู้กระทำความผิดจึงยอมเสี่ยงที่จะทำความผิดเพราะถึงแม้จะถูกลงโทษปรับแต่ก็เทียบไม่ได้

กับผลตอบแทนที่ได้มาความไม่สอดคล้องของผลประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจที่ได้มาจากการกระทำ ความผิดกับอัตราโทษปรับจึงกลายมาเป็นแรงจูงใจให้คนในสังคมกระทำความผิดเกี่ยวกับ สิ่งแวดล้อมมากขึ้น

จากที่กล่าวมาข้างต้นเมื่อรูปแบบการกำหนดโทษปรับเป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้การ บังคับ ใช้โทษปรับในคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยไม่มีประสิทธิภาพแล้ว ดังนั้น การแก้ไขปัญหา ที่เกิดขึ้น จึงควรกระทำโดยการหาแนวทางในการปรับปรุงให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น ซึ่งจากการศึกษาพบว่าในต่างประเทศได้มีการพัฒนารูปแบบจากโทษปรับแบบตายตัวที่ยังมีข้อบกพร่อง อยู่มากมาเป็นการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ที่ได้ ซึ่งโทษปรับมีประสิทธิภาพและสามารถ ตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ของการลงโทษปรับได้อย่างแท้จริง ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าสามารถนำมาใช้ เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการบังคับใช้โทษปรับในคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย ได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังเป็นแนวทางที่นับว่ามีความเหมาะสมมากที่สุดในปัจจุบันอีกด้วย โดยโทษปรับ ตามวันและรายได้มีแนวคิดพื้นฐานที่ว่า การลงโทษปรับควรจะต้องได้สัดส่วนกับความร้ายแรง ของความผิด ในขณะที่เดียวกันต้องก่อให้เกิดผลกระทบทางเศรษฐกิจต่อผู้กระทำความผิดที่มีฐานะ รายได้แตกต่างกันอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกันด้วย

การกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้จึงไม่ได้พิจารณาถึงความร้ายแรงของการ กระทำความผิดเพียงอย่างเดียว แต่จะนำเอาฐานะรายได้หรือสถานภาพทางการเงินของผู้กระทำ ความผิดเข้ามาเป็นหลักในการพิจารณาควบคู่กันไป โดยโทษปรับตามวันและรายได้จะกำหนด ออกมาในรูปของจำนวนวันปรับแทนการ กำหนดในรูปของจำนวนเงินจึงแปลงจากจำนวนวันปรับ ให้มาอยู่ในรูปของจำนวนเงินอีกครั้ง โดยตัวแปรที่ใช้ในการแปลงจากวันปรับให้มาเป็นจำนวนเงิน ก็คือรายได้ของผู้กระทำความผิด นั่นเอง คำว่าเหตุนี้ จำนวนค่าปรับที่ผู้กระทำความผิดแต่ละราย จะต้องชำระจึงแตกต่างกันออกไปตามรายได้ แม้ว่าจะได้รับโทษปรับเป็นจำนวนวันปรับที่เท่ากัน

2. ข้อเสนอแนะ

จากปัญหาในการบังคับใช้โทษปรับในคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยตามที่ได้ศึกษามา ทั้งนี้ เพื่อให้การบังคับใช้โทษปรับในคดีสิ่งแวดล้อมเป็นไปอย่างสัมฤทธิ์ผลและเกิดประสิทธิผลได้อย่างเต็มที่ ผู้เขียนเห็นสมควรมีข้อเสนอแนะต่อไปนี้

2.1 กำหนดค่านิยมของโทษปรับตามวันและรายได้

โทษปรับตามวันและรายได้เป็นการลงโทษปรับที่คำนวณอัตราค่าปรับจากการกำหนดจำนวนวันปรับตามความร้ายแรงของความผิดที่กระทำ และจำนวนรายได้อ่อนหนึ่งวันปรับของผู้กระทำความผิด โดยทั่วไปจะกำหนดรายได้อ่อนหนึ่งวันปรับให้มีค่าเท่ากับส่วนหนึ่งของรายได้อ่อนที่สุดต่อหนึ่งวันที่ผู้กระทำความผิดได้รับ โดยมีวิธีการดังนี้

$$(\text{จำนวนวันปรับ}) \times (\text{รายได้อ่อนหนึ่งวันปรับ}) = (\text{จำนวนเงินค่าปรับที่ต้องชำระ})$$

2.2 เพิ่มเติมบทบัญญัติเกี่ยวกับการลงโทษปรับตามวันและรายได้

โดยเพิ่มเติมในร่างพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งกำหนดให้ลงโทษปรับตามวันและรายได้สำหรับการกระทำความผิดในคดีสิ่งแวดล้อมตามที่กำหนดเอาไว้ในร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว และบัญญัติเกี่ยวกับหลักเกณฑ์เอาไว้ ดังนี้

1) กำหนดเกณฑ์ขั้นต่ำและขั้นสูงของจำนวนวันปรับ ซึ่งควรบัญญัติเอาไว้เป็นกรอบกว้างๆ เพื่อให้ใช้ได้กับความผิดสิ่งแวดล้อมฐานต่างๆ โดยบัญญัติให้ครอบคลุมทั้งกรณีการกระทำความผิดฐานเดียว กรณีการกระทำความผิดหลายฐาน และการกระทำความผิดซ้ำ อันเป็นการสร้างหลักเกณฑ์ที่แน่นอนและกำหนดกรอบการใช้ดุลพินิจของศาลไปในตัว ในขณะที่เดียวกันยังทำให้โทษปรับมีความยืดหยุ่น เพราะทำให้ศาลสามารถใช้ดุลพินิจกำหนดจำนวนวันปรับให้เหมาะสมกับพฤติการณ์แห่งคดีที่แตกต่างกันไป โดยผู้เขียนเห็นว่าอาจบัญญัติจำนวนวันปรับเอาไว้ระหว่าง 7 – 365 วันปรับ สำหรับการกระทำความผิดฐานเดียว ส่วนในกรณีที่มีการกระทำความผิดหลายฐานนั้นให้ศาลใช้ดุลพินิจกำหนดจำนวนวันปรับเพิ่มได้ไม่เกินไปกว่าจำนวนวันปรับของความผิดทุกฐานรวมกัน โดยผลรวมของจำนวนวันปรับสำหรับความผิดทุกฐานรวมกันจะต้องไม่เกินไปกว่า 730 วันปรับ ซึ่งเป็นช่วงของจำนวนวันปรับที่กว้างเพียงพอที่จะลงโทษการกระทำความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในประเทศไทยได้อย่างครอบคลุม เนื่องจาก กฎหมายสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยมีอยู่มากมายหลายฉบับและแต่ละฉบับก็บัญญัติขึ้นมาเพื่อปกป้องคุ้มครองสิ่งแวดล้อมในด้านต่างๆ ที่แตกต่างกันออกไป ส่งผลให้ฐานความผิดและอัตราโทษปรับตามกฎหมายสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยมีความแตกต่างและหลากหลาย ซึ่งการกำหนดกรอบจำนวนวันปรับที่ไม่แคบเกินไปจะช่วยให้ศาล

สามารถใช้ดุลพินิจได้เหมาะสมกับการกระทำความผิดในแต่ละคดีได้มากยิ่งขึ้นและไม่เป็นการกำหนดโทษที่ต่ำเกินไป

2) กำหนดจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับเป็นเกณฑ์เอาไว้ว่ามีค่าเท่าใดอาจกำหนดให้จำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับมีจำนวนเท่ากับส่วนหนึ่งของรายได้เฉลี่ยต่อวันที่ผู้กระทำความผิดจะได้รับโดยศาลเป็นผู้พิจารณากำหนดจากรายได้ที่ผู้กระทำความผิดได้รับต่อปี รวมถึงทรัพย์สินต่างๆ ของผู้กระทำความผิดหักค่าภาษีที่ผู้กระทำความผิดต้องชำระ รวมทั้งค่าใช้จ่ายที่จำเป็นต่างๆ ในการดำรงชีวิต สำหรับหลักเกณฑ์ในการคำนวณจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับนั้น ควรกำหนดให้เป็นไปตามกฎหมายอื่นที่บัญญัติออกมารองรับเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวทางในการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้

นอกจากนี้ ในเรื่องของจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับนี้ ควรบัญญัติอัตราขั้นต่ำและขั้นสูงของจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับเอาไว้ในกฎหมายด้วย เพื่อป้องกันไม่ให้จำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับมีจำนวนที่ต่ำเกินไปในกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นผู้มีรายได้ต่ำมาก และเพื่อป้องกันไม่ให้จำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับที่กำหนดออกมามีจำนวนที่สูงจนเกินไปในกรณีที่ผู้กระทำความผิดมีรายได้สูง ทั้งนี้ อัตราขั้นต่ำของจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับควรกำหนดให้ต่ำกว่ารายได้ขั้นต่ำของประชาชนในประเทศ เพื่อให้ผู้กระทำความผิดสามารถมีเงินเหลือเพื่อใช้ในการดำรงชีวิตอยู่ได้ โดยอาจกำหนดให้จำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับจะต้องไม่ต่ำกว่า 200 บาท ซึ่งเป็นจำนวนเงินที่เท่ากับอัตราที่ใช้คำนวณการหักค่าปรับ ส่วนอัตราขั้นสูงของจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับอาจกำหนดไว้ให้ไม่เกินไปกว่า 200,000 บาท ก็ได้ อย่างไรก็ดี ในเรื่องของอัตราขั้นต่ำและขั้นสูงของจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับนั้น ผู้เขียนเห็นว่าในขั้นนี้คงไม่สามารถกำหนดให้มีความเหมาะสมที่สุด ได้เนื่องจากเป็นเรื่องที่จะพิจารณาอย่างละเอียดรอบคอบและเกี่ยวเนื่องกับปัจจัยอื่นๆ อีกมาก ซึ่งควรที่จะต้องทำการศึกษาเพื่อหาหลักเกณฑ์ที่เหมาะสมต่อไป

3) กำหนดให้ศาลมีอำนาจในการเข้าถึงข้อมูลรายได้ของผู้กระทำความผิดเอาไว้ด้วยว่าเพื่อประโยชน์ในการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ สามารถเข้าถึงในความครอบครองของเอกชนสถาบันการเงินต่างๆ หน่วยงานรัฐและหน่วยงานอื่นใดที่มีข้อมูลของผู้กระทำความผิดอยู่ในครอบครองได้ทั้งหมด โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลก่อน อันเป็นการบัญญัติให้อำนาจศาลเอาไว้เป็นพิเศษ โดยอาจบัญญัติให้อำนาจศาลสอบถามหรือเรียกเจ้าหน้าที่หรือพนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาเพื่อให้ ถ้อยคำส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือหรือส่งบัญชีเอกสารหรือหลักฐานใดมาเพื่อตรวจสอบหรือเพื่อ ประกอบการพิจารณากำหนดโทษปรับของศาล รวมทั้งควรกำหนดให้ศาลมีอำนาจไต่สวน พยานหลักฐานเพิ่มเติมได้ตามที่ศาลเห็นสมควรด้วย

เพื่อให้ศาลมีข้อมูลเกี่ยวกับรายได้และสถานภาพ ฐานะทางด้านเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิดอย่างครบถ้วน ซึ่งจะช่วยให้ศาลสามารถกำหนดโทษปรับได้อย่างเหมาะสมต่อไป

4) กำหนดให้คำพิพากษาต้องระบุรายละเอียดในเรื่องของจำนวนวันปรับและจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับเอาไว้ด้วย เพื่อให้คำพิพากษามีความชัดเจนและโปร่งใส และทำให้เข้าใจได้ดี มีเหตุผลรองรับสมควรแก่การกำหนดโทษปรับจำนวนนั้นๆ ของศาล

5) กำหนดให้อานาจศาลในการประเมินรายได้ของผู้กระทำความผิด ในกรณีที่ศาลไม่สามารถทราบได้ถึงข้อมูลเกี่ยวกับฐานะรายได้และสถานภาพทางการเงินของผู้กระทำความผิด ไม่ว่าจะจากแหล่งใดก็ตาม หรือศาลเห็นว่าข้อมูลดังกล่าวไม่มีความน่าเชื่อถือ หรือไม่อาจที่จะพิสูจน์ความถูกต้องได้หรือมีความยุ่งยากอย่างมากในการพิสูจน์ ซึ่งอาจเป็นเพราะผู้กระทำความผิดเป็นผู้ที่มีรายได้ไม่แน่นอนหรือไม่มียาได้ เช่น บุคคลว่างงาน นักเรียน นักศึกษา แม่บ้าน หรือบุคคลอื่นซึ่งมีลักษณะเช่นเดียวกันกับที่กล่าวมา นอกจากนี้ ควรบัญญัติให้สิทธิแก่ผู้กระทำความผิดในการคัดค้านการประเมินรายได้ของศาลไปพร้อมกันด้วย ซึ่งกระบวนการเหล่านี้จะมีส่วนทำให้ผู้กระทำความผิดเกิดความหวั่นเกรงว่าศาลอาจประเมินรายได้สูงกว่าที่ตนได้รับจริง และทำให้ผู้กระทำความผิดยอมเปิดเผยหรือนำพยานหรือหลักฐานมาแสดงให้ศาลเห็นถึงรายได้ที่แท้จริงของตน เป็นการช่วยกระตุ้นให้ศาลได้มาซึ่งข้อมูลของผู้กระทำความผิดที่ตรงกับความจริงมากยิ่งขึ้นอีกทางหนึ่ง

2.3 วางแนวทางในการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้เพื่อให้ศาลนำไปปฏิบัติ

เป็นการกำหนดรายละเอียดต่างๆ เกี่ยวกับการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้เพิ่มเติมจากที่ บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อม โดยอาจออกเป็นข้อกำหนดและบัญญัติรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) กำหนดให้ศาลใช้ดุลพินิจกำหนดจำนวนวันปรับตามหลักเกณฑ์ทั่วไปในการกำหนดโทษปรับ เช่น พิจารณาจากความร้ายแรงของความผิด สภาพและพฤติการณ์ในการกระทำความผิด และลักษณะของผู้กระทำความผิด เป็นต้น และกำหนดเป็นเกณฑ์เอาไว้ว่าในการใช้ดุลพินิจกำหนดจำนวนวันปรับนั้น โดยไม่นำสถานภาพทางการเงินของผู้กระทำความผิดมาพิจารณาร่วมด้วย

2) กำหนดขั้นตอนและหลักเกณฑ์ในการคำนวณจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับเอาไว้เพื่อให้ศาลนำมาใช้เป็นวิธีการในการคำนวณเหมือนกัน โดยอาจกำหนดขั้นตอนการคำนวณคือ ให้นำรายได้ที่ผู้กระทำความผิดได้รับในหนึ่งปีหลังจากการหักภาษีที่ต้องชำระแล้ว มาคำนวณหารายได้เฉลี่ยต่อวัน โดยการหารด้วย 365 ซึ่งจะทำได้ง่ายต่อการคำนวณสำหรับผู้ปฏิบัติงาน และง่ายต่อการทำความเข้าใจสำหรับผู้กระทำความผิด เนื่องจากในประเทศไทยบุคคลที่มีรายได้ที่อยู่ในข่ายที่จะต้องเสียภาษีนั้น การประเมินภาษีจะใช้หลักการประเมินรายได้ต่อปี การคำนวณจากรายได้ต่อปีจึงเป็นวิธีการที่คุ้นเคย จากนั้นหากผู้กระทำความผิดมีทรัพย์สินอื่นๆ อีกก็ให้นำ

มูลค่าทรัพย์สิน ตามอัตราส่วนที่กำหนดมาบวกเข้ากับรายได้ของผู้กระทำความผิด เมื่อคำนวณได้เท่าใดแล้วจึงนำค่าใช้จ่ายต่างๆ ที่จำเป็นในการดำรงชีวิตของบุคคลมาหักเป็นค่าลดหย่อนต่อไป โดยในส่วนของค่าลดหย่อนนี้ควรกำหนดเป็นหลักเกณฑ์การหักค่าลดหย่อนที่แน่นอน โดยอาจใช้เกณฑ์การหักค่าลดหย่อนเหมือนการหักค่าลดหย่อนในทางภาษีที่หักเป็นจำนวนร้อยละก็ได้ หรืออาจใช้ข้อมูลพื้นฐานความยากจนของประเทศเป็นเกณฑ์ในการหักค่าลดหย่อนก็ได้

3) ระบุถึงแหล่งที่มาของข้อมูลรายได้ของผู้กระทำความผิดที่ศาลอาจนำมาใช้ในการพิจารณากำหนดจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับ เพื่อความสะดวกในการปฏิบัติงานและเพื่อการพิจารณาข้อมูลเป็นไปในแนวทางเดียวกัน โดยแหล่งที่มาของข้อมูลดังกล่าวที่ศาลอาจนำมาใช้ได้ เช่น ข้อมูลทางภาษีของกรมสรรพากร ข้อมูลที่อยู่ในรายงานการสอบสวนของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ข้อมูลที่มาจากการเปิดเผยของผู้กระทำความผิดต่อศาลในชั้นพิจารณาคดี ข้อมูลที่อยู่ในความครอบครองของธนาคารหรือสถาบันการเงิน ข้อมูลที่อยู่ในความครอบครองของสถานประกอบการที่เป็นนายจ้างหรือหน่วยงานราชการที่เป็นต้นสังกัด ข้อมูลจากรายงานการสืบเสาะและพินิจของเจ้าพนักงานคุมประพฤติ ข้อมูลที่อยู่ในฐานข้อมูลของกรมที่ดิน เป็นต้น

4) กำหนดหลักเกณฑ์ในการประเมินรายได้ของศาลในกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นผู้ที่มีรายได้ไม่แน่นอนหรือไม่มีรายได้ เพื่อให้การประเมินรายได้มีหลักในการประเมินที่ชัดเจนและเป็นแบบแผน ในกรณีของผู้กระทำความผิดที่เป็นแม่บ้านไม่ได้ประกอบอาชีพใดๆ นักเรียน นักศึกษา หรือผู้ที่ว่างงานมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน อาจกำหนดให้ศาลใช้ค่าจ้างขั้นต่ำเป็นเกณฑ์ในการประเมินรายได้สำหรับบุคคลที่เพิ่งว่างงานได้ไม่นาน กรณีนี้อาจใช้รายได้ที่บุคคลดังกล่าวเคยได้รับมาเป็นเกณฑ์ในการประเมิน แต่ควรกำหนดเอาไว้ด้วยว่าศาลอาจจะประเมินรายได้ให้แตกต่างไปจากค่าจ้างขั้นต่ำหรือรายได้ที่เขาเคยได้รับมาก็ได้

ทั้งนี้ อาจบัญญัติเอาไว้โดยมีใจความ ดังนี้

“ข้อกำหนดที่ การใช้ดุลพินิจลงโทษปรับตามวันและรายได้ของศาลให้ศาลพิจารณาตามหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

1) ให้ศาลกำหนดจำนวนวันปรับที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดก่อนแล้วจึงจะกำหนดจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับ หลังจากนั้นให้นำจำนวนวันปรับมาคูณด้วยจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับเป็นจำนวนเงินค่าปรับที่ต้องชำระ

2) ในการกำหนดจำนวนวันปรับ ให้ศาลพิจารณากำหนดจำนวนวันปรับแก่ผู้กระทำความผิดตามหลักเกณฑ์ทั่วไปในการใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษปรับ เช่น การพิจารณาจากความร้ายแรงของความผิด สภาพและพฤติการณ์ในการกระทำความผิด หรือลักษณะของผู้กระทำความผิด เป็นต้น ทั้งนี้ให้ศาลพิจารณารายละเอียด ดังนี้

(1) กำหนดจำนวนวันปรับ ไม่ว่าจะได้มีการลดโทษหรือเพิ่มโทษตามกฎหมายด้วยแล้วหรือไม่ ศาลต้องกำหนดไม่ต่ำไปกว่าเจ็ดวันปรับ และไม่เกินไปกว่าสามร้อยหกสิบห้าวันปรับในกรณีความผิดกระทงเดียว หรือไม่เกินไปกว่าเจ็ดร้อยสามสิบห้าวันปรับในกรณีความผิดหลายกระทง

(2) จำนวนวันปรับที่ลงแก่ผู้กระทำความผิดจะต้องกำหนดเป็นจำนวนเต็มวันศาลจะกำหนดให้เป็นเศษของวันปรับมิได้

(3) ในการใช้ดุลพินิจกำหนดจำนวนวันปรับ ศาลจะต้องไม่นำรายได้หรือสถานภาพและฐานะทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิดมาพิจารณาด้วย”

2.4 การกำหนดจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับ

ให้ศาลพิจารณากำหนดตามหลักเกณฑ์และขั้นตอน ดังนี้

1) จำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับ ให้กำหนดจากรายได้เฉลี่ยที่ผู้กระทำความผิดได้รับในหนึ่งวันหรือถ้าหากผู้กระทำความผิดไม่มีรายได้ หรือศาลไม่อาจทราบข้อมูลเกี่ยวกับรายได้หรือสถานภาพและฐานะทางด้านเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิดไม่ว่าโดยเหตุใด หรือศาลเห็นว่าข้อมูลดังกล่าวไม่มีความน่าเชื่อถือหรือไม่อาจที่จะพิสูจน์ความถูกต้องหรือมีความยุ่งยากอย่างมากในการพิสูจน์ ก็ให้ศาลกำหนดจากรายได้เฉลี่ยที่ผู้กระทำความผิดอาจได้รับหรือสามารถที่จะมีได้ในหนึ่งวัน ในกรณีเช่นว่านี้ ให้ศาลเป็นผู้ประเมินรายได้หรือสถานภาพและฐานะทางด้านเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิดจากหลักฐานและข้อเท็จจริงที่ปรากฏตามที่เห็นสมควร โดยจะต้องมีโอกาสให้ผู้กระทำความผิดได้โต้แย้งคัดค้านด้วย ทั้งนี้ ในการประเมินดังกล่าว ศาลอาจใช้รายได้ที่ผู้กระทำความผิดเคยได้รับ ก่อนว่างงานหรืออัตราค่าจ้างขั้นต่ำตามประกาศคณะกรรมการค่าจ้างที่บังคับใช้อยู่ในขณะกำหนดโทษปรับเป็นเกณฑ์ในการประเมินก็ได้

2) การคำนวณจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับ ให้คำนวณโดยนำรายได้ที่ผู้กระทำความผิดได้รับในปีที่มีการกำหนดโทษปรับหักด้วยค่าภาษีที่ต้องชำระแล้วหารด้วยสามร้อยหกสิบห้าได้เท่าใดถือเป็นรายได้เฉลี่ยต่อวันของผู้กระทำความผิด จากนั้นถ้าหากผู้กระทำความผิดมีทรัพย์สินอื่นอีก ให้ศาลพิจารณาบวกเงินเพิ่มตามมูลค่าทรัพย์สินตามที่ศาลเห็นสมควรแล้วจึง พิจารณาหักค่าใช้จ่ายสำหรับการดำรงชีพตามสมควรต่อไป

3) การกำหนดจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับ ไม่ว่าจะคำนวณได้เท่าใดศาลจะต้องกำหนดให้ไม่ต่ำไปกว่าสองร้อยบาทและไม่เกินไปกว่าสองแสนบาท

4) จำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับ จะต้องกำหนดเป็นเงินบาทและต้องกำหนดจำนวนเต็มบาท หากมีเศษสตางค์หากน้อยกว่า 50 สตางค์ให้ปัดเศษลง และตั้งแต่ 50 สตางค์ขึ้นไปให้ปัดเศษขึ้น จะกำหนดให้เป็นเศษสตางค์มิได้

2.5 ข้อมูลของผู้กระทำความผิดที่ศาลนำมาใช้ประกอบการพิจารณากำหนดโทษปรับ

พิจารณาจากข้อมูล เช่น ข้อมูลที่อยู่ในความครอบครองหรือดูแลของกรมสรรพากร, ข้อมูลที่ระบุในรายงานการสอบสวนของเจ้าหน้าที่ตำรวจ, ข้อมูลที่มาจากการเปิดเผยของผู้กระทำความผิดในชั้นพิจารณาคดี, ข้อมูลที่อยู่ในความครอบครองของธนาคารหรือสถาบันการเงิน, ข้อมูลที่อยู่ในความครอบครองของสถานประกอบการนายจ้างหรือหน่วยงานราชการต้นสังกัดของผู้กระทำความผิด, ข้อมูลที่มาจากรายงานการสืบเสาะและพินิจของเจ้าพนักงานคุมประพฤติ ข้อมูลที่อยู่ในความครอบครองหรือดูแลของกรมที่ดิน

2.6 แก้ไขบทบัญญัติในกฎหมายสิ่งแวดล้อมฉบับเดิม

ต้องมีการแก้ไขบทบัญญัติในกฎหมายสิ่งแวดล้อมฉบับต่างๆ ที่มีอยู่ในปัจจุบัน โดยการยกเลิกการอัตราโทษปรับที่แบบตายตัว ที่มีการกำหนดโทษขั้นต่ำและขั้นสูงในแต่ละมาตรา และเปลี่ยนมาบัญญัติเป็นการลงโทษปรับตามวันและรายได้แทน และเพิ่มเติมร่างพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อมที่เสนอ ดังเช่นตัวอย่างต่อไปนี้

พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 (ที่ใช้ในปัจจุบัน)	ร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ
<p>หมวด 7 บทกำหนดโทษ</p> <p>มาตรา 99 ผู้ใดบุกรุกหรือครอบครองที่ดินของรัฐ โดยไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือเข้าไปกระทำด้วยประการใดๆ อันเป็นการทำลาย ทำให้สูญหาย หรือเสียหายแก่ทรัพยากรธรรมชาติหรือศิลปกรรมอันควรแก่การอนุรักษ์ หรือก่อให้เกิดมลพิษอันมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม ในเขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อมที่กำหนดตามมาตรา 43 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินห้าแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ</p> <p>มาตรา 104 เจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา 71 หรือผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา 71 หรือข้อกำหนดของ เจ้าพนักงานท้องถิ่นตามมาตรา 74 หรือมาตรา 75 วรรคหนึ่ง หรือกฎกระทรวงที่ออกตามมาตรา 80 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ</p>	<p>หมวด 7 บทกำหนดโทษ</p> <p>มาตรา 99 ผู้ใดบุกรุกหรือครอบครองที่ดินของรัฐ โดยไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือเข้าไปกระทำด้วยประการใดๆ อันเป็นการทำลาย ทำให้สูญหาย หรือเสียหายแก่ทรัพยากรธรรมชาติหรือศิลปกรรมอันควรแก่การอนุรักษ์ หรือก่อให้เกิดมลพิษอันมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม ในเขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อมที่กำหนดตามมาตรา 43 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับตามวันและรายได้ หรือทั้งจำทั้งปรับ</p> <p>มาตรา 104 เจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา 71 หรือผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา 71 หรือข้อกำหนดของ เจ้าพนักงานท้องถิ่นตามมาตรา 74 หรือมาตรา 75 วรรคหนึ่ง หรือกฎกระทรวงที่ออกตามมาตรา 80 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับตามวันและรายได้ หรือทั้งจำทั้งปรับ</p>

ร่างพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อม

“มาตรา ในกรณีที่ศาลพิพากษาลงโทษปรับตามวันและรายได้ ให้กำหนดอย่างน้อยเจ็ดวันปรับแต่ไม่เกินสามร้อยหกสิบห้าวันปรับ เว้นแต่ในกรณีความผิดหลายกระทง ศาลอาจกำหนดโทษปรับเกินกว่าสามร้อยหกสิบห้าวันปรับก็ได้แต่รวมวันปรับสำหรับความผิดทุกกระทงรวมกันต้องไม่เกินร้อยสามสิบวันปรับ

ในการกำหนดจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับ ให้ศาลเป็นผู้กำหนดจากรายได้เฉลี่ย สุทธิต่อวันของผู้กระทำความผิด โดยคำนึงถึงรายได้ ลักษณะส่วนตัว สภาพและฐานะทางเศรษฐกิจ ทรัพย์สิน และค่าใช้จ่ายในการดำรงชีพของผู้กระทำความผิด ซึ่งจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับที่ศาลกำหนดจะต้องไม่ต่ำกว่าสองร้อยบาทและไม่เกินสองแสนบาท หลักเกณฑ์และวิธีการคำนวณจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับให้เป็นไปตามข้อกำหนด และเพื่อประโยชน์ในการกำหนดจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับให้ศาลมีอำนาจไต่สวนพยานหลักฐานหรือสอบถามหรือเรียก บุคคลใดที่เกี่ยวข้องหรือเจ้าหน้าที่ของส่วนราชการ องค์กร หรือหน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือธนาคารหรือสถาบันการเงินมาให้ถ้อยคำ ส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือ หรือส่งบัญชีเอกสารหรือหลักฐานใดในอันที่จะทราบข้อมูลของผู้กระทำความผิดมาเพื่อตรวจสอบหรือประกอบการพิจารณาได้ตามที่เห็นสมควร ในกรณีที่ไม้อาจทราบข้อมูลเกี่ยวกับรายได้หรือสถานภาพและฐานะทางเศรษฐกิจ ของผู้กระทำความผิดไม่ว่าโดยเหตุใด หรือศาลเห็นว่าข้อมูลดังกล่าวไม่มีความน่าเชื่อถือหรือ ไม้อาจที่จะพิสูจน์ความถูกต้องได้หรือมีความยุ่งยากอย่างมากในการพิสูจน์ ในกรณีจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการกำหนดโทษปรับ ศาลมีอำนาจที่จะประเมินรายได้หรือสถานภาพและฐานะทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิดได้ ทั้งนี้ ศาลต้องให้ผู้กระทำความผิดมีโอกาสในการโต้แย้งคัดค้านการประเมินดังกล่าวด้วย”

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- โกเมน กัทภิรมย์. (2534). “โทษปรับ”, *วารสารอัยการ*, 14(16) (กันยายน).
- ข่าวช่องแปดออนไลน์. (2562). *เจ้าหน้าที่จับแก๊งลักลอบตัดไม้พยูงได้ของกลาง 18 ท่อน มูลค่า 2 ล้านบาท*. สืบค้นจาก https://www.thaich8.com/news_detail/78781/เจ้าหน้าที่จับแก๊งลักลอบตัดไม้พยูง-ได้ของกลาง-18-ท่อน-มูลค่า-2-ล้านบาท.
- ข่าวช่องสามออนไลน์. (2560). *ชัยภูมิจับตัวนี้มูลค่ากว่า 26 ล้านบาท*. สืบค้นจาก <http://news.ch3thailand.com/local/57121>
- ข่าวไทยพีบีเอสออนไลน์. (2558). *กรมโรงงานดีเอสไอ ตั้งศูนย์แก้ไขปัญหาทิ้งกากขยะอุตสาหกรรม*. สืบค้นจาก <https://news.thaipbs.or.th/content/164526>
- ข่าวไทยรัฐออนไลน์. (2557). *ยึดไม้พะยูนลอตใหญ่ ชุกป่าอุทยาน ค่ากว่า 5 ล้าน*. สืบค้นจาก <https://www.thairath.co.th/content/418988>.
- ข่าวเนชั่นออนไลน์. (2562). *จับกุมนักค้าซากสัตว์ป่าพร้อมเล็บบหมี 1,666 ชิ้น มูลค่า 8 ล้าน*. สืบค้นจาก <https://www.msn.com/th-th/news/national/จับกุมนักค้าซากสัตว์ป่า-พร้อมเล็บบหมี-1666-ชิ้น-มูลค่า-8-ล้าน/ar-BBSzPGD>
- คม ชัด ลึก ออนไลน์. (2561). *ศุลกากรยึดไม้พยูงประคูลอบส่งจีนฮ่องกง*. สืบค้นจาก <http://www.komchadluek.net/news/crime/311636/ศุลกากรยึดไม้พยูง-ประคูลอบส่งจีน-ฮ่องกง>
- ชนาธิป เหมือนพะวงศ์. (2550). *พยานผู้เชี่ยวชาญในคดีแพ่งที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม*. (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.
- ชาย เสวิกุล. (2509). *คำสอนชั้นปริญญาตรี อาชญาวิทยา และทัณฑวิทยา*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ณรงค์ ใจหาญ. (2543). *กฎหมายอาญาว่าด้วยโทษและวิธีการเพื่อความปลอดภัย*. กรุงเทพมหานคร: วิทยุชน.
- ไทยรัฐออนไลน์. (2556). *วงจรรูบาทว์ ตลาดสัตว์ป่า ชีวิตธรรมชาติที่สูญไปเพราะเงิน*. สืบค้นจาก <http://www.thairath.co.th/page/wildAnimalMarket>
- นงนภัส คู่ขวัญ เทียงกมล. (2554). *สิ่งแวดล้อมและการพัฒนา*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- นิวยอร์ก. (2555). *WWF เผยรายงานการลักลอบค้าสัตว์ป่าเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของประเทศไทย*. สืบค้นจาก <http://www.wwf.or.th/?207047/action=>
- บันทึกของนายยอร์ช ปาคูซ์ ที่ปรึกษาการร่างกฎหมายของรัฐบาลสยามเกี่ยวกับการร่างกฎหมายลักษณะอาญา รศ.127, *วารสารนิติศาสตร์*, 18(2) (มิถุนายน).
- ปกรณ มณีปกรณ. (2553). *อาชญาวิทยา และ ทัณฑวิทยา*. กรุงเทพมหานคร: เอ็ม.ที.เพรส.
- ประเทศฟินแลนด์. (2556). *ความเสมอภาคในฟินแลนด์ ข้อมูลสำหรับคนเข้าเมืองที่เป็นผู้หญิงและผู้ชาย*. สืบค้นจาก [http://www.poliisi.fi/intermin/images.nsf/files/D18D544268F2EF43C22576C4003EC864/\\$file/sm_tasaarvo_thai_low.pdf](http://www.poliisi.fi/intermin/images.nsf/files/D18D544268F2EF43C22576C4003EC864/$file/sm_tasaarvo_thai_low.pdf).
- พิชยนต์ นิพาสพงษ์. (2542). *โทษปรับโดยกำหนดตามวันและรายได้*. (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตร์ ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.
- พิรุฬห์ โตศุกถาวรณ. (2532). *การลงโทษปรับทางอาญา*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาตรีมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.
- วรานุช ภูวรักษ์. (2555). *ปัญหาการดำเนินคดีสิ่งแวดล้อมในศาลชั้นต้น*. รายงานการศึกษาหลักสูตรผู้พิพากษาผู้บริหารในศาล ชั้นต้น รุ่นที่ 10 วิทยาลัยการยุติธรรม สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม.
- วินัย เรืองศรี. (ม.ป.พ.). *ลักษณะและขอบเขตคดีสิ่งแวดล้อม*, ใน *เอกสารประกอบการบรรยายวิชาปัญหาการดำเนินคดีสิ่งแวดล้อม*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วีรพล ปานะบุตร. (2522). “โทษปรับในสวีเดน,” *วารสารอัยการ*, 2(14) (กุมภาพันธ์ 2522) สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, “โครงการวิจัยเรื่องศึกษาความเป็นไปได้ในการกำหนดชั้นโทษ และการนำไปปรับใช้ในประมวลกฎหมายอาญา”, สำนักงานพิทักษ์ชนกลุ่มน้อยและสำนักงานดูแลความเสมอภาค, กระทรวงมหาดไทย.
- วีระพงษ์ บุญโญภาส และคณะ. (2551). *รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการพัฒนามาตรการยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับและ มาตรการกักขังแทนค่าปรับตามประมวลกฎหมายอาญา*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศุภวิทย์ ตั้งตรงจิตต์ และคณะ. (2549). *การใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษของศาลยุติธรรม*. รายงานการศึกษาหลักสูตรผู้พิพากษาผู้บริหารในศาลชั้นต้น รุ่นที่ 3 วิทยาลัยข้าราชการตุลาการศาลยุติธรรม สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม.
- สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์ และสุนทร ตันมันทอง. (2554). *นิติเศรษฐศาสตร์ของระบบยุติธรรมทางอาญาของไทยโครงการวิเคราะห์ กฎหมายและกระบวนการยุติธรรมทางอาญาด้วยเศรษฐศาสตร์ รายงานฉบับสมบูรณ์เล่มที่ 1*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

- สมพร พรหมหิตาธร. (2512). “โทษปรับ”, *อัยการนิเทศ*, 31.
- สวัสดิ์ โนนสูง. (2543). *ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม*. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- สหชน รัตนไพจิตร. (2527). *ความประสงค์ของการลงโทษอาญา: ศึกษาเฉพาะประเทศไทย สมัยใช้กฎหมายลักษณะอาญาและประมวลกฎหมายอาญา*. (วิทยานิพนธ์ปริญญา นิติศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). *สัดส่วนรายได้ของประชากร จำแนกตามกลุ่มประชากร ตามระดับรายได้ (Quintile by Income) ปี พ.ศ. 2550-2560*. สืบค้นจาก http://social.nesdb.go.th/SocialStat/StatReport_Final.aspx?reportid=686&template=1R2C&yeartype=M&subcatid=68.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (ม.ป.ป.). *คนไทยมีรายได้แตกต่างกันแค่ไหน*. สืบค้นจาก http://service.nso.go.th/nso/web/article/article_29.html.
- สุกาญจน์ รัตนเลิศสุธรรม. (2548). *หลักการจัดการสิ่งแวดล้อม*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: ศ.ศ.ท.
- สุนีย์ มัลลิกะมาลัย, พงษ์เดช วานิชกิตติกุลและคณะ. (2547). *รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์โครงการ การศึกษาวิเคราะห์สิ่งแวดล้อมในศาลยุติธรรม*. กรุงเทพมหานคร: สำนักประธานศาลฎีกา ศาลยุติธรรม.
- หยุด แสงอุทัย. (2516). *กฎหมายอาญาทั่วไป*. (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อำนาจ วงศ์บัณฑิต. (2550). *กฎหมายสิ่งแวดล้อม*. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- อุดมศักดิ์ ลินธิพงษ์. (2549). *กฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- อุททิส แสนโกสิิก. (2525). *กฎหมายอาญาภาค 1*. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์บริการเอกสารและวิชาการ กองวิชาการ กรมอัยการ.
- Bureau of Justice Assistance, Office of Justice Programs, U.S. Department of Justice,
How To Use
Structured Fines (Day Fines) as an Intermediate Sanction, [Online], November 1996
Available from <https://www.ncjrs.gov/pdffiles/156242.pdf>
- Douglas C. McDonald, Judith Greene and Charles Worzella, U.S. Department of Justice,
Office of Justice Programs, National Institute of Justice, Day fines in American
courts: The Staten Island and Milwaukee experiments, [Online], April 1992. Available from
<https://www.ncjrs.gov/pdffiles1/Digitization/136611NCJRS.pdf>

- Edwin W. Zedlewski, National Institute of Justice, Alternatives to custodial supervision:
The day fine, [Online], April 2010. Available from
<http://www.ncjrs.gov/pdffiles1/nij/grants/230401.pdf>
- Gary M. Friedman, "The West German DAY-FINE System: A possibility for the United States?"
University of Chicago law review (winter 1983)
- Gerhardt Grebing. (1982). *The Fine in Comparative Law: A Survey of 21 Countries* (Cambridge:
Institute of Criminology, Gerhardt Grebing, *The Fine in Comparative Law:
A Survey of 21 Countries*).
- Government offices of Sweden, How it works in Sweden, 7 February 2012 Available from
<http://www.government.se/sb/d/15473>
- Hans Thornstedt. (1975). "The day-fine system in Sweden," *Criminal Law Review*
- Hans-jörg Albrecht, "Sanction policies and alternative measures to incarceration – European
experiences with intermediate and alternative criminal penalties," in UNAFEI
resource material series no.80, [Online], March 2010. Available from
http://www.unafei.or.jp/english/pdf/RS_No80/No80_07VE_Albrecht.pdf
- Judith A. Greene, Vera Institute of Justice, The Maricopa county FARE probation experiment: An
effort to introduce a means-based monetary sanction as a targeted felony-level
intermediate sanction, April 1996 Available from [http://www.vera.org/pubs/maricopa-
county-fare-probation-experiment-effort-introduce-means-based-monetary-sanction](http://www.vera.org/pubs/maricopa-county-fare-probation-experiment-effort-introduce-means-based-monetary-sanction)
- Kela, Our Services [Online], 16 August 2013 Available from <http://www.kela.fi/web/en>
- Madelaine Lilliehöök Jacobsson, Sweden, Criminal penalties in EU member states environmental
law, Final report, [online], 15 September 2003 Available from [http:// ec.europa.eu
/environment/legal/crime/pdf /criminal_penalties2.pdf](http://ec.europa.eu/environment/legal/crime/pdf/criminal_penalties2.pdf)
- Michael G. Faure and Günter Heine, *Criminal Enforcement of Environmental Law
in the European
union Report*, July 2000. Available from [http://impel.eu/wp-content/uploads /2010/02/
2000-04-criminal-enforcement-FINAL-REPORT.pdf](http://impel.eu/wp-content/uploads/2010/02/2000-04-criminal-enforcement-FINAL-REPORT.pdf)
- Mikko Välimäki, Finnish CSS cases [Online], 29 January 2010 Available from
[http://www.valimaki.com/ org/docs/css/](http://www.valimaki.com/org/docs/css/)

- Official Statistics of Finland (OSF), Prosecutions, sentences and punishments [e-publication]
 [online], 8 August 2013 Available from http://tilastokeskus.fi/til/syyttr/kas_en.html.
- Sally T. Hillsman and Judith A. Greene, Improving the use and administration of criminal fines: a report of Richmond County Criminal Court Day-Fine Planning Project, [Online], 16 December 1987 Available from <http://www.vera.org/sites/default/files/resources/downloads/1521.pdf>
- Susan Turner and Judith Greene. (1999). "The FARE probation experiment: Implementation and outcomes of day fines for felony offenders in Maricopa county," *Justice System Journal*. "Fines and Fining - an Evaluation," University of Pennsylvania Law Review, (May 1953)
- Terance D. Miethe and Hong Lu. (2005). Punishment: A comparative historical perspective (Cambridge: Cambridge University Press).
- Ulf Bjällås, Experiences of Sweden's Environmental Courts, *Journal of court innovation*, [online], 2010 Available from http://www.law.pace.edu/sites/default/files/IJIEA/jciBjallas_Final%203-17_cropped.pdf
- Ville Hinkkanen and Tapio Lappi-Seppälä. (2011). "Sentencing Theory, policy, and research in the Nordic countries," *Crime and Justice*

ประวัติผู้ศึกษา

ชื่อ	นายพุทธิพงษ์ สิริกุลวิวัฒน์
วันเดือนปีเกิด	16 กุมภาพันธ์ 2532
สถานที่เกิด	เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร
ประวัติการศึกษา	นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี พ.ศ. 2555
สถานที่ทำงาน	สำนักงานสรรพากรพื้นที่สมุทรปราการ 1
ตำแหน่ง	นิติกรปฏิบัติการ

